

Innehållsförteckning

Till finansutskottet inkomna yttranden över budgetpropositionen

4. Konstitutionsutskottets yttrande	2
5. Skatteutskottets yttrande	10
6. Justitieutskottets protokollsutdrag 2003/04:4.5	100
7. Utrikesutskottets protokollsutdrag 2003/04:3.5	101
8. Försvarsutskottets yttrande	102
9. Socialförsäkringsutskottets yttrande	108
10. Socialutskottets yttrande	145
11. Kulturutskottets protokollsutdrag 2003/04:3.4	156
12. Trafikutskottets protokollsutdrag 2003/04:3.3	158
13. Miljö- och jordbruksutskottets yttrande	159
14. Näringsutskottets protokollsutdrag 2003/04:2.4	171
15. Arbetsmarknadsutskottets yttrande	172
16. Bostadsutskottets yttrande	194

Protokoll från finansutskottets offentliga utfrågningar

17. Budgetlagen och dess tillämpning	206
18. Den aktuella penningpolitiken	240

BILAGA 4

**Konstitutionsutskottets yttrande
2003/04:KU1y**

Ram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 30 september 2003 beslutat bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) om den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005 och 2006, låneramar (yrkandena 1–17 och 27–40) med eventuella motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Konstitutionsutskottet begränsar sitt yttrande till att avse förslaget till ram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse i budgetpropositionen samt motionerna 2003/04:Fi239 (m) yrkandena 6 och 7, 2003/04:Fi240 (fp) yrkandena 11 och 13, 2003/04:Fi241 (kd) yrkandena 5 och 7 och 2003/04:Fi242 (c) yrkande 3 i motsvarande delar.

Stockholm den 23 oktober 2003

På konstitutionsutskottets vägnar

Gunnar Hökmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Hökmark (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenth Högström (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Mats Berglind (s), Henrik S Järrel (m), Anders Bengtsson (s), Tobias Krantz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp) och Martin Andreasson (fp).

Utskottet

Propositionen

I propositionen volym 1, avsnitt 2 yrkande 9 föreslår regeringen att riksdagen beslutar om fördelning av utgifterna för budgetåret 2004 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen anfört i avsnitt 6.2, tabell 6.5.

Regeringen föreslår i yrkande 11 att riksdagen godkänner beräkningen av utgifter på utgiftsområden för budgetåren 2005 och 2006 (avsnitt 6.2 tabell 6.5).

Ramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för år 2004 skall, enligt tabell 6.5 Utgifter 2004–2006, uppgå till 7 896 299 000 kronor. För åren 2005 och 2006 beräknas ramen till 7 844 miljoner kronor respektive 8 218 miljoner kronor.

Utgiftsområde 1 omfattar politikområdet Demokrati och delar av politikområdet Mediepolitik som i övrigt ingår i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. I utgiftsområde 1 ingår även en del av politikområdet Samepolitik som i övrigt ingår i utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar. Vidare ingår i utgiftsområde 1 de på politikområde ofördelade anslagen *Kungliga hov- och slottsstaten, Riksdagens ledamöter och partier m.m., Riksdagens förvaltningskostnader, Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, Regeringskansliet m.m., Stöd till politiska partier* samt *Expertgruppen för EU-frågor*.

Närmare om utgiftsområde 1

I politikområdet Demokrati ingår Valmyndighetens, Justitiekanslerns och Datainspektionens verksamheter. Vidare ingår betalning av statens kostnader för valsedlar och annat valmaterial samt ersättningar till vissa myndigheter, Posten Sverige AB och kommunerna för biträde i samband med allmänna val. Ingår gör också tilldelningen av Svensk författningssamling (SFS) till kommuner, landsting och kommunbibliotek samt en satsning på mångvetenskaplig demokratiforskning. För 2004 ingår i politikområdet en demokratisatsning, som bl.a. kommer att innehålla insatser för att öka valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2004. I politikområdet ingår 2004 även särskilda medel till riksdagspartierna för att informera om Europaparlamentsvalet.

Regeringen föreslår att anslagen inom politikområdet för år 2004 skall uppgå till totalt 298,7 miljoner kronor. För år 2005 beräknas anslagen till sammanlagt 83,2 miljoner kronor och för år 2006 till 347,3 miljoner kronor. De stora skillnaderna i utgiftsutvecklingen under perioden 2004–2006 beror på att det år 2004 och 2006 genomförs val till Europaparlamentet respektive allmänna val.

För de delar av politikområdet *Mediepolitik* som hör till utgiftsområde 1 föreslår regeringen anslag för år 2004 på totalt 664,7 miljoner kronor. Av

politikområdet ingår anslagen till Presstödsnämnden och Taltidningsnämnden, presstöd, stöd till radio- och kassettidningar, Radio- och TV-verket samt Granskningsnämnden för radio och TV i utgiftsområdet. För år 2005 beräknas anslaget för dessa delar av politikområdet Mediepolitik till 665,3 miljoner kronor och för år 2006 till 665,8 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att anslaget till Sametinget, som ingår i politikområdet *Samepolitik*, skall uppgå till 17,7 miljoner kronor för år 2004. För år 2005 beräknas anslaget till 18,1 miljoner kronor och för år 2006 till 18,3 miljoner kronor.

I utgiftsområdet ingår även anslag som inte omfattas av indelningen i politikområden, eftersom regeringen inte fastställer några mål för dem. Det gäller anslagen Kungliga hov- och slottsstaten, Regeringskansliet m.m., Stöd till politiska partier, Riksdagens ledamöter och partier m.m., Riksdagens förvaltningskostnader och Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen samt Expertgruppen för EU-frågor. Regeringen föreslår att ramen för dessa anslag skall uppgå till 6 915,3 miljoner kronor för år 2004. För år 2005 beräknas anslaget till 7 077,8 miljoner kronor och för år 2006 till 7 186,5 miljoner kronor.

Motionerna

FÖRSLAG TILL RAM FÖR UTGIFTSOMRÅDE 1 RIKETS STYRELSE

Belopp i miljoner kronor

År	Propositionen	Oppositionspartiernas avvikelser från propositionens ram			
		Moderata samlingspartiet	Folkpartiet liberalerna	Kristdemokraterna	Centerpartiet
2004	7 896	-864	-1 277	-631	-900
2005	7 844	-1 209	-1 277	-676	-880
2006	8 218	-1 245	-1 277	-676	-890

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi239 yrkande 6 (delvis) en sänkning för utgiftsområde 1 med 864 miljoner kronor jämfört med förslagen i budgetpropositionen. I motionen anförs att Regeringskansliet har expanderat de senaste åren. Det gäller i synnerhet de politiskt relaterade befattningarna. Enligt motionärernas uppfattning finns det skäl att hålla tillbaka expansionen av Regeringskansliet. Därför bör Regeringskansliet enligt motionärernas mening återgå till samma dimensionering som före det svenska ordförandeskapet i EU. Vidare anser motionärerna att det finns anledning att ifrågasätta att regeringens stödpartiers kanslier finansieras inom ramen för anslaget till Regeringskansliet. Stödpartierna får, liksom övriga oppositionspartier, parti- och kanslistöd. De bör kunna finansiera sina samordningskanslier med dessa medel.

I motionen anförs också att anslaget till riksdagens informationsavdelning bör reduceras. Det är inte påkallat att informationsavdelningen har den omfattning den har i dag. Det huvudsakliga ansvaret för den information som gäller den politiska verksamheten i riksdagen åvilar riksdagens partier.

Motionärerna anser också att en särskild upplysningskampanj om kommunismens brott mot mänskligheten bör genomföras.

I motionen föreslås också att partistödet avvecklas successivt. För år 2005 föreslås en minskning av stödet till en fjärdedel av det nuvarande anslaget. För år 2006 föreslås att stödet dras ned med ytterligare en fjärdedel. Vidare motsätter sig motionärerna att 10 miljoner kronor anslås i samband med valet till Europaparlamentet 2004.

I motionen föreslås även att presstödet avvecklas i två steg. Det första bör enligt motionärerna tas år 2005. Resterande belopp bör därefter lyftas ur budgeten år 2006. I och med att presstödet avskaffas kommer Presstödsnämnden inte längre att fylla någon funktion. Den bör enligt motionen avvecklas. För att underlätta avvecklingen av presstödet föreslår motionärerna att reklamskatten avskaffas. I motion 2003/04:K424 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) anförs att även Taltidningsnämnden bör avvecklas. Det anförs vidare i den motionen att de uppgifter som rör fördelningen av statligt stöd till radio- och kassettidningar bör överföras till Kammarkollegiet då detta stöd, enligt motionärerna, inte får påverkas av ett avskaffande av presstödet.

Beträffande åren 2005 och 2006 föreslås besparingar inom utgiftsområdet på sammanlagt 1 209 miljoner kronor respektive 1 245 miljoner kronor (yrkande 7 delvis).

Folkpartiet liberalerna föreslår i partimotion Fi240 yrkande 13 (delvis) en sänkning av ramen för utgiftsområdet för år 2004 med 1 277 miljoner kronor jämfört med förslaget i budgetpropositionen. I fråga om presstödet föreslås en minskning med 425 miljoner kronor med hänvisning till att det nu råder en helt ny situation i förhållande till vad som gällde när det infördes. Anslaget till Regeringskansliet m.m. bör minskas med 800 miljoner kronor anser Folkpartiet, eftersom det under den socialdemokratiska regeringen vuxit starkt, särskilt vad gäller den politiska verksamheten. Efter ordförandeskapet i EU kan Regeringskansliet krympas enligt Folkpartiet. Partiet anser också att de samordningsvinster som sammanslagningen med utrikesförvaltningen medför bör utnyttjas. Vidare föreslår Folkpartiet liberalerna en minskning av partistödet med 30 miljoner kronor för år 2004 för att minska partiernas beroende av staten. För vart och ett av åren 2005 och 2006 föreslås besparingar inom utgiftsområdet på sammanlagt 1 277 miljoner kronor respektive 1 277 miljoner kronor (yrkande 11 delvis).

Kristdemokraterna föreslår i partimotion Fi241 att ramen för utgiftsområdet minskas med 631 miljoner kronor för år 2004 jämfört med regeringens förslag (yrkande 5 delvis). Partiet anser att presstödet kan minskas med totalt 20 miljoner kronor. I sammanhanget anförs att partiet stöder distributionsstödet till lördagsutdelning. Vidare förespråkas i motionen att det införs ett exemplarstöd för postdistribuerade tidningar med 2 kr per distribuerat exemplar.

Anslaget till Regeringskansliet bör minskas med 605 miljoner kronor för år 2004, eftersom utveckling och anpassning av Regeringskansliet enligt Kristdemokraterna kan ske genom organisationsförändringar och rationaliseringar. I avvaktan på ett tydliggörande av målen för Datainspektionens verksamhet anser partiet att besparingar kan göras på 6 miljoner kronor. Besparingarna på utgiftsområdet för år 2005 uppgår till 676 miljoner kronor och för år 2006 till samma belopp (yrkande 7 delvis).

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi242 yrkande 3 (delvis) en minskning av utgiftsramen för år 2004 med 900 miljoner kronor. I motion 2003/04:K414 av Kerstin Lundgren m.fl. (c) anges att Centerpartiet vill öka anslaget 27:2 *Presstödet* med 1 miljon kronor i förhållande till regeringens förslag. Vidare föreslås i den motionen att anslaget 90:5 *Regeringskansliet* minskas med 900 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Därvid anförs bl.a. att tidigare sammanslagningar av departement borde ge minskade kostnader genom effektiviseringar under den kommande treårsperioden. Enligt motionärerna är det även nödvändigt och fullt genomförbart med allmänna besparingar inom Regeringskansliet. För åren 2005 och 2006 föreslår partiet minskningar med 880 miljoner kronor respektive 890 miljoner kronor (yrkande 3 delvis).

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker att riksdagen för budgetåret 2004 beslutar om utgiftsramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse i enlighet med vad som anförs i budgetpropositionen volym 1, avsnitt 6.2, tabell 6.5, dvs. 7 896 299 000 kronor.

Vidare tillstyrker utskottet att riksdagen för budgetåren 2005 och 2006 godkänner regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområde 1 som riktlinjer för regeringens budgetarbete. Dessa ramar föreslås uppgå till 7 844 miljoner kronor respektive 8 218 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7 (m), Fi240 yrkandena 11 och 13 (fp), Fi241 yrkandena 5 och 7 (kd) och Fi242 yrkande 3 (c) i berörda delar.

Avvikande meningar

Utgiftsramen budgetåret 2004 och preliminära utgiftsramar för 2005 och 2006 (m)

Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m) och Nils Fredrik Aurelius (m) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2004 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2005 och 2006 samt förslagen i motionerna Fi240 yrkandena 11 och 13 (fp), Fi241 yrkandena 5 och 7 (kd) och Fi242 yrkande 3 (c) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Moderata samlingspartiets förslag i motion Fi239 yrkandena 6 och 7. Vårt ställningstagande innebär att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar 7 032 miljoner kronor till utgiftsområdet och för åren 2005 och 2006 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 635 miljoner kronor respektive 6 973 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsramen budgetåret 2004 och preliminära utgiftsramar åren 2005 och 2006 (fp)

Tobias Krantz (fp) och Martin Andreasson (fp) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2004 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2005 och 2006 samt förslagen i motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7 (m), Fi241 yrkandena 5 och 7 (kd) och Fi242 yrkande 3 (c) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Folkpartiet liberalernas förslag i motion Fi240 yrkandena 11 och 13. Vårt ställningstagande innebär att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar 6 619 miljoner kronor till utgiftsområdet och för åren 2005 och 2006 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 567 miljoner kronor respektive 6 941 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsramen budgetåret 2004 och preliminära utgiftsramar för åren 2005 och 2006 (kd)

Ingvar Svensson (kd) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2004 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2005 och 2006 samt förslagen i motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7 (m), Fi240 yrkandena 11 och 13 (fp) och Fi242 yrkande 3 (c) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Kristdemokraternas förslag i motion Fi241 yrkandena 5 och 7. Vårt ställningstagande innebär att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar 7 265 miljoner kronor till utgiftsområdet och för åren 2005 och 2006 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 7 168 miljoner kronor respektive 7 542 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsramen budgetåret 2004 och preliminära utgiftsramar åren 2005 och 2006 (c)

Kerstin Lundgren (c) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2004 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2005 och 2006 samt förslagen i motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7 (m), Fi240 yrkandena 11 och 13 (fp) och Fi241 yrkandena 5 och 7 (kd) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Centerpartiets förslag i motion Fi242 yrkande 3. Vårt ställningstagande innebär att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar 6 996 miljoner kronor till utgiftsområdet och för åren 2005 och 2006 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 964 miljoner kronor respektive 7 328 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

BILAGA 5**Skatteutskottets yttrande
2003/04:SkU1y****Skattefrågor i budgetpropositionen för 2004****Till finansutskottet****Sammanfattning**

Utskottet tillstyrker att regeringens förslag om åtgärder på skatteområdet genomförs med viss justering av förslaget om kraftvärmebeskattning och har inte någon invändning mot de bedömningar som regeringen redovisar. När det gäller statsstödsprövningen av industrins procentuella skatterabatter anför utskottet att kommissionens godkännande bör avvaktas innan de föreslagna ändringarna sätts i kraft.

En grön skatteväxling genomförs och innebär att skatter och avgifter på förvärvsinkomster sänks med 2 miljarder kronor. Alla som betalar inkomstskatt får en skattereduktion på 200 kr och företagen får en sänkning av den allmänna löneavgiften med 0,12 %. För att skapa utrymme för ytterligare skatteåtgärder begränsas uppräknningen av den statliga inkomstskattens skiktgränser inför inkomståret 2004.

Den gynnsamma förmånsbeskattningen av miljövänliga bilar och skattefriheten för nordiska sjömän i viss trafik förlängs och förslag aviseras om en begränsning av skattefriheten för lånedatorer och om en slopad skattefrihet för tandvårdsförmån. Reglerna om avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning kommer att ses över.

På området för kapitalinkomst- och egendomsbeskattning aviseras förslag om slopad arvsskatt mellan makar, en retroaktiv komplettering av begränsningsregeln för fastighetsskatt på småhus så att den även omfattar förmögenhetsskatt, en dämpningsregel för fastighetsskatten, en skattereduktion vid miljöinvesteringar, en justering av beskattningen av samfällighetsinkomster, en anpassning av skattereglerna till den nya tredimensionella fastighetsbildningen och en utvidgning av uppskovsmöjligheten vid köp av nybildade bostadsrätter.

För företagen och deras ägare aviseras förslag om förändringar i reglerna om fördelning av inkomst mellan kapital och tjänst (de s.k. 3:12-reglerna), slopade villkor för lättnad vid gåva av företagstillgångar, ändringar i reglerna

för lågbeskattade utländska företag (CFC-beskattning), införande av en avdragsrätt för utdelningen på insatsemitterat kapital i kooperativa ekonomiska föreningar, ett omedelbart avdrag för utgifter för reparation och underhåll av näringsfastighet och uttryckliga skatteregler för värdering av lager av finansiella instrument. I fråga om arbetsgivares avdragsrätt för pensionskostnader aviseras en begränsning av avdragsrätten vid överlåtelse av pensionsutfästelser.

Som en del i den gröna skatteväxlingen höjs koldioxidskatten och elskatten för hushåll och servicesektor. Koldioxidskatten höjs med 18 % och elskatten med 1 öre per kWh. Drivmedel undantas från koldioxidskattehöjningen eller kompenseras med sänkt energiskatt. Industrins skattebelastning hålls oförändrad genom en höjning av skatterabatten, vilket kräver ett godkännande enligt statsstödsreglerna. Utskottet konstaterar i sitt yttrande att kommissionens ställningstagande ännu inte föreligger och anför att ett godkännande bör avvaktas innan höjningen av industrins procentuella skatterabatter sätts i kraft.

I den gröna skatteväxlingen ingår vidare en höjning av dieselskatten med 10 öre per liter, en höjning av bekämpningsmedelsskatten med 10 kr per kg och en höjning av elskatten för industri m.m. med 0,5 öre per kWh. Den senare höjningen genomförs den 1 juli 2004. Härutöver genomförs en indexuppräknning av samtliga skattesatser.

På energi- och miljöskatteområdet redovisar regeringen förutsättningarna för en fortsatt grön skatteväxling, särskilt i fråga om näringslivets energibeskattnings.

De koldioxidneutrala drivmedlen bör enligt en bedömning av regeringen befrias från både energiskatt och koldioxidskatt, och dessa villkor bör gälla redan fr.o.m. 2004. Regeringen avser vidare att ansöka hos kommissionen om undantag för den lägre elskatten i norra Sverige.

Kalk- och cementbranschens tidsbegränsade undantag förlängs och bedöms inte kräva något tillstånd när det nyligen antagna energiskattedirektivet träder i kraft den 1 januari 2004. Vindkraftens miljöbonus trappas av enligt en särskild plan som är föremål för överläggningar med kommissionen. Bedömningar lämnas om avfallsskatten och om skatten på naturgrus.

Kraftvärmeverkens energieffektiva produktion underlättas genom att de får möjlighet att göra avdrag efter samma regler som industrin. Samtidigt avskaffas avdraget för el som används i egen verksamhet och det fria valet mellan insatta bränslen vid fördelningen mellan el- och värmeproduktion. När det gäller förslaget om att det fria valet skall avskaffas även vid fördelning av insatta bränslen mellan värmeleveranser till industrin och annan produktion föreslår utskottet att detta skjuts upp för att klargöra om förslaget kan ge upphov till negativa effekter för fjärrvärmeverken.

För övriga punktskatter föreslås förändringar i reglerna för privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror. Vidare redovisas en bedömning av reklamskatten. Skattereduktionen för bredbandsanslutning förlängs.

Slutligen överväger regeringen omfattande insatser mot skattefusk som berör en rad områden som redovisas i propositionen.

När det gäller statsbudgetens utgifter behandlar utskottet utgiftsramen för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution. Utskottet biträder regeringens förslag till utgiftsram för 2004 och beräkningen av utgifterna för 2005 och 2006.

Vid yttrandet fogas avvikande meningar från (m), (fp), (kd) och (c).

Utskottets överväganden

STATSBUDGETENS INKOMSTER

Skattepolitikens inriktning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag om inriktning av skattepolitiken.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

I propositionen anförs (avsnitt 1.7) att skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden och att de samtidigt skall stimulera till arbete och investeringar och till en uthållig utveckling samt bidra till minskade ekonomiska och sociala klyftor.

Under kommande år prioriterar regeringen förbättringar för löntagarna och småföretagen. Det skattepolitiska arbetet kommer att vara inriktat på fyra områden: globaliseringen, småföretagen och insatser mot skattefusk samt grön skatteväxling.

Den fortsatta globaliseringen ställer enligt vad som anförs det svenska skattesystemet inför utmaningar. Ett huvudbudskap från Skattebasutredningen är att ett bibehållet skatteuttag på dagens nivå är möjligt men att detta kräver att skattesystemet och skattebaserna värnas. För länder med stora offentliga utgifter krävs breda skattebaser och en begränsning av olika former av särregler. Detta är en förutsättning om marginalskatterna skall kunna hållas nere på olika strategiska områden av betydelse för en god ekonomisk tillväxt.

Regeringen aviserar en reformering av de s.k. 3:12-reglerna i två steg. Fr.o.m. inkomståret 2004 höjs den s.k. klyvningsräntan med två procentenheter och inkomståret 2005 tas ett andra steg. Inriktningen är att särskilt de mindre företagen skall få mer gynnsamma villkor. På sikt ger dessa åtgärder en skattelättnad på 1 miljard kronor. Generationsskiften kommer att underlättas genom ändringar i gåvobeskattningen, och det pågår ett arbete med Förenklingutredningens förslag till reformerade skatteregler för handelsbolag.

Regeringen prioriterar kampen mot skattefusk och ekonomisk brottslighet. Skattefusk snedvrider konkurrensen i ekonomin, skadar legitimiteten i skattesystemet och är i förlängningen ett hot mot välfärden. Regeringen överväger omfattande insatser mot skattefusk. Prioriteringarna rör svartarbete inom byggsektorn, oredovisade inkomster inom kontanthandeln, moms-fusk, skat-

teundandraganden i internationella koncerner, internationellt informationsutbyte samt möjligheten av s.k. schablonbeskattning.

Regeringen lägger fram ett förslag till grön skatteväxling 2004 med en höjning av koldioxidskatten med 18 % för hushåll och servicesektorn, en höjning av elskatten med 1 öre per kWh för hushåll och servicesektorn, en höjning av elskatten med 0,5 öre per kWh för tillverkningsindustrin, växt-husnäringen och lantbruket från den 1 juli 2004, en höjning av dieselskatten med 10 öre per liter och en höjning av skatten på bekämpningsmedel med 10 kr per kg.

De redovisade skattehöjningarna växlas 2004 mot skattesänkningar för individer och företag.

Andra förändringar som aviseras gäller bl.a. ett avskaffande av arvsskatten mellan makar, en dämpningsregel för fastighetsskatten och en begränsning av förmögenhetsskatten på småhus. Den senare förändringen skall kunna tillämpas redan från inkomståret 2003.

Från och med den 1 januari 2004 upphör Sveriges undantag från de allmänna EG-reglerna för privatinförsel av alkohol och tobak. Regeringen avser att noga följa utvecklingen av gränshandeln och den illegala handeln.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi239 yrkandena 8 och 9 av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs att målen för Moderaternas ekonomiska politik är att öka levnadsstandarden och den långsiktiga tillväxten, att garantera en god trygghet för alla medborgare och att upprätthålla ekonomisk stabilitet. Motionärernas strategi för tillväxt går ut på att det alltid skall löna sig bättre att arbeta än att leva på bidrag, att det skall gå att leva på sin lön, att det skall löna sig att utbilda sig och att företagsklimatet skall vara det bästa tänkbara. Den långsiktiga inriktningen av skattepolitiken bör vara att skatterna sänks till samma nivå som i andra jämförbara industriländer. Motionärerna anför att de skatter som är mest skadliga för tillväxten bör sänkas först, och de prioriterar inkomstskattesänkningar genom förbättrat grundavdrag, höjd brytpunkt och ett avskaffat andra steg i den statliga inkomstskatteskalen.

Det allmänna grundavdraget höjs på sikt till 50 000 kr för alla. Under år 2004 uppgår avdraget till mellan 19 200 kr och 34 200 kr beroende på inkomst. Gränsen för uttag av statlig inkomstskatt höjs successivt, och det andra steget i skalan slopas. Ett extra grundavdrag på 8 000 kr per barn införs år 2004, och avdraget ökas sedan gradvis under budgetperioden till 12 000 kr per barn.

Beskattningen av fastigheter är enligt vad som anförs principiellt felaktig eftersom skatten tas ut innan någon inkomst uppkommit och innebär dessutom att hela den reala värdeökningen tas i anspråk. Fastighetsskatten bör därför avskaffas, och motionärerna föreslår att den sänks för småhus och flerfamiljshus med 0,2 % år 2004 och med ytterligare 0,1 % åren 2005 och 2006. Vidare införs ett tak för fastighetsskatteuttaget. Schablonintäkten för bostadsrättsföreningar avskaffas.

En avdragsrätt för hushållsnära tjänster, t.ex. reparationer på huset eller hjälp att hämta på dagis, skapar förutsättningar för människor med vanliga inkomster att kunna köpa dessa tjänster. För tjänster utförda i hemmet införs därför en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden på maximalt 50 000 kr per hushåll.

Drivmedelsbeskattningen medför att arbetsresor blir dyrare och att utrymmet för umgänge med familj och vänner krymper. Skatten på såväl bensin som diesel bör sänkas till europeisk nivå, och skatterna sänks med 70 öre per liter inklusive moms med början år 2004.

Företagandeklimatet förbättras genom minskat krångel och skärpt konkurrens. Arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna sänks för att på sikt avskaffas. Skatten på aktieutdelningar avskaffas stegvis. På detta sätt underlättas generationsskiftet i företag, stimuleras investeringar och förbättras enligt vad som anförs villkoren för svenskt ägande av svenska företag. Genom slopade klyvningsregler (3:12-reglerna) får mindre företag bättre villkor som är mer lika dem som gäller för större företag, och nyföretagandet stimuleras.

Motionärerna anför att energiskatter bör tas ut i konsumentledet eftersom beskattningen då blir konkurrensneutral mellan olika energiproducenter och mellan olika bränslen. Eftersom den extra energiskatt som tas ut på produktionskapaciteten i kärnkraftverk bryter mot denna princip föreslår de att den tas bort på sikt och sänks redan nästa år.

Beskattningen av diesel som används i jord- och skogsbruk och entreprenadmaskiner sänks till samma nivå som i våra främsta konkurrentländer, och skatterna på växtnäring och växtskydd slopas för att ge det svenska jordbruket rimliga konkurrensförutsättningar.

När de skattefria införselkvantiteterna av öl, vin och sprit från andra EU-länder stiger är det viktigt att anpassa de svenska alkoholskatterna till omvärldens nivåer, inte minst för att den svenska bryggerinäringen skall kunna konkurrera på lika villkor med utländska producenter. Vidare är anpassningen viktig för att kunna bibehålla skattebaserna i Sverige och för att fortsatt kunna föra en kraftfull alkoholpolitik. Skattesatserna för alkoholdrycker sänks därför den 1 januari 2004.

I *Folkpartiet liberalernas* motioner Fi240 yrkande 31 och Fi305 yrkande 13 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anförs att skattesystemet måste vara lätt att förstå och bygga på generella skattesatser och likformighet. Detta ökar rättvisan och minskar motiven att försöka hitta vägar att kringgå beskattningen. En reformering av skattesystemet föreslås i syfte att bidra till att ge människor större makt över sina liv och uppmuntra arbete, företagande, egenförsörjning, risktagande, sparande och eget ansvar. Detta är enligt vad som anförs nödvändigt om en grund skall kunna läggas för en högre ekonomisk tillväxt. Ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem för jobb och företagande kräver ett stegvis sänkt skattetryck.

Inriktningen är sänkt skatt för låginkomsttagare och sänkta marginalsatser. Barnfamiljernas försörjningsbörda bör enligt vad som anförs speglas i beskattningen. Skatten skall sänkas på individuellt ägande och risksparande

och på företagande och företagare. Ett mål som bör uppfyllas är att de flesta inkomsttagarna bara skall betala kommunalskatt och att den högsta marginalskatten skall vara 50 %.

Den högsta marginalskatten sänks med 5 procentenheter genom att det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen slopas. Vidare flyttas skiktgränsen för uttag av statlig inkomstskatt upp och läggs vid inkomster på ca 340 000 kr per år. För låg- och medelinkomsttagare sänks inkomstskatten genom ett förvärvsavdrag mot kommunalskatten på 2 % av inkomsten. Motionärerna räknar med att förslagen ger över 1 miljon skattebetalare lägre marginalskatt.

En tung del av skatten på arbete utgörs enligt vad motionärerna anför av arbetsgivaravgifterna och en långsiktig inriktning är därför att den del av arbetsgivaravgifterna som är ren skatt skall tas bort. I ett första steg föreslår motionärerna att arbetsgivaravgifterna i den privata tjänstesektorn sänks med 5 miljarder kronor.

För att Sverige skall vara ett attraktivt land att spara och investera i vill motionärerna på sikt avskaffa förmögenhetsskatten. Som ett första steg sänks den genom att sambeskattningen av makar avskaffas. I ett andra steg höjs fribeloppet till 2,1 miljoner kronor. I ett tredje steg avskaffas förmögenhetsskatten helt. Ett långsiktigt kompetens- och pensionssparande stimuleras genom att avdragsrätten för inbetalningar höjs från ett halvt till ett basbelopp.

Skatten på aktiesparande avskaffas på sikt, och detta påbörjas genom en stegvis sänkning av skattesatsen för enskilda personers aktieutdelning.

Sverige behöver en ny politik som tar till vara den stora potential för företagande och tillväxt som finns genom att underlätta för nya företag att bildas och för små och medelstora företag att växa. Regeringen har aviserat lättnader i 3:12-reglerna. De krångliga reglerna blir dock i huvudsak kvar och även orättvisan i beskattning mellan små och stora företag. Den skattelindring som regeringen föreslår är dessutom enligt vad som anförts utformad på ett sådant sätt att det kommer att ta 23 år innan den får full verkan. Motionärerna vill att småföretagen skall få det lättare redan nu och föreslår därför att fåmansbolagsreglerna förenklas och att skattebördan på småföretagare samtidigt sänks så att en rättvisa uppnås mellan beskattningen av små och större företag.

Lindringar i gåvoskatten genomförs för att underlätta arvsskiften i familjeföretag.

En skattereduktion för inköp av hushållsnära tjänster införs och skapar enligt vad som anförts en marknad för nya företag inom en sektor där det redan finns en efterfrågan och där mycket arbete utförs svart i dag.

Fastighetsskatten är enligt vad som anförts orimlig till sin utformning och nivå. Motionärerna kräver att fastighetsskatten reformeras för att på sikt avskaffas. Fastighetsskatten sänks från 1,0 % av taxeringsvärdet till 0,8 % för småhus och från 0,5 % till 0,3 % för flerfamiljshus. Taxeringsförfarandet reformeras och fortsatta stegvisa sänkningar skall ske.

Motionärerna är i princip för att delvis finansiera sänkta skatter på arbete med höjda skatter på energi och annat som belastar miljön, s.k. grön skatte-

växling. Eftersom Sverige redan har betydande energiskatter måste dock arbetet vara inriktat på att arbeta för en gemensam koldioxidskatt inom EU, i förlängningen globalt. Det är vidare enligt vad som anförs viktigt att skatteväxlingen inte leder till oavsiktliga effekter på inkomstfördelningen. De höjda energiskatter på hushåll som regeringen föreslår kommer främst att bäras av barnfamiljer medan kompensationen – sänkt inkomstskatt på 200 kr om året – tillfaller alla. Motionärerna går därför emot de föreslagna extra höjningarna av hushållens energiskatter och den föreslagna reduktionen av inkomstskatten.

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkandena 2–7 av Alf Svensson m.fl. (kd) anförs att varje enskild person och familj har såväl rätt som ansvar att förverkliga allmänna och grundläggande värden. Dessa värden som liv, hälsa, kunskap, sanning, frihet etc. går hand i hand med våra livsmål som att värna våra liv och vår hälsa, ordna ett boende, skaffa utbildning, bilda familj etc. Att begränsa familjers och enskildas ekonomiska förutsättningar kan vara detsamma som att allvarligt begränsa eller frånhända dem friheten och valmöjligheten att förverkliga dessa värden och livsmål. Det är ett viktigt mål för politiken att utforma skatterna på ett sådant sätt att så många som möjligt, enskilda och familjer, kan leva på sin lön. Vidare bör de val människor vill göra, exempelvis öka eller minska sin arbetstid, inte påverkas negativt av kombinationen av statliga och offentliga regler. Marginaleffekterna måste minska. För att detta skall vara möjligt måste enligt motionärernas mening beskattningen kraftigt reduceras. De föreslår en rad åtgärder på skattepolitikens område i syfte att inkomsttagare skall få behålla en större del av sin lön och därmed få möjlighet att påverka och få kontroll över sin ekonomiska situation.

Ett rakt grundavdrag till 30 000 kr vid beräkningen av den kommunala inkomstskatten införs och ger enligt vad som anförs förutsättningar för en bättre fungerande lönebildning och innebär exempelvis en viktig förbättring för sommar- eller extraarbetande ungdomar.

En skattereduktion införs för låg- och medelinkomsttagare på 3 600 kr per år för pensionsgrundande inkomster upp till 283 200 kr. Reduktionen trappas därefter av med 2 procentenheter på inkomster och upphör vid årsinkomster på 463 200 kr.

Ett generellt statligt förvärvsavdrag införs och avräknas mot kommunalskatten på inkomster av anställning eller näringsverksamhet motsvarande 4 % av denna inkomst. Avdraget ersätter regeringens kompensation för pensionsavgiften. Från år 2005 höjs förvärvsavdraget till 5 %.

Det andra steget i den statliga inkomstkatteskalan avvecklas stegvis och är helt avskaffat fr.o.m. år 2007. Det bör vara en viktig princip att ingen skall behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Det är enligt vad som anförs en framtidsinvestering att ha ett skattesystem som gör att utbildning lönar sig.

Gränsen för reseavdraget sänks från dagens 7 000 till 5 000 kr. Dessutom föreslås en skattereduktion på 50 % för hushållen vid köp av tjänster i en motion tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centern.

I motion Fi308 yrkande 11 av Per Landgren m.fl. (kd) anför att det är angeläget att det förslag till yrkesfiskaravdrag som lades fram i SOU 1999:3 om yrkesfiskets konkurrenssituation införs så snabbt som möjligt. Sedan några år tillbaka ligger ärendet hos EU-kommissionen. Regeringen bör verka för att påskynda yrkesfiskaravdragets införande.

Om Sverige skall klara den framtida välfärden krävs det fler och nya företag som vågar anställa och vidareutvecklas. Skattepolitiken skall inriktas på en långsiktigt hållbar tillväxt. De skattesänkningar som bör prioriteras är de som direkt positivt påverkar utbudet av såväl arbetskraft som kapital. Om Sverige långsiktigt skall vara ett land för företagande, investeringar och tillväxt, går det inte att ha kvar skatter som gör att kapital, företag och kompetens har starka skäl att lämna landet. Det internationella perspektivet gör det omöjligt för ett land att hålla sig med ett skattetryck som avsevärt avviker från omvärldens.

Motionärerna föreslår att förmögenhetsskatten avvecklas. I ett första steg avvecklas effekten av sambeskattningen av förmögenhet genom att fribeloppet för sambeskattade par höjs till 3 000 000 kr fr.o.m. år 2004. Därefter avvecklas förmögenhetsskatten med 0,5 procentenhet ned till 1,0 % till år 2005 och ytterligare ned 0,25 procentenhet till 0,75 % år 2006 för att sedan slopas helt.

Beskattningen på avkastning på aktier avvecklas stegvis med en halvering av fysiska och juridiska personers utdelningsskatt 2005 och med sikte på ett fullständigt slopande år 2006. Åtgärden finansieras delvis genom en höjning av bolagsskatten från 28 till 30 %.

Personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag fr.o.m. år 2004 skall ha möjlighet till skattereduktion (riskkapitalavdrag), ett avdragsgillt sparande på ett etableringskonto för framtida företagsstart införs och bundet kapital befrias från arvsskatt.

Dieselskatten sänks till 1 kr per liter för att skapa rättvisa konkurrensvillkor för jord- och skogsbruket.

I *Centerpartiets* motioner Fi242 yrkande 6 och Fi306 yrkande 1 av Maud Olofsson m.fl. (c) anför att skatter bör fungera så effektivt som möjligt och inte förhindra tillväxt, att skattesystemet bör upplevas som rättvist, att skattesystemet bör vara genomskinligt, tydligt och förutsägbart, att ett högt skattetryck ger minskad personlig frihet och att skatter bör användas för att korrigera för marknadsmisslyckanden, framför allt inom miljöpolitiken. Motionärerna föreslår en skattereform i syfte att öka rättvisan, stimulera till arbete, öka det individuella självbestämmandet samt ge kommunerna stabila skattebaser.

Den nuvarande konstruktionen av grundavdraget med en grundnivå samt en upp- och nedtrappning i inkomstskikten med låga och medelstora inkomster ger enligt vad som anförts upphov till negativa marginaeffekter, och mot-

ionärerna föreslår att avdraget ersätts med en skatterabatt på 9 000 kr, vilket motsvarar ett grundavdrag på ungefär 30 000 kr.

Vidare föreslås en särskild förvärvsrabatt på 9 600 kr år 2004 för att lindra beskattningen för främst låg- och medelinkomsttagare och för att undvika skadliga marginaleffekter. Fullt utbyggd uppgår förvärvsrabatten till 10 800 kr. Förvärvsrabatten ges enbart för inkomster från förvärvsarbete eller företagande. En förvärvsrabatt på arbetsinkomsten blir enligt vad som anförs en viktig stimulans för den som är arbetslös att ta ett arbete och för den deltidarbetande att öka sin arbetstid.

Avdragen för resekostnader, pensionssparande, m.m. omvandlas till skatterabatter. Avdrag har störst skatteeffekt hos höginkomsttagare eftersom de har högre marginalskatt. Genom att ersätta avdragen med skatterabatter på ca 35 % (pensionssparande 40 %) räknar motionärerna med en besparing som räcker till att sänka den statliga inkomstskatten med 3 procentenheter. Möjligheten att göra avdrag för övriga kostnader under tjänst slopas.

Motionärerna anför att det startas för få företag i Sverige i dag. Förmögenhetsskatten diskriminerar svenska företagare, och skattereglerna för småbolagsägare är direkt kontraproduktiva. Skadliga skatter skall bort eller reformeras så att de inte står i vägen för företagande. Sverige behöver fler entreprenörer och fler småföretag. Fåmansbolagens ägare får en ökning av det kapitalbeskattade utrymmet med 1,8 miljarder kronor under perioden. Detta uppnås genom en justering av kapitalunderlaget för klyvningsreglerna och genom att klyvningsräntan höjs till 15 procentenheter över statslåneräntan. Viljan att starta egna företag stimuleras och premieras genom ett skattefritt starta-eget-sparande på upp till 40 000 kr om året, totalt högst 120 000 kr. Den som inte utnyttjar möjligheten till skattefritt sparande inför en företagsstart får i stället ett personligt riskkapitalavdrag på upp till 40 000 kr om året i tre år.

Förmögenhetsskatten missgynnar enligt vad som anförs svenskt ägande och avskaffas därför på sikt. I ett första steg slopas sambeskattningen och sänks skattesatsen från 1,5 till 1,0 % från år 2004. Som en del i sänkta boendeskatte beskattas endast halva taxeringsvärdet av småhus.

Motionärerna anför att Sveriges jordbrukare befinner sig i en ogynnsam konkurrenssituation jämfört med jordbrukare i andra EU-länder. För att säkra en framtida utveckling av en jord- och skogbruksnäring med hög internationell status och trovärdighet sänks dieselskatten till 1 kr per liter och slopas skatten på handelsgödsel.

Arvsskatten mellan äkta makar/sambor avskaffas med verkan redan fr.o.m. den 1 juli 2003, och för att underlätta småföretagens generationsskiftet avskaffas arvs- och gåvoskatten helt i skatteklass 1 år 2004.

För att finansiera skattesänkningarna sänks avsättningen till periodiseringsfonder med 10 procentenheter.

Fastighetsskattens utformning leder enligt motionärernas mening till oacceptabla konsekvenser. Ett tak på 300 000 kr införs på tomtvärdet och skattesatsen sänks till 0,9 % år 2005 och till 0,75 % år 2006. Endast halva taxe-

ringsvärdet tas upp vid förmögenhetsbeskattningen. Förändringarna finansieras genom att reavinstbeskattningen på fastigheter höjs till 30 % och genom en begränsning av uppskoven till 75 % av vinsten. Stämpelskatten höjs från 0,5 till 0,725 %.

En tydligare grön skatteväxling uppnås enligt motionärerna genom att regeringens förslag om höjda koldioxidskatter accepteras samtidigt som industrins rabatt minskas med motsvarande 1,2 miljarder kronor. Däremot avslås regeringens förslag om nya regler för bränslefördelningen i fjärrvärmeverk eftersom det leder till att fjärrvärmerna inte kan konkurrera med industrins egen värmeproduktion. En skatt införs på förbränning av osorterat avfall för att säkerställa att avfallsmängderna minskar. Skatten på lågpriscigarett höjs med 2 kr per paket.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden. Skatterna skall samtidigt stimulera till arbete och investeringar, till en uthållig utveckling och minskade ekonomiska och sociala klyftor. Det kan inte accepteras att de redan välbeställda i samhället får stora skattesänkningar på bekostnad av kvaliteten i vård, skola och omsorg eller att klyftorna i samhället ökar kraftigt. Fortsatta reformer för rättvisa och tillväxt går före skattesänkningar.

Enligt utskottets mening måste ett ställningstagande till de olika förslagen om förändringar av inkomstbeskattningen ta sin utgångspunkt i det statsfinansiella utrymmet för sådana åtgärder. Skatternas syfte är att finansiera välfärden, och nya resurser skall i första hand användas till att öka tryggheten och rättvisan.

Under tidigare år har kommuner och landsting fått mer resurser, studiebidragen har höjts, rättsväsendet och polisen har tillförts ökade resurser, föräldraförsäkringen har förbättrats, maxtaxa har införts i barnomsorgen, pensionerna har förbättrats, insatserna för miljön har förstärkts och högskolan har byggts ut. Även i år genomförs reformer. Kommunerna tillförs ytterligare resurser. Fler lärare anställs och forskningssatsningarna förstärks. Miljöanslagen höjs och bostadsbyggandet stimuleras.

Sverige står inför stora utmaningar. Andelen äldre ökar och andelen i yrkesverksam ålder minskar. Klyftorna är stora. Skolan behöver anställa fler lärare, äldreomsorgen förbättras och väntetider i sjukvården kortas. Sjukskrivningarna måste minska, sysselsättningen öka och arbetslösheten pressas tillbaka. Rättvisan måste öka och välfärden utvecklas.

Bara ett Sverige i utveckling och ekonomisk tillväxt förmår att ta sig an framtidens utmaningar. Sunda offentliga finanser är grunden för tillväxt och sysselsättning. Därför krävs fortsatt försiktighet och återhållsamhet med utgiftsökningar och skattesänkningar.

Den fortgående globaliseringen ställer enligt utskottets mening det svenska skattesystemet inför utmaningar. Ett huvudbudskap från Skattebasutredningen är att ett bibehållet skatteuttag på dagens nivå är möjligt men att detta kräver

att skattesystemet och skattebaserna värnas. För länder med stora offentliga utgifter krävs breda skattebaser och en begränsning av olika former av särregler. Detta är en förutsättning för att hålla nere marginalskatterna på olika strategiska områden av betydelse för en god ekonomisk tillväxt.

Starka och livskraftiga företag är enligt utskottets mening av avgörande betydelse för att Sverige skall präglas av uthållig tillväxt och rättvisa. Det är viktigt att skapa skatteregler för olika former av småföretag och deras ägare som så långt möjligt är likformiga och enkla. Sådana underlättar en övergång mellan olika företagsformer. Regeringen vill förändra reglerna för småföretagen och aviserar en reformering av de s.k. 3:12-reglerna i två steg. Från och med inkomståret 2004 höjs den s.k. klyvningsräntan med 2 procentenheter. Ett andra steg kompletteras med förslag som skall gälla fr.o.m. inkomståret 2005. Inriktningen är att särskilt de mindre företagen skall få mer gynnsamma villkor. På sikt ger dessa åtgärder en skattelättnad på 1 miljard kronor.

Skattefusk snedvrider konkurrensen i ekonomin, skadar legitimiteten i skattesystemet och är enligt utskottets mening i förlängningen ett hot mot välfärden. Det är därför viktigt att kampen mot skattefusk och ekonomisk brottslighet prioriteras. Regeringen redovisar här en rad åtgärder. Bygghögskommisionen har i sitt betänkande Skärpning gubbar (SOU 2002:115) föreslagit inrättande av särskilda entreprenadkonton och omvänd moms skyldighet för huvudentreprenörer som åtgärder för att bekämpa svartarbete inom byggsektorn. I de s.k. kontantbranscherna försvåras skattekontrollen genom brister i underliggande handlingar. Regeringen kommer därför under 2004 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över möjligheterna att införa krav på typgodkända kassaregister och kontrollbefogenheter. På momsområdet kan ifrågasättas om uppgifterna i skattedeklarationen är tillräckliga för att säkerställa en korrekt beskattning. Regeringen avser att följa frågan och efter en utvärdering inom Riksskatteverket återkomma med de förslag som kan behövas. På det internationella området kommer det inom EU överenskomna sparanddirektivet att genomföras och regeringen verkar såväl inom EU som inom OECD för att informationsutbytet utvecklas ytterligare. Riksskatteverket har lämnat vissa förslag om utvidgad kontrolluppgiftsskyldighet för internationella företags internprissättning. Förslagen kommer att remitteras och regeringen fortsätter sedan arbetet. Riksskatteverket har i en promemoria och i en rapport inventerat argumenten för och emot s.k. schablonbeskattning och har också lämnat en principskiss för hur ett system skulle kunna se ut. Frågan om schablonbeskattning som ett sätt att fastställa inkomstkatten i vissa fall bereds. Arbetet inriktas på att undersöka möjligheterna att tillämpa schabloniserade metoder i den ordinarie beskattningen. Uppföljningen av förmån av fri parkering kommer att skärpas.

Enligt utskottets mening utgör en fortsatt grön skatteväxling en central del i omvandlingen av Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle. Det främsta syftet med skatteväxlingen är att öka miljörelateringen av skattesystemet. Genom miljöskatter sätts ett pris på miljön, och det blir dyrare att släppa ut föroreningar till luft eller vatten. Härigenom får hushållen ekonomiska motiv

att välja en mer miljövänlig och resurssnål livsstil medan företagen stimuleras att utveckla en mer miljövänlig teknik. En grön skatteväxling innebär inte en höjning av det totala skatteuttaget då höjningar av de miljörelaterade skatterna balanseras av sänkningar av skatterna på arbete.

I 2000 års ekonomiska vårproposition angav regeringen att det samlade utrymmet för grön skatteväxling under perioden 2001 till 2010 är 30 miljarder kronor. Hittills har en skatteväxling om drygt åtta miljarder kronor genomförts. För återstoden av mandatperioden kvarstår 9 miljarder kronor, varav 6 miljarder kronor skall genomföras under åren 2004 och 2005. För 2004 förslår regeringen en skatteväxling på ca 2 miljarder kronor.

Enligt utskottets mening förutsätter en ökad miljörelatering av skattesystemen en rationell energiskattestruktur med långsiktig hållbara energiskatter som också svarar mot de krav som EG-rätten ställer. En viktig del av Skattemeddelningskommitténs uppdrag har varit att följa utvecklingen inom EU och utforma förslagen efter de EG-rättsliga förutsättningarna.

En reformering av den svenska energibeskattningen är angelägen för att öka miljöstyrningen inom näringslivet samtidigt som de svenska företagens internationella konkurrenskraft värnas. Systemet skall som regeringen anför utformas så att det underlättar möjligheten för framtida skatteväxling som också omfattar näringslivet. De EG-rättsliga förutsättningarna är av väsentlig betydelse, där såväl det nyligen antagna energiskattedirektivets regler som EG-fördragets bestämmelser om statligt stöd måste iaktas. En målsättning bör vara att ett nytt energiskattesystem skall kunna träda i kraft den 1 januari 2005. Det fortsatta arbetet syftar till att söka förbättra miljöstyrningen och effektivisera energianvändningen inom näringslivet. Ett viktigt inslag är en samordning mellan energibeskattningen och alternativa styrmedel, som handel med elcertifikat och utsläppsrätter samt ingåendet av långsiktiga avtal. Industrins internationella konkurrenskraft skall beaktas genom att de samlade effekterna av utsläppshandel, energiskatter och övriga styrmedel hålls på en acceptabel nivå.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom den av regeringen förordade inriktningen av skattepolitiken. Utskottet avstyrker motionerna Fi239 (m) yrkandena 8 och 9, Fi240 (fp) yrkande 31, Fi242 (c) yrkande 6, Fi304 (kd) yrkandena 2–7, Fi305 (fp) yrkande 13, Fi306 (c) yrkande 1 och Fi308 (kd) yrkande 11.

I det följande går utskottet närmare in på de skatteförslag som läggs fram i de olika budgetalternativen.

Grön skatteväxling – sänkt inkomstskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en skattereduktion på 200 kr och om en begränsning av uppräkningsgränserna inför år 2004. Motionärernas förslag avstyrks.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen anför att det utrymme för sänkt skatt på arbete som skapas inom ramen för den gröna skatteväxlingen bör användas till sänkt inkomstskatt för individer och en sänkning av arbetsgivaravgifter och egenavgifter för företag och enskilda näringsidkare. Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.1, punkt 27) att inkomstskatten sänks genom en skattereduktion på 200 kr för det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomster.

De olika åtgärderna på skatteområdet vid sidan av den gröna skatteväxlingen kräver enligt vad som anförs en ansvarsfull och fördelningspolitiskt avvägd finansiering. För att åstadkomma detta bör ett begränsat ingrepp i de regler som styr uttaget av statlig skatt på förvärvsinkomster göras. Vid bestämmande av skiktgränser för uttag av statlig skatt på förvärvsinkomster inför inkomståret 2004 föreslås (avsnitt 8.2.3, punkt 38 delvis) att uppräknings sker med förändringen i konsumentprisindex med tillägg av 1 procentenhet i stället för med de 2 procentenheter som för närvarande gäller. För att förhindra vissa möjligheter till skatteplanering tillämpas de nya reglerna med stöd av 2 kap. 10 § regeringsformen fr.o.m. den 23 september 2003.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi239 yrkande 10 av Bo Lundgren m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om att arbete stimuleras genom lägre inkomstskatt och i motion Fi270 yrkandena 1–8, 12, 33 och 37–38 av Lennart Hedquist m.fl. (m) lägger motionärerna fram förslag om konkreta förändringar. År 2004 införs ett förvärvsavdrag med 12 % på pensionsgrundande inkomster. Grundavdraget höjs till mellan 19 200 och 24 200 kr beroende på inkomst. På sikt skall grundavdraget uppgå till 50 000 kr för alla. Skattesatsen för statlig inkomst bestäms till 20 % år 2004, och gränsen för statlig inkomstskatt höjs till motsvarande 8,07 inkomstbasbelopp år 2005 och till 352 500 kr år 2006. Kompensationen för den allmänna pensionsavgiften upphävs och den allmänna pensionsavgiften blir avdragsgill i den kommunala beskattningen. Ett grundavdrag på 8 000 kr per barn upp till 16 år i den kommunala beskattningen införs inkomståret 2004 och höjs till 10 000 kr år 2005. Personer som inte kan utnyttja barnavdraget får motsvarande belopp genom särskild transferering. Regeringens förslag till grön skatteväxling avslås, skattereduktionen för utländska experter slopas och skattereduktionen för fackföreningsavgift ersätts med en avdragsrätt för avgift till fackförening. Också i motion A258 yrkande 2 av Anders G Högmark m.fl. (m) föreslås att grundavdraget på sikt höjs till 50 000 kr.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Fi240 yrkandena 1, 2, 33 och 35 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vill motionärerna föra tillbaka inkomstskatten till de principer som bestämdes vid skattereformen, nämligen att de flesta bara skall betala 30 % i skatt och att de med höga inkomster skall betala 50 % på de

högre inkomstdelarna. De föreslår en enklare och lägre inkomstbeskattning för alla som består av följande delar. Det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen avskaffas, vilket sänker den högsta marginalskatten med 5 procentenheter. Gränsen för uttag av statlig inkomstskatt flyttas upp till inkomster på 340 000 kr per år. Ett förvärvsavdrag mot kommunalskatten införs på 2 % av inkomsten i syfte att göra det mer lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster. Skattesänkningarna finansieras delvis genom att avdragsrätten för fackliga avgifter tas bort. Avdrag skall enligt vad som anförs endast kunna medges för kostnader för inkomstens förvärvande. Regeringens förslag om en skattereduktion med 200 kr och om en begränsning av uppräknings av skiktgränserna inför inkomståret 2004 avslås. I motion Fi305 yrkandena 12 och 17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås att pensionssparandet utvidgas till ett pensions- och kompetenssparande och att avdrag får göras med upp till ett basbelopp. Vidare föreslår motionärerna att änkepensionärer undantas från beslutet om slopat särskilt grundavdrag för pensionärer.

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkandena 8–13 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi307 yrkandena 2–4 och 7 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslås att grundavdraget höjs till 30 000 kr vid beräkningen av kommunal inkomstskatt och att en skattereduktion på 3 600 kr införs för låg- och medelinkomsttagare. Den nuvarande kompensationen för pensionsavgiften ersätts med ett generellt förvärvsavdrag på 4 %. Det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen avvecklas. Skattereduktionen för fackföreningsavgifter avskaffas. I motion Sf398 yrkande 4 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om att ett höjt grundavdrag även gynnar pensionärerna.

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkandena 2–6 och 8–11 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att grundavdraget ersätts med en skatterabatt på 9 000 kr som är lika för alla. Vidare införs en förvärvsrabatt på inkomster från förvärvsarbete eller företagande i syfte att stimulera arbete och företagande. Den statliga inkomstskatten sänks med 3 %, och gränsen för uttag av statlig skatt höjs med 16 000 kr. Kompensationen för pensionsavgift ersätts med en skatterabatt på 35 % av pensionsavgiften och slopad avdragsrätt. Avdragsmöjligheterna för kostnader för tjänsteresor, vid tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor omvandlas till skattereduktioner med 35 % av avdraget. Avdraget för pensionssparande omvandlas till en skatterabatt på 40 % av avdraget. Avdragsrätten för ”övriga avdrag” under inkomst av tjänst avskaffas liksom skattereduktionen för fackföreningsavgifter.

Utskottets ställningstagande

Den strategi för grön skatteväxling som presenterades i finansplanen för år 2001 innebär i grunden att höjda skatter på energi- och miljöområdet växlas mot sänkta skatter på arbete.

Vid tidigare års skatteväxlingar har skattesänkningar för individer skett i huvudsak genom justeringar av grundavdraget. En fortsatt höjning av grundavdraget medför dock vissa komplikationer som en följd av den indirekta kopplingen mellan grundavdraget och den nedre gränsen för fastställande av

pensionsgrundande inkomst. Dessa komplikationer har också påpekats av riksdagen (bet. 2002/03:FiU1, del 1 s. 196). En ytterligare höjning av grundavdraget skulle förstärka dessa komplikationer.

Regeringens förslag innebär att huvuddelen av kompensationen för de höjda energiskatterna för 2004 i stället tillförs hushållen genom en förändring av reglerna för det fasta beloppet vid beskattningen av förvärvsinkomster. Det fasta beloppet – den s.k. 200-kronan – beräknas budgetåret 2004 innebära ett skatteuttag på 1,36 miljarder kronor och betalas av fysiska personer med beskattningsbara förvärvsinkomster. Med de beslut som fattats tidigare är det möjligt att avskaffa det fasta beloppet först fr.o.m. inkomståret 2005. I avvaktan på detta föreslår regeringen att en statlig skattereduktion på samma belopp införs under inkomståret 2004.

Utskottet har ingen invändning mot den av regeringen föreslagna lösningen när det gäller sänkningen av inkomstskatten på förvärvsarbete. Skattesänkningen och även sänkningen av den allmänna löneavgiften för arbetsgivare och egenföretagare möjliggörs genom den gröna skatteväxling som regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet föreslår i sitt gemensamma budgetalternativ.

När det gäller de olika motionsförslagen om förändringar i inkomstskatteskalan har dessa en varierande inriktning. Kraftiga allmänna sänkningar av inkomstskatten föreslås från flera håll, och det uttalade målet är att detta skall finansieras genom en minskning av statens och kommunernas ansvar på olika områden. Var och en skall få behålla mer av sin lön och på detta sätt kunna klara sig själv.

Enligt utskottets mening innebär detta synsätt ett delvis underkännande av den gemensamma sektorn och betydelsen av de kollektiva lösningar som i dag framstår som självklara för de allra flesta. Tillgång till sjukvård, skolor, polis, högre utbildning m.m. tas i dag för given eftersom finansieringen sker via skattsedeln. Dagens skattefinansiering innebär en dubbel omfördelning. Skatteskalan är anpassad till individens förmåga att bidra till de gemensamma kostnaderna, och de skattefinansierade tjänsterna och förmånerna fördelas i princip efter behov. En kraftig neddragning av den skattefinansierade gemensamma sektorn skulle därför innebära en försämring för många grupper, och utskottet är inte övertygat om att de alternativ som skall träda i stället verkligen skulle vara tillgängliga för alla. Utskottet är inte berett att tillstyrka förslagen om kraftiga sänkningar av inkomstskatten.

Från Centerpartiets sida föreslås att en rad avdrag omvandlas till statliga skattereduktioner för att öka kommunernas skatteunderlag och ge hög- och låginkomststagare en likvärdig avdragseffekt.

En övergång till skattereduktioner när det gäller avdrag som syftar till att bestämma en nettoinkomst i en förvärvskälla bör enligt utskottets mening undvikas. Att behandla intäkter och kostnader i en förvärvskälla efter olika principer kan ge upphov till kraftiga variationer i det reella skatteuttaget. I en verksamhet med förhållandevis hög andel kostnader kan utfallet pendla mellan nollskatt och ett skatteuttag på 100 % av den verkliga inkomsten. Även

om skattereduktioner i många fall kan vara en praktisk och enkel metod att uppnå en likabehandling är utskottet inte berett att tillstyrka den generella användning av metoden som nu föreslås.

När det gäller förslaget om att ersätta den nuvarande avdragsrätten för pensionssparande med en skattereduktion på 40 % anser utskottet att möjligheten för den enskilde att själv skapa ett pensionsskydd bör finnas kvar i sin nuvarande form. För den som inte har något pensionsskydd och för den som vill förstärka sitt skydd är möjligheten att skjuta upp beskattningen av en del av inkomsten viktig. De allmänna principer som tillämpas inom beskattningen innebär bl.a. att en uppskjuten beskattning bör vara utformad som en avdragsrätt så att risken för dubbelbeskattningseffekter kan undvikas.

I Folkpartiet liberalernas motion Fi305 yrkande 17 anför motionärerna att pensionärernas kompensation för det slojade särskilda grundavdraget årskiftet 2002/03 inte har varit tillräcklig när det gäller vissa änkepensionärer som fått se sina nettoinkomster minska. De föreslår att dessa pensionärer skall få ett nytt särskilt grundavdrag som kompensation.

Det särskilda grundavdraget för pensionärer (SGA) skapades och anpassades för ålderspensionärernas situation, och detta innebar bl.a. att arbetsinkomst inte reducerade avdraget. En följd var att änkor med normala arbetsinkomster vid sidan av pensionen kunde få ett särskilt grundavdrag på 57 000 kr trots att vanliga inkomstagare i motsvarande situation skulle ha fått ett grundavdrag på 11 000 kr. Alla änkor hade inte SGA eftersom ett grundkrav för detta avdrag var en folkpension på minst 6 000 kr. En änkepension på 5 900 kr gav ett grundavdrag på drygt 11 000 kr medan en änkepension på 6 000 kr kunde ge ett SGA på 57 000 kr.

Enligt utskottets mening bör utgångspunkten vara att den nuvarande likformigheten vid beskattningen för olika grupper skall upprätthållas. Utskottet avstyrker därför förslaget om ett särskilt grundavdrag för änkor.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker motionerna Fi239 (m) yrkande 10, Fi240 (fp) yrkandena 1, 2, 33 och 35, Fi270 (m) yrkandena 1–8, 12, 33 och 37–38, Fi304 (kd) yrkandena 8–13, Fi305 (fp) yrkandena 12 och 17, Fi306 (c) yrkandena 2–6 och 8–11, Fi307 (kd) yrkandena 2–4 och 7, A258 (m) yrkande 2 och Sf398 (kd) yrkande 4.

Reducerat förmånsvärde för miljövänliga bilar

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av den tidsbegränsade justeringsregeln för miljöbilar.

Budgetpropositionen

I propositionen föreslås (avsnitt 8.2.5, punkt 38 delvis) att den tidsbegränsade justeringsregeln för miljöbilar förlängs med tre år för elbilar och två år för

alkohol- och gasbilar. Nedsättningen kommer därmed att gälla för båda bilgrupperna t.o.m. inkomståret 2008.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Hushållstjänster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en skattereduktion för hushållstjänster.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Frågor om särskilda skatteregler för tjänstesektorn har behandlats i Tjänsteutredningens betänkande Uppskattad sysselsättning (SOU 1994:43) och i Tjänstebeskattningsutredningens betänkande Skatter, tjänster och sysselsättning (SOU 1997:17).

En skattereduktion för byggnadsarbeten har tillämpats under perioden den 15 februari 1993–den 31 december 1994 (prop. 1992/93:150, bet. 1992/93:SkU36) och under perioden den 15 april 1996–den 31 mars 1999 (prop. 1995/96:229, bet. 1995/96:SkU32). Syftet har varit att åstadkomma en stimulans av verksamheten inom byggsektorn och på så sätt motverka den då aktuella arbetslösheten.

Motionerna

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet har i en gemensam motion (Sk427) lagt fram ett förslag om en skattereduktion för hushållstjänster. Förslaget innebär att en skattereduktion på 50 % införs för privatpersoners betalning av arbetskostnaden inklusive moms för hushållstjänster som utförs i det egna hemmet upp till 25 000 kr per år. Motionärerna anför att förslaget innebär att det vita priset halveras direkt vid köpet jämfört med dagens regler. Motionen har remitterats till skatteutskottet och behandlas inte i detta ärende.

I *Moderata samlingspartiets* motioner Fi270 yrkande 24 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och A258 yrkande 7 av Anders G Högmark m.fl. (m) föreslår motionärerna att en skattereduktion för privatpersoners betalning av arbetskostnaden inom hushållsnära tjänster införs. I motion Sf289 yrkande 20 av Bo Lundgren m.fl. (m) anför att en sänkning av skatten på hushållsnära tjänster sannolikt skulle bidra till att bryta trenden med allt fler unga sjuk-skrivna kvinnor, och i motion So418 yrkande 19 av Cristina Husmark Pehrs-

son m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om att en skattereduktion för hemnära tjänster skulle underlätta för äldre att bo kvar.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi304 yrkande 14 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi308 yrkande 15 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslås att en skattereduktion på 50 % införs för hushållens köp av tjänster i hushållet för ett värde upp till 50 000 kr per år.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening skulle införandet av en särskild stimulans för tjänstesektorn i de former motionärerna föreslår innebära ett avsteg från de principer om en likformig och neutral beskattning som ligger till grund för skattereformen och som enligt utskottets mening bör gälla.

Det skulle vara kostsamt att genom stimulanser försöka skapa en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Risken är att effekterna på sysselsättningen blir mycket små eller inga alls, samtidigt som kostnaderna blir stora. De erfarenheter som man har gjort i Danmark talar för en sådan utgång. En stimulans av denna typ skulle också leda till gränsdragningsproblem och ge upphov till svårkontrollerade gråzoner.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionerna Fi270 (m) yrkande 24, Fi304 (kd) yrkande 14, Fi308 (kd) yrkande 15, A258 (m) yrkande 7, Sf289 (m) yrkande 20 och So418 (m) yrkande 19.

Reseavdraget

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en sänkning av gränsen för reseavdraget och om en övergång till en resereduktion med en självkostnadsgräns.

Jämför avvikande meningarna 3 (kd) och 4 (c).

Gällande regler

Riksdagen höjde det avdragsgilla beloppet för kostnad för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats och i tjänsten från 13 kr till 15 kr fr.o.m. inkomståret 1998. Samtidigt höjdes gränsen för avdragsgilla kostnader för resor mellan bostaden och arbetsplatsen från 6 000 kr till 7 000 kr per år (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:FiU1).

Det avdragsgilla beloppet för kostnader för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats och för resor i tjänsten och näringsverksamhet höjdes från 15 till 16 kr per mil år 2001. Avdraget för resor med förmånsbilar är härefter 9 kr (6 kr för dieseldrivna förmånsbilar) (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:FiU1). Avdrag för kostnad för körning med egen bil i tjänsten medges med 16 kr för varje körd mil.

Motionerna

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkande 16 av Alf Svensson m.fl. (kd) föreslås att gränsen för reseavdraget sänks från 7 000 till 5 000 kr och att det görs månatligt.

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkande 7 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att reseavdraget ersätts med en skatterabatt på 7 kr per mil kombinerat med en självkostnadsgräns om 2 500 kr.

Utskottets ställningstagande

Reseavdraget fastställdes 1998 till 15 kr per mil, och avsikten var då att tillskapa en viss marginal för att beloppet skulle kunna kvarstå under ett antal år. Häfter har avdragsbeloppet höjts med en krona till 16 kr per mil år 2001. Syftet med denna höjning har varit att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden. Enligt utskottets mening finns det inte nu någon anledning att genomföra ytterligare justeringar av detta belopp.

När det gäller förslagen om en sänkning av gränsen för reseavdraget är detta enligt utskottets mening mindre lämpligt. Avdragsgränsen har en praktisk betydelse genom att den bidrar till att förenkla taxeringsarbetet. Utskottet anser inte att det finns skäl att nu sänka denna gräns.

Utskottet avstyrker motionerna Fi304 (kd) yrkande 16 och Fi306 (c) yrkande 7.

Beskattnings av sjömän enligt det nordiska skatteavtalet

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av skattefriheten för sjömän i viss nordisk trafik.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.8, punkt 36) att den skattefrihet som enligt den särskilda övergångsbestämmelsen i artikel 31.3 i det nordiska skatteavtalet gäller för i Sverige obegränsat skattskyldiga sjömän som uppbär ersättning för arbete ombord på danskt, färöiskt, finskt, isländskt eller norskt skepp i internationell trafik förlängs till att gälla också vid 2005 års taxering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Företags- och ägarbeskattning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om slopande eller ändring av 3:12-reglerna, avveckling av skatten på aktieutdelningar, uppskov med kapitalvinst på aktier vid återinvesteringar, en bruttobeskattnings av företagare med schablon för kostnader, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen tar i propositionen upp den pågående beredningen av 3:12-utredningens betänkande Beskattning av småföretagare (SOU 2002:52). I betänkandet föreslås bl.a. förändringar i de grundläggande regler som styr beskattningen av inkomster från aktiebolag, där huvuddelen av aktierna är kvalificerade beroende på att ägarna är aktiva i företaget.

Regeringen bedömer (avsnitt 8.3.1) att 3:12-reglerna bör förändras så att de blir mer gynnsamma. Nivån på klyvningsräntan, kapitalunderlagets utformning, lönesummeregeln utformning samt fördelningen av kapitalvinst mellan inkomstlagen tjänst och kapital är enligt vad som anförs exempel på faktorer som särskilt kommer att övervägas i det fortsatta förändringsarbetet. I ett första steg avser regeringen att lägga förslag om en höjning av nivån på klyvningsräntan med två procentenheter till statslåneräntan plus sju procentenheter fr.o.m. den 1 januari 2004. Inriktningen i övrigt är att nya regler skall kunna gälla från den 1 januari 2005.

I propositionen aviseras ytterligare förslag som berör företagen och deras ägare. Den avskaffade kapitalvinstbeskattningen av näringsbetingade andelar kommer att kombineras med ändrade regler för beskattning av CFC-bolag (avsnitt 8.4.1), en avdragsrätt införs för utdelning på insatsemittat kapital i kooperativa ekonomiska föreningar (avsnitt 8.4.2), utgifter för reparation och underhåll på näringsfastigheter bör få dras av omedelbart även till den del de har fördelats på flera år i räkenskaperna och detsamma bör gälla utgifter som omfattas av det s.k. utvidgade reparationsbegreppet (avsnitt 8.4.3), skatteregler bör införas för värdering av lager av finansiella instrument (avsnitt 8.4.4) och en begränsning i avdragsrätten för ersättning som lämnas vid övertagande av ansvar för pensionsutfästelser bör införas (avsnitt 8.4.5).

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion N248 yrkande 9 av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs att det grundläggande problemet är att beskattningen av fåmansföretagare och egenföretagare utformats med löntagarsbeskattningen som norm. Detta är enligt vad som anförs en felaktig utgångspunkt eftersom företagaren bär hela risken för verksamheten. Motionärerna anser att de lättnader som aviseras av regeringen är otillräckliga och de föreslår att 3:12-reglerna i stället avskaffas. I motion Fi270 yrkandena 21 och 41 av Lennart Hedquist m.fl. (m)

föreslås dels att 3:12-reglerna avskaffas, dels också att skatten på aktieutdelning slopas fr.o.m. 2005 års vinster. I motion A258 yrkande 4 av Anders G Högmark m.fl. (m) anför att beskattningen av en företagsledares familjemedlemmar är direkt diskriminerande och motionärerna föreslår att de särskilda fåmansföretagsreglerna avskaffas.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Fi305 yrkandena 3 och 8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför att regelverken och administrationen kring företag är krångliga och illa anpassade till små företags verklighet. Regler om avskrivningar, expensionsmedel, räntefördelningsbelopp, m.m. saknar ofta relevans. Ytterligare förenklingar måste ske på detta område. Ett möjligt förslag är att enmans- och fåmansföretag får använda en mycket förenklad blankett där de redovisar totala inkomster, löner och avgifter samt en schablon för kostnader. Resten är skattepliktigt överskott. Även i denna motion föreslås att en successiv sänkning av skatten på aktieutdelningar påbörjas år 2005.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi304 yrkandena 17, 18 och 30 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi308 yrkandena 2, 6, 7 och 14 av Per Landgren m.fl. (kd) lägger motionärerna fram förslag om att en stegvis avveckling av skatten på aktieavkastning skall påbörjas genom att en halvering av fysiska och juridiska personers utdelningsskatt år 2005 och med sikte på ett fullständigt slopande år 2006. Motionärerna anför att skattesystemet måste vara utformat så att avkastningen på riskvilligt kapital i företag inte beskattas hårdare än annan kapitalavkastning. Vidare föreslås att personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag fr.o.m. år 2004 skall ha möjlighet till skattereduktion (riskkapitalavdrag). Avdrag skall få göras mot inkomst av kapital likaväl som mot inkomst av tjänst och gälla för investeringar upp till en nivå av 100 000 kr. Ett etableringskonto införs också i syfte att locka mindre riskbenägna att spara till start av ett eget företag. Skattesänkningarna finansieras genom att bolagsskatten höjs från 28 till 30 %. Motionärerna föreslår vidare att reglerna för inbetalning av moms ändras och begär ett tillkännagivande om att regeringen bör påskynda kommissionens behandling av det förslag till yrkesfiskaravdrag som anmälts dit.

Också i *Centerpartiets* motion Fi306 yrkandena 14–16 och 24 av Maud Olofsson m.fl. (c) anför motionärerna att det är orimligt att i 3:12-reglerna utgå från att de som driver ett fåmansbolag har en alternativ marginallöneskatt som om de hade tillhört det högsta löneskiktet. Endast företag med stora förväntade vinster och en hög riskprofil klarar dessa krav och det är enligt motionärernas uppfattning tveksamt ur samhällsekonomisk synpunkt att nystartade fåmansbolag tvingas till en hög riskprofil för att kunna uppnå förväntad lönsamhet. Motionärerna förordar att en större del av kapitalet får användas i beräkningarna än vad 3:12-utredningen föreslår och anser Svenskt Näringslivs förslag om ett kapitalunderlag om 100 % av tillskjutet kapital, 70 % av beskattat kapital och 50 % av obeskattat kapital som rimligt. Motionärerna anser vidare att klyvningsräntan bör höjas till en nivå 15 procentenheter över statslåneräntan så att delägare i fåmansbolag kan höja den utdelning som får beskattas som kapital. Motionärerna föreslås vidare ett skattegynn

starta-eget-sparande och ett riskkapitalavdrag på högst 40 000 kr om året i tre år fr.o.m. år 2004 för dem som finansierar starten av företag med egna sparade eller lånade pengar, utan att utnyttja möjligheten till starta-eget-sparande. Finansieringen sker bl.a. genom att avsättningsmöjligheterna för periodiseringsfonder sätts ner med 10 procentenheter.

I motion Fi288 av Runar Patriksson m.fl. (fp, m, kd, c) föreslår motionärerna att en småföretagare som säljer sitt företag och återinvesterar köpeskillingen i ett annat småföretag skall kunna skjuta upp beskattningen på samma sätt som vid beskattningen för kapitalvinster på bostäder. Det kapital som investeras skulle kunna bli större och omstruktureringar skulle förenklas. Motionärerna hänvisar också till den nuvarande möjligheten att få uppskov vid aktiebyten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att 3:12-reglerna bör ändras så att de blir mer gynnsamma.

Inriktningen i det pågående arbetet är att bestämmelserna även framöver skall bygga på den princip som tillämpats sedan 1990 års skattereform och innebär att man först bestämmer kapitalinkomsten schablonmässigt och därefter behandlar överskjutande inkomster som tjänsteinkomster. Det är alltså enligt vad som anförs inte aktuellt att införa en modell där man först bestämmer en "normallön" som skall beskattas som tjänsteinkomst och därefter behandlar överskjutande inkomst som kapitalinkomst. Det främsta skälet till detta ställningstagande är svårigheten att definiera en normallön. En normallönmodell skapar dessutom fördelningspolitiska problem om inte normallönnivån bestäms högt. För att motverka att progressiviteten i arbetsinkomstbeskattningen urholkas skulle det behövas särskilda komplicerade regler.

Utskottet delar regeringen bedömning i fråga om normallönmodellen. Det är viktigt att skattereglerna vilar på stabila principer och att de är neutrala i förhållande till beskattningen av annan näringsverksamhet och av löntagare. Det bör inte gå att omvandla vad som i realiteten är arbetsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst.

Regeringen har numera i proposition 2003/04:17 lagt fram det aviserade förslaget om en höjning av klyvningsräntan med två procentenheter till statslåneräntan plus sju procentenheter. Förslaget innebär en höjning av riskpremien och gör att ägarna kan riskkompenseras i högre grad än med nuvarande regler. Vidare påverkar den högre riskpremien alla företag på exakt samma sätt – gränobeloppet ökar med ökningen av riskpremien – vilket får anses vara en fördel. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2004 och tillämpas första gången vid 2005 års inkomsttaxering.

I det fortsatta arbetet kommer bl.a. nivån på klyvningsräntan, kapitalunderlagets utformning, lönesummeregeln utformning samt fördelningen av kapitalvinst mellan inkomstlagen tjänst och kapital särskilt att övervägas. Arbetet är inriktat på att ett förslag skall kunna presenteras för riksdagen

under våren 2004 och att de nya reglerna skall kunna gälla fr.o.m. den 1 januari 2005.

Enligt utskottets mening visar de utredningar som gjorts på området att en slopad skatt på aktieutdelningar inte är ett verksamt medel för att förbättra de större företagens villkor. Tillgången till en internationell kapitalmarknad gör att beskattningen av sparande endast i begränsad omfattning inverkar på företagets investeringsbenägenhet. Utskottet anser att en generell sänkning av skatten på ägarnas sparande i aktier inte är en effektiv metod för att förbättra villkoren för företagandet och avstyrker därför motionsyrkandena om slopad skatt på aktieutdelning.

För små och medelstora företag som inte i alla avseenden har tillgång till den internationella kapitalmarknaden kan emellertid inte bortses från att den personliga kapitalbeskattningen inverkar på avkastningskravet och därmed i viss mån fungerar som en skatt på företagets investeringar. Detta förhållande har beaktats i samband med att riksdagen på senare år beslutat om en rad ändringar i syfte att förbättra villkoren för nyföretagande och entreprenörskap. En lättnad i beskattningen av utdelningar och kapitalvinster på aktier i onoterade bolag infördes hösten 1996 och har utvidgats genom olika beslut under åren 1997 och 1998. Även villkoren för finansiering med egna vinstmedel har förbättrats. Enskilda näringsidkare fick vid 1999 års taxering utvidgade möjligheter till reservering genom avsättning till periodiseringsfond, och denna möjlighet har ytterligare förbättrats som ett resultat av en mer ingående undersökning av hur företagen använder periodiseringsfonderna (prop. 1999/2000:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m.). Mot denna bakgrund finns det enligt utskottets mening inte någon anledning att överväga att införa ett särskilt avdrag för investeringar i onoterade aktier. Utskottet avstyrker därför förslaget om ett permanent riskkapitalavdrag.

Enligt utskottets mening är det viktigt att skattereglerna inte lägger hinder i vägen för nyföretagande och entreprenörskap och att avkastningen för den som tar risken att starta ett eget företag eller att expandera sin verksamhet är tillräcklig. Särskilda stimulanser i samband med nystart av företag ger emellertid inte denna effekt utan skapar tvärtom en risk för att livskraftiga företag slås ut i konkurrensen med nystartade och skattegynnade företag, något som inte på sikt kan anses vara förenligt med kravet på stabila och goda regler för företagen. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka förslagen om olika former av starta-eget-avdrag.

Enligt utskottets mening finns det anledning att inom ramen för en neutral och likformig beskattning söka åstadkomma förenklingar och förbättringar av reglerna. Regeringen aviserar i budgetpropositionen en rad förslag. Den avskaffade kapitalvinstbeskattningen kommer att kompletteras med ändrade regler för CFC-bolag. En avdragsrätt införs för insatsemitterat kapital i kooperativa föreningar. Utgifter för reparation och underhåll på näringsfastigheter bör dras av omedelbart även om de fördelats i räkenskaperna liksom utgifter som omfattas av det utvidgade reparationsbegreppet. Uttryckliga skatte-

regler införs för värdering av lager av finansiella instrument och avdragsrätten för övertagande av ansvar för pensionsutfästelser regleras.

När det gäller frågan om en uppskovsrätt vid försäljning av aktier i ett företag innebar utredningsarbetet inför 1990 års skattereform att ett betydande antal metoder för beskattning av kapitalvinster undersöktes. Redan innan dess undersökte Kapitalvinstkommittén (SOU 1986:37) olika s.k. saldometoder som i den enklaste versionen innebär full återinvesteringsrätt under året utan att detta utlöser beskattning. Kapitalvinstkommittén ansåg att saldometoderna visserligen utgjorde intressanta alternativ, men eftersom det skulle innebära en så genomgripande förändring att genomföra någon av dem, måste de föregås av en omfattande allmän diskussion. (Se här också SOU 1989:33, del II, s. 115). Utredningen om reformerad inkomstbeskattning (RINK) föreslog en s.k. portföljmetod, som i princip var en vidareutveckling av en saldometod och som bedömdes kunna innebära effektivare kontroll och enklare kapitalvinstberäkningar. Remisskritiken blev emellertid förödande mot denna otestade metod, och en modifierad genomsnittsmetod behölls därför (se prop. 1989/90:110, s. 426).

Skatteutskottet har tidigare gett uttryck för uppfattningen att en generell uppskovsmöjlighet vid avyttringar av finansiella instrument inte gärna kan prövas isolerat från frågan hur kapitalinkomstbeskattningen i övrigt bör vara utformad, och utskottet har inte funnit tillräckliga skäl för att överväga så stora omläggningar i beskattningen av kapitalvinster (bet. 1999/2000:SkU14). Senast i bet. 2002/03:SkU8 avstyrkte utskottet yrkanden om en ny beskattningsmetod för aktier och värdepappersfonder som tillåter återinvesteringar utan att detta skall föranleda vinstbeskattning. Utskottet har också avstyrkt förslag om mer begränsade skattelättnader som skulle tillåta återinvestering i onoterade aktier med hänvisning till de skattelättnader som införts för avkastning och kapitalvinster som härrör från sådana företag. Utskottet anser med hänvisning till det anförda inte att det finns skäl att ändra tidigare ställningstaganden till utvidgade uppskovsmöjligheter i kapitalbeskattningen.

En förenklad beskattning i någon form för vissa av de minsta företagen har tidigare utretts av Förenklingsutredningen (SOU 1997:178 och SOU 1999:28), Branschsaneringsutredningen (SOU 1996:172 och 1997:111) och inom Riksskatteverket (RSV).

Riksskatteverket har i en promemoria inventerat och systematiserat argumenten för och emot så kallad schablonbeskattning. I en senare rapport (2002:3 Schablonbeskattning – en principskiss) har verket skisserat på hur ett schablonbeskattningssystem skulle kunna se ut. Riksskatteverket föreslår i rapporten att man nu går vidare med ett tredje steg där ställning tas till om schabloner bör införas. Rapporten och promemorian har remissbehandlats. Mottagandet vid remissbehandlingen har enligt vad som anförs av regeringen varit splittrat. Åsikterna går isär i fråga om merparten av de punkter som skissen innehåller. Ingen motsätter sig att ämnet utreds vidare men man vill inte ta ställning innan man har fått se hur ett schablonskattesystem skulle utformas. Frågan om schablonbeskattning som en metod att fastställa in-

komstskatten i vissa fall bereds vidare där det närmare får undersökas vilka möjligheter det finns att tillämpa schabloniserade metoder i den ordinarie beskattningen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi270 (m) yrkandena 21 och 41, Fi288 (fp, m, kd, c), Fi304 (kd) yrkandena 17, 18 och 30, Fi305 (fp) yrkandena 3 och 8, Fi308 (kd) yrkandena 2, 6, 7 och 14, Fi306 (c) yrkandena 14–16 och 24, N248 (m) yrkande 9 och A258 (m) yrkande 4.

Andelsbyten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandena om en utvidgning av möjligheten till framskjuten beskattning vid andelsbyten.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

De särskilda skatteregler som gäller vid vissa andelsbyten har tillkommit för att strukturaffärer i näringslivet inte skall hindras av den beskattning som normalt skall ske när aktier och andra andelar byter ägare. För att de särskilda skattereglerna skall vara tillämpliga måste vissa grundläggande krav vara uppfyllda. En avgränsning som har gjorts är att andelsbytesreglerna endast skall omfatta rena delägarätter, dvs. aktier och andelar, och inte andra instrument, t.ex. terminer, optioner och konvertibla skuldebrev, som inte innebär en rätt till en del i en juridisk person (se prop. 1998/99:15, s. 276 och prop. 1999/2000:2, del II, s. 573). Vidare skall andelsbytet ske på marknadsmissiga villkor och skall leda till att det företag som byter till sig andra företagsandelar får röstmajoritet i det företag vars aktier det byter till sig. Bland villkoren finns också en kontantgräns, dvs. en regel om att bara en mindre del av vederlaget vid andelsbytet får utgå i kontanter (10 % av den mottagna andelens nominella belopp).

Motionerna

I *Kristdemokraternas* motion Fi308 yrkande 18 av Per Landgren m.fl. (kd) anför motionärerna att riksdagen i december 2002 beslutat om retroaktiva lättnader i andelsbytesreglerna för att komma till rätta med de negativa effekter som uppkommit för vissa fåmansföretagare och att riksdagen härvid begärt att regeringen återkommer till riksdagen när det gäller behovet av ytterligare åtgärder. Eftersom regeringen inte återkommit i frågan föreslår motionärerna att riksdagen uppmanar regeringen att omedelbart återkomma med en redovisning av vilka åtgärder som behövs och kostnaderna för dessa.

I motion Sk363 av Lena Ek och Roger Tiefensee (c) anföras att en blandad ersättning ofta är önskvärd vid avyttring av andelar i ett företag. Eftersom den kontanta ersättningen beskattas direkt och uppskovet med nuvarande regler

gäller tillbytta aktier finns det enligt motionärernas uppfattning inte anledning att som i dag koppla ihop behandlingen av dessa ersättningstyper genom en kontantbegränsning. Reglerna bör ändras så att skatten kan skjutas upp även om ersättningen vid bytet gäller andra värdepapper eller delvis avser kontanter i onoterade bolag.

I motion Fi287 av Sven Bergström m.fl. (c, m, fp, kd) anförs att kontantbegränsningen på 10 % inte behövs eftersom kontantdelen alltid beskattas och uppskovet gäller övrig vinst. De begär ett tillkännagivande med detta innehåll.

I motion Fi299 av Barbro Feltzing och Ingegerd Saarinen (mp) anförs att nuvarande regler om andelsbyten alltfjämt hindrar ett uppskov i vissa fall och de föreslår att behovet av en lagändring och dess konsekvenser utreds.

Utskottets ställningstagande

Frågor om kontantgränsen vid andelsbyten har behandlats av riksdagen i anslutning till att reglerna om framskjuten beskattning vid andelsbyten utvidgades till att omfatta även onoterade och kvalificerade andelar. Utvidgningen trädde i kraft den 1 januari 2003 och gavs retroaktiv tillämpning vilket undanröjde vissa negativa effekter som uppkommit för fåmansföretagare som gjort uppskovsgrundande andelsbyten med kvalificerade andelar enligt de regler som gällt sedan den 1 januari 1999. Enligt dessa regler kunde ett vid bytestillfället beräknat skatteuppskov som skall tas upp som intäkt i inkomstslaget tjänst inte kvittas mot en slutlig förlust på bytesaffären som redovisas i samma deklaration (prop. 2002/03:15, bet. 2002/03:5).

I ärendet togs även frågor om lättnader i kontantkravet upp och då med sikte på att lättnaderna skulle ges en retroaktiv tillämpning. Utskottet redovisade bestämmelsens bakgrund och konstaterade att uttalandena i samband med att en kontantgräns om 10 % infördes i de gamla svenska reglerna om aktiebyten den 1 januari 1993 visade att det kan anföras goda skäl för en begränsning av kontantdelens storlek vid strukturaffärer och att ställningstagandet till kontantgränsens storlek i samband med att nya andelsbytesregler antogs hösten 1998 delvis baserats på antagandet att gränsen inte hade vållat några särskilda problem. Vidare noterade utskottet att den omständigheten att EU-länderna i stort sett synes ha samma regler i fråga om kontantgräns vid andelsbyten innebär en särskild komplikation som skulle behöva utredas mer ingående innan tidigare ställningstaganden till kontantgränsens storlek kan tas upp till ett förnyat övervägande. Utskottet förutsatte att regeringen efter en analys av bl.a. hur kontantgränsen tillämpas återkommer till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser denna analys bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet.

Utskottet utgår ifrån att regeringen följer tillämpningen av de aktuella reglerna och anser inte att det finns skäl för riksdagen att begära en utredning eller att i övrigt rikta tillkännagivanden till regeringen i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motionerna Fi287 (c, m, fp, kd), Fi299 (mp), Fi308 (kd) yrkande 18 och Sk363 (c).

Skatt på royalty

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandena om skattefrihet för respektive kapitalbeskattning av royalty.

Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 3 (kd).

Bakgrund

Royalty skall enligt huvudregeln beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet. Om royaltyn grundar sig på anställning eller på uppdrag eller tillfällig verksamhet som inte ingår i en näringsverksamhet skall den dock tas upp i inkomstslaget tjänst.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi270 yrkande 22 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslås att royalty beskattas i inkomstslaget kapital fr.o.m. år 2004.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi304 yrkande 15 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi308 yrkande 12 av Per Landgren m.fl. (kd) anförs att innovationsklimatet behöver förbättras. Sverige har enligt vad som anförs en onormalt stor export av patent och uppfinningar som exploateras i andra länder. Motionärerna vill öka exploatering och produktion av patent och uppfinningar i Sverige och föreslår därför att royaltyinkomster befrias från skatt de två första åren för att därefter beskattas som inkomst av kapital.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör det undvikas att införa särskilda skattestimulanter för viss typ av verksamhet. Förslag om skattefrihet under begränsad tid för royaltyinkomster har tidigare föreslagits av Innovationsutredningen (SOU 1993:84), men har inte ansetts vara aktuella att genomföra.

Utskottet avstyrker motionerna Fi270 (m) yrkande 22, Fi304 (kd) yrkande 15 och Fi308 (kd) yrkande 12.

Grön skatteväxling – sänkt allmän löneavgift

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en sänkning av den allmänna löneavgiften med 0,12 %.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.2, punkt 34) att den allmänna löneavgiften sänks med 0,12 % till 3,25 % av avgiftsunderlaget. För 2004 kommer därmed det sammanlagda uttaget av socialavgifter och allmän löneavgift att uppgå till 32,70 % (för 2003 är nivån 32,82 %) för arbetsgivare och till 30,89 % (för 2003 är nivån 31,01 %) för enskilda näringsidkare. Sänkningen bidrar till att kompensera för de direkta kostnader för företagssektorn som följer av de höjda energi- och miljöskatterna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Dämpningsregel för fastighetsskatten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om avveckling m.m. av fastighetsskatten.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

I propositionen bedömer (avsnitt 8.3.5) regeringen att en dämpningsregel för fastighetsskatten bör införas och kunna tillämpas första gången vid 2004 års taxering.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motioner Fi270 yrkandena 25–29 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och Sk300 yrkandena 2–4 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslår motionärerna att ett planmässigt avskaffande av fastighetsskatten genomförs. Fastighetsskattesatsen på småhus, fritidshus och flerfamiljshus sänks med 0,2 procentenheter 2004, med 0,1 procentenhet 2005 och 0,1 procentenhet 2006, och ett tak införs för fastighetsskatteuttaget för småhus och fritidshus. Taket beräknas som summan av 80 kr per kvadratmeter i huset och 2 kr per kvadratmeter tomtyta, dock maximalt 5 000 kr i skatt för tomten. Med hänvisning till dessa förslag och ett förslag om avskaffad förmögenhetsskatt föreslår motionärerna att den av regeringen aviserade dämpningsregeln avvisas. Den s.k. schablonintäkten för bostadsrättsföreningar avskaffas också.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Fi305 yrkande 10 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås att skatten på småhus sänks till 0,8 % och skatten på flerfamiljshus till 0,3 % redan 2004 och att fastighetsskatten på sikt avskaffas helt och hållet.

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkandena 19, 21 och 22 av Alf Svensson m.fl. (kd) återställs taxeringsvärdena till de värden som gällde före

höjningarna från år 2000, och den statliga fastighetsskatten ersätts med en låg avgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvaret och annan kommunal service kopplad till fastigheten. Reavinstskatten vid försäljning av privatbostäder höjs till 30 %. I motion Sk459 yrkande 4 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslår motionärerna att det aviserade förslaget om en dämpningsregel i fastighetsskatten avvisas. I motion Sf398 yrkande 6 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) föreslås att den statliga fastighetsskatten avskaffas eftersom den missgynnar pensionärerna.

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkandena 25–28 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att ett tak på 300 000 kr införs på tomtvärdet för att undvika den spiraleffekt som uppkommer i attraktiva områden när själva tomtmarken får höga taxeringsvärden och därmed driver upp det totala taxeringsvärdet. Vidare sänks fastighetsskatten till 0,9 % från år 2005 och till 0,75 % år 2006. Reavinstbeskattningen höjs vid försäljning av fastigheter från nuvarande 20 % till 30 % och uppskoven begränsas så att en fjärdedel av reavinsten alltid skall beskattas. Motionärerna anför slutligen att den sittande egendoms-skattekommittén bl.a. har som direktiv att undersöka reglerna kring fastighetstaxering men att det saknas direktiv för att reformera reglerna för själva taxeringsvärderingen. De föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att kommittén bör få sådana direktiv. I motion Fi250 yrkandena 1 och 2 av Kerstin Lundgren (c) föreslås fastighetsbeskattningen successivt reduceras för att slutligen avskaffas helt och att de taxeringsvärden som gällde för år 2000 skall tillämpas i avvaktan på ett långsiktigt beslut.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har i juni 2002 tillsatt en parlamentarisk kommitté, Egendoms-skattekommittén (Fi 2002:06), som skall utreda fastighetsskatten, förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten. Uppdraget skall vara avslutat vid utgången av år 2003. Kommittén ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen. En förutsättning är dock att de fördelningspolitiska konsekvenserna är acceptabla. En viktig utgångspunkt är en likformig beskattning av olika typer av tillgångar. Kommittén har fått i uppdrag att åstadkomma ett regelsystem som både är enkelt och rättvist.

Enligt utskottets mening är fastighetsskatten en del av kapitalinkomstbeskattningen och en viktig inkomstkälla för att finansiera den offentliga välfärden. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka tillkännagivanden eller beslut som innebär att fastighetsskatten helt eller delvis avskaffas. När det gäller förslagen om olika omläggningar av beskattningen på detta område anser utskottet att resultatet av Egendoms-skattekommitténs arbete bör avvaktas. Egendoms-skattekommittén skall presentera sina förslag vid utgången av detta år. Utskottet ser inte heller någon anledning att begära en ändrad inriktning av kommitténs arbete.

I budgetpropositionen för 2002 aviserade regeringen att den avsåg att lägga fram ett förslag om en s.k. dämpningsregel för fastighetsskatten. Bak-

grunden var att omräkningsförfarandet skulle avskaffas och ersättas med ett system där fastighetstaxering sker vart tredje år genom allmän eller förenklad taxering. Regeringen gjorde bedömningen att om fastighetspriserna ökar under en längre tid skulle ett sådant system kunna leda till kraftiga språngvisa höjningar av taxeringsvärdena. För att undvika sådana konsekvenser menade regeringen att regler borde införas som innebär att höjda taxeringsvärden endast stegvis tillåts slå igenom på fastighetsskatten.

Egendomsskattekommittén har enligt sina direktiv haft i uppdrag att ta fram ett förslag till en dämpningsregel med innebörden att endast en tredjedel av en höjning av taxeringsvärdet skall slå igenom under taxeringsåret och lika mycket under vart och ett av de två därpå följande åren. I januari 2003 presenterade kommittén sitt förslag i delbetänkandet *Egendomsskatter – Dämpningsregel för fastighetsskatten och sänkt arvsskatt* (SOU 2003:3). Delbetänkandet har remissbehandlats och en övervägande del av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot förslaget om en dämpningsregel.

Utskottet har inte funnit någon anledning till invändning mot att regeringens bedömning att en dämpningsregel för fastighetsskatten med angiven utformning bör tillämpas första gången vid 2004 års inkomsttaxering.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi250 (c) yrkandena 1 och 2, Fi270 (m) yrkandena 25–29, Fi305 (fp) yrkande 10, Fi304 (kd) yrkandena 19, 21 och 22, Fi306 (c) yrkandena 25–28, Sk300 (m) yrkandena 2–4, Sk459 (kd) yrkande 4 och Sf398 (kd) yrkande 6.

Ny regel för begränsning av förmögenhetsskatten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandena om slopad sambeskattnings-, avvecklad förmögenhetsskatt m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.3.4) att en ny regel som i princip motsvarar dagens begränsningsregel för fastighetsskatt bör införas på förmögenhetsbeskattningsens område. En sådan regel bör gälla de skattskyldiga som i dag omfattas av begränsningsregeln och som betalar förmögenhetsskatt som kan hänföras till det småhus som är hushållets permanenta bostad. En sådan ny regel bör kunna ges retroaktiv verkan och tillämpas första gången redan vid 2004 års taxering.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motioner Fi270 yrkandena 16–18 av Lennart Hedquist m.fl. (m), Sk299 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och A258 yrkande 3 av Anders G Högmark m.fl. (m) föreslås att sambeskattningen av förmögen-

het upphör och att fribeloppet vid förmögenhetsskatt sätts till 2 000 000 kr år 2004 samt att förmögenhetsbeskattningen avskaffas år 2005.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Fi305 yrkande 11 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att sambeskattningen av förmögenhet bör slopas nästa år, och att fribeloppet bör höjas till 2,1 miljoner kronor år 2005 och att förmögenhetsskatten på sikt bör avskaffas för att göra Sverige till ett attraktivt land att investera och spara i, även för svenskar.

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkande 23 av Alf Svensson m.fl. (kd), Fi308 yrkande 3 av Per Landgren m.fl. (kd) och Sf398 yrkande 7 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) slopas sambeskattning 2004 och sänks skattesatsen till 1 % år 2005 och 0,75 % år 2006.

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkande 18 av Maud Olofsson m.fl. (c) tas ett första steg i avvecklingen av förmögenhetsskatten år 2004 genom att sambeskattningen avskaffas och skattesatsen sänks från 1,5 till 1,0 %. Som en del i att sänka boendeskattnerna tas dessutom endast halva taxeringsvärdet av småhus upp.

Utskottets ställningstagande

Regeringen beslutade i juni 2002 att tillsätta en parlamentarisk kommitté, Egendomsskattekommittén (Fi 2002:06), som skall utreda fastighetsskatten på småhus m.m., förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten. Bakgrunden är bl.a. att reglerna kritiserats för bristande enhetlighet i behandlingen av olika tillgångar och för de fördelningspolitiska effekterna. Kommittén skall avsluta uppdraget senast vid utgången av 2003.

Utskottet har vid sina tidigare ställningstaganden till frågan om sambeskattning av förmögenhet ansett att en övergång till särbeskattning skulle medföra en oönskad stimulans för skattemotiverade överföringar inom familjen och att ett system med skilda fribelopp för ensamstående respektive sambeskattnade par därför är att föredra. Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna del och är därför inte berett att tillstyrka förslagen om slopad sambeskattning. Också när det gäller övriga motionsförslag anser utskottet att resultatet av kommitténs arbete bör avvaktas.

Lagen (2001:906) om skattereduktion för fastighetsskatt – begränsningsregeln – innebär i princip att uttaget av fastighetsskatt avseende en viss fastighet inte får överstiga 5 % av hushållets inkomster. Skattereduktionen kan uppgå till maximalt 27 200 kr och reglerna gäller i princip endast i de fall hushållsinkomsten inte överstiger 600 000 kr. Vid 2002 års taxering omfattades ca 100 000 personer av denna regel.

Regeringen har uppmärksammat att för många småhusägare som omfattas av begränsningsregeln utgör förmögenhetsskatten ett minst lika stort problem som fastighetsskatten. Frågan berörs också i direktiven till Egendomsskattekommittén (dir. 2002:87). Kommittén ges där uppdraget att undersöka behovet av åtgärder för att begränsa antalet småhusägare som på grund av stigande taxeringsvärden kan bli skyldiga att betala förmögenhetsskatt. Egendomsskat-

tekommittén skall presentera sina förslag vid utgången av detta år och förslagen kommer därför att kunna tillämpas tidigast vid 2005 års taxering.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är angeläget att frågan om en särskild begränsningsregel för förmögenhetsskatten får en lösning redan inför 2004 års taxering och ser positivt på att regeringen snarast kommer att ta fram ett förslag som gäller skattskyldiga som i dag omfattas av begränsningsregeln och som betalar förmögenhetsskatt som kan hänföras till det småhus som är hushållets permanenta bostad. Som regeringen anför bör ett förslag kunna träda i kraft under våren 2004 och tillämpas retroaktivt vid 2004 års taxering.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi270 (m) yrkandena 16–18, Fi304 (kd) yrkande 23, Fi305 (fp) yrkande 11, Fi306 (c) yrkande 18, Fi308 (kd) yrkande 3, Sk299 (m), Sf398 (kd) yrkande 7 och A258 (m) yrkande 3.

Arvs- och gåvoskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om slopad arvs- och gåvoskatt och om en retroaktiv tillämpning av det aviserade förslaget om slopad arvsskatt för make och sambo.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.3.2) att beskattningen av arv till efterlevande make och sambo bör slopas. Regeringen avser att senare under hösten lämna ett förslag om slopad skatt på arv till make och sambo till riksdagen. Inriktningen är att de nya reglerna skall gälla vid dödsfall som inträffar efter utgången av år 2003.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion N248 yrkande 10 av Bo Lundgren m.fl. (m) anför att beskattningen av arv, gåvor och förmögenheter bör avskaffas eftersom de inbringar förhållandevis blygsamma belopp och samtidigt är mycket skadlig för företagandet. I motionerna Fi223 yrkandena 1 och 2 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och Fi270 yrkandena 19 och 20 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslås att den slopade beskattningen av arv till efterlevande make och sambo bör gälla från den 16 september 2003, då den aviserades av regeringen, och att arvs- och gåvoskatten bör avskaffas helt den 1 januari 2004.

Också i *Kristdemokraternas* motion Fi282 av Per Landgren m.fl. (kd) begärs ett retroaktivt avskaffande. Motionärerna föreslår att riksdagen begär att regeringen under 2003 återkommer med förslag på hur arvsskatten för efter-

levande make och sambo kan avskaffas retroaktivt från årsskiftet 2002/03 alternativt från den 22 september 2003.

Ett retroaktivt avskaffande begärs också i *Centerpartiets* motion Fi306 yrkandena 21 och 22 av Maud Olofsson m.fl. (c) där motionärerna föreslår att arvs- och gåvoskatten avskaffas retroaktivt för efterlevande make och sambo fr.o.m. 1 juli 2003 och att arvs- och gåvoskatten för skatteklass 1 avskaffas fr.o.m. 2004. Också i motion Fi250 yrkande 3 av Kerstin Lundgren (c) hemställs att arvsskatten mellan makar slopas fr.o.m. från den 1 januari 2003.

Utskottets ställningstagande

Egendomsskattekommittén gör en översyn av reglerna om fastighetsskatt på småhus m.m., förmögenhetsskatt samt arvs- och gåvoskatt (dir. 2002:87) och har behandlat frågan om beskattningen av arv mellan makar med förtur. Enligt gällande rätt beskattas efterlevande make och sambo för vad de erhåller i arv eller testamente från den avlidne maken eller sambon. Från den efterlevandes lott görs ett grundavdrag om 280 000 kr. Överskjutande belopp arvsbeskattas.

Utskottet har ingen invändning mot regeringens bedömning att skatten på arv till make och sambo bör slopas och att arbetet bör vara inriktat på att de ny reglerna skall gälla vid dödsfall som inträffar efter utgången av år 2003. Utskottet är således inte berett att tillstyrka motionsförslagen om längre gående förändringar eller om en tidigare tillämpningsstart och avstyrker därför motionerna Fi223 (m) yrkandena 1 och 2, Fi250 (c) yrkande 3, Fi270 (m) yrkandena 19 och 20, Fi282 (kd), Fi306 (c) yrkandena 21 och 22 och N248 (m) yrkande 10.

Gåvobeskattningen vid generationsskiften

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om slopad arvsskatt på bundet kapital.

Jämför avvikande mening 3 (kd).

Gällande bestämmelser

Vid arvs- och gåvobeskattningen finns reduceringsregler som innebär att företagsförmögenheten tas upp till endast 30 % av substansvärdet. Vid gåva gäller detta om vissa villkor är uppfyllda, bl.a. att hela förvärvskällan omfattas och att gåvomottagaren måste behålla egendomen i fem år. På inkomstskattesidan har reglerna om räntefördelning och om expensionsmedel utformats med beaktande av vissa problem som kan uppkomma vid generationsskiften (prop. 1996/97:12, bet. 1996/97:SkU7).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (8.3.3) att de s.k. lättnadsreglerna för värdering av företagstillgångar vid gåvobeskattningen bör utvidgas för att underlätta generationsskiften i onoterade företag.

Motionen

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkande 35 av Alf Svensson m.fl. (kd) anförs att arvsskattens problematik har visat sig påtaglig då generationsskifte skall ske i familjeföretag. De föreslår att bundet kapital befrias från arvsskatt.

Utskottets ställningstagande

I juni 2002 överlämnade 3:12-utredningen sitt betänkande Beskattning av småföretagare (SOU 2002:52). Utredningen föreslår bl.a. förändringar när det gäller förutsättningarna för att de särskilt gynnsamma värderingsreglerna (lättnadsreglerna) skall kunna tillämpas vid gåvobeskattningen. Förslaget har remissbehandlats.

Gällande lättnadsregler innebär i princip att endast 30 % av substansvärdet skall ligga till grund för beskattningen. Förutsättningarna för att denna regel skall tillämpas är dock att gåvan omfattar hela företaget, att inget vederlag lämnas och att gåvotagaren behåller företaget i minst fem år. Utredningsförslaget innebär att lättnadsreglerna även skall kunna tillämpas om företaget överförs successivt, om visst vederlag lämnas och om gåvotagaren bara behåller gåvan i tre år.

Regeringen avser att under hösten till riksdagen överlämna en proposition med ändringsförslag som i allt väsentligt överensstämmer med utredningsförslaget. Arbetet är inriktat på att de nya reglerna skall gälla i de fall skattskyldighet inträffar efter utgången av år 2003.

Utskottet har ingen invändning mot den planerade förändringen när det gäller villkoren för en reduktion till 30 % vid gåva men är inte berett att tillstyrka att bundet kapital helt befrias från arvsskatt. En lättnadsnivå på 30 % framstår enligt utskottets mening som lämplig.

Utskottet avstyrker motion Fi304 (kd) yrkande 35.

Moms på tidskrifter och kultur

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om en höjning av mervärdesskatten på tidskrifter och om en utredning om sänkt mervärdesskatt på kulturområdet.

Jämför avvikande mening 3 (kd).

Gällande bestämmelser

Riksdagen har under hösten 2001 beslutat sänka mervärdesskatten på böcker och tidskrifter från 25 % till 6 % fr.o.m. den 1 januari 2002 (prop. 2001/02:45, bet. 2001/02:SkU12).

Motionen

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkandena 32 och 34 av Alf Svensson m.fl. (kd) återställs mervärdesskatten på tidskrifter till 25 %. Vidare anför motionärerna att entréavgifter till olika kultur- och nöjesevenemang beskattas olika. Motionärerna eftersträvar en så likformig beskattning som möjligt och föreslår därför att regeringen får utreda hur kultur Momsen generellt skall kunna sänkas till 6 %.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening talar både det kulturpolitiska syftet och administrativa och praktiska skäl för att både böcker och tidskrifter bör ingå i området med reducerad mervärdesskatt. Området har utformats i nära anslutning till det utrymme som finns i punkt 6 i bilaga H till sjätte mervärdesskattedirektivet. Utskottet ser inte någon anledning att ändra denna gränsdragning och avstyrker därför motionsyrkandena om höjd mervärdesskatt för tidskrifter.

När det gäller yrkandena om en översyn av momsens inom kulturområdet har utskottet i betänkande 2001/02:SkU18 tagit upp de problem som områdena med nedsatt mervärdesskatt orsakar och konstaterat att systemet kommit att bli alltmer svåröverskådligt och krångligt. Gränsdragningen mellan varor och tjänster som beskattas på normal nivå, 12-procentsnivån, 6-procentsnivån respektive undantas från beskattning framstår i en del fall som svårbegriplig, godtycklig och orättvis. Skattemyndigheterna tvingas till grannliga avgöranden om huruvida olika varor och verksamheter skall hänföras till den ena eller den andra gruppen. En av lagstiftningstekniska och praktiska skäl motiverad önskan att göra gränsen för ett lågbeskattat område så snäv som möjligt för att underlätta tillämpningen ger ibland upphov till känsliga och vidlyftiga rättvisediskussioner, när ett beslätat och närliggande område beskattas på en högre nivå. Företag och andra näringsidkare lägger ibland ned avsevärda ansträngningar och betydande kostnader på att få till stånd en förmånligare mervärdesbeskattning av just de varor och tjänster som det företaget eller den näringsidkaren producerar, dvs. att få med dessa varor och tjänster i en lågbeskattad sektor. Mot denna bakgrund föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn av tillämpningsområdet för de reducerade skattesatserna. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Regeringen har tillkallat en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av tillämpningsområdet för de reducerade skattesatserna och undantagen från beskattning inom mervärdesskatteområdet (dir. 2002:141). I uppdraget ingår att kartlägga de avgränsningsproblem som finns med nuvarande regler. Översynen skall syfta till en begränsning av dessa problem. I uppdra-

get skall även ingå att analysera skattesatsernas struktur utifrån rättsliga, administrativa, ekonomiska, konkurrensmässiga, fördelningspolitiska och statsfinansiella aspekter. I sin analys av skattesatsernas struktur skall även internationella konkurrensfrågor beaktas. I direktiven sägs att valet av skattesatser inte kan ske utan beaktande av skattenivåerna i andra länder med vilka Sverige bedriver handel. Uppdraget skall bedrivas i två etapper varav den första delen skall redovisas i början av år 2004 och den andra delen senast den 1 februari 2005.

Enligt utskottets mening bör resultatet av översynen av tillämpningsområdet för de reducerade skattesatserna och undantagen från beskattning inom mervärdesskatteområdet avvaktas. Utskottet avstyrker motionsförslaget om en utredning om enhetlig kultur moms.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi304 (kd) yrkandena 32 och 34.

Grön skatteväxling – höjd koldioxidskatt m.m.

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjd koldioxidskatt och elskatt för hushållen och servicesektorn, höjd energiskatt på diesel, indexuppräknig av alla skattesatser och sänkta avgifter vid överträdelse av användningsförbudet men anför att kommissionens godkännande bör avvaktas innan ökningen av industrins procentuella skatterabatt sätts i kraft.

Motionsyrkandena om sänkt energiskatt generellt eller inom vissa sektorer avstyrks av utskottet.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

I propositionen föreslår regeringen (avsnitt 8.5.1.3–8.5.1.5, punkt 33 delvis) att koldioxidskatten på bränslen höjs med 18 %. För bensin och dieselolja sänks dock energiskattesatserna lika mycket som koldioxidskattesatserna höjs. Drivmedel som endast belastas med koldioxidskatt undantas från höjningen. Härutöver höjs energiskatten på dieselolja med 10 öre per liter. Omläggningen utformas så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin, jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna blir oförändrad. De särskilda avgifter som tas ut vid överträdelse av användningsförbudet för märkt olja sänks. Energiskatten på el höjs med 1 öre per kWh. Vidare indexuppräknas samtliga energi- och koldioxidskattesatser motsvarande förändringen i KPI under perioden juni 2002–juni 2003. Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2004.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion N342 yrkande 3 av Mikael Odenberg m.fl. (m) avslås regeringens förslag om höjd energiskatt på el. Motionärerna avvisar tanken om en skatteväxling. Miljöskatter skall användas för att minska miljöbelastningen från energiproduktionen. Det finns också fiskala skäl att beskatta energi, likaväl som andra varor. Det finns dock inte övertygande skäl att utan närmare analys lägga en ytterligare skattebörda på energisektorn. Nivån på beskattning av energi, utöver de rena miljöskatterna, bör fastställas genom en sedvanlig avvägning mellan beskattning av olika skattebaser, med syfte att minimera de samlade snedvridande effekterna av skattesystemet. I motion Fi270 yrkande 13 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslås att skatten på bensin och diesel sänks med 13 öre per liter inklusive moms från den 1 juli och med ytterligare 57 öre inklusive moms den 1 januari 2005. I motion Fi204 av Ulla Löfgren och Elizabeth Nyström (m) föreslås att fartyg äldre än 50 år, oavsett ägarform, befrias från dieselskatt. I motion Fi206 av Ola Sundell och Stefan Hagfeldt (m) anförs att åkeribranschen redan före höjning befinner sig i en prekär situation med höga skatter som urholkar de svenska transportföretagens konkurrenssituation. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att dieselskatten måste sänkas, inte höjas som regeringen föreslagit. Motionsyrkanden om en sänkning av dieselskatten för arbetsredskap i jord och skogsbruk och i entreprenadmaskiner till 53 öre per liter den 1 januari 2004 framställs i motionerna Fi270 yrkande 9 av Lennart Hedquist m.fl. (m), MJ435 yrkande 3 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m) och Sk350 yrkande 1 av Ulla Löfgren och Jan-Evert Rådström (m).

I *Folkpartiet liberalernas* motion Fi240 yrkande 34 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anförs att motionärerna i princip är för att delvis finansiera sänkta skatter på arbete med höjda skatter på energi och annat som belastar miljön, s.k. grön skatteväxling. Eftersom Sverige redan har betydande energiskatter är det enligt motionärernas mening viktigare att arbeta för en gemensam koldioxidskatt inom EU och i förlängningen globalt. De anser inte att det är acceptabelt att belasta hushållen med höjda uppvärmningskostnader och avslår därför förslagen om en höjd koldioxidskatt och höjd elskatt för hushåll och service.

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkandena 26–28 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi308 yrkandena 8 och 9 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslås att skatten på diesel i stället sänks med 31 öre/liter (inklusive moms) från den 1 juli 2005 och att skatten på bensin sänks med 31 öre/liter i stödområde A (inklusive moms). Vidare föreslås att skatten på diesel sänks till 1 kr/liter för jordbruksmaskiner. I motion Sk306 yrkande 1 av Lars Gustafsson (kd) avslås regeringens förslag om höjd beskattning på diesel för jord- och skogsbruk.

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkandena 19 och 30 av Maud Olofsson m.fl. (c) anförs att regeringens pågående skatteväxling i stort sett endast har ökat hushållens pålagor samtidigt som industrin i de flesta fall har rätt till nedsättning med 79 % av koldioxidskatten. De anser att denna skillnad bör reduceras och minskar därför nedsättningen av koldioxidskatten med 1,2

miljarder kronor årligen. Detta tillsammans med den av regeringen föreslagna skattehöjningen på koldioxid för hushållen ger motionärernas alternativ en tydlig klimatprofil. Motionärerna föreslår också att skatten på diesel för jord- och skogsbruksmaskiner sänks till 1 krona per liter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att fortsätta att öka tyngden av koldioxidskatten i förhållande till energiskatten. Eftersom det är angeläget att åstadkomma en begränsning av koldioxidutsläppen framstår en höjning av koldioxidskatten med 18 % som lämplig. Tillsammans med den årliga indexuppräknningen innebär det att koldioxidskatten höjs från 76 till 91 öre per kg koldioxid. För drivmedlen, bortsett från dieselolja, ändras dock inte den sammanlagda skattenivån. För bensin sänks energiskatten med samma belopp per liter som motsvarar koldioxidskattehöjningen. När gasol, metan och naturgas används som drivmedel belastas de inte med någon energiskatt. För att även skatten på dessa drivmedel skall vara oförändrad undantas de från höjningen av koldioxidskatten.

Som ett ytterligare steg i den gröna skatteväxlingens ökade miljörelatering av skattesystemet bör också skatten på dieselolja höjas med 10 öre per liter (100 kr per m³) för all dieselolja, oavsett inplacering i miljöklass. Regeringen avser att inför kommande skatteväxling se över i vilken form kompensation skall ske för höjningar av skatten på diesel avseende jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner.

Enligt EG-rätten är medlemsstaterna skyldiga att säkerställa att märkt olja inte kan användas för förbränning i motorn på fordon avsedda för vägtrafik och att fastställa sanktioner som skall tillämpas vid överträdelse av detta förbud (artikel 3 i rådets direktiv 95/60/EG av den 27 november 1995 om märkning för beskattningsändamål av dieselbrännolja och fotogen, det s.k. märkningsdirektivet (EGT L 291, 6.12.1995 s. 46). Enligt märkningsdirektivet skall sanktionerna vara effektiva, stå i rimlig proportion till överträdelsen och verka avskräckande. Med hänsyn till de punktskattenivåer som kommer att tillämpas i Sverige till följd av förslaget är det som regeringen framhåller rimligt att sänka nivåerna för de särskilda avgifter som tas ut vid överträdelse av användningsförbudet för märkt olja. Den nuvarande utformningen av sanktionsbestämmelserna innebär i vissa fall att fordon som är registrerade i annat land än Sverige påförs en högre särskild avgift än dem som är registrerade i Sverige. Mot bakgrund av den inom EG-rätten tillämpliga likabehandlingsprincipen bör avgiften för dessa fordon begränsas till den lägsta avgift som kan påföras fordon registrerade i Sverige.

Höjningarna av koldioxidskatten utformas så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin samt för jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna blir oförändrad. Detta åstadkoms genom att den procentuella koldioxidskattelättnaden för dessa sektorer höjs från 75 till 79 %. Denna justering fordrar kommissionens godkännande från statsstödssynpunkt och regeringen har lämnat in en ansökan till kommissionen i denna del och förutsätter att ett

godkännande av förslaget kan fås i sådan tid att riksdagen kan beakta det vid sin behandling.

En höjning av koldioxidskatten på fossila bränslen begränsar användningen av dessa, men innebär samtidigt att det relativa priset på el sjunker. Det kan medföra att elanvändningen ökar och motiverar att energiskatten på el höjs för att motverka detta. Samtidigt med den föreslagna höjningen av koldioxidskatten bör därför en energiskattehöjning på el med 1 öre per kWh genomföras. Dessa energiskattehöjningar föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

En fortsatt grön skatteväxling utgör en central del i regeringens strategi för att omvandla Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle. Det främsta syftet med skatteväxlingen är att bidra till att fastställda miljömål uppnås genom en ökad miljöstyrning via skattesystemet. Genom miljöskatter sätter man ett pris på miljön och det blir dyrare att släppa ut föroreningar. Härigenom får hushållen ekonomiska motiv att välja en mer miljövänlig och resurssnål livsstil medan företagen stimuleras att utveckla en mer miljövänlig teknik. En grön skatteväxling innebär inte en höjning av det totala skatteuttaget då höjningar av de miljörelaterade skatterna balanseras av sänkningar av skatterna på arbete.

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot de förslag som regeringen lägger fram och kan därför tillstyrka att de genomförs. Eftersom förslaget om en ökning av den procentuella koldioxidskattelättnaden för tillverkningsindustrin samt jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna från 75 till 79 % fordrar kommissionens godkännande bör dock ett besked i denna del avvaktas innan ändringarna sätts i kraft.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker motionerna Fi204 (m), Fi206 (m), Fi240 (fp) yrkande 34, Fi270 (m) yrkandena 9 och 13, Fi304 (kd) yrkandena 26–28, Fi306 (c) yrkandena 19 och 30, Fi308 (kd) yrkandena 8 och 9, Sk306 (kd) yrkande 1, Sk350 (m) yrkande 1, N342 (m) yrkande 3 och MJ435 (m) yrkande 3.

Energiskatt på el i tillverkningsindustrin m.m.

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker att energiskatt tas ut på el i tillverkningsindustrin, m.m. fr.o.m. den 1 juli 2004.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.1.6, punkt 33 delvis) att den nollskattesats som gäller för el som förbrukas inom tillverkningsindustrin och för växthusuppvärmning slopas och ersätts av en skattesats på 0,5 öre per kWh. På motsvarande sätt ändras det återbetalningssystem som gäller för el som förbrukas inom jordbruket i övrigt, skogsbruket och vattenbruket. Ändringarna träder i kraft den 1 juli 2004.

Vid kommissionens statsstödsprövning av den svenska energibeskattningsen av industriell verksamhet har kommissionen ifrågasatt den nollskattesats som gäller för el som förbrukas i sådan verksamhet. Minimiskattesatsen för användning av el inom företagssektorn är 0,5 euro per MWh (motsvarar knappt 0,5 öre per kWh) enligt den politiska överenskommelsen inom Ekofinrådet om ett nytt energiskattedirektiv, som nyligen antagits. Direktivet träder i kraft den 1 januari 2004. Även om miniminivån inte behöver uppnås förrän efter tre år anser regeringen att minimiskattenivån för el bör införas så snart som möjligt med hänsyn till pågående statsstödsärende.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att en skattesats på 0,5 öre per kWh bör införas för el som förbrukas inom tillverkningsindustri, jordbruk, skogsbruk och vattenbruk.

Det nya energiskattedirektivet gör det möjligt att underskrida minimiskattenivån under vissa förutsättningar och inom Regeringskansliet pågår ett arbete med ett system där företag som åtar sig att främja energieffektivisering och minska de specifika koldioxidutsläppen kan få utnyttja denna möjlighet. Regeringen avser att lämna ett förslag som kan behandlas av riksdagen under våren 2004. Förslaget skall godkännas av kommissionen och av riksdagen.

Som regeringen anför är det viktigt med en samordning av den nya energibeskattningsen och införandet av ett system för långsiktiga avtal. De nu aktuella ändringarna bör därför träda i kraft den 1 juli 2004, då systemet för långsiktiga avtal förväntas ha blivit godkänt.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del.

Energiskatt på el i norra Sverige

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att den lägre energiskattesatsen på el i vissa kommuner i norra Sverige bör behållas och att ett särskilt undantag för denna differentiering bör sökas.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer att den lägre energiskattesatsen på el i vissa kommuner i norra Sverige bör behållas. Det nya energiskattedirektiv som överenskommit i Ekofinrådet och som träder i kraft den 1 januari 2004 tillåter inte en regional differentiering. För att ändå kunna behålla den lägre skattesatsen på el i norra Sverige är den enda möjligheten att ansöka om ett särskilt undantag. Ett undantag kan beslutas genom enhälligt beslut i rådet på förslag från kommissionen. Regeringen har för avsikt att ansöka om ett sådant skatteundantag.

Utskottets ställningstagande

Den lägre energiskattenivån på el i norra Sverige uppgår för närvarande till 16,8 öre per kWh jämfört med 22,7 öre per kWh i södra Sverige och omfattar alla kommuner i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt kommunerna Sollefteå, Ånge, Örnsköldsvik, Ljusdal, Malung, Mora, Orsa, Älvdalen och Torsby. När skattedifferentieringen mellan norra och södra Sverige infördes den 1 juli 1981 motiverades den med klimatskäl. Den högre elförbrukningen i den norra, kallare delen av landet kompenserades med en lägre skattesats. Kurvor över medeltemperaturen (isotermer) användes för att dra gränsen mellan norra och södra delen av landet.

Utskottet delar regeringens bedömning att den lägre skattesatsen på el i norra Sverige bör behållas. Eftersom det energiskattedirektivet inte innehåller någon grund för en regional differentiering finns det skäl att ansöka om ett särskilt undantag.

Skatt på kärnkraftsproducerad el**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en sänkning av skatten på kärnkraftverk och en övergång från effektskatt till skatt på producerad energi.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Gällande bestämmelser

Skatt på termisk effekt i kärnkraftverk tas ut månadsvis med 5 514 kr per megawatt – motsvarande ca 181 kr per megawatt och dygn – av kärnkraftsreaktorns högsta tillåtna termiska effekt. Om en reaktor har varit ur drift under en sammanhängande period av mer än 90 kalenderdygn, får för varje dygn utöver de 90 första göras avdrag med 181 kr per megawatt av den termiska effekten. Skatten ersatte den 1 juli 2000 en tidigare skatt på energi som producerats i kärnkraftverk.

Motionen

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi270 yrkandena 14 och 15 av Lennart Hedquist m.fl. (m) anför motionärerna att miljöskatter skall tas ut i produktionsledet medan energiskatter skall tas ut i konsumentledet. Då erhålls en konkurrensneutral beskattning mellan olika energiproducenter och mellan olika bränslen. Skatten på kärnkraftsproducerad el bryter mot denna princip och bör på sikt tas bort. De föreslår att den särskilda skatten på kärnkraftsel sänks med motsvarande 0,3 öre per kWh den 1 januari 2004, med 0,4 öre per kWh den 1 januari 2005 och med 0,5 öre per kWh den 1 januari 2006. De föreslår vidare att den omvandlas från en effektskatt till en skatt på producerad energi.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att sänka skatten på kärnkraftverk. När det gäller valet av beskattningsmetod för kärnkraftverken har en omläggning från en produktionskatt till den nuvarande effektskatten genomförts under år 2000 för att på det sättet minska risken för snedvridningar inom elproduktionssystemet. Utskottet är inte berett att nu tillstyrka en återgång till den tidigare beskattningstekniken.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi270 yrkandena 14 och 15.

Kraftvärmebeskattningen

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker att regeringens förslag om en omläggning av kraftvärmebeskattningen antas med den av motionärerna begärda ändringen. Kraftvärmeverken får tillämpa industrins avdragsregler vid värmeproduktionen, elavdrag för egen förbrukning slopas och en proportionering av insatta bränslen vid fördelningen mellan el och värmeproduktion införs. När det gäller proportioneringen av insatta bränslen vid fördelning mellan värmeleveranser till industrin och övrig produktion skjuts denna upp i avvaktan på att ett genomförande utan negativa effekter för fjärrvärmeverken kan säkras.

Bakgrund

I energipropositionen (prop. 2001/02:143) bedömde regeringen att möjligheterna att införa ändringar i energibeskattningen för kraftvärmeanläggningar som innebär att skattereglerna likställs med dem som gäller för industriellt mottryck bör undersökas. I kraftvärmeverk får i dag avdrag göras för hälften av energiskatten på den del av bränsleförbrukningen som hänförs till värmeproduktion. Om i stället industrins avdragsregler införs för denna bränsleförbrukning innebär det att hela energiskatten och 79 % av koldioxidskatten på bränslen får dras av.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.3.1, punkt 33 delvis) att bränslen som förbrukas för värmeproduktion i kraftvärmeverk skall berättiga till avdrag för hela energiskatten och 79 % av koldioxidskatten. Regeringen anför att den energi-effektiva el- och värmeproduktion som sker i kraftvärmeverk bör underlättas genom att avdragsbestämmelserna för bränslen som förbrukas vid kraftvärmeproduktion jämföras med dem som gäller för industrin. En förutsättning för skatteavdraget är att el- och värmeproduktionen sker integrerat och samtidigt, dvs. att produktionen sker i en sammanhållen process och att förhållandena vid varje tillfälle är avgörande. För att göra det tydligt att avdrag endast får göras för bränsle som medverkar i den integrerade produktionen av el och

värme bör en bestämmelse införas i lagen (1994:1776) om skatt på energi om att bränsleförbrukning som avser ånga eller hetvatten som tappas av från ång- eller hetvattensystemet före ångturbinen i kraftvärmeverket inte omfattas av avdragsbestämmelserna. Detta gäller också annan utrustning för utvinning av mekanisk energi.

För att minska risken för en ökad fossilanvändning på bekostnad av biobräsleanvändningen föreslås (avsnitt 8.5.3.2, punkt 33 delvis) att de regler som gäller för beräkning av skatteavdragen ändras. Kraftvärmeproducenten får enligt dagens regler välja hur den gemensamma bränsleförbrukningen fördelas på elproduktion respektive värmeproduktion. Det har därvid varit gynnsamt att så långt möjligt hänföra beskattade fossila bränslen till elproduktionen, eftersom skatteavdraget då blir större. Om flera beskattade bränslen använts samtidigt har de också fått turordnas sinsemellan. Regeringen förslår att dessa regler ersätts med en proportioneringsregel. Sådana regler bör också införas när el framställs samtidigt med både kraftvärme- och kondenskraftteknik i sammankopplade system. Även när värme levereras till utomstående som omfattas av nedsättningsreglerna för industri, jordbruk, skogsbruk och vattenbruk bör proportionering införas.

Slutligen föreslås (avsnitt 8.5.3.3, punkt 33 delvis) att avdraget för energiskatt på el som produceras i kraftvärmeverk och som används i egen verksamhet som består av el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning slopas. Med nuvarande skattesatser på bränslen och el har det varit fördelaktigt att utnyttja detta avdrag om biobränslen och andra obeskattade bränslen har använts för elproduktionen. I energipropositionen (prop. 2001/02:143) bedömde regeringen att detta avdrag för energiskatten på el borde ses över. Regeringen motiverade detta med att när certifikatsystemet införs skulle ett bibehållande av avdragsrätten kunna ses som ett dubbelt stöd för att främja förnybar elproduktion. Det har enligt vad som anförs visat sig att denna avdragsmöjlighet har utnyttjats i allt större omfattning under de senaste åren och det är utnyttjandet av el i elpannor och värmepumpar som ökar. Ett slopat avdrag minskar elanvändningen för värmeproduktion, vilket stämmer överens med målen inom energipolitiken.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

Motionerna

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkande 32 av Maud Olofsson m.fl. (c) anförs att fjärrvärmeleveranser till industrier hitintills har fått ta del av samma gynnsamma skattevillkor som industrin i syfte att upprätthålla en skattemässig neutralitet. Tack vare detta har många industrier kunnat byta till fjärrvärme, vilket har gynnat miljön i hög utsträckning. Regeringens förslag medför att bränslefördelningen inte längre skall kunna väljas fritt vid beräkning av skattemöjligheter. I praktiken leder detta enligt vad som anförs i motionen till att tillverkningsindustrin får skatterabatt på all uppvärmning utom just för fjärrvärme. Omläggningen innebär enligt motionärernas uppfattning en uppma-

ning till industrin att gå över till fossila bränslen och de föreslår att förslaget avslås i denna del.

Ett motsvarande yrkande framställs i motion Fi255 av Roger Tiefensee och Lena Ek (c).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening har den tekniska utformningen av skattestimulansen för kraftvärmeverken medfört att denna produktionsform kommit att förlora i konkurrenskraft under senare år. Höjda energi- och koldioxidskatter har inneburit en förbättring av biobränslenas konkurrenskraft medan förutsättningarna för kraftvärmen försämrats. Den gröna skatteväxlingen har också medfört att kraftvärmeverkens halverade energiskatt fått en relativt sett mindre betydelse. Det finns av bl.a. dessa skäl anledning att genomföra en omläggning av den nuvarande skatterabatten för kraftvärmetekniken. Som regeringen föreslår är det härvid lämpligt att låta kraftvärmeverk få samma skatteregler som industriellt mottryck. En sådan förändring kommer att leda till högre elproduktion i befintliga kraftvärmeverk och även till en förbättring av förutsättningarna för investeringar i ny kraftvärme.

Enligt utskottets mening är det viktigt att den omläggning som nu genomförs kan ske med bibehållen konkurrenskraft för biobränslen och då särskilt för de biobränsleeldade kraftvärmeverken. För dessa verk finns särskilda bidragsformer. Sedan år 1991 har investeringsstöd utgått till biobränsleeldade kraftvärmeanläggningar. De anläggningar som fått investeringsstöd i enlighet med 1991 års energipolitiska program är förpliktigade att använda totalt minst 85 % biobränsle under en femårsperiod. För de större anläggningarna uppgår elproduktionen till ca 30 % av tillförd bränsleenergi. Därmed begränsas andelen fossilt bränsle i dessa anläggningar till ca 50 % av det bränsle som används för elproduktion. I de anläggningar som fått stöd i 1997 års program måste biobränslen utgöra minst 70 % av den totala förbrukningen under en femårsperiod. Anläggningsägaren skall vidare förbinda sig att under samma tid för framställning av el endast använda biobränslen. Det senare kravet innebär med nuvarande skatteregler att det ger lägst produktionskostnad att använda 100 % biobränslen i de anläggningar där detta är tekniskt möjligt vid samtliga driftfall.

Ett system med elcertifikat har införts och innebär en förbättrad konkurrenssituation för den biobränslebaserade kraftvärmen. Även med en övergång till industribeskattnings för den fossila kraftvärmen är biokraftsvärme rent generellt mer konkurrenskraftig, och sameldningen med fossila bränslen för elproduktion i de kraftvärmeverk som kan använda både fossila bränslen och biobränslen kommer enligt de bedömningar som redovisats i proposition 2001/02:146 i allmänhet inte längre att vara lönsamt.

När det gäller kraftvärmeverkens elavdrag vid produktion av el som används i egen verksamhet har utskottet inte funnit anledning till erinran mot regeringens förslag.

För att ytterligare minska risken för en ökad fossilanvändning i kraftvärmeverken finns det som regeringen anför anledning att ändra de särskilda turordningsregler som gäller för beräkning av skatteavdragen. Med dagens regler är det fördelaktigt att så långt möjligt hänföra beskattade fossila bränslen till elproduktionen, eftersom skatteavdragseffekten då blir större. Om en proportionering används i stället stängs möjligheten att på detta sätt få fullt avdrag för fossila bränslen i kraftvärmeverk. Eftersom kraftvärmeverken ibland drivs som fjärrvärmeverk bör samma regler i princip gälla överallt där turordningsreglerna nu tillämpas.

För fjärrvärmeverk som till någon del använder fossila bränslen innebär övergången till proportionering att möjligheten att få skattenedsättning för den del av värmen som levereras till industrin minskar. I en konsekvensrapport som beställts av Energimyndigheten beräknas den minskade nedsättningen för industrileveranser hos samtliga fjärrvärmeföretag som enbart producerar värme till 90 miljoner kronor.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att möjligheten att fritt välja turordningen bör avskaffas. Den gör det möjligt att uppnå skattelättnader för fossila bränslen i en omfattning och i situationer där detta egentligen inte varit avsikten. Utgångspunkten bör enligt utskottets mening vara att en proportionering skall användas.

Samtidigt står det klart att en övergång till proportionering innebär att principen om konkurrensneutralitet mellan industrins egen värmeproduktion och fjärrvärmeverkens leveranser överges och att detta kan leda till en avveckling av verkens industrikunder med ökad användning av fossilbränsle i industrin som följd.

Även om utgångspunkten bör vara att det fria valet skall ersättas med en proportionering över hela linjen anser utskottet att risken för en negativ utveckling när det gäller fjärrvärmeverkens leveranser till industrin gör det nödvändigt att skjuta upp beslutet i den delen. Enligt utskottets mening kan detta uppnås genom att möjligheten att fritt välja turordning behålls vid urvalet av bränslen som använts för industrileveranser och motsvarande. I övrigt bör kravet på proportionering genomföras på det sätt som regeringen föreslår.

Enligt utskottets mening bör uppskovet användas för att närmare bedöma risken för att fjärrvärmeverken förlorar industrikunder vid en övergång till proportionering och finna ett sätt att slutföra övergången även i dessa fall.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att regeringens förslag till omläggning av kraftvärmebeskattningen genomförs med den angivna justeringen när det gäller turordningsreglerna. Härigenom tillgodoses i allt väsentligt motionerna Fi255 (c) och Fi306 yrkande 32.

Begränsning av koldioxidskatteuttaget avseende kalk- och cementbranschen

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av kalk- och cementindustrins begränsningsregel för koldioxidskatt.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.4, punkt 33 delvis) att den övergångsvis gällande begränsningsregeln avseende kalk- och cementbranschen m.m. (1,2-procentsregeln) förlängs ytterligare ett år. Koldioxidskattenedsättningen enligt 1,2-procentsregeln begränsas med hänsyn till minimiskattenivåerna i det nyligen antagna energiskattedirektivet. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inhämtat att de nu aktuella reglerna bedöms omfattas av de nya energiskattedirektiv som väntas träda i kraft den 1 januari 2004 och att förändringen därför endast kommer att anmälas till kommissionen. Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker propositionen i denna del.

Avtrappning av energiskatteavdraget för vindkraft

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att en avtrappning av energiskatteavdraget för vindkraft skall påbörjas och avstyrker motionsförslaget om att en längre avtrappningsperiod skall fastställas.

Bakgrund

Merparten av de befintliga stödsystemen för den förnybara elproduktionen löpte ut vid utgången av 2002 eller i anslutning till införandet av elcertifikatsystemet den 1 maj 2003. Det nya stödsystemet innebär en sänkning av befintliga stödnivåer för vindkraft.

Budgetpropositionen

I propositionen föreslås (avsnitt 8.5.5, punkt 33 delvis) att en avtrappning inleds av det nuvarande avdraget för energiskatt på el som har producerats i vindkraftverk, den så kallade miljöbonusen. För landbaserad vindkraft sänks avdraget från motsvarande 18,1 till 12 öre per kWh och för havsbaserad vindkraft sänks avdraget till 17 öre per kWh. Elproduktionen i ett vindkraftverk berättigar dock endast till avdrag så länge den sammanlagda produktionstiden

i kraftverket, omräknad till timmar med full last, inte överstiger 20 000 timmar. Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2004.

Motionen

I motion Fi301 av Eskil Erlandsson och Åsa Torstensson (c) anförs att regeringens planer innebär att vindkraftens miljöbonus avtrappas snabbare än vad som var tänkt för landbaserad vindkraft och de begär ett tillkännagivande om att avtrappningen bör vara baserad på en period om sju år eftersom det tar lång tid att etablera vindkraften, beroende i sin tur på att miljöprövningar och tillstånd tar lång tid i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening finns det anledning att införa en gräns för hur länge vindkraftsproduktionen i ett kraftverk kan berättiga till skatteavdrag och att anpassa avtrappningen till drifttiden så att verket kan vara avskrivet när gränsen uppnås. Eftersom ett tidigare godkännande av detta stöd hunnit löpa ut finns det anledning att påbörja avvecklingen även om kommissionens ställningstagande till utformningen av avtrappningen ännu inte föreligger. Med den av regeringen föreslagna utformningen får avtrappningen enligt utskottets mening en lämplig längd.

Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker motion Fi301 (c).

Skattestrategi för alternativa drivmedel

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att koldioxidneutrala drivmedel bör befrias inte bara från koldioxidskatt utan även från energiskatt.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.5.6) att det är angeläget att den strategi för skattenedsättning för alternativa drivmedel som lades fast i budgetpropositionen för 2002 kan börja tillämpas så snart erforderligt statsstödsgodkännande erhållits från kommissionen. För att de koldioxidneutrala drivmedelens konkurrenskraft skall säkerställas bör dessa drivmedel befrias inte bara från koldioxidskatt utan även från energiskatt. Dessa villkor bör gälla redan fr.o.m. 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingen invändning mot regeringens bedömning i denna del.

Avfallsskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandet om en skatt på förbränning av avfall.

Jämför avvikande mening 4 (c).

Bakgrund

Lagen (1999:673) om skatt på avfall trädde i kraft den 1 januari 2000. Dess syfte är att i överensstämmelse med EU:s avfallshierarki styra mot minskad avfallsdeponering och härigenom främja avfallsminskning, återanvändning och återvinning. I samband med införandet av lagen förklarades att en uppföljning och utvärdering av hur det nuvarande systemet för avfallsbeskattning fungerat avsågs äga rum under år 2004 och att förändringar i systemet därefter vid behov skulle genomföras (prop. 1998/99:84, s. 24).

Kommissionens godkännande av avfallsskattelagen från statsstödssynpunkt löper ut vid årsskiftet 2003/2004. En anmälan om förnyat godkännande ges inom kort in till kommissionen för granskning. I utredarens uppdrag ligger att nära följa detta ärende och föreslå de ändringar som behövs för att lagen på mest ändamålsenliga sätt skall överensstämma med statsstödsreglerna. Utredningen skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 31 december 2004.

2001 års avfallsskatteutredning utredde i sitt betänkande Skatt på avfall i dag – och i framtiden (SOU 2002:9) vissa aspekter av en skatt på avfall som förbränns, bl.a. konsekvenser av olika skattenivåer. Utredaren pekade på flera frågor som behövde vidare analys. I propositionen Ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp (prop. 2002/03:117) lade regeringen fast ramarna för hur arbetet med analysen av en skatt på avfall som förbränns skulle bedrivas. I enlighet med vad som där uttalades skall utredaren lämna förslag till hur en skatt på avfall som förbränns lagtekniskt kan utformas och bedöma lämpligheten av att införa en sådan skatt eller om andra ekonomiska styrmedel i stället bör förordas. Utredaren skall också bedöma vilken skattenivå som kan vara lämplig med hänsyn till de styreffekter som bör uppnås. Utredningsarbetet i denna del skall redovisas senast den 30 juni 2004.

Motionen

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkande 31 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att det införs en skatt på förbränning av osorterat avfall för att säkerställa den intention om minskade avfallsmängder som finns i och med deponeringsskatten. Nivån på denna bör motsvara deponiskatten för att säkerställa likvärdighet i beskattningen.

Utskottets ställningstagande

En utredning har tillsatts med uppdrag att dels utvärdera avfallsskattelagen och föreslå de ändringar som behövs, bl.a. för att den på mest ändamålsenliga sätt skall överensstämma med EU:s statsstödsregler, dels lämna förslag till hur en skatt på avfall som förbränns lagtekniskt kan utformas och bedöma om en sådan skatt är det mest lämpade ekonomiska styrmedlet.

Enligt utskottets mening bör resultatet av utredningens arbete avvaktas. Utskottet avstyrker motion Fi306 (c) yrkande 31.

Skatt på naturgrus

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om en sänkning av skatten på naturgrus med 5 kr per ton.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Bakgrund

I budgetpropositionen för år 2003 föreslog regeringen en höjning av skatten på naturgrus från 5 till 10 kr per ton naturgrus att träda i kraft den 1 januari 2003.

I motion 2002/03:Fi230 anförde Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) bl.a. att regeringen senast under våren 2003 borde återkomma till riksdagen med de förslag på ytterligare höjning av naturgrusskatten som kunde vara motiverade för att det av riksdagen uppsatta målet skulle uppnås. Riksdagen beslutade i enlighet med såväl regeringens förslag som motionärernas yrkande (rskr. 2002/03:24).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.5.8) att skatten på naturgrus bör bibehållas på nuvarande nivå.

Motionen

I motion Fi270 yrkande 40 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslås att skatten på naturgrus sänks med 5 kr per ton.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och avstyrker motion Fi270 (m) yrkande 40.

Skatter på handelsgödsel och bekämpningsmedel

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstryker regeringens förslag om en höjning av skatten på bekämpningsmedel och avstyrker motionsyrkandena om att skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel skall avskaffas.

Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 4 (c).

Bakgrund

Skatterna på bekämpningsmedel och gödselmedel infördes båda 1984. Gödselmedelsskatten är 1,80 kr för varje helt kilo kväve, förutsatt att andelen kväve i medlet är minst 2 %, och 30 kr för varje helt gram kadmium i gödselmedel, till den del kadmiuminnehållet överstiger 5 gram per ton fosfor. Bekämpningsmedelsskatten är 20 kr för varje helt kilo verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet.

Genom beslut den 28 juni 2001 tillkallades en särskild utredare med uppgift att utvärdera skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel. I februari 2003 lämnade utredaren sitt betänkande Skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel? (SOU 2003:9). Utredaren föreslår att skatten på handelsgödsel skall vara kvar och att skattesatsen behålls oförändrad. För att minska riskerna med användningen av bekämpningsmedel föreslås att uttaget av skatt differentieras efter medlens farlighet för hälsa och miljö. I avvaktan på ett sådant system föreslås en höjning av skatten med 5 kr till 25 kr för varje helt kg verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.9, punkt 29) att skatten på bekämpningsmedel höjs den 1 januari 2004 från 20 till 30 kr för varje helt kilogram verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motioner Fi270 yrkandena 10 och 11 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och MJ435 yrkande 4 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m) föreslås att skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel avskaffas den 1 januari 2004.

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkande 20 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att kväveskatten på handelsgödsel avskaffas.

Utskottets ställningstagande

En utvärdering av skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel har genomförts av en särskild utredare och redovisats i Skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel? (SOU 2003:9). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet delar regeringens bedömning att skatten på bekämpningsmedel bör höjas men ser i övrigt inte någon anledning att tillstyrka några förändringar i fråga om dessa skatter utan anser att resultatet av regeringens beredning av den framlagda utvärderingen nu bör avvaktas.

Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker motionerna Fi270 (m) yrkandena 10 och 11, Fi306 (c) yrkande 20 och MJ435 (m) yrkande 4.

Privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om lagändring med anledning av att Sveriges undantag från de allmänna reglerna för privatinförsel upphör och avstyrker motionsyrkandena om en sänkning av skatten på alkoholdrycker.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.1, punkterna 28, 30–32, 35, 37 och 39) att lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel skall upphöra att gälla den 1 januari 2004 med anledning av att Sveriges undantag från de allmänna EG-reglerna för privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror upphör denna dag.

Även Danmarks och Finlands undantag upphör. Danmark har beslutat sänka punktskatten på sprit med knappt femtio procent, från nuvarande 275 danska kronor per liter ren alkohol till 150 danska kronor per liter ren alkohol, från den 1 oktober 2003. Även i Finland planeras betydande skattesänkningar på alkoholdrycker från mars 2004, särskilt med hänsyn till alkoholskattenivåerna i de nya baltiska medlemsstaterna. Den finska regeringen kommer i budgetpropositionen att föreslå att skatten på sprit sänks med 44 %, att skatten på mellanprodukter sänks med 40 %, att skatten på öl sänks med 32 % och att skatten på vin sänks med 10 %. Skatten på sprit kommer då att sänkas från nuvarande 50,46 euro per liter ren alkohol till ca 28 euro per liter ren alkohol. Den svenska spritskatten uppgår till 501,41 kr (ca 55 euro) per liter ren alkohol.

Regeringen anför att avskaffandet av Sveriges införselundantag kommer att medföra att gränshandeln med alkohol ökar successivt och att den illegala handeln och försäljningen av alkohol troligen också kommer att öka, om åtgärder inte vidtas. Regeringen följer därför utvecklingen på alkoholområdet noga.

Motionerna

I flera motioner från *Moderata samlingspartiet* framställs yrkanden om en sänkning av skatterna på alkoholdrycker den 1 januari 2004. Motionärerna anför att vidareförsäljningen av legalt införda kvantiteter kommer att öka om inte Sveriges prispolitik anpassas till vad som gäller eller kommer att gälla i våra grannländer med en omfattande informell och illegal försäljning och en hotad sysselsättning inom bryggerinäringen som följd. För att motverka att denna utveckling tar fart är det enligt vad som anförts nödvändigt med en snabb och resolut skatteanpassning. Motionärerna föreslår att skatten på vin sänks till 9 kr per liter vid en alkoholhalt på 12 volymprocent, med motsvarande ändring för vin med annan alkoholhalt, att skatten på öl sänks till 75 öre per liter och volymprocent och att skatten på sprit sänks till 200 kr per liter. Yrkandena framställs i motionerna Fi270 yrkandena 30–32 av Lennart Hedquist m.fl. (m), Sk310 yrkandena 2–4 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och Fi235 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening medför undantagets upphörande att de alkoholdrycker och tobaksvaror som en enskild person förvärvat i en annan medlemsstat för sin eller sin familjs personliga bruk och som denne själv transporterar till Sverige inte skall påföras punktskatt i Sverige. Däremot skall införsel för kommersiella ändamål beskattas.

I propositionen Straffrättsliga sanktioner mot överträdelser av EG:s punktskatte regler för alkohol, tobak och mineraloljor (2002/03:10 s. 75 ff.) bedömde regeringen att omständigheter för vägledning avseende gränsdragningen mellan införsel för personligt bruk och införsel för kommersiella ändamål inte bör införas i lagen (1994:1563) om tobaksskatt och lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Regeringen ansåg att vad som bör eftersträvas är att myndigheterna gör en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet och därvid bl.a. beaktar cirkulationsdirektivets innehåll. Ytterst är det fråga om att bedöma om omständigheterna i det enskilda fallet är sådana att varorna skall anses vara avsedda för personligt bruk eller för annat ändamål.

Det är enligt utskottets mening viktigt att utvecklingen på alkoholområdet följs noga och att regeringen vid behov återkommer till riksdagen i frågan om de skattejusteringar som kan behövas på alkoholområdet. Den beslutade skattesänkningen i Danmark och ett beslut om skattesänkning i Finland får, liksom andra förändringar i vårt närområde, tas med i bedömningen av behovet av skattejusteringar. Eftersom Systembolaget har en mycket viktig alkoholpolitisk funktion är det angeläget att denna inte försvagas med anledning av de ändrade förhållandena beträffande privatinförsel av alkohol. Om den svenska alkoholskatten skiljer sig för mycket från alkoholskatterna i de närmaste medlemsstaterna finns det risk för att Systembolagets alkoholpolitiska funktion försvagas. Detta förhållande måste särskilt beaktas vid regeringens bedömning av behovet av skattejusteringar.

Av det anförda framgår att utskottet delar regeringens bedömning av dessa frågor och att utskottet inte är berett att tillstyrka motionsförslagen om en sänkning av skattesatserna. Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker motionerna Fi270 (m) yrkandena 30–32, Fi235 (m) och Sk310 (m) yrkandena 2–4.

Skatt på lågpriscigarett

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om en höjning av minimiskatten på lågpriscigarett.

Jämför avvikande mening 4 (c).

Bakgrund

Den 1 mars infördes en minimipunktskatt på cigaretter som har ett lägre detaljhandelspris än cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Skatten bestämdes till 90 % av den sammanlagda skatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Ett antal s.k. lågpriscigarett hade lanserats på den svenska marknaden till ett pris som per paket låg ca 10 kr under priset på ett cigarettpaket i den mest efterfrågade priskategorin. Även om EU:s regler medger en minimipunktskatt på 100 % gjorde smugglingsrisken att en skatt på 90 % bedömdes som lämplig (prop. 2002/03:1 avsnitt 8.5.2, bet. 2002/03:FiU1).

Motionen

I *Centerpartiets* motion Fi306 yrkande 33 av Maud Olofsson m.fl. (c) anfördes att det genom ett ändrat EG-direktiv nu är möjligt att ta ut högre skatt på cigaretter som säljs till ett lägre pris än detaljhandelspriset i den mest efterfrågade priskategorin. Motionärerna föreslår av folkhälsoskäl att skatten på sådana cigaretter höjs med 2 kr per paket.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör minimipunktskatten på lågpriscigarett bestämmas till en nivå som tar hänsyn både till behovet av att dämpa efterfrågan och till risken för smuggling om skattesatsen skulle sättas för högt. Utskottet har härvid ansett att en skatt som uppgår till 90 % av den punktskatt som tas ut på cigaretter i den mest efterfrågade kategorin är lämplig. Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna del och avstyrker därför förslaget om en höjning.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi306 (c) yrkande 33.

Reklamskatten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet anser att reklamskatten bör avskaffas när det statsfinansiella utrymmet medger det och avstyrker motionsyrkandena om ett omedelbart avskaffande och om olika tillkännagivanden till regeringen i saken.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Skatt tas ut på annons som är avsedd att offentliggöras i landet och för reklam som är avsedd att spridas inom landet i annan form än annons. Skattskyldig är den som yrkesmässigt offentliggör reklam eller annons. Skattesatsen för annons i allmän nyhetstidning är 4 % av beskattningsvärdet och annars 11 % av beskattningsvärdet. Reklamskatt tas inte ut på direktreklam, dvs. reklamtrycksaker, inte heller på reklam i kommersiell TV och radio eller på reklam via Internet. Reklamskatten beräknas för år 2002 inbringa 1 173 miljoner kronor.

Riksdagen beslutade våren 1998 att fr.o.m. år 1999 avskaffa reklamskatten på reklamtrycksaker eftersom den var svår att tillämpa och kontrollera (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU20). Skatteutskottet erinrade i sitt yttrande (1997/98:SkU4y) till finansutskottet om att det råder bred enighet om att reklamskatten bör avskaffas. Skatteutskottet delade dock regeringens uppfattning att det vid detta tillfälle saknades ekonomiskt utrymme för att helt avskaffa skatten. Utskottet framhöll att åtgärden kunde leda till nya nackdelar för reklam i annan form och försämra konkurrensförhållandena exempelvis för gratistidningar och s.k. annonsblad. Utskottet förutsatte att regeringen noga skulle följa utvecklingen och återkomma till dessa frågor så snart som utvecklingen motiverade detta. Finansutskottet ställde sig bakom skatteutskottets förslag.

Våren 2002 anförde skatteutskottet i bet. 2001/02:SkU20 att utskottet under flera år har ansett att reklamskatten har sådana tekniska och konkurrensmässiga brister att skatten bör avvecklas men att det hittills av statsfinansiella skäl varit nödvändigt att dröja med en sådan åtgärd. Utskottet anförde att frågan om reklamskattens avveckling borde prioriteras i den kommande budgetberedningen, men delade samtidigt finansutskottets uppfattning att detta borde ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Riksdagen biföll utskottets begäran om ett tillkännagivande till regeringen av denna innebörd.

I budgetpropositionen för 2003 anförde regeringen (prop. 2002/03:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m. avsnitt 8.5.3) att frågan om avskaffande av reklamskatten hade prioriterats i budgetberedningen men att regeringen funnit, med beaktande av de budgetpolitiska målen, att förutsättningar för finansiering av ett avskaffande av den resterande reklamskatten för närvarande inte föreligger. I bet. 2002/03:FiU1 avstyrkte finansutskottet motions-

yrkanden om en avveckling och utgick därvid ifrån att regeringen inför nästa års budget ånyo prövar frågan om en avveckling av reklamskatten.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.6.2) att förutsättningar för finansiering av ett avskaffande, alternativt ett stegvis avskaffande, av reklamskatten inte föreligger.

Motionerna

I ett flertal motioner framställs yrkanden som syftar till en avveckling av reklamskatten. I motion Fi291 av Kenth Högström m.fl. (s) anförs att en avveckling av reklamskatten bör inledas när de statsfinansiella förutsättningarna finns. I motionerna Fi221 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och Fi270 yrkande 23 av Lennart Hedquist m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om att regeringen senast i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2004 bör redovisa hur reklamskatten stegvis skall avskaffas. I motion Kr282 yrkande 13 av Kent Olsson m.fl. (m) anförs att reklamskatten slår hårt mot idrottsrörelsen och bör avskaffas på grund av sina snedvridande effekter. I motion Fi202 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) föreslås att reklamskatten avskaffas snarast. I motion Fi212 av Magdalena Andersson och Elizabeth Nyström (m) anförs att konkurrensen på mediemarknaden hårdnar och att en fortsatt särbeskattning av kvalitetsmedier som tidningar och tidskrifter är direkt oansvarig och oförsvarlig, varför regeringen omgående bör ta initiativ till en avveckling. I motion Fi213 av Per Bill och Gunnar Axén (m) anförs att reklamskatten medför rättsosäkerhet, är orättvis och snedvrider konkurrensen. Motionärerna föreslår att reklamskatten avskaffas. I motion Fi304 yrkande 40 av Alf Svensson m.fl. (kd) anförs att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till hur reklamskatten kan avskaffas. I motion Fi248 av Johnny Gylling (kd) utgår motionärerna från beslutet att avskaffa skatten på reklamtrycksaker och begär att regeringen nu bereder plats för ett andra steg i avvecklingen av reklamskatten. I motion Fi203 av Sven Bergström och Håkan Larsson (c) anförs att reklamskatten bör avvecklas i enlighet med den beställning som riksdagen tidigare gjort.

I motion Fi227 av Bo Bernhardsson (s) anförs att reklamskatten för tidskrifter och dagspress bör avskaffas så snart som möjligt och frågan om en utvidgning till andra reklamkanaler utredas. En förändrad och utvidgad reklamskatt som också tas ut på direktreklam och reklam i kommersiell radio och TV torde enligt vad som anförs ha alla chanser att bli en folkligt omtyckt skatt.

I motion Fi300 av Gustav Fridolin (mp) anför motionären att direktreklamen till de svenska hushållen ökar markant och att en annonskatt på direktreklam skulle minska reklamen till konsumenterna, samtidigt som den skapar ekonomiskt utrymme för andra reformer. Möjligen kan man tänka sig en växling med en sänkt annonskatt på reklam i dagspress, för att hjälpa den svenska pressfriheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har redan tidigare klargjort sin uppfattning att reklamskatten bör avskaffas och att avvecklingen bör påbörjas när det statsfinansiella utrymmet medger det. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka motionsförslagen om en utvidgning i olika hänseenden av reklamskattens tillämpningsområde och ser inte heller någon anledning att tillstyrka förslagen om att riksdagen nu skall fatta beslut i saken eller rikta olika tillkännagivanden till regeringen i syfte att få till stånd en avveckling.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi202 (m), Fi203 (c), Fi212 (m), Fi213 (m), Fi221 (m), Fi227 (s), Fi248 (kd), Fi270 (m) yrkande 23, Fi291 (s), Fi300 (mp), Fi304 (kd) yrkande 40 och Kr282 (m) yrkande 13.

Skattereduktion för utgifter för vissa anslutningar för tele- och datakommunikation

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av skattereduktionen för bredbandsanslutningar och avstyrker motionsyrkandet om att denna skattereduktion skall avskaffas.

Även motionsyrkandena om avskaffande av övriga skattereduktioner avstyrks av utskottet.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp) och 3 (kd).

Bakgrund

Reglerna om skattereduktion för utgifter vid s.k. bredbandsanslutningar infördes den 1 januari 2001 för att stimulera enskilda till att delta i uppbyggnaden av en ny IT-struktur och ingår som ett led i den IT-politik som regeringen lade fast i propositionen *Ett informationssamhälle för alla* (prop. 1999/2000: 86). Skattereduktionen ges vid debiteringen av slutlig skatt vid 2002, 2003 eller 2004 års taxering. I underlaget för skattereduktionen ingår utgifter för en anslutning som tas i bruk under perioden 1 januari 2001–31 december 2003 och som är betalda senast vid tidpunkten för ansökan. Möjligheten till skattereduktion gällde från början 2002 och 2003 års taxeringar, men förlängdes efter förslag i föregående års budgetproposition med ett år till att även omfatta 2004 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.8.1, punkt 40) att möjligheten för fysiska och juridiska personer att få skattereduktion för utgifter för vissa anslutningar för tele- och datakommunikation förlängs med två år. Regeringen anför att bredbandsutbyggnaden har blivit försenad och att detta bl.a. beror på det förändrade marknadsläget och den korta grävsäsongen i landets norra delar. Hitintills har endast ca 4 100 ansökningar om skattereduktion beviljats av skatte-

myndigheten. Detta motsvarar en skattereduktion om ca 17,5 miljoner kronor. Mot denna bakgrund är regeringen av uppfattningen att tiden måste utsträckas ytterligare två år för att möjliggöra för fysiska och juridiska personer som så önskar att ansluta sig och genomföra anslutningen och därmed kunna ansöka om skattereduktion för utgifter för bredbandsanslutningar.

Motionerna

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi270 yrkandena 34–36 av Lennart Hedquist m.fl. (m) slopas skattereduktionen för installation av bredband, skattereduktionen för rederinäringen och krediteringen på skattekonto av anställningsstöd.

I *Folkpartiets* motion Fi240 yrkande 36 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) avskaffar motionärerna bredbandsreduktionen.

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkande 33 av Alf Svensson m.fl. (kd) avsätter motionärerna medel för att bibehålla reglerna för anställningsstödet.

Utskottets ställningstagande

Skattereduktionen för bredbandsanslutningar syftar till att stimulera enskilda till att delta i uppbyggnaden av en ny IT-struktur och ingår som ett led i den IT-politik som regeringen lagt fast i propositionen *Ett informationssamhälle för alla* (prop. 1999/2000:86). Utskottet ser inte någon anledning att avskaffa denna skattereduktion utan delar i stället regeringens bedömning att skattereduktionen bör förlängas två år. Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker motionsförslagen om att denna skattereduktion skall avskaffas.

Också när det gäller övriga nu aktuella skattereduktioner har dessa tillkommit genom beslut av riksdagen och syftar till att tillgodose viktiga behov. Utskottet ser inte någon anledning att överväga att nu avskaffa dessa skattereduktioner.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker motionerna Fi240 (fp) yrkande 36, Fi270 (m) yrkandena 34–36 och Fi304 (kd) yrkande 33.

Skattereduktion för miljöinvesteringar

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet har ingen invändning mot regeringens bedömning att en skattereduktion för miljöinvesteringar bör införas.

Bakgrund

Frågan om skattereduktion för vissa miljöförbättringar väcktes i en motion som avlämnades i samband med budgetpropositionen hösten 2002. Finansdepartementet har arbetat fram en promemoria som remissbehandlats. Förslaget innebär att skattereduktion ges för en viss del av den installationskostnad en

ägare till ett permanenthus har om han installerar isolerglasfönster i ett befintligt småhus eller om han installerar ett biobränsleeldat uppvärmningssystem i ett nyproducerat småhus.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.3.6) att en skattereduktion bör ges under en tidsbegränsad period för kostnader vid installation av isolerglasfönster eller biobränsleeldade uppvärmningssystem i permanentbostad under vissa förutsättningar. Arbetet är inriktat på att lagstiftningen skall träda i kraft vid årsskiftet 2003/04.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingen invändning mot regeringens bedömning och kan konstatera att regeringen nu inkommit till riksdagen med det aviserade förslaget (prop. 2003/04:19).

Skattereduktion för byggkostnader

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandet om att skattereduktionen för mindre hyresbostäder och studentbostäder skall ersättas med en generell skattereduktion för bostadsbyggande.

Jämför avvikande mening 3 (kd).

Bakgrund

Riksdagen har godkänt att en ny investeringsstimulans till fastighetsägare införs för att tillfälligt minska produktionskostnaden för nya bostäder. Stimulansen utgår vid byggande av mindre hyresbostäder och studentbostäder och tillförs fastighetsägaren genom kreditering av dennes skattekonto. Den motsvarar i princip skillnaden mellan den icke avdragsgilla ingående mervärdesskatt som fastighetsägaren betalat vid byggandet, dvs. 25 % av beskattningsunderlaget, och den mervärdesskatt som fastighetsägaren skulle ha betalat om mervärdesskattesatsen i stället varit 6 %. Investeringsstimulansen utgår till projekt som har påbörjats eller kommer att påbörjas under perioden 1 januari 2003–31 december 2006 (prop. 2002/03:98, bet. 2002/03:BoU9).

Motionen

I *Kristdemokraternas* motion Fi304 yrkande 31 av Alf Svensson m.fl. (kd) anför motionärerna att skattetrycket på bostadsbyggande och bostadsinnehav måste sänkas för att främja nyproduktionen och byggmomsen bör därför halveras, inledningsvis för flerbostadshus. De föreslår att regeringens tillfälliga reduktion för visst byggande ersätts med en skattereduktion vid nypro-

duktion av flerbostadshus som motsvarar hälften av den erlagda byggmomsen, dvs. 10 % av byggkostnaden.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening fyller investeringsstimulansen vid byggande av mindre hyresbostäder och studentbostäder en viktig funktion. I budgetpropositionen för 2003 uttalades målsättningen att bostadsproduktionen under fyraårsperioden 2003–2006 bör uppgå till totalt 120 000 bostäder. Med den produktionsnivå som för närvarande råder finns det en risk att detta mål inte kan uppnås. Det är därför angeläget att snabbt få i gång de byggprojekt som kan startas med kort varsel och att de planer som gäller bostadsproduktionen under de närmaste åren slutförs. Investeringsstimulansen påskyndar en nödvändig och snabb höjning av produktionsnivåerna i de delar av landet där bostadsbristen är som störst.

Utskottet ser inte någon anledning att nu tillstyrka att riksdagens beslut om en stimulans för byggandet av mindre bostäder nu rivs upp och avstyrker därför motion Fi304 yrkande 31.

Lagförslagen

Utskottets ställningstagande i frågan om införande av proportionering vid beräkning av skatteavdragen vid värmeproduktion (avsnitt 8.5.3.2) medför ett behov av justeringar i lagtexten.

I proposition 2003/04:19 *Vissa skattefrågor rörande fastigheter och bostäder* förelås att den nya lagen om särskild skattereduktion vid 2005 års taxering (lagförslag 3.1) skall räknas upp i 11 kap. 9 § skattebetalningslagen (1997:483). Som en följd av denna åtgärd blir 4 § och 7 § första stycket lagen om särskild skattereduktion vid 2005 års taxering överflödiga och bör ersättas med en hänvisning till 11 kap. 9 § skattebetalningslagen (1997:483).

I förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi bör hänvisningen i 11 kap. 11 § till de nya styckena i 11 kap. 9 § korrigeras.

Beräkning av statsbudgetens inkomster för 2004

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker att regeringens inkomstberäkning godkänns med vissa justeringar och avstyrker godkännande av Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets inkomstberäkningar.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 5.4 och bilaga 1, punkt 8) att riksdagen godkänner att statsbudgetens inkomster budgetåret 2004 beräknas till 712 miljoner kronor, varav 647 miljoner kronor från inkomsttiteln Skatter m.m.

Motionerna

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet begär i sina partimotioner godkännande för sina respektive inkomstberäkningar. Sådana yrkanden framställs i motionerna Fi239 yrkande 5 av Bo Lundgren m.fl. (m), Fi240 yrkande 4 av Lars Leijonborg m.fl. (fp), Fi304 yrkande 1 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi242 yrkande 7 av Maud Olofsson m.fl. (c).

Kristdemokraterna anför i motion Fi304 yrkande 29 av Alf Svensson m.fl. (kd) att de föreslagit totalt 200 miljoner kronor till skatteförvaltning och upp-börd för en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning och att de som en effekt av detta räknar med att skatteintäkterna ökar med 720 miljoner kronor år 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i det föregående föreslagit att riksdagen avvaktar kommissionens godkännande innan de föreslagna (avsnitt 8.5.1.3) förändringarna av de procentuella koldioxidskattelättnaderna för tillverkningsindustrin samt för jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna sätts i kraft. Lättnaderna syftar till att hålla skattebelastningen för de aktuella branscherna oförändrad när koldioxidskattesatserna höjs.

Vidare har utskottet föreslagit att övergången till proportionering vid fjärrvärmeleveranser till industrin (avsnitt 8.5.3.2) skjuts upp.

Med de ändringar som kan föranledas av det anförda tillstyrker utskottet att regeringens inkomstberäkning godkänns. Utskottet avstyrker motionsyrkandena om godkännande av Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets inkomstberäkningar.

När det gäller effekterna av ett resurstillskott till skatteförvaltningen framstår ett så direkt samband som motionärerna räknar med för år 2004 inte som realistiskt. En ökning av anslaget kräver tid innan den kan ge effekt och innebär också en omställning som i sig kan vara effektivitetssänkande. Enligt utskottets mening bör man vid jämförelser mellan de olika budgetalternativ som föreligger i ärendet inte räkna med denna typ av effekter på inkomsterna under det aktuella budgetåret. Med det anförda avstyrker utskottet även det nu aktuella motionsyrkandet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi239 (m) yrkande 5, Fi240 (fp) yrkande 4, Fi304 (kd) yrkandena 1 och 29 samt Fi242 (c) yrkande 7.

UTGIFTSRAMAR

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om utgiftsram för 2004 och preliminär utgiftsram för 2005 och 2006 och avstyrker motionsförslagen om större respektive mindre ramar.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Propositionen

Utgiftsområde 3 omfattar skatteförvaltningen, Tullverket och exekutionsväsendet. Riksskatteverket är chefsmyndighet för skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna. Tullverket är en sammanhållen myndighet med ett huvudkontor och en regional organisation. De nämnda myndigheternas verksamhet ingår i politikområdet Skatt, tull och exekution. Ytterligare en myndighet med verksamhet inom detta politikområde är Kustbevakningen (utgiftsområde 6), som har ett självständigt ansvar för tullkontrollen till sjöss. Regeringen har föreslagit organisatoriska förändringar avseende skatteförvaltningen, och kronofogdemyndigheternas framtida organisation och verksamhet utreds för närvarande. Den nya myndigheten Skatteverket föreslås starta den 1 januari 2004.

Regeringen föreslår att riksdagen skall besluta om en utgiftsram för utgiftsområdet på drygt 8 556 miljoner kr för 2004 samt godkänna preliminära utgiftsramar för 2005 och 2006 på 8 760 miljoner kr respektive 8 907 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet år 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition är i stort sett oförändrad. I förhållande till av riksdagen anvisade medel för år 2003 ökar utgifterna med 289 miljoner kronor 2004. Förändringen förklaras huvudsakligen av pris- och löneomräkningar.

Målet för politikområdet Skatt, tull och exekution är att eftersträva skatte-, tull- och avgiftsintäkter skall säkerställas på ett rättssäkert och ekonomiskt effektivt sätt samtidigt som enkelhet skall eftersträvas och brottslighet motarbetas.

I propositionen redovisas hur målen skall uppnås inom de olika myndighetsområdena och den fortsatta politiska inriktningen, bl.a. för hur verksamheterna bör utvecklas. Generellt framhålls det vara av stor vikt att myndigheterna långsiktigt arbetar med åtgärder för att kunna hantera en med tiden allt större och mer komplicerad arbetsmängd med mindre personalresurser. Det är därför angeläget att all verksamhet effektiviseras och utvecklas ytterligare. De olika delarna i förändringsarbetet skall stödja varandra i utvecklingen av

moderna, effektiva och ändamålsenliga förvaltningar. Det skall bl.a. uppnås genom kontinuerlig IT-, metod- och kompetensutveckling. När det gäller utveckling och användning av IT i verksamheten bör myndigheterna sträva efter att vara ledande bland myndigheter inom både Sverige och Europa. Myndigheterna skall också sträva efter en hög servicenivå och förenklingar för allmänhet, näringsliv och andra myndigheter.

Att öka den elektroniska och automatiska hanteringen av dokument och information ses som en viktig del i arbetet för att kunna frigöra resurser som i stället kan koncentreras till områden med högre risk.

I det europeiska och övriga internationella administrativa samarbetet inom myndighetsområdena prioriteras insatser för regel- och procedurförenklingar, rationell användning av IT samt informationsutbyte och utbildningsinsatser.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i partimotion Fi239 att utgiftsramen för de nu aktuella tre åren minskas i förhållande till regeringens förslag med 53 miljoner kronor, 57 miljoner kronor respektive 59 miljoner kronor (yrkandena 6 och 7 delvis). Förslaget innebär minskade anslag till skatteförvaltningen och kronofogdemyndigheterna. Motionärerna hänvisar till att deras förslag till ändringar i skattesystemet innebär att flera av de allra krångligaste skatterna att administrera och driva in skall avskaffas samt till att omorganisationen av skatteförvaltningen bör medföra effektivitetsvinster. Tullen däremot bör ges ökade resurser med hänsyn till dess viktiga funktion, inte minst när det gäller att bekämpa smuggling av narkotika. Vidare anförs att tullens verksamhet helt skall finansieras via anslag och inte delvis genom att vissa offentlighetsliga medel tas i anspråk. Förstärkning föreslås därför med 75 miljoner kronor för vart och ett av de tre åren.

Folkpartiet liberalerna föreslår i partimotion Fi240 yrkandena 8, 9 och 11 delvis att utgiftsramen för de tre åren ökas med 150 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Av ökningen hänförs 100 miljoner kronor till skattemyndigheterna för effektivare process och 50 miljoner kronor till tullen för insatser mot illegal införsel av alkohol och narkotika.

Även *Kristdemokraterna* föreslår i partimotion Fi241 utgiftsramar som är större än vad regeringen föreslagit för utgiftsområdet. Utgiftsramen för 2004 bör höjas med 40 miljoner kronor (yrkande 5 delvis), för 2005 med 50 miljoner kronor och för 2006 med 70 miljoner kronor (yrkande 7 delvis). Medeltillskottet skall enligt motionen användas till att förstärka skattekontrollen, vilket är nödvändigt för att motverka den svarta ekonomins utbredning samt till förstärkt kontroll och spaning mot illegal införsel av narkotika, vapen, alkohol och tobak.

Centerpartiet, slutligen, föreslår i partimotion Fi242 ökade resurser för tullverksamheten och besparingar i skatteförvaltningens verksamhet. Sammantaget för utgiftsområdet föreslås att utgiftsramen för 2004 fastställs till ett belopp som är 60 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit och för

2005 och 2006 till ett belopp som är 80 miljoner kronor respektive 100 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit (yrkande 3 delvis).

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till ramar för utgiftsområdet och de förändringar däri som fyra av partierna föreslår framgår av följande tabell (miljoner kronor).

År	Propositionen	Moderata samlingspartiet	Folkpartiet liberalerna	Kristdemokraterna	Centerpartiet
2004	8 556	-53	+150	+40	-60
2005	8 760	-57	+150	+50	-80
2006	8 907	-59	+150	+70	-100

De gemensamma prioriteringarna inom politikområdet utgår i regeringens förslag från att berörda myndigheter svarar för väsentliga delar av samhällets viktigaste regelsystem. Av stor betydelse är att myndigheterna kan få allmänhet och företag att känna förtroende för rättssäkerheten och rättstryggheten i dessa regelsystem samt att allmänhet och företag därmed frivilligt efterlever regelsystemen. I det löpande arbetet skall myndigheterna kontinuerligt arbeta för att höja effektiviteten i verksamheten samtidigt som servicen till allmänhet och företag skall förbättras.

Skatteförvaltningen skall även fortsättningsvis prioritera förstärkt skattekontroll. I detta ingår bl.a. en fördjupad kontroll av internationella transaktioner och av företag som hanterar stora skatteunderlag samt insatser mot ekonomisk brottslighet. I budgetpropositionen konstateras att den nedåtgående trenden i skattekontrollverksamheten har vänt. Ökade insatser i kampen mot ekonomisk brottslighet har gjorts. Även verksamheten i övrigt visar en positiv utveckling. Regeringen gör bedömningen att de resurstillskott som gjorts och den kontinuerliga effektiviseringen av arbetet har bidragit till dessa förbättringar.

Exekutionsväsendet skall bl.a. prioritera verksamheten i enlighet med den nya indrivningspolicy som gäller fr.o.m. 2002. En höjning av ambitionsnivån inom indrivningsverksamheten är nödvändig. Regeringen gör bedömningen att det nya och delvis införda IT-stödet är en viktig del av effektiviseringen av indrivningsverksamheten.

Insatser mot narkotika och storskalig illegal införsel av alkohol och tobak skall ges fortsatt hög prioritet hos Tullverket och Kustbevakningen. Tullen har under 2002 gjort färre beslag av narkotika än tidigare. Mängden beslagtagen narkotika av vissa preparat har dock ökat. Beslagen av alkohol har ökat under året medan beslagen av tobak har minskat. Det samhällsekonomiska värdet av samtliga beslag har ökat jämfört med 2001. En positiv omständighet är dock att träffsäkerheten fortsatt att öka, vilket torde vara ett resultat av de förbättringar som skett av Tullverkets underrättelse- och riskanalyserbete. För

att ytterligare öka träffsäkerheten är det angeläget att förbättringsarbetet fortgår. Det finns inga tecken på att mängden narkotika i samhället minskar, och inte heller mängden illegalt införd alkohol och tobak. Utskottet anser därför att det finns goda skäl för den resursförstärkning på 10 miljoner kronor respektive 5 miljoner kronor som regeringen föreslår för de kommande två åren i syfte att förbättra insatserna för att komma åt narkotikasmugglingen och annan gränsöverskridande organiserad brottslighet.

Enligt utskottets mening torde de förslag om förstärkningar till tullen som lagts fram i motionerna i syfte att bekämpa smuggling av främst narkotika och alkohol bli tillräckligt väl tillgodosedda genom de resursförstärkningar som regeringen föreslagit. Utskottet vill också med anledning av vad som framförts i en av motionerna framhålla att insatser mot ekonomisk brottslighet är en prioriterad uppgift för skatteförvaltningen, vilket regeringen beaktat i sitt förslag till utgiftsramar.

Utskottet har inget att erinra mot de överväganden som ligger till grund för regeringens förslag. Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringens förslag till utgiftsramar för utgiftsområdet Skatt, tull och exekution är väl avvägt. Utskottet tillstyrker följaktligen regeringens förslag och avstyrker motionerna.

Stockholm den 28 oktober 2003

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Anna Grönlund (fp), Lennart Hedquist (m), Ulla Wester (s), Per Landgren (kd), Marie Engström (v), Per-Olof Svensson (s), Lennart Axelsson (s), Gunnar Andréén (fp), Roger Tiefensee (c), Inger Nordlander (s), Ulf Sjösten (m), Catharina Bråkenhielm (s), Fredrik Olovsson (s), Björn Hamilton (m) och Britta Rådström (s).

Avvikande meningar

1. Skattefrågor i budgetpropositionen – m

av Lennart Hedquist (m), Ulf Sjösten (m) och Björn Hamilton (m).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

För oss moderater är skattesänkningar i grunden en fråga om människors frihet och rätt att bestämma över sina egna liv. Det är otillständigt att det finns människor som trots att de arbetar heltid också tvingas leva på bidrag på grund av att de betalar så mycket i skatt, att företagare tvingas i konkurs på grund av skattesystemet och att människor tvingas från gård och grund för att de inte har råd att betala boendeskatteerna.

Samtidigt är de höga skatterna ett av de viktigaste tillväxthindren i Sverige. Därför är det viktigt att först sänka de mest tillväxtskadliga skatterna. Med en högre tillväxt blir det lättare att genomföra ytterligare skattesänkningar utan att äventyra sunda statsfinanser.

Långsiktigt bör skatterna sänkas åtminstone till samma nivå som i andra jämförbara industriländer. Ordningen bör vara att de skatter som är mest skadliga för tillväxten sänks först. Därför är förbättrat grundavdrag, höjd brytpunkt och avskaffad värnskatt prioriterade inkomstskattesänkningar. Därför är sänkt förmögenhets-, arvs-, gåvo- och dubbelbeskattning prioriterad tillsammans med mer förmånliga regler för en- och fåmansföretagare. Moderaterna vill också successivt avskaffa fastighetsskatten och införa ett särskilt barnavdrag.

Sänkt inkomstskatt

Sverige behöver en *inkomstskattereform* som medför att medborgarna får behålla en större del av sin inkomst. Reformen består av fyra delar:

Skatten på den först intjänade delen av inkomsten sänks för alla. Syftet med detta är dels att alla skall kunna leva på sin lön, dels att minska marginaleffekten för de lägsta inkomstgrupperna. Detta åstadkoms genom att grundavdraget höjs till 50 000 kr per år för alla. Beloppet utformas som ett månatligt avdrag.

Beskattningen skall utformas så att fler motiveras att arbeta. Vi vill därför införa ett förvärsavdrag för pensionsgrundande inkomster. Förvärsavdrag såväl som grundavdrag görs mot den kommunalt beskattningsbara inkomsten. Ett förvärsavdrag i den kommunala beskattningen på minst 15 % av den pensionsgrundande inkomsten införs.

Brytpunkten för statlig inkomstskatt höjs och den s.k. värnskatten avskaffas. På så vis minskar marginalskatterna i de högre inkomstskikten, vilket också stimulerar arbetsutbudet och förbättrar avkastningen på utbildning. Den statliga inkomstskatten avvecklas på sikt.

Det är orimligt att skattesystemet inte tar hänsyn till försörjningsbörda. Framför allt är det barnfamiljer som har det svårt att få ekonomin att gå ihop. För att lätta på försörjningsbördan införs ett extra grundavdrag på 8 000 kr per barn 2004 som sedan gradvis ökas under budgetperioden till 15 000 kr per barn.

Dessa skattesänkningar är så omfattande att de inte fullt ut kan genomföras omedelbart. Nästa år bör grundavdraget för alla höjas rejält och det extra barnavdraget för barn börja införas. Förvärvsavdraget växlas mot dagens skattereduktion.

År 2004 införs ett grundavdrag på 24 200 kr som år 2005 höjs till 25 200 kr. Grundavdraget trappas upp med 20 % över 70 000 kr och trappas ned med 10 % över 120 000 kr. Över 270 000 kr uppgår grundavdraget till 19 200 kr respektive 20 200 kr.

Ett grundavdrag för barn införs med 8 000 kr per barn upp till 16 år fr.o.m. nästa år. Det ökas till 10 000 kr år 2005. Personer som inte kan utnyttja avdraget får motsvarande utbetalning.

Ett förvärvsavdrag med 12 % av den pensionsgrundande inkomsten införs. Skattereduktionen för allmän pensionsavgift växlas mot detta förvärvsavdrag. Växlingen är neutral ur skattesynpunkt för medborgarna.

Skattesänkingsstrategin inriktar sig nästan uteslutande på att i första hand sänka inkomstskatten för dem som tjänar allra minst. Det är de unikt höga skatterna på låga inkomster, ytterligare förvärrade av de mycket kraftiga kommunala och landstingskommunala skattehöjningarna, som skapar beroendet av bidrag och som dämpar viljan att arbeta.

Vi föreslår också ett avskaffande av värnskatten som fungerar som en straffskatt på kunskap och heltidsarbete och som riskerar att få vår mest välutbildade arbetskraft att söka sig utomlands eller minska sitt arbetskräftsdeltagande. Värnskatten tas bort år 2004 och brytpunkten justeras upp till den nivå där pensionsavgifter inte längre tas ut år 2005 och höjs ytterligare år 2006. Skattereduktionen för utländska experter behövs inte och kan avskaffas. Regeringens förslag till grön skatteväxling avslås och skattereduktionen för fackföreningsavgift ersätts med en avdragsrätt för avgift till fackförening.

Det måste också skapas förutsättningar för vanliga människor att kunna köpa *hushållstjänster*. Det ökar välfärd och flexibilitet. Stressen minskar och ett större utbud av arbete skapas. För tjänster utförda i hemmet skall enligt vår mening en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden på maximalt 50 000 kr per hushåll införas. Det leder till att svarta jobb blir vita och gör att människor kan känna att både tiden och pengarna räcker till.

Planmässigt avskaffande av fastighetsskatten

Fastighetsskatten strider mot den s.k. likviditetsprincipen att skatt skall tas ut först då faktisk inkomst uppstått. Den har dessutom blivit särskilt betungande för människor som har sin utkomst i tillväxtområden och s.k. attraktiva områden. Fastighetsskatten har därutöver en segregrande effekt i och med att dess höjd gör det svårt för människor med lägre inkomster att bo kvar i områden med höga taxeringsvärden.

Det är viktigt att beskattningen upplevs som rimlig och rättvis. Fastighetsskatten är av många olika skäl en sällsynt illa omtyckt skatt och då också för att den ligger i toppen på ett redan alltför högt skattetryck. Vidare är dagens konstruktion sådan att i stort sett hela den reala värdeökningen, dvs. värdeökning efter att inflationen borträknats, tas i skatt. Mot denna bakgrund anser vi moderater att fastighetsskatten på sikt skall avskaffas.

Som de första stegen i en sådan avveckling föreslår vi att fastighetsskattesatsen för småhus, fritidshus och flerfamiljshus sänks med 0,2 procentenheter 2004 och med ytterligare 0,1 procentenhet 2005 och 2006. Detta innebär att skattesatsen för småhus och fritidshus sänks från 1,0 till 0,6 % och för flerfamiljshus från 0,5 till 0,1 %. Vidare föreslår vi att den orättvisa och snedvridande schablonintäkten vid beskattningen av bostadsrättsföreningar avskaffas.

För att eliminera verkningarna av de extrema och galopperande höjningarna av taxeringsvärdena som skett främst i tillväxtregioner och i attraktiva kustområden vill vi införa ett tak för fastighetsskatteuttaget.

Skattetaket utgörs av 80 kr multiplicerat med fastighetens kvm värdeyta adderat med 2 kr per kvm tomt. Maxskatten för tomten är 5 000 kr per fastighet. Regeln i kombination med den begränsningsregel som i dag finns gör att skattebelastningen minskar för alla de mest utsatta grupperna av fastighetsägare. Takregeln gör att den s.k. dämpningsregeln blir onödig.

Sänkt skatt på företagande

Sänkta skatter är en viktig del i en mer företagervänlig politik. Det finns några åtgärder på skatteområdet som har särskilt stor betydelse för företagen. Det gäller de s.k. 3:12-reglerna, arvs- och gåvoskatterna, förmögenhetsskatten och dubbelbeskattningen.

De s.k. 3:12-reglerna har införts för att förhindra att ägare till fåmansbolag gör om löneinkomster till kapitalinkomster för att på så vis minska sin skattebelastning. Som regelsystemet i dag är utformat diskrimineras unga, växande och kunskapsintensiva företag. Denna typ av företag belastas med högre skatt än om motsvarande verksamhet skulle ha ägt rum i ett större företag. Reglerna har också ändrats flera gånger, ibland för att täppa till ”luckor” i lagstiftningen och ibland för att underlätta för företagare, vilket gjort dem komplexa och svåröverskådliga. Det grundläggande problemet är att beskattningen av fåmansföretagare och egenföretagare utformats med löntagarbeskattningen som likformighetsnorm. Detta menar vi är fel. Att vara företagare innebär att bära hela risken för verksamheten. Går det bra gör man vinst, går det dåligt

finns inget skydds nät. Detta gör att företagande i betydande grad skiljer sig från att ha en anställning. Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit vissa lättnader av 3:12-reglerna. Dessa är dock långt ifrån tillräckliga. De diskriminerande 3:12-reglerna bör avskaffas. Även de särskilda reglerna om beskattning av en företagsledares maka och barn bör avskaffas.

Under början av detta decennium uppstod på grund av 3:12-reglerna en s.k. pomperipossaeffekt vid *andelsbyten*. Fåmansbolagsägare som förlorat allt de arbetat ihop och satsat fick skatteskulder därför att deras fåmansbolag vid en försäljning fått ett fiktivt värde som inte kunde realiseras och som delvis beskattades som inkomst av tjänst. Man hade nämligen tagit emot aktier i ett annat företag som betalning för det företag man startat och varit fåmansägare i. Denna skatt på inkomst av tjänst fanns kvar även efter det att företagaren förlorat allt. Detta lyckades riksdagen under december 2002 rätta till retroaktivt (prop. 2002/03:15). I riksdagsbeslutet förutsatte skatteutskottet att regeringen efter en analys av kontantgränsens tillämpning skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser denna analys bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet (bet. 2002/03:5). Regeringen har ännu inte återkommit med ett sådant förslag eller redovisat vad ett sådant förslag skulle kosta. Vi anser att det är oetiskt mot de människor som nu lever med s.k. pomperipossaskulder till staten samtidigt som det är ett flagrant åsidosättande av den lagstiftande folkligt valda församlingen i Sverige. Regeringen bör omgående och senast i vårpropositionen 2004 återkomma med en redovisning av de åtgärder som behövs för att eliminera återstående pomperipossaeffekter och kostnaderna härför.

Arvs- och gåvoskatten är en skatt på överlåtelse av ägande. Den kan medföra allvarliga konsekvenser för företag om arv- eller gåvomottagaren måste finansiera arvs- eller gåvoskatten med medel från företaget. Som exempel kan nämnas att om nästa generation skall ta ut 100 000 kr för att betala arvsskatten från ett fåmansbolag så kan det innebära att nästa generation måste ta ut 210 000 kr från företaget för att betala inkomstskatten på utdelning och arvs-skatten.

För enskilda människor innebär dessutom existensen av arvs- och gåvoskatt att en mängd orationella transaktioner genomförs, som i sin tur har negativa samhällsekonomiska konsekvenser. Dessa förhållanden har även belysts av Skattebasutredningen. Skatten ger dessutom staten bara marginella inkomster, men har tillväxtfientliga effekter då den leder till en planering av företagsverksamhet som motiveras av hänsyn till skatten i stället för till verksamheten. Arvs- och gåvoskatten bör därför avskaffas. Förändringen leder också till att besparingar kan göras i det nya skatteverket, som skulle slippa en omfattande ärendehandläggning.

Många har haft en oro för arvsskattens konsekvenser, men har tagit till sig signalerna att den nu var på väg bort. I det längsta var beskedet att *arvsskatten mellan makar* skulle försvinna den 1 juli 2003. Arvsskatten mellan makar är en synnerligen orättfärdig skatt som alltså borde ha tagits bort för länge sedan. När regeringen nu aviserat ett förslag om detta är det ett renlighetskrav

att ändringen skall gälla från den 16 september 2003, när budgetpropositionen aviserade förändringen. Dödsfall under återstoden av 2003 skall inte straffas på ett orättmätigt sätt. En sådan tidigareläggning har en marginell inverkan på statens inkomster.

Skatten på *förmögenheter* har slopats i de flesta länder. I Sverige tas förmögenhetsskatt ut även på förhållandevis små förmögenheter. Skattesatsen är internationellt sett hög. Det gör att Sverige kommit i en särdeles ogynnsam position vad gäller konkurrens om kapital. Skatten ökar avkastningskravet på investeringar som görs här. Vi föreslår att sambeskattningen av förmögenhet tas bort år 2004. Fribeloppet per person blir därmed 2 miljoner kronor. Förmögenhetsskatten slopas 2005.

Svenska aktieägare missgynnas i förhållande till utländska ägare, vilka i de flesta fall inte drabbas av någon beskattning av *aktieutdelningarna*. Detta medför också att det utländska ägandet i svenska företag ökar, vilket i sin tur ökar benägenheten att flytta företagen eller delar av verksamheten från Sverige. Skatten på aktieutdelningar slopas därför fr.o.m. 2005 års vinster.

Inkomster från *royalty* på patent skall kunna beskattas som inkomst av kapital. Här framstår tydligt likheterna mellan humankapitalet och realkapitalet. I dag beskattas royaltyinkomsterna som inkomst av tjänst, vilket driver uppfinningsrika innovatörer ut ur landet. Vi bör i stället slå vakt om deras kompetens att utveckla nya idéer i Sverige.

Den svenska beskattningen av *jordbrukets* produktionsmedel är även den extremt hög. Eftersom livsmedelspolitiken är densamma i hela EU framstår den svenska skattebelastningen här i sin klaraste dager. Vi vill sänka beskattningen av diesel till samma nivå som den i våra främsta konkurrentländer. Skatten på diesel för jord- och skogsbruket och entreprenadmaskiner sänks till 53 öre per liter. Skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel tas bort.

Skatten på *naturgrus* bör sänkas med 5 kr per ton.

Sänkta energiskatter m.m.

Enligt vår mening skall miljöskatter tas ut i produktionsledet medan energiskatter skall tas ut i konsumentledet. Då erhålls en konkurrensneutral beskattning mellan olika energiproducenter och mellan olika bränslen. I Sverige finns en skatt som bryter mot denna princip. Det är den extra energiskatt som tas ut på el producerad i kärnkraftverk. På sikt bör den tas bort. Redan nästa år bör den sänkas med motsvarande 0,3 öre per kWh, 2005 med 0,4 öre per kWh och 2006 med 0,5 öre per kWh.

För många svenskar är bilen det enda möjliga transportmedlet. Det gäller för resor från och till arbetet, för att hinna hämta och lämna barn på dagis eller för socialt umgänge på fritiden. Oavsett var i Sverige man befinner sig underlättar bilen vardagen och är till glädje på fritiden. Hög bränslebeskattning medför att arbetsresor försvåras och att utrymmet för umgänge med familj och vänner krymper. Höga bränsleskatter motiveras ofta med miljöargument. De har emellertid endast marginell påverkan på konsumtionen av bränsle. Eftersom transporterna är nödvändiga äger de rum trots den höga

kostnaden. Skatten på såväl bensin som på diesel bör sänkas. Den skall inte vara avsevärt högre i Sverige än genomsnittligt i Europa. Energiskatten på bensin och diesel bör sänkas med 13 öre per liter inklusive momseffekten den 1 juli 2004 och med ytterligare 57 öre inklusive momseffekt den 1 januari 2005.

Förslagen om höjd *elskatt* avvisas. Det finns inte övertygande skäl att utan närmare analys lägga en ytterligare skattebörda på energisektorn. Nivån på beskattning av energi, utöver de rena miljöskatterna, bör fastställas genom en sedvanlig avvägning mellan beskattning av olika skattebaser, med syfte att minimera de samlade snedvridande effekterna av skattesystemet.

Övriga skatteförändringar

När de skattefria införselkvantiteterna från andra EU-länder stiger är det givetvis viktigt att anpassa de svenska *alkoholskatterna* till omvärldens nivåer. Den danska nivån kan tjäna som riktmärke. Sänks inte alkoholskatterna kommer allt större mängder av den i Sverige konsumerade alkoholen att antingen köpas utomlands eller smugglas in i Sverige. I Sverige har redan bryggerinäringen kommit i svårigheter på grund av de höga svenska punktskatterna. Regeringens passivitet missgynnar svensk industri och svenska konsumenter. Vi vill anpassa dessa skatter till den danska nivån på alkoholskatter och föreslår att skatten på vin med en alkoholhalt på 8,5 till 15,0 volymprocent alkohol sänks från 22,08 kr till 9 kr per liter, med motsvarande ändring för vin med annan alkoholhalt, att skatten på öl sänks från 1,47 kr till 75 öre per volymprocent och att skatten på sprit sänks från 501,75 kr till 200 kr per liter ren alkohol, allt per den 1 januari 2004.

Skatt på annonser och *reklam* infördes i början av 1970-talet för att finansiera ökningen av presstödet och för att få en enhetlig beskattning av annonser och reklam. Svårigheter i tillämpningen och kontrollen av skatten på annonser och reklam har lett till att den del av skatten som avser reklamtrycksaker redan har avskaffats. Skatten är inte konkurrensneutral och de svårigheter i tillämpningen och kontrollen som var skälet till att reklamskatten på reklamtrycksaker avskaffats gäller precis i lika stor utsträckning för de delar av reklamskatten som finns kvar. En enig riksdag har uttalat att sloandet av reklamskatten skulle prioriteras i föreliggande budget. Detta har regeringen underlåtit. Regeringen bör i 2004 års vårproposition redovisa hur reklamskatten skall avskaffas stegvis.

Vi föreslår att skattereduktionerna för bredband, rederinäring och anställningsstöd avskaffas.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Moderata samlingspartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi202 (m), Fi206 (m), Fi212 (m), Fi213 (m), Fi221 (m), Fi223 (m) yrkandena 1 och 2, Fi235 (m), Fi239 (m) yrkandena 8–10, Fi270 (m) yrkandena 1–41, Fi299 (mp), Fi308 (kd) yrkande 18, Sk299 (m), Sk300 (m) yrkandena 2–4, Sk310 (m) yrkandena 2–4, Sk350 (m) yrkande 1, Sf289 (m) yrkande 20, So418 (m) yrkande 19, Kr282 (m)

yrkande 13, MJ435 (m) yrkandena 3 och 4, N248 (m) yrkandena 9 och 10, N342 (m) yrkande 3 och A258 (m) yrkandena 2–4 och 7.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi239 yrkande 5.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Inte minst med tanke på tullens funktion i narkotikabekämpningen är det viktigt att tullen får ökade resurser för kontrollverksamheten. För att uppnå detta bör det göras en höjning av anslagsnivån samtidigt som tullen inte bör disponera och i sin kontrollverksamhet vara beroende av medel som kommer in via offentligrättsliga avgifter.

Vi tillstyrker den förstärkning av anslagsnivån med 75 miljoner kronor som föreslås i motion Fi239 av Bo Lundgren m.fl. (m). Vi tillstyrker också förslaget om minskade utgiftsramar för skatteförvaltningen och kronofogdemyndigheterna. Moderaternas förslag till ändringar i skattesystemet innebär att en del av de allra krångligaste skatterna att administrera och driva in skall avskaffas. Vidare bör den nya organisationen av skatteförvaltningen medföra effektivitetsvinster. Totalt kan därför ramarna för utgiftsområdet för de aktuella tre åren minskas med 53 miljoner kronor, 57 miljoner kronor respektive 59 miljoner kronor.

Vi tillstyrker motion Fi239 (m) yrkande 6 delvis och 7 delvis.

2. Skattefrågor i budgetpropositionen – fp

av Anna Grönlund (fp) och Gunnar Andrén (fp).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Sverige behöver en ny skattepolitik.

För Folkpartiet är målet med politiken att öka människors makt över sina liv. Vår vision för Sverige är ett land som ger nya möjligheter – för alla. För detta behövs en skattepolitik som skapar tillväxt och välfärd. Det grundläggande temat skall vara: ”Det måste löna sig att arbeta, spara och ta risker.”

Vi skall ha breda skattebaser och låga skattesatser. Skattesystemet måste vara lätt att förstå och bygga på generella skattesatser och likformighet. Detta ökar rättvisan och minskar motiven att försöka hitta vägar att kringgå beskattningen. En reform skall bidra till att ge människor större makt över sina liv och uppmuntra arbete, företagande, egenförsörjning, risktagande, sparande och eget ansvar.

Detta är absolut nödvändigt om vi skall lägga grunden för en högre ekonomisk tillväxt. Vi har nått vägs ände i att lappa och laga i ett alltmer tillväxtfientligt och obegripligt skattesystem. Vi har också nått vägs ände för möjligheten att ersätta sänkta skatter på vissa områden med höjda skatter på andra. Ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem för jobb och företagande kräver därför ett stegvis sänkt skattetryck. Ett brett arbete med att reformera skattesystemet bör därför genomföras.

Vi skall ha lägre inkomstskattesatser – sänkt skatt för låginkomsttagare och sänkta marginalskatter.

Vi skall ha sänkt skatt på individuellt ägande och risksparande och sänkta skatter på företagande och för företagare.

Sänkt inkomstskatt för alla

Vi vill föra tillbaka inkomstskatten till de principer som bestämdes vid skattereformen – att de flesta bara skall betala 30 % i skatt, och att de med höga inkomster skall betala 50 % på de högre inkomstdelarna. Folkpartiets förslag till en enklare och lägre inkomstbeskattning för alla består av följande delar.

Avskaffad värmskatt, vilket sänker den högsta marginalskatten med 5 procentenheter.

Gränsen för statlig skatt flyttas upp till inkomster på 340 000 kr per år.

Förvärvsavdrag mot kommunalskatten införs på 2 % av inkomsten, vilket gör det mer lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster.

Med våra skatteförslag får över en miljon skattebetalare lägre marginalskatt. Det blir en ordentlig minskning av den andel som betalar statlig skatt. Regeringens förslag om skattereduktion om 200 kr och en begränsning av uppräkningsgränserna kan avslås.

Vi vill införa en skattereduktion för inköp av hushållsnära tjänster. Detta kommer att skapa en marknad för nya företag inom en sektor där det redan finns en tydlig efterfrågan och där mycket arbete utförs svart i dag.

Folkpartiet vill även stimulera pensionssparande genom att i två steg höja den avdragsgilla gränsen från ett halvt till ett basbelopp.

Skattesänkningarna finansieras delvis genom att avdragsrätten för fackliga avgifter tas bort. Avdrag skall endast kunna medges för kostnader för inkomstens förvärvande.

Arbetsgivaravgiften är en tung del av skatten på arbete. Lägre arbetsgivaravgifter kommer att göra det lättare att anställa fler människor, inte minst inom tjänstesektorn. Folkpartiets långsiktiga inriktning är att den del av arbetsgivaravgifterna som är en ren skatt skall tas bort. I ett första steg föreslår vi att arbetsgivaravgifterna i den privata tjänstesektorn sänks med 5 miljarder kronor.

När det särskilda grundavdraget för pensionärer togs bort komparerades många änkor inte fullt ut. Vi föreslår att riksdagen uppdrar åt regeringen att snarast återkomma med förslag till ändringar av beslutet om avskaffat särskilt grundavdrag för pensionärer för änkor. Enligt vår mening bör det kunna ske genom att avdraget i stället trappas av under en femårsperiod fr.o.m. år 2003.

Småföretagen

För att höja tillväxten och få fler människor i arbete krävs bra förutsättningar för befintliga företag att överleva och växa och nya att starta. Det är de små företagen som främst står för tillväxten. Därför måste småföretagarens makt stärkas.

Regelverken och administrationen kring företag är krångliga och illa anpassade till små företags verklighet. Syftet med det omfattande uppgiftslämnandet och den detaljerade bokföringen står inte i proportion till den tid som en småföretagare måste lägga ned själv eller köpa av en expert. Regler om avskrivningar, expensionsmedel, räntefördelningsbelopp m.m. saknar ofta relevans. En del förenklingar har genomförts men ytterligare förenklingar måste ske. Ett möjligt förslag är att enmans- och fåmansföretag får använda en mycket förenklad blankett där de redovisar totala inkomster, löner och avgifter samt en schablon för kostnader. Resten är skattepliktigt överskott.

Regeringen har aviserat vissa lättnader i *3:12-reglerna*. De krångliga reglerna blir dock i huvudsak kvar och även orättvisan i beskattning mellan små och stora företag. Den skattelindring som regeringen föreslår är dessutom utformad på ett sånt sätt att det kommer att ta 23 år innan den får full verkan.

Folkpartiet vill att småföretagen skall få det lättare redan nu. Därför vill vi att fåmansbolagsreglerna förenklas avsevärt och att skattebördan på småföretagare samtidigt sänks så att en rättvisa uppnås mellan beskattningen av små och större företag.

Under början av detta decennium uppstod på grund av *3:12-reglerna* en s.k. pomperipossaeffekt vid *andelsbyten*. Fåmansbolagsägare som förlorat allt de arbetat ihop och satsat fick skatteskulder därför att deras fåmansbolag vid

en försäljning fått ett fiktivt värde som inte kunde realiseras och som delvis beskattades som inkomst av tjänst. Man hade nämligen tagit emot aktier i ett annat företag som betalning för det företag man startat och varit fämansägare i. Denna skatt på inkomst av tjänst fanns kvar även efter att företagaren förlorat allt. Detta lyckades riksdagen under december 2002 rätta till retroaktivt (prop. 2002/03:15). I riksdagsbeslutet förutsatte skatteutskottet att regeringen efter en analys av kontantgränsens tillämpning skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser denna analys bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet (bet. 2002/03:5). Regeringen har ännu inte återkommit med ett sådant förslag eller redovisat vad ett sådant förslag skulle kosta. Vi anser att det är oetiskt mot de människor som nu lever med s.k. pomperipossaskulder till staten samtidigt som det är ett flagrant åsidosättande av den lagstiftande folkligt valda församlingen i Sverige. Regeringen bör omgående och senast i vårpropositionen 2004 återkomma med en redovisning av de åtgärder som behövs för att eliminera återstående pomperipossaeffekter och kostnaderna härför.

Den lättnad i *dubbelbeskattningen* av bolagsinkomster som införts i Sverige är begränsad till på Stockholms fondbörs ej noterade företag. Folkpartiet har länge argumenterat för att införa regler som avskaffar dubbelbeskattningen på utdelningar i alla företag. Detta är främst en skatt riktad mot enskilda aktieägare med få aktier och företagsägare som expanderar. De stora institutionerna är undantagna medan de mer än fem miljoner människor som äger aktier, främst via aktiefonder, drabbas. Folkpartiet föreslår att dubbelskatten på aktier lindras genom att skatten på aktieutdelningar för privatpersoner sänks i flera steg. Som ett första steg föreslår vi att skatten på utdelningar sänks 2005.

Fastighetsskatten är orimlig i sin utformning och nivå. Största problemet är att fastighetsskatten inte bygger på principen om skatt efter bärkraft. Alla undantagsbestämmelser som har måst införas är ett uttryck för detta.

Folkpartiet kräver att fastighetsskatten reformeras för att på sikt avskaffas. Olika bostadsformer skall beskattas likvärdigt. Taxeringen måste bli rättvis och rättssäker. En sänkning måste omgående ske. Dagens nivå och utformning, i kombination med förmögenhetsskatt, innebär att vissa hushåll drabbas extremt hårt och inte har råd med sina bostäder längre.

Fastighetsskatten sänks, från 1,0 % av taxeringsvärdet till 0,8 % för småhus och från 0,5 % till 0,3 % för flerfamiljshus. Taxeringsförfarandet skall reformeras och fortsatta stegvisa sänkningar ske. På sikt avskaffas fastighetsskatten helt.

Sänk skatten på sparande och risktagande

Sverige skall vara ett attraktivt land att spara och investera i, även för svenskar. Därför vill vi på sikt avskaffa förmögenhetsskatten. Som ett första steg vill vi sänka den genom att avskaffa sambeskattningen av makar. Sambeskattningen av makar i förmögenhetsbeskattningen är en restprodukt i skattesystemet från den tid då kvinnor inte betraktades som egna ekonomiska sub-

jekt. I ett andra steg vill vi höja fribeloppet till 2,1 miljoner kronor. Som ett tredje steg avskaffas förmögenhetsskatten helt.

Grön skatteväxling

Folkpartiet liberalerna är förespråkare för grön skatteväxling. Vi är principiellt för en lösning som lyfter av en del av skattebördan på arbete och lägger den på verksamhet som belastar miljön. Det är dock viktigt att skatteväxlingen inte leder till oavsiktliga effekter på inkomstfördelningen. En utvärdering av den s.k. gröna skatteväxlingen som nyligen har gjorts på uppdrag av Finansdepartementets långtidsutredning visar att skatteväxlingen har fördelat om inkomster från hushåll med låga inkomster till hushåll med högre inkomster. Vi går därför emot de föreslagna extra höjningarna av energiskatterna för hushållen och den föreslagna reduktionen av inkomstskatten. Det viktigaste är att arbeta för en gemensam koldioxidskatt inom EU, och i förlängningen globalt. Vi föreslår att en skatt på sopförbränning införs.

Vi avslår också regeringens förslag om förlängd bredbandsreduktion och vill i stället avskaffa reduktionen.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Folkpartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi240 (fp) yrkandena 1, 2, 31 och 33–36, Fi305 (fp) yrkandena 3, 8, 10–13 och 17, Fi308 (kd) yrkande 18 och Fi299 (mp).

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi240 (fp) yrkande 4.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Vi tillstyrker förslaget i motion Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) om att utgiftsramarna för vart och ett av åren 2004–2006 höjs med 150 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Av höjningen skall 100 miljoner kronor tillföra skattemyndigheterna resurser för en effektivare process. Resten av höjningen bör användas för att ge tullen möjlighet att öka sina insatser mot den illegala införseln av alkohol och narkotika.

Vi tillstyrker motion Fi240 (fp) yrkandena 8, 9 och 11, alla i denna del.

3. Skattefrågor i budgetpropositionen – kd

av Per Landgren (kd).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Syftet med skatter är det gemensamma bästa. Skatter fungerar som medel att solidariskt finansiera vår gemensamma välfärd samt att styra den ekonomiska utvecklingen i en socialt och ekologiskt hållbar riktning. Alla heltidsarbetande måste kunna leva på sin egen lön. Strävan måste därför vara att utforma skattepolitiken så att den stimulerar till arbete, sparande, hederlighet och företagande. Det föreligger ett ansvar från statsmakernas sida att med respekt för grundläggande etiska värden och skatterättsliga principer skapa ett moraliskt legitimt skattesystem. Detta ansvar måste kombineras med ett gott förvaltarskap och solidaritet, för att medborgare i sin tur genom statens goda exempel skall uppmuntras att svara med solidaritet och en god skattemoral. Kristdemokraterna vill medverka till en tydligare moralisk dimension i skattepolitiken och menar att både det totala skattetrycket och enskilda skatter med avseende på konstruktion och nivå måste vara såväl skatterättsligt som moraliskt legitima. Ett osammanhängande skattesystem och illegitima skatter riskerar att undergräva skattemoralen. Ur ekonomisk synvinkel riskerar dessutom skatter att allvarligt försämra ekonomins funktionssätt och leda till ett osunt ekonomiskt beteende. En social marknadsekonomi baserad på etiska principer och styrd av ekologiska och sociala hänsyn är den bästa grunden för ett gott samhälle.

En målsättning för kristdemokratisk ekonomisk politik är att skapa stabila och goda villkor för fler och växande företag och därigenom öka sysselsättningen. En ökad sysselsättning är en förutsättning för att minska det resurslöseri som arbetslösheten innebär. Dessutom förstärker det skatteunderlaget och minskar de offentliga utgifterna.

I princip alla medborgare som är i förvärvsaktiv ålder och som har en inkomst bör vara med och betala skatt till våra gemensamma kostnader för till exempel skola, vård och rättsväsende. Det ger en delaktighet och ett delansvar i den offentliga verksamheten. Dagens inkomstskatter drabbar låg- och medelinkomsttagare mest. Därför måste inkomstskattens nivåer huvudsakligen fastställas med utgångspunkt från låg- och medelinkomsttagarens perspektiv. Kristdemokraterna vill arbeta för lägre inkomstskatter så att alla kan leva på sin egen lön och få en ökad beslutanderätt över sina inkomster. Vidare behöver förändringar göras för att de val människor gör, exempelvis att öka eller minska sin arbetstid, inte skall påverkas negativt av kombinationen av statliga regler och bidrag. Det första handlar alltså om att sänka det totala skattetrycket, det andra om att minska marginaleffekterna.

Om Sverige långsiktigt skall vara ett land för företagande, investeringar och tillväxt, går det inte att ha kvar skatter som gör att kapital, företag och

kompetens har starka incitament att lämna landet. Vår snart unika förmögenhetsskatt och dubbelbeskattning driver kapitalet ur landet, utom för de allra rikaste som fått amnesti för sina aktiemiljarder. Dubbelbeskattningen av just svenska företagsinvesteringar leder till att en utländsk köpare kan betala dubbelt så mycket som en svensk köpare och ändå få samma avkastning på sin investering efter skatt.

Målet på medellång sikt bör vara att nå ned till den genomsnittliga skattekvoten inom EU. Detta skulle stärka grunden för en långsiktigt hållbar välfärdsutveckling i en alltmer globaliserad ekonomi. Inom EU diskuteras bl.a. vid flera regeringskonferenser förutsättningarna för en övergång till majoritetsbeslut när det gäller minimiavgifter på miljöområdet. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att övergå till majoritetsbeslut på detta område, bland annat för att förbättra möjligheterna för en gemensam minimiavgift på koldioxidutsläpp. Eftersom Sverige redan har världens högsta miljöskatter skulle en europeisk miniminivå för koldioxid samtidigt förbättra svenska företags konkurrenssituation.

Medborgarna måste ha en etiskt förankrad vilja att betala skatt och att bidra till samhällsutvecklingen. Vi vill föra en skattepolitik som är långsiktigt stabil, är enkel och främjar en god ekonomisk utveckling samt en godushållning av skattemedlen. Därmed kan skattemoralen bibehållas och benägenheten till svartarbete minska.

En skattepolitik där alla ges möjlighet att leva på sin lön

Ett viktigt mål för en kristdemokratisk politik är att så många som möjligt skall kunna leva på sin egen lön. En heltidsanställd person skall inte behöva vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop. Vi föreslår en rad inkomstskattesänkningar och andra skattesänkningar som riktar sig främst till förvärvsarbete.

För det första föreslås ett kraftigt höjt och rakt grundavdrag om 30 000 kr vid beräkningen av den kommunala inkomstskatten. Effekten blir jämfört med regeringens förslag en skattesänkning med ca 330 kr per månad, eller 3 990 kr per år för dem som har lägst grundavdrag. Förslaget ger förutsättningar för en bättre fungerande lönebildning och innebär exempelvis en viktig förbättring för sommar- eller extraarbetande ungdomar.

För det andra föreslås en skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare på 3 600 kr per år för pensionsgrundande inkomster upp till 283 200 kr. Reduktionen trappas därefter av med 2 procentenheter på inkomsten och upphör vid årsinkomster på 463 200 kr.

För det tredje föreslår Kristdemokraterna ett generellt statligt förvärvsavdrag beräknat mot kommunalskatten på inkomster av anställning eller näringsverksamhet motsvarande 4 % av denna inkomst. Förutom att ge hushållen ett ökat ekonomiskt utrymme minskas därigenom margineffekterna. Detta sker i stället för regeringens kompensation av pensionsavgiften som beskrivs utförligare nedan. Från år 2005 skall motsvarande förvärvsavdrag vara 5 %.

För det fjärde föreslår Kristdemokraterna att värnskatten avvecklas från 2005, då en fjärdedel tas bort. Enligt vårt budgetalternativ halveras därefter värnskatten 2006. Den bör vara helt avskaffad fr.o.m. år 2007. Det bör vara en viktig princip att ingen skall behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Ett viktigt motiv för att inte ha extra hög statlig skatt på högre inkomster är också att utbildning med medföljande studieskulder måste löna sig.

Gränsen för *reseavdraget* för resor till och från jobbet sänks från 7 000 till 5 000 kr. Detta innebär att resekostnader på ytterligare 2 000 kr blir avdragsgilla jämfört med i dag. Förslaget skall ses som ett stöd för personer i glesbygd och andra som inte har möjlighet att utnyttja kollektiva alternativ till bilen.

En skattereduktion på 50 % för *hushållens köp av tjänster* föreslås. På så sätt elimineras nästan hela den extra skattekil som uppstår när extern arbetskraft anlitas av hushållen med redan skattade pengar. Betydligt fler samhälls-ekonomiskt motiverade byten (köp) av tjänster kommer till stånd, eftersom de även blir privatekonomiskt lönsamma. Effektiviteten i ekonomin kommer därmed att öka. Samtidigt kan den svarta sektorn trängas tillbaka, när det blir möjligt att både köpa och sälja privata hushållstjänster vitt och lagligt.

Skatteförslag för trygghet i boendet

Fastighetsskatten drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga, tvärtemot den skatteprincip som borde gälla i Sverige: skatt efter bärkraft. För personer med låga inkomster utgör fastighetsskatten ett hot mot äganderätten.

De omräkningar av taxeringsvärdena som skett sedan år 2000 slår mycket hårt mot en del bostadsområden. Genom att tillåta att taxeringsvärdena skjuter i höjden i många områden accepterar regeringen kraftiga höjningar inte bara av fastighetsskatten utan också av förmögenhetsskatten för stora grupper som inte har så stora marginaler att leva på. Vi föreslår därför att taxeringsvärdena återgår till dem som gällde före höjningarna från år 2000.

Vi föreslår vidare att den statliga fastighetsskatten slopas helt för småhus (egnahem) och bostadshyreshus (hyresrätter och bostadsrättsföreningar), kommersiella lokaler och industrienheter och att kommunerna i stället ges rätt att ta ut en fast avgift per småhus, per bostadslägenhet samt per kvadratmeter lokalyta för kommersiella lokaler och industrienheter. Ett starkt motiv för en kommunal fastighetsavgift är det incitament kommunerna får för utveckling av infrastrukturen, ett offensivt bostadsbyggande och en bra näringspolitik. När även företagssektorns lokaler och industrier utgör en del av avgiftsunderlaget i kommunerna, blir effekten ett långt större incitament än i dag att verka för det lokala näringslivet och nya arbetstillfällen. En ytterligare aspekt är att kommunerna genom en kommunal avgift får intäkter från fritidsbebyggelse som i vissa kommuner är omfattande men som inte genererar några kommunala intäkter i dagens system. Kapitalvinstskatten vid försäljning av privatbostadsfastighet och bostadsrätt höjs till den generella nivån 30 %.

Regeringens aviserade förslag om en ny *dämpningsregel* i fastighetsskatten är helt otillräckligt och tjänar endast till att hindra en orimlig beskattning från att bli ännu mer orimlig. Det är själva fastighetsskattens konstruktion som är felaktig.

Kristdemokraterna välkomnar regeringens förslag om avskaffad *arvsskatt för makar* och samboende men anser att förslaget bör gälla från den 22 september 2003 då regeringens lagförslag blev känt. Den situation som annars uppstår för de par i vilka en partner är döende är omänsklig. Dödsdatumet får av beskattningsskäl en alldeles orimlig betydelse.

Sänkta företagsskatter för ett ökat företagande och fler jobb

Grundbulten i kristdemokratisk ekonomisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och att därigenom öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och trygga välfärden. Skatteregler och lagstiftning måste stimulera sparande. En minimimålsättning är att sparandet kan resultera i en real avkastning även efter skatt. Villkoren för sparande får inte försvåra för sparkapitalet att kanaliseras till företagssektorn för att nyttiggöras till investeringar i näringslivet.

Förmögenhetsbeskattningen som tidigare kunnat motiveras av fördelningspolitiska skäl får i dag helt andra effekter än de tänkta. Detta har tydliggjorts bl.a. genom att regeringen befriat huvudägarna i aktiebolag från förmögenhetsskatt. Utformningen av dagens förmögenhetsskatt är orimlig också i andra avseenden. För den händelse att ett gift par tillsammans har en förmögenhet som överstiger 2 miljoner kronor skall förmögenhetsskatt betalas. Om ett sammanboende par utan barn har motsvarande förmögenhet skall de däremot inte beskattas, eftersom de var och en kan ha nettotillgångar på 1,5 miljoner kronor innan skatten börjar tas ut. Detta innebär alltså att äktenskapet i detta avseende ekonomiskt straffbeskattas i förhållande till ett samboförhållande.

Vi väljer att börja med att helt avveckla effekten av sambeskattningen av förmögenhet och höjer fribeloppet för sambeskattade par till 3 miljoner kronor år 2004. Därefter avvecklas förmögenhetsskatten med 0,5 procentenheter per år så att den blir 1,0 % 2005 och 0,5 % 2006.

Skattesystemet måste utformas så att avkastningen på riskvilligt kapital i företag inte beskattas hårdare än annan kapitalavkastning. *Dubbelbeskattningen av avkastning på aktier* måste därför avvecklas, precis som skett i nästan samtliga övriga OECD-länder. Sverige kan inte långsiktigt ha en väsentligt högre beskattning än den omvärld vi konkurrerar med. Vi föreslår att avvecklingen sker stegvis med en halvering av fysiska och juridiska personers utdelningsskatt 2005 med sikte på ett fullständigt slopande år 2006. För att finansiera dessa skattesänkningar höjs *bolagsskatten* till 30 %.

Arvsskattens problematik har visat sig påtaglig då generationsskifte skall ske i familjeföretag. I värsta fall tvingas de efterlevande göra sig av med den bortgångnes livsverk då arvsskatten gjort det omöjligt för de anhöriga att ta emot arvet. Kristdemokraterna föreslår att bundet kapital befrias från arvsskatt.

Personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag fr.o.m. år 2004 skall ha möjlighet till ett *riskkapitalavdrag*. Avdrag skall få göras mot inkomst av kapital likaväl som mot inkomst av tjänst. Det skall även gälla vid köp av aktier i egna och närståendes fåmansföretag. Avdragsrätten skall gälla investeringar upp till en nivå av 100 000 kr och medges även för indirekta riskkapitalinvesteringar via ett företag eller en fond som gör de direkta investeringarna. Denna form möjliggör bättre riskspridning för enskilda investerare. Riskkapitalavdraget skall vara permanent. Avdragsrätten skall ses som en kompensation för den större risk det innebär att köpa aktier i små, onoterade företag.

Riskkapitalavdraget bör kompletteras med införande av *etableringskonto*. Att öppna ett etableringskonto innebär att man kan sätta av pengar skattefritt för en framtida företagsstart. I Danmark finns sedan 1965 möjlighet att skattefritt spara för att starta eget företag. På ett s.k. etableringskonto är insättningarna avdragsgilla och möjliga upp till 40 % av nettolönen. Kristdemokraterna vill att etableringskonto skall införas också i Sverige.

Kristdemokraterna anser att nya, enkla regler som jämställer fåmansföretagen med andra företag snarast måste införas. I den senaste regeringsförklaringen utlovades 1 miljard kronor till förändringar av de s.k. *3:12-reglerna*. Av detta har det blivit 30 miljoner kronor 2004. Regeringens förslag att höja den s.k. klyvningsräntan med 2 procentenheter är ett litet steg i rätt riktning men alldeles för litet.

Utan *F-skattsedel* är det mycket svårt för en näringsidkare att effektivt konkurrera på sin marknad. Ett företag måste kunna visa kunder och uppdragsgivare att man tar ansvar för skatter och arbetsgivaravgifter. Kristdemokraterna anser att F-skattsedel skall delas ut till alla sökande som inte har fått näringsförbud eller har omfattande skatteskulder som inte betalas av regelbundet. Vi vill också slopa straffavgiften för försenad *momsbetalning* och anser att den dag som inbetalning sker skall räknas som betalningsdag. Dock kvarstår kostnaden för ränta för de dagar momsbetalningen är försenad.

Under början av detta decennium uppstod på grund av *3:12-reglerna* en s.k. pomperipossaeffekt vid *andelsbyten*. Fåmansbolagsägare som förlorat allt de arbetat ihop och satsat fick skatteskulder därför att deras fåmansbolag vid en försäljning fått ett fiktivt värde som inte kunde realiseras och som delvis beskattades som inkomst av tjänst. Man hade nämligen tagit emot aktier i ett annat företag som betalning för det företag man startat och varit fåmansägare i. Denna skatt på inkomst av tjänst fanns kvar även efter att företagaren förlorat allt. Detta lyckades riksdagen under december 2002 rätta till retroaktivt (prop. 2002/03:15). I riksdagsbeslutet förutsatte skatteutskottet att regeringen efter en analys av kontantgränsens tillämpning skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser denna analys bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet (bet. 2002/03:5). Regeringen har ännu inte återkommit med ett sådant förslag eller redovisat vad ett sådant förslag skulle kosta. Kristdemokraterna finner att det är oetiskt mot de människor som nu lever med s.k. pomperipossaskulder till staten samtidigt som det är ett

flagrant åsidosättande av den lagstiftande folkligt valda församlingen i Sverige. Regeringen bör omgående och senast i vårpropositionen 2004 återkomma med en redovisning av de åtgärder som behövs för att eliminera återstående pomperipossaeffekter och kostnaderna härför.

Rättvisa konkurrensvillkor

Alltsedan Sverige blev medlem av EU har det svenska *jordbruket* omfattats av samma jordbrukspolitik som EU, men den svenska regeringen har genom högre skatter och avgifter försatt svensk jordbruksnäring i en ohållbar konkurrenssituation. För att skapa rimliga konkurrensförutsättningar föreslår vi en sänkning av dieselskatten till 1 kr per liter.

Den svenska *åkerinäringen* lider för närvarande svårt av de sämre konkurrensvillkor som gäller för svenska åkeriägare jämfört med andra i EU. Åkerinäringen har visat att den totala kostnaden behöver minska med ca 20 % för att svenska inrikesåkerier skall kunna konkurrera på liknande kostnadsvillkor som bl.a. danska åkerier har. Vi föreslår en sänkning av dieselskatten för att underlätta för de svenska åkerierna med 25 öre per liter (31 öre inklusive moms).

Innovationsklimatet måste förbättras. Sverige har en onormalt stor export av patent och uppfinningar som exploateras i andra länder. Vi vill öka exploatering och produktion av patent och uppfinningar i Sverige och föreslår därför att *royaltyinkomster* befrias från skatt de två första åren för att därefter beskattas som inkomst av kapital.

Det är i år 30 år sedan *reklamskatten* infördes i Sverige. Med åren har alltfler insett att denna punktskatt inte längre kan vara kvar. Den är inte konkurrensneutral, då den endast belastar vissa medier, som dagspress och tidskrifter, men däremot inte radio, TV och direktreklam, och den är rättsosäker, oförutsägbar och svårtillämpad. Mot den bakgrunden gav riksdagen våren 2002 regeringen till känna att frågan om reklamskattens avskaffande borde prioriteras vid beredningen av budgeten. I budgetpropositionen anser sig regeringen ha prioriterat frågan men har ändå inte funnit att förutsättningar föreligger för att avskaffa reklamskatten. Kristdemokraterna anser att det är av yttersta vikt att fria svenska medier skall kunna verka. Att ett av riksdagen fattat beslut ignoreras av regeringen i en så viktig fråga är allvarligt. Kristdemokraterna yrkar att regeringen snarast verkställer det av riksdagen tidigare fattade beslutet och återkommer till riksdagen med förslag till hur reklamskatten kan avskaffas.

Övriga skatteförslag

Riksdagen har beslutat att vissa kulturaktiviteter skall mervärdesbeskattas med en reducerad skattesats om 6 %. Det innebär bl.a. att entréavgifter till olika kultur- och nöjesevenemang kommer att beskattas olika, vilket vi ser som olyckligt. Kristdemokraterna eftersträvar en så likformig beskattning som möjligt och föreslår att regeringen får i uppdrag att utreda hur *kultur-*

momsen generellt skall kunna sänkas till 6 %. *Mervärdesskatten på tidskrifter* bör återgå 25 %.

Vi föreslår sänkt *bensinskatt* med 25 öre (31 öre inklusive moms) per liter i stödområde A. Eftersom avstånden är längre i de delarna av Sverige är det rimligt att en lägre skatt tas ut på bensin i sådana områden.

Att Sverige har OECD-områdets lägsta bostadsbyggande beror i betydande grad på det faktum att vi har ett högt skattetryck i Sverige och dessutom lägger extra hård beskattning på nyproduktion av bostäder. Det rimliga är att slopa fastighetsskatten samt lindra skatteeffekten vid nyproduktion av flerbostadshus motsvarande en halvering av *byggmomsen*. Byggföretag kan efter deklARATION erhålla en skattereduktion som motsvarar hälften av den erlagda byggmomsen, dvs. 10 % av byggkostnaden. En förutsättning för att en sådan skattereduktion skall fungera på samma sätt som sänkt moms är att den gäller all nyproduktion av flerbostadshus, är utan tidsbegränsning samt är obyråkratisk och utan osäkerhet om den utbetalas eller ej. Skattereduktionen är att betrakta som en del av skattesystemet och inte ytterligare ett i raden av bidrag riktade till byggsektorn. Vi föreslår en minskad skatt på nyproduktion av flerbostadshus motsvarande en halvering av byggmomsen.

Vi har föreslagit totalt 200 miljoner kronor till skatteförvaltning och upp-börd för en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning 2004. Som en effekt av detta räknar vi försiktigtvis med att skatteintäkterna ökar med 720 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Kristdemokraternas förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi248 (kd), Fi282 (kd), Fi304 (kd) yrkandena 2–40, Fi307 (kd) yrkandena 2–4 och 7, Fi308 (kd) yrkandena 2, 3, 6–9, 11, 12, 14, 15 och 18, Sk306 (kd) yrkande 1, Sk459 (kd) yrkande 4 och Sf398 (kd) yrkande 4.

Vi står bakom beräkningen i motion Fi304 (kd) yrkandena 1 och 29.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Jag tillstyrker förslaget i motion Fi241 av Alf Svensson m.fl. (kd) om att förstärka kontroll och spaning mot illegal införsel av narkotika, vapen, alkohol, tobak och andra skattepliktiga varor med 20 miljoner kronor per år utöver vad regeringen föreslagit. Vi anser att också skattekontrollen bör förstärkas för att motverka den svarta ekonomins utbredning.

Eftersom Kristdemokraternas förslag om avskaffad fastighetsskatt och förmögenhetsskatt leder till besparingar i skatteadministrationen bör, som föreslås i motionen, Skatteverket tillföras 20 miljoner kronor 2004, 30 miljoner kronor 2005 och 50 miljoner kronor 2006 utöver vad regeringen föreslagit. Sammantaget föreslås att ramarna för utgiftsområdet för de aktuella tre åren höjs med 40 miljoner kronor, 50 miljoner kronor respektive 70 miljoner kronor.

Vi tillstyrker motion Fi241 (kd) yrkandena 5 och 7, båda i denna del

4. Skattefrågor i budgetpropositionen – c

av Roger Tiefensee (c).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Ur ett strikt teoretiskt perspektiv är alla skatter skadliga. Skatterna behövs samtidigt för att finansiera offentliga åtaganden. Skatter är pengar som inbetalas av vanliga människor och företag. Detta gör att politiker har ett mycket stort ansvar för att se till att skatteinkomsterna används på ett rationellt och förnuftigt sätt. Alla skatter påverkar inte samhällsekonomin likvärdigt. Vissa skatter är mer skadliga än andra skatter, och det finns förmodligen vissa skatter i dag som är direkt negativa för samhällsekonomin. Skattessystemet skall vara så utformat så att det upplevs som rättvist, samtidigt som det är ekonomiskt effektivt.

Under decennier av socialdemokratiskt styre har vanliga människor blivit alltmer beroende av bidrag från det offentliga. Med ett lägre skattetryck hade en långt högre andel av medborgarna i landet kunnat klara sig på egen hand. I stället tvingas låginkomsttagare betala en oskäligt stor andel av sin inkomst i skatt, och på nåder får de tillbaka en del i bidrag. Detta röstköpande är skadligt, såväl för människor som för den långsiktiga samhällsekonomin utveckling.

Vårt inkomstskatteförslag ändrar på detta. Genom skatterabatter och förvärvsrabatter ger vi tillbaka makt till vanliga människor. En låginkomsttagare får ut 600–700 kr mer per månad med vårt förslag.

Samtidigt som vi ger makt till människor ger vi även makten tillbaka till kommunerna och regionerna. Det kommunala självstyret skall förvandlas från dagens chimär till något konkret och verkligt. När vi tillämpar federalismens principer byggs makten underifrån. Ett led i detta är att återlämna skattebaser till kommunen, som med vårt förslag kommer att få tillbaka den reella makten.

Det startas för få företag i Sverige i dag. De människor som satsar tid och pengar på eget företagande möts ofta av misstänksamhet och krångliga regelverk. En attitydförändring måste till. Med förmögenhetsskatt diskrimineras svenska företagare och skattereglerna för småbolagsägare är direkt kontraproduktiva. För att inte vi alla skall bli fattigare krävs ekonomisk tillväxt. Det är en förutsättning för att människor skall kunna känna sig trygga, ha jobb och kunna försörja sig själva. Skadliga skatter skall bort eller reformeras så att de inte står i vägen för företagande.

I framför allt miljöfrågor förekommer ganska ofta så kallade marknadsimperfectioner, dvs. att marknaden misslyckas med att uppnå miljömässigt hållbara lösningar. Vi vill använda skatter som ekonomiska styrmedel. Genom att lägga skatter på miljöskadlig verksamhet ser vi till att den ekonomiska verksamheten bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt.

Inkomstskatterna

Vi är övertygade om att människor mår bäst när de själva kan bestämma över sina liv. Det nuvarande systemet där låginkomsttagare främst på grund av höga skatter tvingas förlita sig på bidrag leder till otrygghet och ohälsa. Den nuvarande konstruktionen av grundavdraget, med en grundnivå samt en upp- och nedtrappning i inkomstskikten med låga och medelstora inkomster, ger upphov till negativa marginaleffekter. Upptrappningen upp till årsinkomster på knappt 114 000 kr skapar förvisso en positiv marginaleffekt, men för t.ex. en deltidsarbetande undersköterska som vill öka sin arbetstid är nedtrappningens negativa marginaleffekter påtagliga. Vi tar bort detta grundavdrag och därmed merparten av marginaleffekterna.

Vårt förslag till skatterabatt innebär att beloppet som skall inbetalas i skatt minskas med 9 000 kr, vilket motsvarar ett grundavdrag på ungefär 30 000 kr. Fullt utbyggd år 2006 innebär reformen en skatterabatt på 10 000 kr. Denna rabatt skall komma alla till del, förvärvsarbetare, pensionärer, studenter som jobbar extra etc.

Utöver detta vill vi införa en förvärvsrabatt vars syfte är att lindra beskattningen för främst låg- och medelinkomsttagare samtidigt som skadliga marginaleffekter undviks. En särskild skatterabatt utformad för att minska bidragsberoendet och slå undan marginaleffekter i lägre inkomstskikt bör därför införas. Den förvärvsrabatt som vi vill införa från år 2004 ger som mest 9 600 kr och är riktad framförallt till låginkomsttagare. Fullt utbyggd innebär reformen en förvärvsrabatt på 10 800 kr. Förvärvsrabatten skall enbart ges på inkomster från förvärvsarbete eller företagande i syfte att stimulera arbete och företagande. En förvärvsrabatt på arbetsinkomster innebär en kraftig stimulans för den arbetslöse att ta ett arbete och för den deltidsarbetande att öka sin arbetstid.

De högsta marginalsatserna ligger på drygt 57 %, vilket innebär att en höginkomsttagare får behålla mindre än hälften av en löneökning. Höga marginalsatser är ett exempel på skadlig skatt som i det långa loppet bland annat minskar incitamenten för högre studier. För att motverka detta föreslår Centerpartiet att den statliga inkomstskatten sänks med tre procentenheter för alla som betalar statlig inkomstskatt.

I regeringens budgetproposition föreslås att skiktgränsen inte fullt ut skall inflationsuppräknas, vilket gör att fler människor måste betala statsskatt och därmed få betydligt höjda marginalsatser. Detta är ett exempel på skadlig skatt, och därför gör vi precis tvärtom. Vi föreslår att den nedre skiktgränsen höjs med 16 000 kr för år 2004, vilket innebär att de som tjänar under 310 600 kr inte behöver betala statlig inkomstskatt. Denna nya gräns skrivs därefter årligen upp med KPI plus 2 %. Med Centerpartiets förslag slipper fler människor statlig inkomstskatt och marginalsatserna kommer att sänkas kraftigt för dessa individer.

Dagens system medger avdrag för exempelvis resekostnader och pensionssparande. Genom den nuvarande konstruktionen är ett avdrag mer värt för en

höginkomsttagare än för en löntagare med normalinkomster genom att höginkomsttagaren betalar statsskatt och därmed har högre marginalskatt. Det finns ingen rationell förklaring sett utifrån samhällets perspektiv till att höginkomsttagare skall vara berättigade till större ekonomisk vinst av avdrag än andra.

Vi föreslår i stället att skatterabatter som är lika mycket värda för alla införs. Rabatten motsvarar ungefär skatteeffekten av ett avdrag hos en normalinkomsttagare som inte betalar statlig inkomstskatt, dvs. ca 35%. Den besparing som blir följderna då höginkomsttagares kompensation likställs med övrigas använder vi till att sänka statsskatten med 3 %. Skattesystemet blir härigenom mer genomskinligt, tydligt och den höga och skadliga marginalskatten sänks. Kompensationen för den allmänna pensionsavgiften och avdragen för tjänsteresor m.m. ersätts med skatterabatter på 35 %. Avdraget för pensionspremier ersätts med en högre skatterabatt på 40 % för att därigenom stimulera låginkomsttagare att pensionsspara. Möjligheten att göra avdrag för övriga kostnader har givit upphov till problem och avskaffas. Även skattereduktionen för fackföreningsavgift avskaffas.

För att efterfrågan på *hushållstjänster* skall ta fart måste priset sänkas rejält genom att skattekillen minskas eller slopas helt. Centerpartiet föreslår därför att en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden för ROT-arbeten och hushållstjänster som utförs i hemmet införs.

Kostnaderna för framför allt drivmedel har ökat kraftigt. Det är därför nödvändigt att höja *reseavdraget* ytterligare. Avdraget ersätts därför med en skatterabatt på 7 kr per mil, vilket motsvarar ett avdrag på 20 kr per mil. Detta kombineras med en självkostnadsgräns om 2 500 kr.

Skatter för företagande

Sverige behöver fler entreprenörer och fler småföretag. Det är i dessa dynamiska miljöer jobben skapas och det är där tillväxten tar fart.

Dagens regler för fåmansbolag, de så kallade *3:12-reglerna*, måste reformeras. När ett 3:12-bolag säljs delas vinsten upp i en kapitaldel och en inkomstdel som beskattas med 30 % respektive 56 %, vilket ger en genomsnittlig skattesats om 43 %. Det är orimligt att utgå från att de som driver ett fåmansbolag skulle ha en alternativmarginallöneskatt som om de hade tillhört det högsta löneskiktet. Sammantaget gör den höga beskattningen att det är endast de företag som har stora förväntade vinster som sjösätts. Företag med en blygsammare riskprofil och lägre förväntad, om än stabilare, avkastning kommer inte att startas eftersom beskattningen slår för hårt mot dessa. Den så kallade 3:12-utredningen föreslog bland annat ett införande av den så kallade BEK-modellen (beskattat eget kapital). En sådan modell gör det möjligt att beräkna kapitalunderlaget utifrån bolagets eget kapital. Centerpartiet förordar att en större del av kapitalet får användas i beräkningarna än vad 3:12-utredningen föreslår. Svenskt Näringslivs förslag anger att kapitalunderlaget skulle omfatta 100 % av tillskjutet kapital, 70 % av beskattat kapital och 50 % av obeskattat kapital, en avvägning vi anser rimlig. Vidare anser vi att klyv-

ningsräntan bör höjas till en nivå 15 procentenheter över statslåneräntan. Detta gör det möjligt för delägare i fåmansbolag att höja den utdelning som får beskattas som kapital.

Under början av detta decennium uppstod på grund av 3:12-reglerna en s.k. pomperipossaeffekt vid *andelsbyten*. Fåmansbolagsägare som förlorat allt de arbetat ihop och satsat fick skatteskulder därför att deras fåmansbolag vid en försäljning fått ett fiktivt värde som inte kunde realiseras och som delvis beskattades som inkomst av tjänst. Man hade nämligen tagit emot aktier i ett annat företag som betalning för det företag man startat och varit fåmansägare i. Denna skatt på inkomst av tjänst fanns kvar även efter det att företagaren förlorat allt. Detta lyckades riksdagen under december 2002 rätta till retroaktivt (prop. 2002/03:15). I riksdagsbeslutet förutsatte skatteutskottet att regeringen efter en analys av kontantgränsens tillämpning skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser denna analys bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet (bet. 2002/03:5). Regeringen har ännu inte återkommit med ett sådant förslag eller redovisat vad ett sådant förslag skulle kosta. Vi anser att det är oetiskt mot de människor som nu lever med s.k. pomperipossaskulder till staten samtidigt som det är ett flagrant åsidosättande av den lagstiftande folkligt valda församlingen i Sverige. Regeringen bör omgående och senast i vårpropositionen 2004 återkomma med en redovisning av de åtgärder som behövs för att eliminera återstående pomperipossaeffekter och kostnaderna härför.

För att förbättra möjligheten för fler att starta företag vill Centerpartiet lätta beskattningen av riskkapital för små företag. Ett led i detta är att möjliggöra ett skattefritt sparande på upp till 40 000 kr om året, totalt högst 120 000 kr som grundplåt till det egna företaget genom ett *starta-eget-sparande*. För dem som finansierar starten av företag med egna sparade eller lånade pengar, utan att utnyttja möjligheten till starta-eget-sparande, bör motsvarande möjlighet finnas att göra ett personligt *riskkapitalavdrag* på högst 40 000 kr om året i tre år. Långsiktigt är denna åtgärd statsfinansiellt neutral, då den motsvarar ett tidigarelagt avdrag för insatt kapital vid realisation.

Enligt siffror från Företagarnas Riksorganisation (FR) ställs i och med fyrtiotalisternas pensionsavgångar uppemot 180 000 företagare inför problemet med ägarskifte. FR beräknar att 45 000 företag kommer att läggas ned, och ytterligare 45 000 ägarskiften kommer att misslyckas. Detta kommer att få stora följder för företagande, sysselsättning och för samhällsekonomin. För att komma till rätta med ovanstående problem föreslår vi att *arvs- och gåvoskatten* för skatteklass 1 avskaffas.

För att finansiera bl.a. detta minskas avsättningsmöjligheter till periodiseringsfonder genom att den maximala andelen av överskjutande vinst som får avsättas sänks med 10 procentenheter.

Fastighets- och förmögenhetsskatt

Boendeskatterna måste sänkas. Utgångspunkten är att människorna skall få lägre boendekostnader och att det skapas neutralitet mellan boendeformer.

Fastighetsskatten leder till oacceptabla konsekvenser när människor tvingas flytta från sina hem. För att åtgärda detta och göra fastighetsskatten rättvisare föreslår vi en rad åtgärder. Ett tak på tomtvärdet på 300 000 kr införs för att undvika den spiraleffekt som uppkommer i attraktiva områden när själva tomtmarken får höga taxeringsvärden och därmed driver upp det totala taxeringsvärdet. Uttagsprocenten för fastighetsskatt på småhus sänks till 0,9 % år 2005 och från år 2006 sänks den till 0,75 %.

Vidare skall enbart halva taxeringsvärdet tas upp i förmögenhetsredovisningen. Sambeskattningen av *förmögenhet* avskaffas och skattesatsen sänks från 1,5 till 1 %. Sambeskattningen av inkomster avskaffades redan 1971 av rättvise- och jämställdhetsskäl. Av samma skäl vill vi gå vidare och avskaffa denna otidsenliga skatteavart.

Dessa reformer motverkar, tillsammans med avskaffandet av arvs- och gåvoskatten i klass 1, orättvisorna i dagens system, och människor kommer inte längre att tvingas från sina hem på grund av höga förmögenhets- och fastighetsskatter. Detta finansieras delvis genom att vi höjer reavinstbeskattningen på fastigheter från nuvarande 20 % till 30 %. Reavinsten vid försäljning av en bostad går under vissa förutsättningar att skjutas upp om en ny bostad införskaffas. Vi föreslår att 75 % av reavinsten skall få skjutas upp, och 25 % beskattas vid försäljning. Dessutom höjs stämpelskatten från nuvarande 0,5 % till 0,725 %. Principen är att skatten på själva ägandet skall minskas för att i stället tas ut vid själva försäljningen av fastigheten.

Dagens system för beräkning av taxeringsvärden baseras på ett genomsnittligt värde av de referensförvärv som finns inom ett eller flera värdeområden. I den beräkningen rensas köpeskillingar som är låga i förhållande till det gamla taxeringsvärdet regelmässigt bort. Köpeskillingar som är väldigt höga i förhållande till det gamla taxeringsvärdet tas dock med utan urskillning. Detta förfaringssätt medför att omräkningstalen och därmed de nya taxeringsvärdena blir för höga. För att få mer rättvisa taxeringsvärden bör marknadsvärdena i stället beräknas med hjälp av ett medianvärde, där köpeskillingar i den undre och övre kvartilen regelmässigt räknas bort. Vidare bör basen för de taxeringar som görs vart tredje år vara ett medianvärde av de förvärv som skett under den föregående treårsperioden.

Om en stor andel av referensförvärven är fritidsfastigheter bör taxeringen för dessa ske separat, så att högt upptrissade priser på fritidshus inte slår igenom på de fastboendes taxeringsvärden. Taxeringen av fastigheter för fastboende och fritidsboende bör därför skiljas åt.

Den nu sittande Egendomsskattekommittén har bl.a. som direktiv att undersöka reglerna kring fastighetstaxering. Däremot saknas direktiv för att reformera reglerna för själva taxeringvärderingen, varför Centerpartiet vill att kommittén skall få tilläggsdirektiv om detta.

Regeringen aviserar att *arvsskatten mellan äkta makar/sambor* avskaffas, och detta är positivt. Alltför många fall har inträffat där ena parten i ett äktenskap har tvingats från sitt hem på grund av att arvsskatten har blivit för belastande. Det finns dock invändningar mot regeringens förslag. Det är cyniskt att

föreslå att det skall gälla för dödsfall efter den första januari 2004. Lagändringen borde gälla antingen retroaktivt från halvårsskiftet 2003 eller från och med den dag då budgeten presenterades. Centerpartiet föreslår att lagändringen skall gälla retroaktivt från halvårsskiftet 2003.

Jordbrukets skatter

För många jordbrukare har dieselskattehöjningarna inneburit att man ytterligare förlorar i konkurrenskraft i förhållande till sina kolleger i Finland och Danmark. Svenska jordbruksmaskiner betalar i dag en ”vägtrafikavgift” om 1,12 kr per liter *diesel*. Det är inte rimligt. Trots upprepade löften om kompensation och sänkt dieselskatt för jord- och skogsbruket har inga konkreta förslag kommit. Riksdagen bör besluta om att sänka skatten på diesel för jord- och skogsbruksmaskiner till EU-genomsnittet, dvs. 1 krona per liter.

Precis som dieselkostnaderna utgör en tung börda är kostnaderna för *handelsgödsel* betungande i jämförelse med konkurrentländerna. Regeringens modell för kompensation av kostnaderna kräver ansökningar, och godkännanden innebär vidare en hel del onödig administration. Den enklaste modellen är otvivelaktigt att sänka skatten, vilket förutom att begränsa administrationen minskar kraven på godkännanden från EU. För att också framgent fortsätta miljömställningen föreslår vi också att medel avsätts för odling i balans. Riksdagen bör besluta om att slopa kväveskatten på handelsgödsel.

Skatter på miljö och hälsa

Regeringens *skatteväxling* innebär att hushållens pålagor ökar utan någon motsvarande effekt för industrin. Industrin kommer i de flesta fall att ha rätt till nedsättning med 79 % av koldioxidskatten. Vi anser att denna skillnad bör minskas genom att industrins nedsättning av koldioxidskatten reduceras med 1,2 miljarder kronor årligen. Detta tillsammans med att vi accepterar skattehöjningen på koldioxid för hushållen ger vårt förslag till grön skatteväxling en tydlig klimatprofil.

Sedan den 1 januari 2000 finns det en skatt på deponering av avfall. Detta är positivt för att stimulera en minskning av avfall som läggs på deponi. Samtidigt har detta lett till att förbränningen av avfall kommit i avsevärt bättre dager då detta inte är belagt med skatt. Meningen med deponiskatten är att avfallsmängderna i samhället skall minska. Men i stället för att avfall deponeras går allt större mängder till förbränning osorterat. Sverige står därmed inför en stor utbyggnad av kapaciteten för att bränna avfall. I stora stycken är det oklart hur denna ökade förbränning påverkar människan och miljön. Framst rör det sig om ökade dioxinutsläpp. Centerpartiet anser att det bör införas en *skatt på förbränning av osorterat avfall* för att säkerställa den intention om minskade avfallsmängder som finns i och med deponeringsskatten. Nivån på denna bör motsvara deponiskatten för att säkerställa likvärdighet i beskattningen.

De förändringar som i budgetpropositionen föreslås angående *fjärrvärmeleveranser till industrin* är mycket olyckliga. Hitintills har fjärrvärmeleveran-

ser till industrier med skattenedsättning fått ta del av samma gynnsammare skattevillkor som industrin i syfte att upprätthålla en skattemässig neutralitet. Tack vare detta har många industrier kunnat byta till fjärrvärme, vilket har gynnat miljön i hög utsträckning. Regeringens förslag medför att bränslefordelningen inte längre skall kunna väljas fritt vid beräkning av skattenedsättning. I praktiken leder detta till att tillverkningsindustrin får skatterabatt på all uppvärmning utom just för fjärrvärme. Regeringen uppmanar industrin att gå över till fossila bränslen, vilket måste anses som uppseendeväckande. Vi är ense med utskottets majoritet om att regeringens förslag bör avslås i denna del.

I budgetproposition för 2004 avtrappas *vindkraftens miljöbonus* snabbare än vad som var tänkt i den energipolitiska överenskommelsen. Vi tycker att det finns motiv för att förlänga avtrappningstiden bl.a. av det skälet att det tar lång tid att etablera vindkraften beroende i sin tur på att miljöprovningar och tillstånd tar lång tid i Sverige.

Genom ett ändrat EG-direktiv är det möjligt att ta ut högre skatt på cigaretter som säljs till ett lägre pris än detaljhandelspriset i den mest efterfrågade priskategorin. Av folkhälsoskäl höjer vi skatten på dessa, vilket ger 120 miljoner kronor, en skattehöjning motsvarande ca 2 kr per paket för dessa *lågpriscigaretter*.

Dagstidningarna spelar en viktig roll i samhällsdebatten i vår demokrati. Mot den bakgrunden bör regeringen under innevarande riksdagsår för riksdagen redovisa en plan för hur och när *reklamskatten* i sin helhet kommer att tas bort.

Jag föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Centerpartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi203 (c), Fi242 (c) yrkande 6, Fi250 (c) yrkande 3, Fi255 (c), Fi287 (c, m, fp, kd), Fi299 (mp), Fi301 (c), Fi306 (c) yrkandena 1–11, 14–16, 18–22, 24–28 och 30–33, Fi308 (kd) yrkande 18 och Sk363 (c).

Jag står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi242 (c) yrkande 7.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Vi anser att tullen bör tillföras ökade resurser för att bekämpa bl.a. narkotikasmugglingen. De förenklingar som genomförandet av våra skatteförslag kommer att innebära medger samtidigt att besparingar kan göras i skatteförvaltningens verksamhet. Sammantaget innebär detta att jag tillstyrker förslaget i motion Fi242 av Maud Olofsson m.fl. (c) om att utgiftsramen för 2004 fastställs till ett belopp som är 60 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit och för 2005 och 2006 till ett belopp som är 80 miljoner kronor respektive 100 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit.

Jag tillstyrker motion Fi242 (c) yrkande 3 i denna del.

BILAGA 6

Justitiekottets protokollsutdrag 2003/04:4.5

JUSTITIEUTSKOTTET

SVERIGES
RIKSDAG **Utdrag ur****PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2003/04:4**

DATUM Torsdagen den 16 oktober 2003

§ 5 Ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Utskottet behandlar fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2003/04:1, del 1, punkterna 9 och 11 samt motionerna 2003/04:Fi239 yrkandena 6, 7 och 14, 2003/04:Fi240 yrkandena 8, 9 och 11, 2003/04:Fi241 yrkandena 5, 7 och 11 samt 2003/04:Fi242 yrkandena 2 och 3.

Utskottet beslutar om följande yttrande: Utskottet tillstyrker de i proposition 2003/04:1 framlagda förslagen om utgiftsram för år 2004 och beräknad utgiftsram för år 2005 och 2006 såvitt avser utgiftsområde 4. Därmed avstyrker utskottet bifall till motionerna 2003/04:Fi239 yrkandena 6, 7 och 14, 2003/04:Fi240 yrkandena 8, 9 och 11, 2003/04:Fi241 yrkandena 5, 7 och 11 samt 2003/04:Fi242 yrkandena 2 och 3.

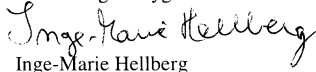
Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Mot beslutet anförs avvikande meningar av Beatrice Ask, Jeppe Johnson och Hillevi Engström (alla m) som i stället tillstyrker bifall till motion 2003/04:Fi239 i berörda delar, av Johan Pehrson och Torkild Strandberg (båda fp) som i stället tillstyrker bifall till motion 2003/04:Fi240 i berörda delar, av Ragnwi Marcelind (kd) som i stället tillstyrker bifall till motion 2003/04:Fi241 i berörda delar och av Johan Linander (c) som i stället tillstyrker bifall till motion 2003/04:Fi242 i berörda delar.

VID PROTOKOLLET
Frida Unenge

JUSTERAT
den 16 oktober 2003
Johan pehrson

Rätt utdraget intygar

Inge-Marie Hellberg

Exp. 2003-10-21
FiU

BILAGA 7Utrikesutskottets protokollsutdrag
2003/04:3.5

SVERIGES
RIKSDAG
Utrikesutskottet

Protokoll 2003/04: 3
Sammanträdesdag: 2003-10-14
Sammanträdestid: 11.00–13.00

§ 5

Finansutskottet har genom beslut den 30 september 2003 berett övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) om den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005–2006, låneramar (yrkandena 1–17 och 27–40) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Yttrande till FiU

Föredras *propositionens yrkande 9, 11 (båda delvis)* och *yrkande 17* samt *partimotionerna 2003/04:Fi239 (m) yrkandena 6 och 7 (båda delvis)*, *2003/04:Fi240 (fp) yrkandena 8 och 9 (båda delvis)*, *2003/04:Fi241 (kd) yrkandena 5 och 7 (båda delvis)* samt *2003/04:Fi242 (c) yrkande 3 (delvis)*, vilka är de delar av ärendet som berör utrikesutskottets beredningsområde.

Konstateras att en majoritet av utskottet stöder propositionens förslag samt att företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet stöder förslagen i respektive partis motion.

Anmäler företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet att respektive partis förslag förväntas följas upp i finansutskottet.

Utskottet beslutar mot denna bakgrund att inte avge yttrande till finansutskottet över utgifternas fördelning på utgiftsområden m.m.

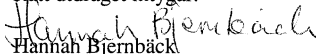
Vid protokollet:

Hannah Bjernbäck

Justerat: 2003-10-23

Göran Lennmarker

Rätt utdraget intygar:

Hannah Bjernbäck

BILAGA 8

Försvarsutskottets yttrande 2003/04:FöU1y

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Försvarsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och tillhörande motioner som avser ramen för utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*.

Regeringen

Ramar för utgiftsområdet

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet omfattar politikområdena

totalförsvar samt

skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Regeringen föreslår att till utgiftsområdet anvisas 44 331 miljoner kronor för år 2004.

I förhållande till den ram som anvisats för år 2003 minskar utgifterna med 371 miljoner kronor år 2004. Förändringen förklaras huvudsakligen av anslagsminskningar till följd av gällande försvarsbeslut, finansieringen av ett nytt radiosystem för skydd och säkerhet och införande av lånefinansiering av investeringar för Försvarets radioanstalt. Anslagsökningar förklaras av pris- och löneomräkning och ökade utgifter för Kustbevakningen för miljöövervakning.

De konsekvensomräknade ramarna för åren 2005 och 2006 uppgår till 45 390 miljoner kronor respektive 46 238 miljoner kronor. Detta beror på pris- och löneomräkning.

Ekonomisk styrning

Regeringen vill mot bakgrund av försvarskommitténs yttrande till finansutskottet och finansutskottets ställningstagande anföra bl.a. följande.

I samband med det kommande försvarsbeslutet avser regeringen se över verksamhetsindelningen av utgiftsområdet och därtill hörande målstruktur. En viktig fråga är då att klargöra förhållandet mellan riksdagens treåriga försvarsbeslut och de årliga besluten om statsbudget. Regeringen överväger i detta sammanhang att en gång per försvarsbeslutsperiod i en resultatskrivelse på en mer detaljerad nivå redogöra för riksdagen om verksamheten inom utgiftsområdet. Budgetpropositionen kan därmed mer tydligt fokusera på kopplingen mellan resultatstyrningen och budgetförslagen. Regeringen vill här framhålla att en sådan tydligare koppling inte nödvändigtvis behöver innebära att riksdagen godkänner angivna mål på en lägre nivå än politikområdesnivå. Regeringen delar således finansutskottets bedömning att målen för en verksamhet måste vara välformulerade, mätbara och uppföljningsbara för att resultatstyrningen skall bli meningsfull och målen kunna ställas i relation till kostnaderna.

Motionerna

Moderata samlingspartiet framhåller i Fi239 att de senaste försvarsbesluten har varit underfinansierade. Förhållandet har inte föranlett några åtgärder inom vare sig Försvarsmakten eller regeringen. Försvarsberedningen har i sin rapport i juni 2003 konstaterat att försvarsbeslutets inriktning inte är genomförbara. Enligt Moderata samlingspartiet är det nödvändigt med en grundlig genomlysning och realistisk planering inför försvarsbeslutet 2004.

Internationella insatser bör av flera skäl finansieras genom biståndsanslaget. Därigenom kan Försvarsmakten avlastas kostnader motsvarande 1 miljard. Med den ökning av utgiftsramen som samt den fördelning av utgifter inom ramen Moderata samlingspartiet föreslår kommer Försvarsmakten att ges en finansiell förstärkning med 3 miljarder kronor.

Folkpartiet liberalerna framhåller i Fi240 att det i sitt budgetalternativ för år 2004 följer upp den besparing om 1 miljard kronor som partiet förordade i sitt budgetalternativ för år 2003. Vidare anförs att kostnaderna för Försvarsmaktens materielavveckling under år 2002 uppgick till 730 miljoner kronor. Eftersom Folkpartiet liberalerna bedömer att materielavvecklingen blir minst

lika intensiv åren 2003 och 2004 varför en substansiell besparing är möjlig om avvecklingen avbryts, i avvaktan på ett nytt och bättre underlag. Därmed kan materielanslaget reduceras med 350 miljoner kronor.

Kristdemokraterna fördordar i sitt budgetalternativ i motion Fi241 att extra medel satsas på Kustbevakningen. För att långsiktigt kunna fullgöra fastställda uppgifter och möta utökade krav på internationell verksamhet, gränskontroll och miljöräddningstjänst till sjöss bör Kustbevakningens resurser öka med 20 miljoner kronor. Utgiftsramen bör räknas upp med motsvarande belopp.

Kristdemokraterna räknar med att det år 2006 finns utrymme att reducera anslaget till Försvarsmaktens materielanskaffning m.m. med 350 miljoner kronor.

Centerpartiet förordar i Fi242 samma ram som regeringen eftersom förslaget för år 2004 omfattas av försvarsöverenskommelsen mellan regeringen och Centerpartiet.

Försvarsutskottets överväganden

Ramar

Sammanställning av de olika partiernas budgetförslag (förändring i miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag).

<i>Miljoner kronor</i>	2004	2005	2006
Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna ¹	och 44 331	45 390	46 238
Moderata samlingspartiet	+ 1 348	+ 1 348	+ 1 348
Folkpartiet liberalerna	- 1 350	- 1 200	- 1 200
Kristdemokraterna	+ 20	+ 20	- 330
Centerpartiet	± 0	± 0	± 0

¹ Åren 2005 och 2006 är en konsekvensberäkning.

Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna delar regeringens förslag om ram för utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet för budgetåret 2004. Centerpartiet framhåller att förslaget bygger på försvarsuppgörelsen mellan regeringen och Centerpartiet.

Utskottet konstaterar att regeringens förslag ligger i linje med riksdagens tidigare beslut om försvarsutgifternas successiva reducering. Utskottet noterar att ramarna för åren 2005 och 2006 är en konsekvensberäkning av utgiftsni-

vån och inte ett faktiskt ställningstagande till utgiftsnivån efter år 2004. Ett nytt långsiktigt försvarsbeslut planeras att fattas hösten 2004. Riksdagen kommer i det sammanhanget att ta ställning till den fortsatta utgiftsnivån.

Utskottet tillstyrker förslag till utgiftsram för år 2004 samt konsekvensberäkningarna för åren 2005 och 2006. Förslagen till ramar av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna bör sålunda inte ligga till grund för budgetberedningen.

Utskottet anser att regeringens förslag beträffande ram m.m. för utgiftsområde 6 Försvar och beredskap mot sårbarhet bör bifallas av riksdagen och att motionerna Fi239, Fi240 och Fi241 bör avslås i dessa delar.

Ekonomisk styrning

I förra årets yttrande till finansutskottet aktualiserade försvarsutskottet frågan om bättre utformning av målen för politikområdena inom utgiftsområdet.

Finansutskottets anförde i bet. 2002/03:FiU2 i avsnittet Ekonomisk styrning bl.a. följande:

- Finansutskottet har flera gånger tidigare slagit fast att målen för en verksamhet måste vara välformulerade, mätbara och uppföljningsbara för att resultatstyrningen skall bli meningsfull och målen ska kunna ställas i relation till kostnaderna. Utgiftstaket och överskotts målet för de offentliga finanserna är på ett annat plan goda exempel på tydliga mål som är lätta att i efterhand följa upp.
- Skall riksdagen under sin budgetberedning kunna ta ställning till hur stora resurser som bör tillföras en viss verksamhet måste resursbehovet kunna prövas mot konkreta, mätbara och uppföljningsbara mål. Det är enligt utskottets mening också nödvändigt att målen uttrycks i sådana termer att de kan bilda utgångspunkt för riksdagspartiernas politiska prioriteringar och diskussioner.

Försvarsutskottet konstaterar att regeringen i budgetpropositionen (volym 5) delar finansutskottets bedömning att målen för en verksamhet måste vara välformulerade, mätbara och uppföljningsbara för att resultatstyrningen skall bli meningsfull och målen kunna ställas i relation till kostnaderna. Regeringen redovisar att den i samband med det kommande försvarsbeslutet avser se över verksamhetsindelningen av utgiftsområdet och därtill hörande målstruktur. En viktig fråga är då att klargöra förhållandet mellan riksdagens treåriga försvarsbeslut och de årliga besluten om statsbudget.

Försvarsutskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen inlett arbetet med att förbättra förutsättningarna för riksdagens styrning och uppföljning av verksamheten. Riksdagens revisorer har i 2002/03:RR19 Riksdagens revisorers förslag angående styrningen av det militära försvaret granskat riksdagens insyn i försvarsverksamheten och därvid lämnat förslag till hur riksdagens insyn, styrning och uppföljning av verksamheten skall förbättras.

Utskottet kommer inom kort att återkomma till frågan om hur underlaget för budgetarbetet och verksamhetsuppföljningen skall kunna förbättras.

Stockholm den 23 oktober 2003

På försvarsutskottets vägnar

Tone Tingsgård

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tone Tingsgård (s), Ola Sundell (m), Allan Widman (fp), Ola Rask (s), Michael Hagberg (s), Erling Wälivaara (kd), Berndt Sköldestig (s), Britt-Marie Lindkvist (s), Åsa Lindestam (s), Peter Jonsson (s), Lars Ångström (mp), Marie Nordén (s), Carl-Axel Roslund (m), Karin Thorborg (v), Runar Patriksson (fp), Claes Västerteg (c) och Nils Oskar Nilsson (m).

Avvikande meningar

1. Ola Sundell, Carl-Axel Roslund och Nils Oskar Nilsson (alla m) anför:

Effekterna av de besparingar som Försvarsmakten successivt har tvingats till inom förbandsverksamheten är mycket kraftiga samtidigt som man inte förmår nå upp till beslutade förnyelseambitioner. Budgetpropositionen för 2004 liksom förra årets proposition ger en mycket bra bild av de brister som besparingarna har gett upphov till. Trots detta anser regeringen att resultatet är ”godtagbart”.

- Vi anser att det inte är tillräckligt att försvarets och de enskilda förbandens förmåga att lösa sina uppgifter bara är på gränsen till det godtagbara. Ambitionen måste vara väsentligt högre. Utbildningen av de enskilda soldaterna, sjömännen och befälen skall leda till en god förmåga att lösa uppgifter under så säkra och trygga former som möjligt. Vi kan inte godta de risker en alltför låg förmåga att klara de ställda uppgifterna innebär för soldater, sjömän och officerare när förbanden sätts in för försvar av Sverige eller i internationella operationer.
- Militära insatser är i många fall en nödvändighet för att upprätta mänsklig värdighet, trygghet och möjlighet till utveckling i en lång rad olika fall och för att skapa fred. Därför är det vår uppfattning att internationella insatser finansieras genom biståndsanslaget. Därmed skapas ett utrymme inom det militära försvaret motsvarande en miljard.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller motion Fi239 (m) yrkande 7, 10, 11 och 12 såvitt avser utgiftsområde 6.

2. Allan Widman och Runar Patriksson (båda fp) anför:

Folkpartiet liberalerna följer upp sina tidigare yrkanden angående utgiftsområdet. De besparingar som Folkpartiet liberalerna förordat avseende omfattningen av grundutbildningen och en mer ordnad materielavveckling innebär en mer effektiv medelshantering. Vi anser att förslaget till utgiftsnivå i motion Fi240 bör läggas till grund för budgetarbetet.

3. Erling Wälivaara (kd) anför:

Kristdemokraterna förordar i sitt budgetalternativ i motion Fi241 att extra medel satsas på Kustbevakningen. Kustbevakningens resurser bör öka med 20 miljoner kronor. Utgiftsramen bör räknas upp med motsvarande belopp.

BILAGA 9**Socialförsäkringsutskottets yttrande**
2003/04:SfU1y

Ramar för utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 30 september 2003 beslutat att bereda övriga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005 och 2006, låneramar (yrkandena 1–17 och 27–40) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Budgetpropositionen är ett resultat av samarbetet mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

De delar av propositionen som utskottet yttrar sig över är regeringens förslag till dels fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12, dels beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten och beräkningen av statsbudgetens inkomster i de delar som avser utskottets beredningsområde.

Utskottet yttrar sig vidare i motsvarande delar över följande motioner:

Fi239 yrkandena 5–7 av Bo Lundgren m.fl. (m)

Fi240 yrkandena 4, 8–9 och 12 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Fi241 yrkandena 5 och 7 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi242 yrkandena 3 och 7 av Maud Olofsson m.fl. (c)

Fi270 yrkande 39 av Lennart Hedquist m.fl. (m)

Fi304 yrkande 25 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi306 yrkandena 17 och 23 av Maud Olofsson m.fl. (c).

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar**Propositionen**

Utgiftsområdet består av politikområdena Integrationspolitik, Storstadspolitik, Migrationspolitik och Minoritetspolitik.

Integrationspolitiken omfattar frågor om invandrades introduktion, ersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar och frågor om svenskt medborgarskap. Åtgärder för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall tillvaratas och för att främja lika rättigheter och skyldigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund ingår i området liksom åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Inom politikområdet finns myndigheterna Integrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) och Nämnden mot diskriminering.

Storstadspolitiken är i sin tur ett tvärsektoriellt politikområde och omfattar frågor om hur en god utveckling skall främjas i storstädernas utsatta bostadsområden.

Migrationspolitiken innefattar flyktingpolitik, invandring till Sverige, mottagande av asylsökande, utlänningars rätt att vistas i Sverige samt internationellt arbete inom det migrationspolitiska området. I politikområdet ingår myndigheterna Migrationsverket och Utlänningsnämnden.

Slutligen finns politikområdet Minoritetspolitik med frågor om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken.

I budgetpropositionen föreslås en utgiftsram på 7 005 146 000 kr för budgetåret 2004.

Ramen för utgiftsområdet 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition minskar med 36 miljoner kronor. Detta förklaras i huvudsak av att antalet asylsökande förväntas bli färre. I förhållande till använt medel 2003 minskar utgifterna med 505 miljoner kronor 2004. Förändringen förklaras huvudsakligen av att inga särskilda medel anslås för Storstadspolitiken från 2004.

De konsekvensberäknade ramarna för 2005 och 2006 uppgår till 6 992 miljoner kronor respektive 6 648 miljoner kronor.

Av budgetpropositionen framgår att integrationspolitiken har tillförts sammanlagt 100 miljoner kronor för perioden 2004–2006 för inrättande av skyddat boende m.m. för ungdomar som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld. Ytterligare 7,5 miljoner kronor anslås till ett centrum mot rasism och annan intolerans samt för lokal verksamhet mot diskriminering.

Storstadspolitiken, som innefattar de båda målen att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt samt att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor, skall enligt propositionen införlivas i ordinarie strukturer hos berörda kommuner, statliga myndigheter och andra samverkande aktörer. Inga nya medel har därför beräknats för 2004. I propositionen anges att i enlighet med storstadspropositionens intentioner skall en samlad avstämning och utvärdering av storstadspolitiken göras efter tre år som underlag för ställningstagande om former och omfattning för den fortsatta storstadspolitiken. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2003 med en skrivelse om storstadspolitikkens utveckling.

När det gäller migrationspolitiken anges i budgetpropositionen att utvecklingen inom utgiftsområdet i stor utsträckning styrs av omvärldsfaktorer som kan vara svåra att förutse och inte minst att påverka. Antalet asylsökande i Sverige har enligt budgetpropositionen de senaste tre åren ökat med ca 40 % årligen.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi239 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 388 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 536 respektive 638 miljoner kronor.

Motionärerna anser att Integrationsverket bör läggas ned och att en avveckling av anslaget integrationsåtgärder bör påbörjas. Beträffande centrum mot rasism, verksamhet för personer som vill lämna rasistiska grupper samt åtgärder för unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld bör emellertid stödet kvarstå. Vidare menar motionärerna att anslaget Hemutrustningslån kan minskas genom ändrade regler samt att anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör föras över till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Motionärerna anser att Migrationsverket bör ta över Integrationsverkets ansvar för att distribuera ersättningarna till kommunerna. Verket bör därför tillföras ytterligare medel härför. För att korta handläggningstiderna bör Migrationsverket och Utlänningsnämnden tillföras ytterligare medel. Härigenom kan enligt motionärerna anslaget Mottagande av asylsökande minskas.

Folkpartiet

I motion Fi240 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 362 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 732 respektive 756 miljoner kronor.

Integrationsverket bör enligt motionärerna minska i omfattning. Vidare anser motionärerna att Migrationsverket och anslaget Offentligt biträde i utlänningsärenden bör tillföras ytterligare medel. Genom dessa ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden kan handläggningstiderna förkortas och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskas.

Kristdemokraterna

I motion Fi241 yrkandena 5 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 166 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 248 respektive 300 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår en nedläggning av Integrationsverket fr.o.m. den 1 juli 2004. Vissa av Integrationsverkets uppgifter bör övertas av Migrationsverket och DO. DO bör vidare tillföras medel för att stärka arbetet mot rasism, diskriminering och främlingsfientlighet. Motionärerna föreslår att de lokala och regionala diskrimineringsombudsmännen avskaffas och att anslaget Integrationsåtgärder inte skall tillföras några nya pengar. Anslaget till

Migrationsverket bör enligt motionärerna ökas bl.a. för att ytterligare förkorta handläggningstiderna. Verket bör inte pröva uppehållstillstånd för adopterade barn samt för nyfödda till föräldrar med uppehållstillstånd, varigenom resurser frigörs. Genom att tillföra Migrationsverket medel för att korta handläggningstiderna kan anslaget Mottagande av asylsökande minskas. Slutligen anser motionärerna att systemet med förhandlingar och avtal med kommunerna bör avskaffas. Stödet till den nyanlända personen bör i stället bestå av en utvecklingspeng. Utvecklingspengen skall administreras av Riksförsäkringsverket, RFV, och fördelas av försäkringskassan. Medel för detta tillförs utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2004, dels förslag till beräkning av utgifterna för budgetåren 2005 och 2006. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	fp	kd
2004	7 005	- 388	-362	-166
2005	6 992	- 536	-732	-248
2006	6 648	- 638	-756	-300

Utskottet delar regeringens uppfattning att integrationspolitiken är en av mandatperiodens viktigaste frågor och att uppgiften att minska invandras utanförskap måste ges hög prioritet. Utskottet ser också positivt på att politikområdet tillförs sammanlagt 100 miljoner kronor för perioden 2004–2006 för inrättande av skyddat boende m.m. för ungdomar som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld och att ytterligare medel anslås till ett centrum mot rasism och annan intolerans samt för lokal verksamhet mot diskriminering.

Enligt bl.a. konstitutionsutskottets betänkande, bet. 2000/01:KU4, bör beslut om ändringar i utgiftsområdesindelningen fattas under våren före det aktuella budgetåret. Utskottet kan konstatera att någon ändring såvitt avser överflyttning av anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering inte har beslutats av riksdagen (se senast bet. 2001/02:KU37). Detta anslag bör därför fortsättningsvis vara kvar inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar och inte som Moderaterna föreslår föras över till utgiftsområde 14 Arbetsliv.

När det gäller migrationspolitiken ser utskottet positivt på att Utlänningsnämnden föreslås få en förstärkning samt att anslagen Offentligt biträde i utlänningsärenden och Utresor för avvisade och utvisade personer tillförs ytterligare medel.

Utskottet kan konstatera att antalet asylsökande är av avgörande betydelse för kostnadernas utveckling inom området. Prognosen för antalet asylsökande är dock alltid mycket osäker och beror i högsta grad på omvärldsfaktorer. Det

är således viktigt men också mycket svårt att göra prognoser över utvecklingen av i första hand antalet asylsökande.

Av budgetpropositionen framgår att antalet asylsökande i Sverige de senaste tre åren har ökat med ca 40 % årligen. Samtidigt anges i propositionen att ett antagande om ett minskat antal asylsökande bidrar till att utgifterna inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar har reviderats ned 2004–2006. Av propositionen framgår emellertid inte vilket antal asylsökande som regeringen utgår från vid beräkningen av ramarna för åren 2004–2006 eller vid förslagen till anslag för 2004.

Riksdagen har tidigare på förslag av utskottet, i samband med behandlingen av Riksdagens revisorers förslag rörande bl.a. resursfrågor och en årlig rapport om asylfrågorna (2001/02:RR16, bet. 2001/02:SfU13), gjort ett tillkännagivande till regeringen om ett förbättrat underlag för bedömning av behovet av och utnyttjandet av resurser för asylprocessen. Utskottet uttalade därvid att när det gäller det underlag riksdagen behöver för att bl.a. ta ställning till kommande resursbehov så bör information lämnas i budgetpropositionen och den skrivelse om asyl- och migrationspolitiken (migrationskrivelsen) som regeringen årligen i samband med budgetpropositionen lämnar till riksdagen. Utskottet anförde att den information som behövs för att ta ställning till budgeten naturligtvis av regeringen måste redovisas för riksdagen senast i samband med budgetpropositionen.

Utskottet kommer att närmare granska frågan vid beredningen av anslagen för 2004. Utskottet noterar i detta sammanhang att migrationskrivelsen samt ytterligare en skrivelse Asylprocessen – en resultatredovisning är aviserade till november i år.

Med dessa påpekanden har utskottet inga invändningar mot regeringens bedömning av utgifternas storlek och föreslår således att ramen för utgiftsområde 8 för budgetåret 2004 fastställs till 7 005 146 000 kr.

Utskottet godtar regeringens förslag till beräkning av utgifterna för budgetåren 2005 och 2006.

Utskottet avstyrker motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7, Fi240 yrkandena 8 och 9 samt Fi241 yrkandena 5 och 7.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsoförmåga. Politikområdet omfattar sjukpenning, rehabilitering, närståendepenning, aktivitets- och sjukersättning (f.d. förtidspension), ersättning vid handikapp och arbets- och kroppsskador samt socialförsäkringens administration, dvs. Riksförsäkringsverket (RFV) och de allmänna försäkringskassorna. Från och med 2004 ingår kostnaderna för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning i anslaget för aktivitets- och sjukersättning.

Det nationella mål för att minska ohälsan i arbetslivet som gäller sedan 2003 lyder: Frånvaron från arbetslivet på grund av sjukskrivning skall i förhållande till 2002 halveras fram till 2008. Parallellt skall antalet nya aktivitets- och sjukersättningar minska. Hänsyn skall tas till den demografiska utvecklingen.

I propositionen föreslås en utgiftsram på 123 981 miljoner kronor för budgetåret 2004. I förhållande till utgiftsramen för 2003 (118 560 miljoner kronor inklusive såväl tilläggsbudget beslutad under våren 2003 som förslag till tilläggsbudget i den nu föreliggande propositionen) har ramen ökats. Ökningen beror främst på den beräknade prisutvecklingen och att fler personer beräknas få aktivitets- och sjukersättning. I förhållande till beräkningen i 2003 års vårproposition (124 964 miljoner kronor) har ramen för utgiftsområdet minskats med 983 miljoner kronor. Detta förklaras i huvudsak av två motverkande faktorer: dels beräknas utgifterna för aktivitets- och sjukersättningar minska med 2 649 miljoner kronor till följd av ändrade antaganden om genomsnittlig ersättningsnivå, dels beräknas utgifterna för sjukpenning öka med 1 808 miljoner kronor till följd av en ändrad bedömning av minskningstakten i antalet sjukpenningdagar.

Den konsekvensberäknade ramen för 2006 beräknas till 134 532 miljoner kronor och ökar således utgifterna med 10 551 miljoner kronor i förhållande till den föreslagna ramen för 2004. Ökningen beror främst på den beräknade prisutvecklingen och att fler personer beräknas få aktivitets- och sjukersättning. Den preliminära ramen för budgetåret 2005 beräknas till 129 712 miljoner kronor.

Regeringen framhåller att ett antal åtgärder har genomförts för att minska ohälsan och bryta kostnadsutvecklingen. Arbetet med regeringens breda åtgärdsprogram i 11 punkter har fortsatt, och bl.a. har ett nationellt mål för att öka hälsan i arbetslivet uppställts. Obligatorisk redovisning av sjukfrånvaron i årsredovisningar har införts. Precisionen vid sjukskrivning skall öka genom att heltidssjukskrivning undviks. Avstämningsmöten med den försäkrade och berörda parter införs. Beslutsunderlagen förbättras. Utbildningen i försäkringsmedicin förstärks, och försäkringsläkarna blir fler och ges en förändrad roll. Rehabiliteringsutredning från arbetsgivaren görs obligatorisk, och tiden med vilande sjukersättning vid arbete förlängs från ett till två år. Sjukpenningens storlek har sänkts, och sjukpenningen till arbetslösa har justerats så att den inte skall överstiga den högsta arbetslöshetsersättningen. Sjuklöneperioden har förlängts med 7 dagar till 21 dagar. Beslut har därvid tagits om att införa ett högkostnadsskydd för mindre företag. Anställningsstöd för långtids-sjukskrivna inrättas. Huruvida det finns förutsättningar för att ge den försäkrade sjukersättning eller aktivitetsersättning i stället för sjukpenning skall utredas senast ett år efter sjukanmälningdagen. Vården och försäkringskassorna har fått extra ekonomiska resurser. Arbetet med att förnya den arbetslivsinriktade rehabiliteringen har kommit i gång.

Regeringen framhåller vidare att de åtgärder som redan genomförts bidrar till att klara målet att halvera antalet sjukdagar till 2008. Målet är dock ambitiöst, och det står klart att det krävs ytterligare åtgärder.

Förutom att fortsätta och fullfölja arbetet med åtgärder inom ramen för regeringens 11-punktsprogram samt arbeta vidare med de punkter i det s.k. 121-punktsprogrammet som rör hälsan i arbetslivet, avser regeringen att inom sjukförsäkringsområdet inrikta sina insatser under återstoden av 2003 och under 2004 på främst följande områden: förstärka arbetsgivarnas ekonomiska drivkrafter att minska ohälsan, genomföra en översyn av bestämmelserna om indragning och nedsättning av sjukförsäkringsförmåner i lagen om allmän försäkring, pröva möjligheterna att tidsbegränsa rätten till sjukersättning till längst tre år i taget, fortsätta den tekniska översynen av reglerna om karensdagen och undersöka möjligheterna att vidta åtgärder för att öka rättvisan i regelverket, följa upp och utvärdera effekterna av de åtgärder som vidtas med anledning av regeringens proposition 2002/03:132 om finansiell samordning på rehabiliteringsområdet, förlänga den befintliga försöksverk-samheten med lokal finansiell samordning mellan försäkringskassa, landsting och kommun (Socsam) i ytterligare tre år, tillföra medel till ytterligare informationsaktiviteter under 2003 riktade till främst arbetsgivare och vårdgivare om åtgärderna inom sjukförsäkringen för att minska ohälsan, förändra socialförsäkringens administration. Vidare bör åtgärder vidtas mot fusk och missbruk, förebyggande arbetsmiljöarbete utvecklas och bättre stöd till och uppföljning av personer med sjukersättning genomföras.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi239 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 12 600 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 16 500 respektive 19 700 miljoner kronor.

Motionärerna framhåller att sjukskrivningarna har fördubblats sedan 1997. Sedan några månader tillbaka ökar de inte längre. I stället förtidspensioneras människor i allt snabbare takt. Prognoserna pekar på en ohållbar utveckling. Det krävs därför att kraftfulla åtgärder sätts in.

Motionärerna anser att sjukskrivningar måste handhas på ett medicinskt genomtänkt sätt. I dag bestäms behovet och längden av sjukskrivningar ofta av patientens önskemål och inte av medicinska överväganden. Sjukskrivningsprocessen bör stramas upp och den utbildning i försäkringsmedicin som regeringen påbörjat påskyndas. Till utbildningen i försäkringsmedicin anslås därför ytterligare 30 miljoner kronor.

Försäkringskassorna bör få utökat ansvar och resurser för sin rehabiliteringsverksamhet. De bör ta över ansvaret från arbetsgivarna för att rehabiliteringsutredningar kommer till stånd. Utöver vad regeringen har föreslagit

föreslås en höjning av försäkringskassornas anslag med drygt en halv miljard kronor.

Genom att överföra kostnader med anledning av trafikolyckorna till den obligatoriska trafikskadeförsäkringen avlastas sjukförsäkringen.

Motionärerna framhåller vidare att det är nödvändigt att höja självriskerna i sjukförsäkringen. Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) bör beräknas på de senaste 24 månaderna. Ersättningsnivån bör sänkas till 75 % av full SGI och en andra karensdag införs den åttonde sjukdagen.

Den ökande förtidspensioneringen måste stoppas. Motionärerna motsätter sig att försäkringskassan automatiskt skall pröva förutsättningarna för övergång till sjukersättning efter ett års sjukdom. I stället föreslås att sjukpenningen sänks till 65 % av SGI:n fr.o.m. den 361:a sjukdagen.

Motionärerna anser även att den tredje sjuklöneveckan skall avskaffas. Denna har samma effekt som en skatthöjning och medför dessutom att arbetsgivare blir ännu mer återhållsamma med att anställa arbetskraft i allmänhet och i synnerhet personer med högre risk att bli sjuka.

Slutligen vill motionärerna ha en återgång till de bevisregler som gällde i arbetsskadeförsäkringen fram till juli 2002. Man föreslår vidare att arbetsskadeförsäkringen bryts ut ur statsbudgeten och att avgifterna anpassas till de risker olika företag skapar. På sikt bör arbetssjukdomarna som ingår i arbetsskadeförsäkringen överföras till sjukpenningförsäkringen och ett obligatorium införs för arbetsgivare att försäkra arbetsolyckorna på försäkringsmarknaden.

Folkpartiet

I motion Fi240 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 2 940 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 8 390 respektive 10 590 miljoner kronor.

Motionärerna framhåller att regeringen i flera år för det mesta har stått handfallen medan först sjukskrivningarna och sedan sjukpensionerna ökat. Krisen för sjukförsäkringen har på några få år utvecklats till ett hot mot hela välfärdssystemet. Kan inte denna utveckling snart vändas till mer rehabilitering och fler vägar tillbaka till arbete kommer den att bli en kvarsten för välfärdspolitiken under lång tid. Kraftfulla insatser måste således göras för att möjliggöra återgång till arbete i stället för förtida pensionering.

Motionärerna anser att en avsevärd uppstramning bör ske av förfarandet vid sjukskrivningar. De bestämmelser som styr hur sjukintyg får skrivas, och av vem de får skrivas, skall ses över. Det måste även förhindras att sjukförsäkringen missbrukas med sjukintyg som i själva verket inte betingas av arbetsoförmåga utan av andra arbetsmarknadsskäl.

Vidare framhåller motionärerna att Folkpartiet har föreslagit en ny lag om finansiell samordning. Med denna modell skapas ett stort utrymme för många slag av lokalt samarbete för att korta ned sjukskrivningar, få bort väntetider och rehabilitera människor till arbete. Sjukförsäkringspengar skall få använ-

das för att genom aktiva insatser minska statens kostnader och ge människor hjälp snabbare.

Vidare bör en rehabiliteringsgaranti införas så att alla sjukskrivningar som kan bli långvariga snabbt leder till prövning av rehabiliteringsbehovet av en annan läkare än den som först sjukskrev.

För att möjliggöra ett betydligt mer aktivt rehabiliteringsarbete och en bred användning av finansiell samordning med främst sjukvården tillförs försäkringskassorna 500 miljoner kronor per år. Därutöver ges 50 miljoner kronor till ökade resurser för bättre kontroll och åtgärder mot felaktigheter och socialförsäkringsbedrägerier.

Motionärerna föreslår även att en storskalig försöksverksamhet skall genomföras under perioden 2005–2007, innebärande att landstingen ges ekonomiska incitament att minska sjukskrivningarna genom att tilldelas ökade statsbidrag men samtidigt få ett betalningsansvar för 20 % av sjukpenningkostnaderna.

Motionärerna anser att beslutet att införa en tredje sjuklönevecka har varit olyckligt och kräver att det upphävs. Beslutet motverkar nyanställningar, försvårar för dem som är lite svagare på arbetsmarknaden att bli anställda och ökar de direkta kostnaderna för företagen. Samtidigt finns det inget som talar för att den totala sjukfrånvaron skulle påverkas nämnvärt. Det är långtidssjukskrivning och övergång i sjukersättning som är det stora problemet.

Slutligen anser motionärerna att socialförsäkringarnas kostnader bör minskas genom att motortrafikolyckornas del av sjukpenningkostnaderna betalas över den obligatoriska trafikförsäkringen och genom att arbetsolycksfallen bryts ut till en separat för arbetsgivaren obligatorisk försäkring. På längre sikt bör en genomgripande socialförsäkringsreform genomföras, med ledning av bland annat erfarenheterna från pensionsreformen.

Kristdemokraterna

I motion Fi241 yrkandena 5 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 4 835 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 10 125 respektive 14 410 miljoner kronor.

Motionärerna pekar på att nästan var sjätte svensk i arbetsför ålder är sjukskriven eller förtidspensionerad. Socialdemokraterna har haft mer än fem år på sig att göra något åt den dramatiska utvecklingen. Trots detta har regeringen fortfarande inte presterat någon trovärdig strategi för hur den negativa utvecklingen skall brytas. Med nuvarande politik hotas den svenska välfärdsstaten i sina grundvalar eftersom allt färre kommer att tvingas försörja allt fler. Det måste därför ske ett trendbrott så att utvecklingen vänds.

Motionärerna anser att rehabiliteringen har varit eftersatt och föreslår därför att den nya rehabiliteringsförsäkring som föreslås i kommittébetänkande SOU 2000:78 i alla väsentliga huvuddrag bör genomföras från den 1 januari 2004 med en utbyggnad den 1 januari 2005. En ökad totalkostnad under det

första året reformen genomförs balanseras åren därefter med en nettovinst i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension.

Det fasta ersättningsystemet i sjukförsäkringen bör ersättas med en individanpassad ersättningsnivå mellan 25–100 %. Motionärerna vill även tydliggöra läkarnas ansvar, ge utbildningen i försäkringsmedicin en starkare ställning i läkarutbildningen och ge försäkringsläkarna en fördjupad vidareutbildning.

Vidare bör information ges till allmänheten om sjukförsäkringens syfte.

Socialförsäkringsadministrationen bör tillföras ytterligare medel dels för att öka kvaliteten och korta handläggningstiderna, dels för att öka kontrollen av felutnyttjande, dels för att ompröva äldre beviljade aktivitets- och sjukersättningar. För detta ändamål vill motionärerna tillföra RFV samt försäkringskassorna 100 miljoner kronor år 2004, 150 miljoner kronor år 2005 samt 200 miljoner kronor år 2006.

En återgång till en sjuklöneperiod på 14 dagar medför att aktuellt anslag tillförs 1 600 miljoner kronor 2004.

För att finansiera ökade satsningar på vård och omsorg föreslås två karensdagar med ett fortsatt högriskskydd på 10 dagar per år. Arbetsgivarnas minskade kostnader regleras med en marginell höjning av arbetsgivaravgifterna.

Ersättningsnivån i sjukförsäkringen bör höjas till 80 % och SGI:n beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren. Skattepliktiga förmåner samt semesterersättning skall även vara SGI-grundande.

Vidare förespråkar motionärerna en ny modell av trafikförsäkring där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till denna försäkring. Därmed avlyfts det offentliga kostnader på ca 4 miljarder kronor. Den besparing som uppstår återförs till trafikanterna genom sänkt inkomstskatt.

Möjligheten att privatisera dagens arbetsskadeförsäkring bör utredas och därigenom ge ekonomiska incitament för företagen att satsa mer på förebyggande åtgärder efter principen ju säkrare en arbetsplats är desto lägre premie.

Slutligen vill motionärerna avskaffa dagens system med förhandlingar och avtal för kommunplacering av flyktingar och föreslår i stället att en utvecklingspeng införs som följer individen och denna skall administreras av RFV. För denna administration utökas RFV:s anslag med 10 miljoner kronor år 2004 och 25 miljoner kronor år 2005 respektive 2006.

Centerpartiet

I motion Fi242 yrkande 3 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 7 244 miljoner kronor för budgetåret 2004 och för åren 2005 och 2006 med 12 059 respektive 16 549 miljoner kronor.

Motionärerna framhåller att sjukfrånvaron och förtidspensioneringarna de senaste sex åren har ökat dramatiskt och utgör ett av de största hindren för Sveriges ekonomiska utveckling. Kostnaderna för sjukförsäkringen tenderar att stabiliseras på en historisk rekordnivå. Den samlade ohälsorelaterade

arbetsfrånvaron fortsätter emellertid att öka beroende på att fler förtidspensioneras.

Motionärerna vill införa en samordnad arbetslivsförsäkring som ersätter dagens sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar och som förtydligar arbetslinjen.

Vidare föreslår motionärerna att sjukpenning växlas mot rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd. Till rehabiliteringsinsatser anslås 2,6 miljarder kronor 2004, 2,7 miljarder kronor 2005 och 2,9 miljarder kronor 2006, varav en halv miljard per år skall avse rehabilitering av psykiskt sjuka och personer med svår social problematik.

Motionärerna förespråkar att en rehabiliteringsgaranti införs. Den enskilde skall ha rätt till en kontaktperson som samordnar rehabiliteringsinsatserna och lotsar mellan de olika aktörerna i rehabiliteringsplanen. Om garantin inte uppfylls skall den sjukskrivne ha möjlighet att inom vissa ramar få kostnads-täckning för adekvata rehabiliteringstjänster som kan köpas av t.ex. privata aktörer. Mindre företag skall helt undantas från skyldigheten att genomföra rehabiliteringsutredningar.

Motionärerna framhåller vidare att ett generöst regelverk för finansiell samordning ökar möjligheterna till bättre diagnos och effektivare rehabilitering.

Beträffande arbetsgivarens sjuklöneansvar anser motionärerna att det är antalet anställda som skall avgöra omfattningen av detta ansvar, efter principen att t.ex. fem anställda motsvarar fem sjuklönedagar per anställd upp till maximalt 30 dagar. Likformig nedsättning av arbetsgivaravgifterna kommer att ge en viss överkompensation åt småföretagare.

SGI föreslås beräknas på genomsnittsinkomsten under de senaste 24 månaderna före sjukskrivningsperiodens inledning och karensdagen bör motsvara en hel dags arbete oavsett vid vilken tidpunkt på dagen som sjukfallet inleds. Grundnivån i sjukpenningen skall höjas till 200 kr. Företagare skall ha samma rätt som anställda till sjukpenning.

Sjuk- och aktivitetsersättning skall bara beviljas om arbetsförmågan av medicinska eller psykiatriska skäl bedöms förhindra återgång till arbete eller studier. Även dessa personer skall ha tillgång till rehabiliteringsinsatser. Flexibla ersättningsnivåer bör införas.

Slutligen vill motionärerna att bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen återställs.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2004, dels förslag till beräkning av utgifterna för budgetåren 2005 och 2006. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	fp	kd	c
2004	123 981	- 12 600	-2 940	-4 835	- 7 244
2005	129 712	- 16 500	-8 390	-10 125	- 12 059

2006	134 532	- 19 700	-10 590	-14 410	- 16 549
------	---------	----------	---------	---------	----------

Sjukfrånvaron och kostnaderna härför har ökat dramatiskt under senare år. Det är särskilt de långa sjukfallen (365 dagar eller mer) som har ökat. Även antalet personer med aktivitets- och sjukersättning (tidigare förtidspension) ökar.

En första avstämning av regeringens mål för minskad ohälsa har gjorts i budgetpropositionen. Avstämningen avser i första hand utvecklingen av från sjukförsäkringen ersatta nettodagar under 2003. Härvid noteras att de senaste årens utveckling mot alltfler sjukskrivningar har vänt under det senaste halvåret. Såväl antalet ersatta nettodagar som antalet sjukfall har minskat under 2003. Regeringen räknar med en viss fortsatt nedgång under hösten och även under nästa år. Nedgången gäller i första hand sjukfall som är kortare än ett år. Andelen deltidssjukskrivningar har ökat. Detta kan tyda på att aktörerna – den sjukskrivne, försäkringens administration, arbetsgivare och läkare – nu verkar på ett mer aktivt sätt än tidigare för att den sjukskrivne skall kunna ta till vara arbetsförmågan och återgå till arbete på deltid. Vidare framhåller regeringen att sjukfall som överstiger ett år fortsätter att öka, särskilt de sjukfall som pågått längre än två år. Kvinnor är överrepresenterade bland de sjukskrivna och svarar för cirka två tredjedelar av alla sjukskrivningsdagar. Dagens sjukskrivningsnivå för män är inte särskilt hög i ett långt tidsperspektiv, medan skillnaderna mellan kvinnor och män tenderar att öka. Kvinnor är mer sjukskrivna än män oavsett om man tar hänsyn till ålder, utbildning, familjetyp eller bransch. Sjukskrivningarna har under lång tid varit och är i växande grad en jämställdhetsfråga. Yrken och sektorer inom framför allt den primärkommunala sektorn har en förhållandevis hög sjukskrivning – även om man tar hänsyn till ålders- och könssammansättningen. Det finns även regionala skillnader. Regioner med hög arbetslöshet har ofta även en hög andel sjukskrivna och personer med aktivitets- och sjukersättning.

Enligt uppgift från RFV i oktober 2003 utbetalades under september 2003 ersättning i form av sjukpenning till 315 200 personer, vilket var drygt 10 400 färre än under september 2002. De riktigt korta sjukfallen visade en minskning på 10 000 som en följd av den förlängda arbetsgivarperioden. Den minskning av kostnaderna för sjukpenning som noterades för augusti fortsätter för september, 111 miljoner kronor. Kostnaderna för sjukpenning hittills i år är dock 319 miljoner kronor högre än motsvarande tid föregående år. Omkring 30 % av sjukskrivningarna är sjukskrivningar på deltid. Andelen, som under hösten/vintern 2002/03 successivt ökat från 23 %, har under de senaste månaderna varit oförändrad. Av de sjukskrivna i slutet av juli 2003 hade 135 300 varit sjukskrivna i mer än 1 år. Det var 1 200 fler än månaden innan och 17 800 fler än i juli 2002. Det senare är en ökning med 15,1 %. Nära nog vartannat pågående sjukfall (47,8 %) i slutet av juli 2003 hade pågått längre än 1 år. Vid motsvarande tid 2002 var 40,7 % av de pågående sjukfallen så långa. Av de långtidssjukskrivna i juli 2003 var 65 % kvinnor och 35 % män.

Antalet personer som varit sjukskrivna kortare tid än ett halvår minskade mellan juli 2002 och juli 2003 med 15 900 personer, eller 15,7 %. Under årets första nio månader har antalet dagar med ersättning varit något lägre än under motsvarande tid föregående år. Ersättning för drygt 69 miljoner nettodagar sjukpenning har betalats ut, en minskning med 2,2 miljoner dagar (3,0 %) jämfört med föregående år. Även om kostnaderna i september ligger under förra årets så har kostnaderna för sjukpenning under årets första nio månader totalt ökat. Kostnaderna uppgick till 34,3 miljarder kronor. Det är en ökning med 0,9 % jämfört med motsvarande tid förra året. Antalet personer med sjukersättning/aktivitetsersättning har ökat. I slutet av september hade drygt 494 600 personer ersättning. Det är en ökning med 2 400 eller 0,5 % jämfört med samma tid förra året. Kostnaderna för sjukersättning under årets första nio månader uppgick till 43,5 miljarder kronor, en ökning med 17,4 % jämfört med samma tid förra året.

Enligt utskottets mening finns det indikationer på att kostnaderna för sjukskrivningarna är på väg att vända. Kostnaderna för sjuk- och aktivitetsersättning stiger dock, och de sammanlagda kostnaderna stiger oroväckande. Utvecklingen på området är således fortfarande mycket allvarlig.

Utskottet har vid flera tillfällen, senast i betänkande 2002/03:SfU10, konstaterat att orsakerna till den kraftigt ökande sjukfrånvaron är komplex och att någon enkel lösning på problemet inte står att finna.

I propositionen anges även att det är flera faktorer som samspelar såsom hårdare krav i arbetslivet vilket bl.a. medfört sämre psykosocial arbetsmiljö, brister i försäkringskassornas och arbetsgivarnas rehabiliteringsarbete, väntetider inom hälso- och sjukvården, ändrade attityder till sjukskrivning, en åldrande arbetskraft samt bristande incitament för arbetsgivare, hälso- och sjukvård och sjukskrivna att motverka sjukfrånvaro. Utskottet har även lyft fram andra faktorer (jfr bet. 2002/03:SfU:10) såsom ersättningssystemens utformning, den ökande förvärvsfrekvensen bland kvinnor kombinerat med att männen inte tar sin del av ansvaret för barn och hem samt läkarnas roll i sjukskrivningsprocessen, konjunkturläget och verkningar av sanering av statsfinanserna som ägde rum under 1990-talet.

Utredningen om analys av hälsa och arbete (AHA-utredningen), som bl.a. haft i uppdrag att redovisa utvecklingen av hälsa och ohälsa i arbetslivet, har i sitt delbetänkande Kunskapsläge sjukförsäkringen (SOU 2002:62) lyft fram förändringar i ålderssammansättning, administrativa tillkortakommanden och förändringar i förtidspensionssystemet som förklaringsfaktorer. Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen angett att möjligheterna till förändringar i regler för att öka de äldres drivkrafter och möjligheter att fortsätta förvärsarbete skall ses över.

Vidare pekar utredningen på en mer komplex faktor. Under 1990-talet har arbetslivet blivit mer pressat och det psykiska välbefinnandet har minskat. Utredningen framför hypotesen att något har hänt i samspelet mellan individ, arbetsplats och läkare. Sjukskrivning har blivit ett alltmer accepterat sätt att hantera press och påfrestningar som drabbar människor i deras liv.

Regeringen har i propositionen framhållit att det krävs åtgärder på en rad områden och att åtgärderna måste följas noga och löpande förbättras. Utskottet som vid flera tillfällen uttryckt samma uppfattning (jfr exempelvis bet. 2002/03:SfU10) delar således denna bedömning.

Beträffande rehabilitering kan allmänt sägas att det är viktigt att denna kommer i gång så snart som möjligt. Utskottet noterar att det fr.o.m. den 1 juli 2003 föreligger en obligatorisk skyldighet för arbetsgivare att göra rehabiliteringsutredningar som skall lämnas till försäkringskassan senast när sjukfallet pågått i åtta veckor, vilket således medför att rehabilitering underlättas.

Vidare inrättas i syfte att underlätta för långtidssjukskrivna att åter komma i arbete en tidsbegränsad subvention av lönen för de långtidssjukskrivna som får en anställning hos en annan arbetsgivare. Stödet skall gälla de långtidssjukskrivna vars arbetsgivares rehabiliteringsansvar har överförts till försäkringskassan.

Därtill lämnade Arbetsmarknadsstyrelsen och RFV före sommaren på regeringens uppdrag ett principförslag om inrättande av en ny permanent verksamhet inom Arbetsmarknadsverket för att effektivt stödja sjukskrivna så att de kan komma tillbaka i arbete. Det skall främst vara stöd i samband med anställning och praktik i arbetslivet, men också vägledning och andra insatser för dem som behöver byta arbete. Till exempel föreslås ett nytt anställningsstöd, rätt till tjänstledighet för den sjukskrivne anställde, stöd till utbildning och högriskskydd för arbetsgivare. Regeringen bereder frågan vidare innan ställning tas till ett genomförande.

Utskottet noterar att den arbetslivsinriktade rehabiliteringen således håller på att utvecklas. Enligt regeringen får drygt 60 % av de personer som varit föremål för sådan rehabilitering tillbaka arbetsförmågan helt eller delvis.

En annan betydelsefull åtgärd är den finansiella samordning inom rehabiliteringsområdet mellan lokala och regionala aktörer i form av försäkringskassa, landsting, länsarbetsnämnd och en eller flera kommuner som regeringen har föreslagit skall införas fr.o.m. den 1 januari 2004 (prop. 2002/03:132). Utskottet skall senare under hösten ta ställning till förslaget.

Antalet personer som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning fortsätter att öka påtagligt och förväntas i slutet av året komma att överstiga 500 000. Regeringen bedömer att utvecklingen av de långa sjukfallen i kombination med de demografiska förhållandena leder till att antalet nybeviljade aktivitets- och sjukersättningar kommer att ligga på en hög nivå under hela budgetperioden. Utskottet anser det mycket angeläget att åtgärder vidtas för att följa upp beviljade aktivitets- och sjukersättningar.

Beträffande den tredje sjuklöneveckan, som infördes den 1 juli 2003, har utskottet i yttrande 2002/03:SfU3y ansett att både arbetsgivare och enskilda bör bidra till att minska utgifterna för ohälsan och att regeringen genom förslaget till förlängd sjuklöneperiod således har lagt ett ekonomiskt ansvar på arbetsgivare. Utskottet vidhåller sin uppfattning. Utskottet noterar även att regeringen utreder frågan om en förstärkning av arbetsgivarnas ekonomiska drivkrafter att minska sjukfrånvaron.

Frågan om att införa ytterligare en karensdag som föreslås i några av motionerna har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast i betänkande 2002/03:SfU10. Utskottet ansåg då att en sådan åtgärd skulle medföra alltför stora påfrestningar på redan utsatta grupperns försörjningssituation. Eftersom arbetsgivare med hög sjukfrånvaro dessutom skulle gynnas av högre självrisk för individen kunde utskottet inte ställa sig bakom en sådan ordning. Utskottet vidhåller att ytterligare en karensdag inte bör införas.

Vad gäller partiernas övriga förslag till förändringar inom utgiftsområde 10 har utskottet avstyrkt liknande motionsförslag. Det gäller t.ex. frågor om kompensationsnivån i sjukförsäkringen, beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst, överföring av vissa sjukförsäkringskostnader till trafikförsäkringen samt förändringar i arbetsskadeförsäkringen. Utskottet, som nu har att ta ställning till ramen för utgiftsområde 10, finner inte anledning att i detta läge frångå sina tidigare ställningstaganden.

Således påbörjades under 2003 och genomfördes på regeringens initiativ flera olika åtgärder på sjukförsäkringsområdet för att minska ohälsan i arbetslivet. Inriktningen på de flesta av dessa är sådan att effekterna inte omedelbart kan utläsas utan de syftar till att på sikt bidra till att ohälsan minskar. Den positiva utvecklingen med att antalet nettodagar med sjukpenning minskar fortsätter dock. Eftersom den genomsnittliga dag ersättningen ökar mer än antalet nettodagar minskar, fortsätter dock de totala utgifterna för sjukpenning under året att öka. Även utgifterna för sjuk- eller aktivitetsersättningar fortsätter att öka påtagligt. Även om regeringen genomfört flera olika åtgärder mot ohälsan som med tiden kan förväntas bidra till att motverka den sammantagna negativa utvecklingen, anser utskottet att det är nödvändigt att regeringen tar initiativ till ytterligare åtgärder för att det uppsatta nationella målet för sjukfrånvaro och aktivitets- och sjukersättning skall kunna nås till 2008. Av propositionen framgår att regeringen fortsätter att fullfölja arbetet med åtgärder inom ramen för regeringens 11-punktsprogram och arbetar vidare med aktuella punkter i det s.k. 121-punktsprogrammet. Vidare tar man initiativ till ytterligare ett antal åtgärder som har redovisats ovan.

Mot bakgrund härav anser utskottet att regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2004 får godtas liksom förslaget till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2005 och 2006. Motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7, Fi240 yrkandena 8 och 9, Fi241 yrkandena 5 och 7 samt Fi242 yrkande 3 avstyrks med det anförda.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. Området innefattar anslagen garantipension till ålderspension, efterlevandepensioner till vuxna, bostadstillägg till pensionärer m.fl., delpension samt äldreomsorgsstöd.

Målet för politikområdet är att personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd samt att efterlevande make skall ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter dödsfall.

I propositionen föreslås en utgiftsram på 50 656 miljoner kronor för budgetåret 2004. I förhållande till anvisade medel för 2003 minskar utgifterna med 1 891 miljoner kronor 2004. Även i förhållande till 2003 års vårproposition har ramen för utgiftsområdet minskats. Minskningen beror i huvudsak på ett beräknat minskat antal individer med garantipension, äldreförsörjningsstöd och inkomstgrundad änkepension samt – såvitt gäller minskningen i förhållande till vårpropositionen – av ett sänkt antagande om inkomstindex och prisbasbelopp.

Utgifterna för 2005 beräknas till 49 392 miljoner kronor och för 2006 till 48 672 miljoner kronor.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi239 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för 2004 med 214 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med ett lika stort belopp vardera året.

Motionärerna föreslår såvitt gäller bostadstillägg till pensionärer m.fl. (BTP) att ersättningsnivån sänks från 91 till 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 500 kr. För en pensionär med fullt BTP innebär sänkningen som mest 144 kr per månad. Detta kompenseras av Moderaternas förslag till höjning av grundavdraget. Vidare föreslås en sänkning av det skattefria äldreförsörjningsstödet med 1,8 % så att nivån på det stödet inte blir högre än nivån på den beskattade garantipensionen.

Folkpartiet

I motion Fi240 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för 2004 med 105 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 155 respektive 165 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att omställningspension till efterlevande utan barn skall utges under tolv månader fr.o.m. den 1 juli 2004 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka storleken av BTP fr.o.m. den 1 januari 2004.

Kristdemokraterna

I motion Fi241 yrkandena 5 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för 2004 med 740 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 790 respektive 800 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att innehav av fritidsfastighet inte skall ingå i inkomstprövningen för beräkning av BTP, att omställningspension till efterlevande utan barn skall utges under tolv månader samt att den övergångsvisa garantipensionen skall höjas med 100 kr per månad.

Centerpartiet

I motion Fi242 yrkande 3 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för 2004 med 1 800 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 1 300 respektive 1 500 miljoner kronor.

Motionärerna anser att garantipensionen stegvis skall höjas med 3 000 kr och föreslår att den höjs med 1 500 kr 2004. Vidare anser de att BTP skall ersätta bostadskostnader upp till 4 000 kr per månad med 80 % av bostadskostnaden.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2004, dels förslag till beräkning av utgifterna för 2005 och 2006. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	fp	kd	c
2004	50 656	- 214	+ 105	+ 740	- 1 800
2005	49 392	- 214	+ 155	+ 790	- 1 300
2006	48 672	- 214	+ 165	+ 800	- 1 500

Under 1990-talet fick alla, även pensionärerna, bidra till saneringen av statens finanser. Bland annat skrevs det dåvarande basbeloppet inte upp helt i linje med inflationen, vilket påverkade pensionerna åren 1993–1998. Dock prioriterades ett bibehållet skydd för de sämst ställda pensionärerna. Samtidigt som samhällsekonomin har förbättrats har villkoren för pensionärerna återställt och förbättrats. Exempelvis förbättrades BTP den 1 januari 2002 genom att ersättningsgraden höjdes från 90 till 91 %. För att kompensera pensionärerna för de besparingar som tidigare gjorts på basbeloppet har den särskilda skatte-reduktionen på förvärvsinkomster utvidgats till att gälla pensionsinkomster från 2002. Därutöver är fr.o.m. 2002 tilläggspensionerna för ålderspensionärer knutna till den allmänna inkomstutvecklingen i stället för till prisutvecklingen genom s.k. följsamhetsindexering. 2003 innebar följsamhetsindexeringen en uppräknings om 3,64 %. Detta kan jämföras med prisbasbeloppets höjning om 1,85 %. En väsentlig förbättring genomfördes den 1 januari 2003 i och med att äldreförsörjningsstödet infördes. Detta stöd garanterar i princip alla över 65 år en skälig levnadsnivå och en skälig bostadskostnad.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen inga regelförändringar inom utgiftsområdet. Enligt propositionen kommer politiken under de närmaste åren att ha tydligt fokus på uppföljning och analys av pensionsreformen. Det nya pensionssystemet är ett långsiktigt åtagande. En viktig egenskap är därför att reglerna är stabila. Reformen vilar dessutom på en bred överenskommelse som är väsentlig att hålla. Regeringens långsiktiga ambition är därför att reformen i allt väsentligt skall ligga fast och att ytterligare förändringar av den grundläggande strukturen inte är aktuella såvida det inte visar sig att

systemet i något avseende inte fungerar på avsett sätt eller att förutsättningar i omvärlden förändras.

När det gäller BTP, som har reformerats fr.o.m. 2003 till följd av pensionsreformen, har omräkningarna av de gamla bostadstilläggen visat på förändringar som är relativt stora och leder till vissa omfördelningar. Flertalet får dock något högre BTP. RFV, som haft i uppdrag att redovisa effekterna av omräkningarna, har i en delrapport visat att vissa effekter i en del fall blivit större än förväntat, t.ex. att personer med sjukersättning i stor utsträckning fått minskat BTP. Enligt regeringen är det många förändringar som gjorts varför helheten måste analyseras och, när alla effekter är kända, en samlad bedömning av effekterna genomförs.

Utskottet noterar att RFV den 26 september 2003 har lämnat en slutrapport Analys av effekterna av de nya reglerna för bostadstillägg till pensionärer, som i huvudsak bekräftar de av RFV tidigare redovisade iakttagelserna. Utskottet utgår från att regeringen i sitt analysarbete kommer att överväga huruvida resultatet av slutrapporten kräver förändringar av reglerna för BTP.

Mot bakgrund av den analys av pensionsreformen som planeras och då en samlad bedömning av effekterna av det nya BTP-systemet kommer att ske anser utskottet att några förändringar inom utgiftsområdet nu inte bör vidtas.

Såvitt gäller omställningspensionen konstaterar utskottet att regeringen tidigare har aviserat sin avsikt att återkomma med förslag som förlänger omställningspensionen till tolv månader från 2005.

Äldreförsörjningsstöd har som nämnts införts fr.o.m. 2003. Utskottet anser att eventuella förändringar av systemet måste anstå till dess att det varit i kraft ytterligare en tid.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att finansutskottet skall tillstyrka den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 2004 samt beräkningarna av utgifterna för 2005 och 2006. Finansutskottet bör därmed avstyrka motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7, Fi240 yrkandena 8 och 9, Fi241 yrkandena 5 och 7 samt Fi242 yrkande 3.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Propositionen

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik omfattar utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt anslag 21:1 Bostadsbidrag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljerna är studiebidragen (utgiftsområde 15) och maxtaxa inom barnomsorgen (utgiftsområde 16).

I utgiftsområde 12 ingår barnbidrag inklusive flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning, underhållsstöd, bidrag till internationella adoptioner, barnpension och efterlevandestöd till barn, vårdbidrag för funktionshindrade barn samt pensionsrätt för barnår.

Målet för politikområdet är att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska inom ramen för den generella välfärden.

I propositionen föreslås en utgiftsram på 53 852 miljoner kronor för 2004. Jämfört med anvisade medel för 2003 ökar utgifterna med 1 433 miljoner kronor. Ökningen förklaras i huvudsak av ett beräknat ökat antal uttagna dagar inom föräldraförsäkringen och av att grundnivån i föräldraförsäkringen enligt förslag i propositionen höjs från 150 till 180 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2004. Utgiftsförändringen beror även på den höjda åldersgränsen för vårdbidrag för funktionshindrade barn. I förhållande till beräkningen i 2003 års vårproposition har dock ramen för utgiftsområdet minskats med 279 miljoner kronor, bl.a. beroende på sänkta löneantaganden inom föräldraförsäkringen och ett beräknat minskat antal individer inom underhållsstödet.

Utgifterna för 2005 beräknas till 55 837 miljoner kronor och för 2006 till 57 126 miljoner kronor.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi239 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för 2004 med 3 072 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 2 472 respektive 2 772 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i föräldraförsäkringen baseras på de två föregående årens inkomst och att ersättningsnivån sänks till 75 % av SGI. Vidare föreslås att den särskilda öronmärkningen av två månader i föräldraförsäkringen avskaffas.

Underhållsstödet bör ses över i syfte att särlevande föräldrar i högre utsträckning än i dag skall reglera underhållsskyldigheten sinsemellan. En sådan översyn bör enligt motionärerna leda till besparingar inom utgiftsområdet. Anslaget för bidrag till kostnader för internationella adoptioner bör tillföras medel så att bidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoption av barn, dock högst 55 000 kr. Medel avsätts även för en månads retroaktivitet i samband med ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Motionärerna föreslår, utanför politikområdet, att ett grundavdrag införs i den kommunala beskattningen på 8 000 kr per barn 2004 och att det höjs successivt för att 2006 uppgå till 12 000 kr per barn.

Från 2005 föreslås att en barnomsorgspeng införs för de familjer som inte utnyttjar kommunalt finansierad barnomsorg. Barnomsorgspengen skall utges med 3 000 kr skattefritt per månad för barn mellan ett och tre år. Eftersom föräldralediga kan utnyttja barnomsorgspengen när barnet blir ett år kan den trettonde månaden i föräldraförsäkringen som utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning avskaffas fr.o.m. 2005 liksom de 90 dagar som utges med 60 kr per dag.

Folkpartiet

I motion Fi240 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för 2004 med 240 miljoner kronor och för 2005 med 270 miljoner kronor. För 2006 föreslås en ökning med 1 550 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att en s.k. jämställdhetsbonus införs. Den innebär att en högre ersättning, 90 %, utges för varje månad som den ena föräldern tar ut föräldrapenning och som motsvaras av en månads uttag av den andra föräldern. Enligt motionärerna kan besparingar göras genom att de 90 dagar som utbetalas med 60 kr per dag avskaffas. Vidare anser de att utgifterna inom underhållsstödet redan fr.o.m. den 1 april 2004 kan hållas tillbaka bl.a. genom att det gemensamma föräldraansvaret markeras och att vissa besparingar kan göras inom utgiftsområdet genom att åtgärder vidtas mot felaktiga utbetalningar.

Från 2006 föreslår motionärerna att ett barnkonto på 40 000 kr per barn under förskoleåldern införs.

Kristdemokraterna

I motion Fi241 yrkandena 5 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för 2004 med 931 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 1 281 respektive 1 211 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att ett skattefritt barnomsorgskonto på 80 000 kr för barn som fyller 1 år införs från den 1 juli 2004. Maximalt föreslås 40 000 kr per år kunna tas ut med avtrappning i förhållande till hur mycket kommunalt finansierad barnomsorg som nyttjas.

Motionärerna föreslår vidare att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag från 2004. Dessutom föreslås en höjning av ersättningstaket till 11 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2004 samt på sikt en höjning av ersättningsnivån till 90 %. De föreslår även att två kontaktdagar per barn och år införs för barn mellan 4 och 15 år med 200 kr per dag samt att SGI beräknas som genomsnittet av de senaste två årens inkomst. Även skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall vara SGI-grundande.

Därtill föreslås att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn.

Till följd av den föreslagna reformen med barnomsorgskonto, som träder in då barnet fyller ett år, anser motionärerna att de 90 dagar som betalas ut med 60 kr dag kan avskaffas och fr.o.m. 2005 den extra mamma/pappamånaden.

Från och med 2005 bör enligt motionärerna en graviditetspeng (30 dagar i slutet av graviditeten) införas samt besparingar göras på underhållsstödet genom att stödmottagare med höga inkomster inte beviljas fullt underhållsstöd.

Centerpartiet

I motion Fi242 yrkande 3 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för 2004 med 1 330 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 2 797 respektive 4 270 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att barnbidraget för barn i åldern ett till fyra år höjs stegvis så att det 2007 uppgår till 1 900 kr per barn och månad. För 2004 föreslås en ökning med 200 kr per månad.

Vidare föreslås att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att taket i föräldraförsäkringen höjs till 11 prisbasbelopp. Beräkningen av SGI föreslås förändras så att den grundas på historisk inkomst.

Motionärerna anser även att ersättningen för de 90 dagar som i dag utges med 60 kr per dag bör höjas till 90 kr per dag.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till såväl förslag till utgiftsram för budgetåret 2004 som förslag till beräkning av utgifterna för budgetåren 2005 och 2006. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	fp	kd	c
2004	53 852	- 3 072	- 240	+ 931	+ 1 330
2005	55 837	- 2 472	- 270	+ 1 281	+ 2 797
2006	57 126	- 2 772	+ 1 550	+ 1 211	+ 4 270

Den ekonomiska krisen och besparingarna under 1990-talet innebar ekonomiska påfrestningar för olika grupper i samhället, bl.a. för barnfamiljerna. Den ekonomiska familjepolitiken medverkade dock till att förhindra att påfrestningarna blev alltför stora bl.a. genom höjda barnbidrag och utbyggnad av föräldraförsäkringen. Även åtgärder vidtagna utanför politikområdet, t.ex. införandet av maxtaxan inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, har haft och har stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi. Från och med 2003 har dessutom den övre åldersgränsen för rätt till vårdbidrag höjts från 16 år till det halvårsskifte då barnet fyller 19 år.

Av regeringens resultatbedömning framgår att barnfamiljerna i genomsnitt har en något lägre ekonomisk standard jämfört med familjer utan barn. Bilden är dock inte entydig och skillnaderna är stora vid en jämförelse av olika typer av hushåll då hänsyn tas till ålder. Vidare framgår att den ekonomiska standarden för hushåll med barn är lägre ju fler barn som finns i hushållet. Ensamstående med barn har den lägsta ekonomiska standarden, följt av gifta eller samboende med tre eller flera barn. Den högsta andelen med låg ekonomisk standard återfinns bland barnhushåll i kategorin med åtminstone en utlandsfödd förälder.

I likhet med regeringen anser utskottet att en grundläggande strävan måste vara att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Utskot-

tet ser därför positivt på det förhållandet att regeringen har påbörjat ett arbete med att fördjupa sina kunskaper i frågor som rör barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer. En arbetsgrupp med uppgift att beskriva och analysera situationen för dessa barn har tillsatts inom Regeringskansliet. Arbetet skall vara slutfört senast den 1 juni 2004.

Utvecklingen av barnafödandet är som framhålls i propositionen en bra indikator på hur samhället förmår skapa förutsättningar för kvinnor och män i förhållande till barn och familj. Under 1990-talet sjönk barnafödandet i Sverige till den lägsta nivå som någonsin uppmätts, från 124 000 barn 1990 till 88 000 barn 1999. Sedan 1999 har dock antalet födda barn ökat och 2003 beräknas antalet födda barn uppgå till 98 000.

När det gäller föräldraförsäkringen konstaterar utskottet att pappornas andel av det totala uttaget av föräldrapenningdagar har ökat och fortsätter att öka – från ca 7 % under 1990 till 15,5 % under 2002. Utskottet ser visserligen positivt på denna utveckling men anser att en fortsatt ökning är både önskvärd och nödvändig. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att tillsätta en utredning om föräldraförsäkringen med syfte att se över hur försäkringen bättre kan bidra till att barnen får tillgång till bägge sina föräldrar och hur den kan bli mer flexibel utifrån nya samhällsstrukturer.

Utskottet ställer sig bakom den föreslagna höjningen av grundnivån i föräldraförsäkringen från 150 kr per dag till 180 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2004. I övrigt anser utskottet att det saknas ekonomiskt utrymme för förbättringar inom utgiftsområdet. Något skäl att införa ett särskilt barnomsorgskonto/barnomsorgspeng kan utskottet inte se. Föräldraförsäkringen med dess tretton månader med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning jämte tre månader med 60 kr per dag är enligt utskottet ett betydligt bättre stöd för föräldrarna i deras strävan att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

När det gäller underhållsstödet noterar utskottet att Underhållsstödsutredningens betänkande SOU 2003:42 har remissbehandlats och för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Med det anförda föreslår utskottet att finansutskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 2004 samt beräkningarna av utgifterna för 2005 och 2006. Finansutskottet bör därmed avstyrka motionerna Fi239 yrkandena 6 och 7, Fi240 yrkandena 8 och 9, Fi241 yrkandena 5 och 7 samt Fi242 yrkande 3.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Propositionen

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten omfattar AP-fonden (fördelningssystemet) och premiepensionssystemet. AP-fondens utgifter består fr.o.m. 2003 av ålderspension i form av tilläggspension och inkomstpension samt av administrationskostnader för ålderspensionssystemet. Premiepension betalas ur premiepensionssystemet.

Det reformerade ålderspensionssystemet har införts successivt och är numera helt genomfört. Det berör i första hand personer födda 1938 eller senare. Personer födda 1937 eller tidigare får sin pension anpassad till nya regler på så sätt att tilläggspensionen fr.o.m. 2003 utgörs av den tidigare ATP-pensionen med ett tillägg motsvarande den ATP-baserade folkpensionen. För dem som är födda 1938–1953 gäller att tilläggspension utbetalas enligt en s.k. tjugondelsinfasning. Det innebär att de får ett i förhållande till födelseåret ökat antal tjugondelar av pensionen från det nya systemet och resterande antal tjugondelar från ATP-systemet.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet är en fristående försäkringsgren vid sidan av statsbudgeten. Fördelningssystemets finansiella stabilitet säkras bl.a. genom reglerna för automatisk balansering. Den automatiska balanseringen avser indexomräkningen av pensionsbehållningar och pensioner och säkrar att systemets skulder på sikt aldrig överskrider systemets tillgångar.

De faktorer som styr utgiftsutvecklingen är antalet personer som uppbär inkomstrelaterad ålderspension och den genomsnittliga nivån på denna.

En central variabel för utgiftsutvecklingen är förändringen av inkomstindex. Inkomstindex mäter den genomsnittliga reala inkomstutvecklingen i samhället för de tre föregående åren samt prisförändringen det närmast föregående året. Inkomstindexets förändring påverkar utgifterna genom den årliga följsamhetsindexering som sker av tilläggs- och inkomstpensionerna.

Följsamhetsindexering har skett sedan 2002 och har hittills givit en realt höjd pension. 2003 innebar exempelvis följsamhetsindexeringen en uppräkningsom 3,64 %. Detta kan jämföras med prisbasbeloppets höjning om 1,85 %.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2004. Enligt regeringen uppgår beräknat belopp till 165 619 miljoner kronor. Utgifterna för 2004 beräknas bli 203 miljoner kronor lägre än beräkningen i 2003 års vårproposition. Detta förklaras i huvudsak av ett sänkt antagande om inkomstindex. I förhållande till 2003 ökar utgifterna för 2004 med 9 666 miljoner kronor. Förändringen förklaras i huvudsak av en trendmässig ökning av antalet individer med inkomstgrundad pension och genomsnittligt ökade pensionsnivåer.

Utbetalningarna från premiepensionssystemet kommer, eftersom systemet är i en uppbyggnadsfas, under de närmaste åren att utgöra en liten del av de totala pensionsutgifterna vid sidan av statsbudgeten.

Motionen

I Folkpartiets motion Fi240 yrkande 12 föreslås att beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2004 skall tas upp med 50 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslagit.

Utskottets bedömning

Folkpartiet har som nämnts beräknat utgifterna till ett något högre belopp än regeringen. Till grund för Folkpartiets beräkning ligger inte några förslag om sakliga förändringar inom ålderspensionssystemet utan beräkningen är en följd av att partiet bruttoredovisat förslag som påverkar pensionsutbetalningarnas storlek.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till beräkning av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2004. Finansutskottet bör därmed avstyrka motion Fi240 yrkande 12.

Statsbudgetens inkomster

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Den nya socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2001, innebär främst en lagteknisk och språklig bearbetning av de tidigare bestämmelserna om socialavgifter samt en anpassning till den nya socialförsäkringslagen (1999:799). Socialavgifter utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tas ut för att finansiera systemen för social trygghet.

Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och andra personer som ger ut ersättning som är avgiftspliktig enligt 2 kap. socialavgiftslagen. Avgiftspliktig ersättning är främst löner, arvoden och andra skattepliktiga förmåner. Avgiftsunderlaget för beräkning av arbetsgivaravgifter består av summan av de avgiftspliktiga ersättningar som har utgetts under en kalendermånad. Arbetsgivaravgifterna uppgår till 29,57 % av avgiftsunderlaget.

Egenavgifter betalas av fysiska personer som har avgiftspliktig inkomst enligt 3 kap. socialavgiftslagen. I första hand betalas egenavgifter för överskott av näringsverksamhet i vilken den som har inkomsten har arbetat i inte oväsentlig utsträckning. Egenavgifterna uppgår till 27,76 % av avgiftsunderlaget.

Vid beräkning av arbetsgivaravgifterna gäller att en arbetsgivare varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 3 550 kr, vilket motsvarar en årlig lönesumma på 852 000 kr. När det gäller beräkning av egenavgifter får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år, vilket motsvarar ett avgiftsunderlag på 180 000 kr.

Arbetsgivare och egenföretagare skall också enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift betala allmän löneavgift med 3,25 %.

Genom lagen (2001:1170) om utvidgning av de särskilda avdragen enligt socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2002, infördes en regional stimulans för företagandet i stödområde A. Lagen är utformad så att den ryms inom ramen för det s.k. försumbara stödet enligt EG-regler. Företag inom sektorerna jordbruk, vattenbruk och fiske samt transport är därmed uteslutna. Stimulansen lämnas genom utvidgade avdrag på 10 %, utöver avdragen på 5 %, vid beräkningen av arbetsgivaravgifter och egenav-

gifter. Det utvidgade avdraget avseende arbetsgivaravgifter är maximerat till 7 100 kr per månad och avseende egenavgifter till 18 000 kr per år.

Propositionen

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2004 godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster. Inkomsten av socialavgifter och löneskatter beräknas uppgå till 267 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition har statsbudgetens inkomster reviderats ned. På grund av att prognosen för lönesumman sänkts för 2004 beräknas socialavgifterna bli 4 miljarder kronor lägre.

Som en del i den gröna skatteväxlingen sänks den allmänna löneavgiften med 0,12 % av avgiftsunderlaget. Skatteväxlingen innebär i princip att effekterna av höjda energi- och miljöskatter för individerna balanseras av sänkta inkomstskatter, medan effekterna för företagen motverkas av skattesänkningar riktade mot dessa.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi239 yrkande 5 begärs en nedsättning av arbetsgivaravgiften i Norrland. Härigenom läggs enligt motionärerna grunden för tillväxt i hela Sverige. Statens inkomster beräknas genom förslaget bli 200 miljoner kronor lägre för 2004. Yrkandet preciseras i motion Fi270 yrkande 39 så att företag inom sektorerna jordbruk, vattenbruk och fiske med driftställe i stödområde A också skall omfattas av den regionala nedsättningen av socialavgifterna.

Folkpartiet

I motion Fi240 yrkande 4 begärs att arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna sänks med 2 procentenheter i den privata tjänstesektorn för att stimulera sysselsättningen och sänka kostnaderna för företagen. Förslaget beräknas minska statens inkomster med 5 800 miljoner kronor för 2004.

Kristdemokraterna

I motion Fi304 yrkande 25 begärs ett beslut om ändrade arbetsgivaravgifter för 2004. En höjning bör göras med 0,06 procentenheter med anledning av ökade förmåner inom föräldraförsäkringen. Dessutom föreslås sjukförsäkringsavgiften höjas med 0,3 procentenheter för att neutralisera effekten av en andra karensdag. Förslagen beräknas sammantaget öka statens inkomster med 3 900 miljoner kronor för 2004.

Centerpartiet

I motionerna Fi242 yrkande 7 och Fi306 yrkande 17 begärs att en reformerad sjuklönemodell skall införas och att den tredje sjuklöneveckan skall kompen-

seras med sänkta arbetsgivaravgifter på 0,28 procentenheter. Förslaget innebär en minskning av statens inkomster med 2 500 miljoner kronor för 2004.

I motion Fi306 yrkande 23 begärs ett beslut om riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna från 2004 för inrättande av övergångsmarknader. Motionärerna anser att sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning. Förslaget innebär inkomstminskningar för staten med 750 miljoner kronor för 2004.

Utskottets bedömning

Vad gäller Moderaternas förslag om ökad nedsättning av socialavgifterna i Norrland konstaterar utskottet att lagen om utvidgning av de särskilda avdragen enligt socialavgiftslagen faller inom ramen för det s.k. försumbara stödet enligt EG-regler. I lagen undantas därför företag inom bl.a. sektorerna jordbruk, vattenbruk och fiske. Enligt utskottets mening är det viktigt att stödet ges en utformning som är förenlig med de regler som gäller inom EU för statsstöd. Vidare är det utskottets principiella inställning att det bör finnas ett tydligt samband mellan de socialavgifter som erläggs och de olika förmåner som dessa avgifter skall finansiera. Ett sådant samband är lagfäst i den nya lagen om fördelning av socialavgifter. En regional nedsättning av socialavgifter avsedd att bl.a. stimulera småföretagandet i det aktuella stödområdet måste betraktas som en del av regionalpolitiken. Mot bakgrund av detta och att det dessutom finns avgifter/löneskatter som inte har till syfte att finansiera förmåner inom socialförsäkringen kan det ifrågasättas, och särskilt vid en eventuell utvidgning av avdraget, om det är lämpligt att för en regional åtgärd ta i anspråk avgifter som är avsedda att finansiera vissa preciserade sociala förmåner som sjukpenning och föräldrapenning. Utskottet kan således inte tillstyrka Moderaternas motionsförslag.

Enligt utskottets mening bör Kristdemokraternas förslag om införande av höjda föräldraförsäkringsförmåner, utöver de regeringen föreslår i budgetpropositionen, inte nu genomföras. Utskottet ställer sig inte heller bakom kravet på ytterligare en karensdag. Kristdemokraternas krav på höjda procentsatser för vissa socialavgifter till följd av dessa reformer kan utskottet således inte tillstyrka. Utskottet kan inte heller ställa sig bakom Folkpartiets förslag om att arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna skall sänkas i den privata tjänstesektorn samt Centerpartiets förslag om sänkta arbetsgivaravgifter som kompensation för den tredje sjuklöneveckan och förslag om inrättande av s.k. övergångsmarknader för arbetslösa.

Med det anförda godtar utskottet, såvitt avser socialavgifterna, regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2004. Utskottet avstyrker i motsvarande delar motionerna Fi239 yrkande 5, Fi240 yrkande 4, Fi242 yrkande 7, Fi270 yrkande 39, Fi304 yrkande 25 samt Fi306 yrkandena 17 och 23.

Stockholm den 23 oktober 2003

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Ronny Olander (s), Sten Tolgfors (m), Anita Jönsson (s), Mona Berglund Nilsson (s), Kalle Larsson (v), Mariann Ytterberg (s), Anita Sidén (m), Lennart Klockare (s), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Anna Lilliehöök (m), Göte Wahlström (s), Mona Jönsson (mp) och Anne-Marie Ekström (fp).

Avvikande meningar

1. Moderata samlingspartiet

Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Moderata samlingspartiet anser att Integrationsverket bör läggas ned och att en avveckling av anslaget integrationsåtgärder bör påbörjas. Beträffande centrum mot rasism, verksamhet för personer som vill lämna rasistiska grupper samt åtgärder för unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld bör emellertid stödet kvarstå. Vi menar att anslaget Hemitrustningslån kan minskas genom ändrade regler samt att anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör föras över till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Migrationsverket bör ta över Integrationsverkets ansvar för att distribuera ersättningsarna till kommunerna. Migrationsverket bör därför tillföras ytterligare medel härför. Slutligen föreslår vi att Migrationsverket och Utlänningsnämnden bör tillföras ytterligare medel för att korta handläggningstiderna. Sammantaget bör Migrationsverket tillföras 100 miljoner kronor och Utlänningsnämnden 20 miljoner kronor. Härigenom kan anslaget Mottagande av asylsökande minskas.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi239 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 388 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 536 respektive 638 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Sjukskrivningarna har fördubblats sedan 1997. Sedan några månader tillbaka ökar de inte längre. I stället förtidspensioneras människor i allt snabbare takt. Prognoserna pekar på en ohållbar utveckling. Det krävs därför att kraftfulla åtgärder sätts in.

Vi anser att sjukskrivningar måste handhas på ett medicinskt genomtänkt sätt. I dag bestäms behovet av och längden på sjukskrivningar ofta av patientens önskemål och inte av medicinska överväganden. Sjukskrivningsprocessen bör stramas upp och den utbildning i försäkringsmedicin som regeringen påbörjat påskyndas. Till utbildningen i försäkringsmedicin vill vi därför anslå ytterligare 30 miljoner kronor.

Försäkringskassorna bör få utökat ansvar och resurser för sin rehabiliteringsverksamhet. De bör ta över ansvaret från arbetsgivarna för att rehabiliteringsutredningar kommer till stånd. Utöver vad regeringen har föreslagit föreslår vi en höjning av försäkringskassornas anslag med drygt en halv miljard kronor.

Genom att överföra kostnader med anledning av trafikolyckorna till den obligatoriska trafikskadeförsäkringen avlastas sjukförsäkringen.

Ersättningsnivåer och karensdagar har historiskt sett visat sig påverka antalet ersatta sjukpenningdagar. Vi anser att det är nödvändigt att höja självrissen i sjukförsäkringen. Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) bör beräknas på de senaste 24 månaderna. Ersättningsnivån bör sänkas till 75 % av full SGI och en andra karensdag införs den åttonde sjukdagen.

Den ökande förtidspensioneringen måste stoppas. Vi motsätter oss att försäkringskassan automatiskt skall pröva förutsättningarna för övergång till sjukersättning efter ett års sjukdom. I stället föreslår vi att sjukpenningen sänks till 65 % av SGI:n fr.o.m. den 361:a sjukdagen.

Vi är även av den bestämda uppfattningen att den tredje sjuklöneveckan skall avskaffas. Denna har samma effekt som en skatteköning och medför dessutom att arbetsgivare blir ännu mer återhållsamma med att anställa arbetskraft i allmänhet och i synnerhet personer med högre risk att bli sjuka.

Slutligen vill vi ha en återgång till de bevisregler som gällde i arbetsskadeförsäkringen fram till juli 2002. Vi föreslår vidare att arbetsskadeförsäkringen bryts ut ur statsbudgeten och att avgifterna anpassas till de risker olika företag skapar. På sikt bör arbetssjukdomarna som ingår i arbetsskadeförsäkringen överföras till sjukpenningförsäkringen och ett obligatorium införs för arbetsgivare att försäkra sig för arbetsolyckorna på försäkringsmarknaden.

I enlighet med motion Fi239 yrkandena 6 och 7 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 12 600 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 16 500 respektive 19 700 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår uppfattning har utformningen av bostadstillägget till pensionärer m.fl. (BTP) verkat kostnadsdrivande på framför allt kommunernas hyressättning. Mot denna bakgrund anser vi att ersättningsnivån bör sänkas från 91 % till 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 500 kr. För en pensionär med fullt BTP innebär sänkningen som mest 144 kr per månad. Detta kompenseras av vårt förslag till höjning av grundavdraget, som innebär att en pensionär med garantipension 2004 får behålla ungefär 200 kr mer i månaden efter skatt. Vidare föreslår vi en sänkning av det skattefria äldreförsörjningsstödet med 1,8 % så att nivån på det stödet inte ligger högre än nivån på den beskattade garantipensionen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi239 yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för 2004 med 214 miljoner kronor och med ett lika stort belopp vartdera året 2005 och 2006.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer

Vi anser att statens stöd till familjer och barn präglas av alltför mycket detaljreglering och vill återge barnfamiljerna valfriheten. Det görs bäst genom att barnfamiljerna ges mer pengar att fritt förfoga över. Vi föreslår därför, utan-

för politikområdet, att ett grundavdrag införs i den kommunala beskattningen på 8 000 kr 2004 och att det höjs successivt för att 2006 uppgå till 12 000 kr per barn. Vi vill även avskaffa den särskilda örnmärkningen av två månader i föräldraförsäkringen.

Vidare föreslår vi att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i föräldraförsäkringen baseras på de två föregående årens inkomst och att ersättningsnivån sänks till 75 % av SGI.

Underhållsstödet bör ses över i syfte att särlevande föräldrar i högre utsträckning än i dag skall reglera underhållsskyldigheten sinsemellan. En sådan översyn bör enligt vår uppfattning leda till besparingar inom utgiftsområdet. Vi föreslår att anslaget för bidrag till kostnader för internationella adoptioner tillförs medel så att bidrag utges med 50 % av kostnaden för adoption av barn, dock högst 55 000 kr. Medel avsätts även för en månads retroaktivitet i samband med ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Från 2005 föreslår vi att en barnomsorgspeng införs för de familjer som inte utnyttjar kommunalt finansierad barnomsorg. Barnomsorgspengen skall utges med 3 000 kr skattefritt per månad för barn mellan ett och tre år. Eftersom föräldralediga kan utnyttja barnomsorgspengen när barnet blir ett år kan den trettonde månaden i föräldraförsäkringen som utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning avskaffas fr.o.m. 2005 liksom de 90 dagar som utges med 60 kr per dag.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi239 yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för 2004 med 3 072 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 2 472 respektive 2 772 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Genom att sätta ned arbetsgivaravgiften för företag inom sektorerna jordbruk, vattenbruk och fiske med driftställe i stödområde A (Norrland) anser vi att man lägger grunden för tillväxt i hela Sverige. Statens inkomster blir genom vårt förslag 200 miljoner kronor lägre för 2004.

2. Folkpartiet liberalerna

Linnéa Darell och Anne-Marie Ekström (båda fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Folkpartiet anser att Integrationsverket kan minska i omfattning för att helt avvecklas 2006. Migrationsverket bör tillföras 70 miljoner kronor och anslaget Offentligt biträde tillföras 18 miljoner kronor. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden förkortas handläggningstiderna och kostnaderna för mottagandet av asylsökande minskar.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi240 yrkandena 8 och 9 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004

med 362 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 732 respektive 756 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Regeringen har i flera år för det mesta stått handfallen medan först sjukskrivningarna och sedan sjukpensionerna ökat. Krisen för sjukförsäkringen har på några få år utvecklats till ett hot mot hela välfärdssystemet. Kan inte denna utveckling snart vändas till mer rehabilitering och fler vägar tillbaka till arbete, kommer den att bli en kvarnsten för välfärdspolitiken under lång tid. Kraftfulla insatser måste således göras för att möjliggöra återgång till arbete i stället för förtida pensionering.

Vi anser att en avsevärd uppstramning bör ske av förfarandet vid sjukskrivningar. De bestämmelser som styr hur sjukintyg får skrivas, och av vem de får skrivas, skall ses över. Det måste även förhindras att sjukförsäkringen missbrukas med sjukintyg som i själva verket inte betingas av arbetsförmåga utan av andra arbetsmarknadsskäl.

Vi vill även peka på att Folkpartiet har föreslagit en ny lag om finansiell samordning. Med denna modell skapas ett stort utrymme för många slag av lokalt samarbete för att korta ned sjukskrivningar, få bort väntetider och rehabilitera människor till arbete. Sjukförsäkringspengar skall få användas för att genom aktiva insatser minska statens kostnader och ge människor hjälp snabbare.

En rehabiliteringsgaranti bör införas så att alla sjukskrivningar som kan bli långvariga snabbt leder till prövning av rehabiliteringsbehovet av en annan läkare än den som först sjukskrev.

För att möjliggöra ett betydligt mer aktivt rehabiliteringsarbete och en bred användning av finansiell samordning med främst sjukvården vill vi tillföra försäkringskassorna 500 miljoner kronor per år. Därutöver vill vi ge 50 miljoner kronor till ökade resurser för bättre kontroll och åtgärder mot felaktigheter och socialförsäkringsbedrägerier.

Vi föreslår även att en storskalig försöksverksamhet genomförs under perioden 2005–2007, innebärande att landstingen ges ekonomiska incitament att minska sjukskrivningarna genom att tilldelas ökade statsbidrag samtidigt som man får ett betalningsansvar för 20 % av sjukpenningkostnaderna.

Vi anser att beslutet att införa en tredje sjuklönevecka har varit olyckligt och kräver att det upphävs. Beslutet motverkar nyanställningar, försvårar för dem som är lite svagare på arbetsmarknaden att bli anställda och ökar de direkta kostnaderna för företagen. Samtidigt finns det inget som talar för att den totala sjukfrånvaron skulle påverkas nämnvärt. Det är långtidssjukskrivning och övergång i sjukersättning som är det stora problemet.

Slutligen anser vi att socialförsäkringarnas kostnader bör minskas genom att motortrafikolyckornas del av sjukpenningkostnaderna betalas över den obligatoriska trafikförsäkringen samt även genom att arbetsolycksfallen bryts ut till en separat för arbetsgivaren obligatorisk försäkring. På längre sikt bör

en genomgripande socialförsäkringsreform genomföras med ledning av bl.a. erfarenheterna från pensionsreformen.

I enlighet med motion Fi240 yrkandena 8 och 9 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 2 940 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 8 390 respektive 10 590 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör tiden för omställningspension till efterlevande utan barn utökas till tolv månader fr.o.m. den 1 juli 2004. Vidare anser vi att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka storleken av BTP fr.o.m. den 1 januari 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi240 yrkandena 8 och 9 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av utgiftsramen för 2004 med 105 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 155 respektive 165 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer

Vi föreslår att en s.k. jämställdhetsbonus införs i föräldraförsäkringen. Den innebär att en högre ersättning, 90 %, utges för varje månad som den ena föräldern tar ut föräldrapenning och som motsvaras av en månads uttag av den andra föräldern.

Enligt vår uppfattning kan besparingar göras genom att de 90 dagar som utbetalas med 60 kr per dag avskaffas. Vidare kan utgifterna inom underhållsstödet hållas tillbaka redan fr.o.m. den 1 april 2004 bl.a. genom att det gemensamma föräldraansvaret markeras. Ytterligare besparingar kan göras inom utgiftsområdet genom att åtgärder vidtas mot felaktiga utbetalningar.

Från 2006 föreslår vi att ett barnkonto på 40 000 kr per barn under förskoleåldern införs.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi240 yrkandena 8 och 9 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för 2004 med 240 miljoner kronor och för 2005 med 270 miljoner kronor. För 2006 föreslås en ökning med 1 550 miljoner kronor. Utgiftsökningen avser inte några sakliga förändringar inom ålderspensionssystemet utan är en följd av andra förslag från Folkpartiet som påverkar pensionsutbetalningarnas storlek.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Vi föreslår i enlighet med motion Fi240 yrkande 12 att beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2004 skall tas upp med 50 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Utgiftsökningen avser inte några sakliga förändringar inom ålderspensionssystemet utan är en följd av andra förslag från Folkpartiet som påverkar pensionsutbetalningarnas storlek.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna skall sänkas med 2 procentenheter i den privata tjänstesektorn för att stimulera sysselsättningen och sänka kostnaderna för företagen. Därigenom minskas statens inkomster med 5 800 miljoner kronor för 2004.

Med det anförda anser vi att motion Fi240 yrkande 4 bör tillstyrkas.

3. Kristdemokraterna

Sven Brus (kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Kristdemokraterna anser att Integrationsverket bör läggas ned från den 1 juli 2004. Vissa av verkets uppgifter bör i stället övertas av Migrationsverket samt Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO. DO bör tillföras medel för att stärka arbetet mot rasism, diskriminering och främlingsfientlighet. De lokala och regionala diskrimineringsombudsmännen anser vi bör avskaffas och anslaget Integrationsåtgärder bör inte tillföras några nya pengar. Migrationsverket skall enligt vårt förslag inte pröva uppehållstillstånd för adopterade samt för nyfödda till föräldrar med uppehållstillstånd i Sverige. Härigenom frigörs resurser. Vi anser vidare att anslaget till Migrationsverket bör tillföras 100 miljoner kronor för att bl.a. ytterligare förkorta handläggningstiderna. Genom att tillföra Migrationsverket medel för att korta handläggningstiderna kan anslaget Mottagande av asylsökande minskas. Slutligen anser vi att systemet med förhandlingar och avtal med kommunerna bör avskaffas. Stödet till en nyanländ person bör i stället bestå av en utvecklingspeng. Utvecklingspengen skall administreras av Riksförsäkringsverket, RFV, och fördelas av försäkringskassan. Medel för detta tillför vi utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi241 yrkandena 5 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 166 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 248 respektive 300 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Nästan var sjätte svensk i arbetsför ålder är sjukskriven eller förtidspensionerad. Socialdemokraterna har haft mer än fem år på sig att göra något åt den dramatiska utvecklingen. Trots detta har regeringen fortfarande inte presterat någon trovärdig strategi för hur den negativa utvecklingen skall brytas. Med nuvarande politik hotas den svenska välfärdsstaten i sina grundvalar eftersom allt färre kommer att tvingas försörja alltfler. Det måste därför ske ett trendbrott så att utvecklingen vänds.

Vi anser att rehabiliteringen har varit eftersatt och föreslår därför att den nya rehabiliteringsförsäkring som föreslås i kommittébetänkande SOU

2000:78 i alla väsentliga huvuddrag bör genomföras från den 1 januari 2004 med en utbyggnad den 1 januari 2005. En ökad totalkostnad under det första året reformen genomförs balanseras åren därefter med en nettovinst i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension.

Det fasta ersättningsystemet i sjukförsäkringen bör ersättas med en individanpassad ersättningsnivå mellan 25 och 100 %. Vi vill även tydliggöra läkarnas ansvar, ge utbildningen i försäkringsmedicin en starkare ställning i läkarutbildningen och ge försäkringsläkarna en fördjupad vidareutbildning.

Vidare anser vi att information skall ges till allmänheten om sjukförsäkringens syfte.

Socialförsäkringsadministrationen bör tillföras ytterligare medel dels för att öka kvaliteten och korta handläggningstiderna, dels för att öka kontrollen av felutnyttjande, dels för att ompröva äldre beviljade aktivitets- och sjukersättningar. För detta ändamål vill vi tillföra RFV samt försäkringskassorna 100 miljoner kronor år 2004, 150 miljoner kronor år 2005 samt 200 miljoner kronor år 2006.

En återgång till en sjuklöneperiod på 14 dagar medför att utgiftsområdet tillförs 1 600 miljoner kronor 2004.

För att finansiera ökade satsningar på vård och omsorg föreslår vi två karensdagar med ett fortsatt högriskskydd på 10 dagar per år. Arbetsgivarnas minskade kostnader regleras med en marginell höjning av arbetsgivaravgifterna.

Ersättningsnivån i sjukförsäkringen bör höjas till 80 % och SGI:n beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren. Skattepliktiga förmåner samt semesterersättning skall även vara SGI-grundande.

Vidare vill vi ha en ny modell av trafikförsäkring där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till denna försäkring. Därmed avlyfts det offentliga kostnader på ca 4 miljarder kronor. Den besparing som uppstår återförs till trafikanterna genom sänkt inkomstskatt.

Möjligheten att privatisera dagens arbetsskadeförsäkring bör utredas och därigenom ge ekonomiska incitament till företagen att satsa mer på förebyggande åtgärder efter principen ju säkrare en arbetsplats är desto lägre premie.

Slutligen vill vi avskaffa dagens system med förhandlingar och avtal för kommunplacering av flyktingar och i stället införa en utvecklingspeng som följer individen. Denna utvecklingspeng skall administreras av RFV. För denna administration utökas RFV:s anslag med 10 miljoner kronor år 2004 och 25 miljoner kronor år 2005 respektive 2006.

I enlighet med motion Fi241 yrkandena 5 och 7 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 4 835 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 10 125 respektive 14 410 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör innehav av fritidsfastighet inte ingå i inkomstprövningen för beräkning av BTP. Vi anser också att omställningspension till efterle-

vande utan barn skall utökas från 10 till 12 månader från den 1 januari 2004 samt att den övergångsvisa garantipensionen skall höjas med 100 kr per månad. Därtill kommer vårt förslag till höjt grundavdrag att förstärka det ekonomiska utrymmet för dem med lägst pension.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi241 yrkandena 5 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av utgiftsramen för 2004 med 740 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 790 respektive 800 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer

Kristdemokraterna hävdar familjens rätt att avgöra barnomsorgsform inklusive egen omsorg i hemmet. För att möjliggöra detta föreslår vi att ett skattefritt barnomsorgskonto på 80 000 kr för barn som fyller ett år införs från den 1 juli 2004. Maximalt föreslår vi att 40 000 kr per år skall kunna tas ut med avtrappning i förhållande till hur mycket kommunalt finansierad barnomsorg som nyttjas. Till förmån för barnomsorgskontot anser vi att de 90 dagar som betalas ut med 60 kr per dag kan avskaffas och fr.o.m. 2005 den extra mamma/pappamånaden.

Vi anser att föräldraförsäkringen måste stärkas ytterligare och föreslår därför att grundnivån i försäkringen höjs till 200 kr per dag från 2004 och att ersättningstaket höjs till 11 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2004 samt på sikt att ersättningsnivån höjs till 90 %. Vi föreslår även att två kontaktdagar per barn och år införs för barn mellan 4 och 15 år med 200 kr per dag. Vi vill vidare införa ett nytt beräkningssätt för SGI genom att låta SGI beräknas som genomsnittet av de senaste två årens inkomst. Även skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall vara SGI-grundande.

Därtill föreslår vi att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn.

Från 2005 bör enligt vår mening en graviditetspeng införas som ger rätt till ersättning under 30 dagar i slutet av graviditeten samt besparingar göras på underhållsstödet genom att stödmottagare med höga inkomster inte beviljas fullt underhållsstöd.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi241 yrkandena 5 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av utgiftsramen för 2004 med 931 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 1 281 respektive 1 211 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

För att kunna genomföra reformer anser vi att arbetsgivaravgifterna bör höjas för 2004. Således anser vi att en höjning bör göras med 0,06 procentenheter med anledning av ökade förmåner inom föräldraförsäkringen. Dessutom föreslår vi att sjukförsäkringsavgiften höjs med 0,3 procentenheter för att neutralisera effekten av en andra karensdag. Våra förslag innebär sammantaget att statens inkomster ökar med 3 900 miljoner kronor för 2004.

Med det anförda anser vi att motion Fi304 yrkande 25 bör tillstyrkas.

4. Centerpartiet

Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Sjukfrånvaron och förtidspensioneringarna har de senaste sex åren ökat dramatiskt och utgör ett av de största hindren för Sveriges ekonomiska utveckling. Kostnaderna för sjukförsäkringen tenderar att stabiliseras på en historisk rekordnivå. Den samlade ohälsorelaterade arbetsfrånvaron fortsätter emellertid att öka beroende på att fler förtidspensioneras.

Centerpartiet vill införa en samordnad arbetslivsförsäkring som ersätter dagens sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar och som förtydligar arbetslinjen.

Vidare vill vi att sjukpenning växlas mot rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd. Till rehabiliteringsinsatser anslås 2,6 miljarder kronor 2004, 2,7 miljarder kronor 2005 och 2,9 miljarder kronor 2006, varav en halv miljard per år skall avse rehabilitering av psykiskt sjuka och personer med svår social problematik.

Vi anser även att en rehabiliteringsgaranti skall införas. Den enskilde skall ha rätt till en kontaktperson som samordnar rehabiliteringsinsatserna och lotsar mellan de olika aktörerna i rehabiliteringsplanen. Om garantin inte uppfylls skall den sjukskrivne ha möjlighet att inom vissa ramar få kostnads-täckning för adekvata rehabiliteringstjänster som kan köpas av t.ex. privata aktörer. Mindre företag skall helt undantas från skyldigheten att genomföra rehabiliteringsutredningar.

Medel reserverade för sjukförsäkringen skall omvandlas till aktiva åtgärder i form av finansiell samordning. Vi anser att ett generöst regelverk för finansiell samordning ökar möjligheterna till bättre diagnos och effektivare rehabilitering.

Beträffande arbetsgivarens sjuklöneansvar anser vi att det är antalet anställda som skall avgöra omfattningen av detta ansvar, efter principen att t.ex. fem anställda motsvarar fem sjuklönedagar per anställd upp till maximalt 30 dagar. Likformig nedsättning av arbetsgivaravgifterna kommer att ge en viss överkompensation åt småföretagare.

SGI bör beräknas på genomsnittsinkomsten under de senaste 24 månaderna före sjukskrivningsperiodens inledning och karensdagen motsvara en hel dags arbete oavsett vid vilken tidpunkt på dagen som sjukfallet inleds. Grundnivån i sjukpenningen skall höjas till 200 kr.

Företagare skall ha samma rätt som anställda till sjukpenning.

Sjuk- och aktivitetsersättning skall bara beviljas om arbetsförmågan av medicinska eller psykiatriska skäl bedöms förhindra återgång till arbete eller studier. Även dessa personer skall ha tillgång till rehabiliteringsinsatser. Flexibla ersättningsnivåer bör införas.

Slutligen vill vi att bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen återställs.

I enlighet med motion Fi242 yrkande 3 föreslår vi – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med

7 244 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 12 059 respektive 16 549 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att garantipensionen skall höjas stegvis med 3 000 kr med en första höjning 2004 på 1 500 kr. Vidare föreslår vi att BTP skall ersätta bostadskostnader upp till 4 000 kr per månad med 80 % av bostadskostnaden.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi242 yrkande 3 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för 2004 med 1 800 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 1 300 respektive 1 500 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer

Vi anser att familjerna måste ges större möjlighet att själva bestämma över sin vardag. Vi föreslår därför att barnbidraget för barn i åldern ett till fyra år höjs stegvis så att det 2007 uppgår till 1 900 kr per barn och månad. För 2004 föreslår vi en ökning med 200 kr per månad.

Vidare föreslår vi att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att taket i föräldraförsäkringen höjs till 11 prisbasbelopp. Höjningen av grundnivån i föräldrapenningen får flera positiva effekter som inte bara påverkar utgiftsområde 12. Beräkningen av SGI bör enligt vår uppfattning grundas på historisk inkomst.

Därtill föreslår vi att ersättningen för de 90 dagar som i dag utges med 60 kr per dag höjs till 90 kr per dag.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi242 yrkande 3 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av utgiftsramen för 2004 med 1 330 miljoner kronor och för åren 2005 och 2006 med 2 797 respektive 4 270 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Vi vill införa en reformerad sjuklönomodell och anser att den tredje sjuklöneveckan skall kompenseras med sänkta arbetsgivaravgifter på 0,28 procentenheter. Vårt förslag innebär en minskning av statens inkomster med 2 500 miljoner kronor för 2004.

Vi vill vidare införa riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften från 2004 för att få till stånd övergångsmarknader. Vi anser att sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning. Förslaget innebär inkomstminskningar för staten med 750 miljoner kronor för 2004.

Med det anförda anser vi att motionerna Fi242 yrkande 7 och Fi306 yrkande 17 bör tillstyrkas.

BILAGA 10**Socialutskottets yttrande
2003/04:SoU1y****Ramen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och
social omsorg****Till finansutskottet**

Finansutskottet har den 30 september 2003 beslutat bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005 och 2006, låneramar (yrkandena 1–17 och 27–40) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen rörande utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg i propositionen jämte motionerna Fi239 (m) yrkandena 6 och 7, Fi240 (fp) yrkandena 8 och 9, Fi241 (kd) yrkandena 5 och 7 samt Fi242 (c) yrkande 3 såvitt motionerna rör detta utgiftsområde.

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen sitt förslag till statens inkomster och utgifter för 2004. Vidare presenteras en finansplan, förslag till utgiftstak för staten för 2005 och 2006 och förslag till hur utgifterna 2004 skall fördelas på utgiftsområden.

Regeringen lämnar också förslag till åtgärder på skatteområdet.

Regeringen presenterar vidare en prognos för statsbudgeten för 2003 samt föreslår ändrade anslag på tilläggsbudget för 2003.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik, Socialtjänstpolitik och Forskningspolitik.

Ramen för utgiftsområdet 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition föreslås öka med 380 miljoner kronor. Detta förklaras i huvudsak av att utgifterna för högkostnadsskyddet inom tandvården för de äldre beräknas öka med ytterligare ca 290 miljoner kronor. Vidare tillförs 75 miljoner kronor för en fortsatt satsning på åtgärder inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, 10 miljoner kronor för insatser mot spelberoende, 35 miljoner kronor för ersättning till talidomidskadade i neurosedynkatastrofen, 17 miljoner kronor till Rikskvinnocentrum och kvinno- och mansjourer samt 32 miljoner kronor till bilstöd till handikappade. Dessa utgiftsökningar motverkas delvis genom att kostnaderna för statlig assistansersättning bedöms bli mindre under 2004 än vad som beräknades i samband med vårpropositionen.

I förhållande till anvisade medel 2003, inklusive tilläggsbudget, föreslås utgifterna öka med 3 634 miljoner kronor 2004. Förändringen förklaras huvudsakligen av att utgifterna för tandvården beräknas öka med ca 1 200 miljoner kronor, för läkemedel med ca 900 miljoner kronor och för statlig assistansersättning med ca 1 600 miljoner kronor.

Den konsekvensberäknade ramen för 2006 ökar utgifterna med 3 014 miljoner kronor i förhållande till den föreslagna ramen för 2004. Detta beror främst på att utgifterna för assistansersättningen beräknas öka med ca 2 900 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 37 665 miljoner kronor 2004.

Motioner

Motionernas förslag till utgiftsramar framgår av nedanstående tabell.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till ramar för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 2004–2006.

Belopp i miljoner kronor

Budgetår	2004	2005	2006
Regeringen	37 665	39 316	40 679
Moderata samlingspartiet	+2 467	-572	-2 010
Folkpartiet liberalerna	+2 105	+2 365	+5 807
Kristdemokraterna	+1 825	+1 505	+1 255
Vänsterpartiet	0	0	0
Centerpartiet	+380	+382	-110
Miljöpartiet	0	0	0

Enligt *Moderata samlingspartiet (Fi239)* bör riksdagen besluta att till utgiftsområde 9 för budgetåret 2004 fördela 2 467 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit (*yrkande 6*). Vidare bör riksdagen godkänna en beräkning av utgifter för 2005 och 2006 som med 572 miljoner kronor respektive 2 010 miljoner kronor understiger vad regeringen föreslagit (*yrkande 7*).

Moderaterna vill införa en nationell vårdgaranti och anser att det härför bör avsättas sammanlagt 3,5 miljarder kronor utöver regeringens s.k. tillgänglighetspengar under 2004 och 2005. De anför att det ger ett ordentligt tillskott för att klara av att korta vårdköerna samtidigt som reformen är vad som behövs för att även på sikt förhindra vårdköer. Moderaterna vill under den kommande treårsperioden avsätta upp emot 7 miljarder kronor under olika utgiftsområden till bättre och snabbare rehabilitering.

Moderaterna föreslår vidare ett nytt system för läkemedelsförmåner med minskat inslag av prisregleringar och mer konkurrens. Apoteket AB:s försäljningsmonopol bör stegvis avskaffas och andelen receptfria läkemedel fördubblas. Minderårigas läkemedelskostnad bör tas in under föräldrarnas högkostnadsskydd för läkemedel. Moderaterna vill även ha ett förbättrat högkostnadsskydd för samtliga grupper när det gäller tandvårdskostnader.

I motionen föreslås att rätten till personlig assistans under skoltid och vid vistelse på dagcentrum återinförs samt att rätten till personlig assistans också bör omfatta funktionshindrade i gruppboende. För att funktionshindrades behov inte skall ställas mot andra behov i kommunen bör kostnadsansvaret för de 20 första timmarna av assistansen återföras till staten. I syfte att garantera detta bör 1,9 miljarder kronor avsättas årligen.

Moderaterna anser vidare att försörjningen av hjälpmedel bör ses över och att en statlig hjälpmedelsgaranti bör prövas. Åldersgränsen för bilstödet,

vilket bör utgöra en del av hjälpmedelsgarantin, föreslås höjas från nuvarande 50 år till i första hand 67 år. Partiet vill anslå 18 miljoner kronor mer än regeringen för bilstödet. Ytterligare medel bör även tillföras anslaget för bidrag till handikapporganisationer. De extra medlen skall riktas särskilt till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen.

För gruppen psykiskt sjuka vill Moderaterna utvidga verksamheten med personliga ombud. Verksamheten föreslås erhålla ytterligare 200 miljoner kronor årligen. Personliga ombud är enligt Moderaterna en förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig psykiatrisk vård.

Folkpartiet liberalerna (Fi240) anser att ramen för år 2004 bör ökas med 2 105 miljoner kronor (*yrkande 8*). Vidare bör riksdagen godkänna en beräkning av utgifter för 2005 och 2006 som är 2 365 miljoner kronor respektive 5 807 kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 9*).

Folkpartiet föreslår att landstingen skall få särskilda bidrag för genomförandet av en nationell vårdgaranti med 1 miljard kronor åren 2004 och 2005. För en kvalitetsförbättring inom psykiatrin föreslås sammantaget 1,5 miljarder kronor under 2004–2006. Stödet åtföljs av förslag om flera lagändringar och omfördelningar av kostnadsansvar. En genomgripande tandvårdsreform beräknas kunna inledas 2006.

Folkpartiet vill anvisa 70 miljoner kronor för 2004 och därefter 300 miljoner kronor per år för stimulansbidrag för utveckling av bl.a. kommunala omsorgsgarantier, äldreombudsmän och äldrevårdscentrum.

För missbruksförebyggande arbete föreslår partiet en ökning jämfört med regeringens förslag med 200 miljoner kronor 2004 och 300 miljoner kronor per år fr.o.m. 2005.

Inom handikappområdet vill Folkpartiet satsa 5 miljarder kronor under fem år i syfte att avskaffa hinder för tillgänglighet i byggnader, kollektivtrafik m.m. För att återställa inskränkningar i rätten till assistansersättning för funktionshindrade bör 300 miljoner kronor avsättas årligen. Partiets förslag på området om ändrad ansvarsfördelning mellan stat och kommuner beräknas kunna genomföras fr.o.m. 2006.

Enligt *Kristdemokraterna (Fi241)* bör riksdagen besluta om en ram för 2004 som är 1 825 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 5*). När det gäller utgifterna för åren 2005 och 2006 bör riksdagen godkänna en beräkning som överstiger regeringens förslag med 1 505 miljoner kronor respektive 1 255 miljoner kronor (*yrkande 7*).

Kristdemokraterna vill för införandet av en nationell vårdgaranti avsätta totalt 4,6 miljarder kronor under de närmaste tre åren, d.v.s. 1 miljard kronor utöver regeringens så kallade tillgänglighetspengar, vilka bör föras över till utgiftsområde 9 från utgiftsområde 25 (anslag 48:5). För att tillgodose behovet av forskning kring palliativ vård bör 20 miljoner kronor avsättas per år.

Enligt *Kristdemokraterna* bör kirurgisk behandling av tandlossningssjukdom omfattas av sjukvårdens högkostnadsskydd. För denna reform bör 60 miljoner kronor avsättas årligen under perioden 2004–2006. Förslaget utgör

första steget i en satsning med målet att tandsjukvård och tandskadebehandling skall ingå i samma system som övrig hälso- och sjukvård.

Kristdemokraterna föreslår besparingar och effektiviseringar på flera myndigheters administration. Vidare bör anslag 26:2 till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap minskas med 31 miljoner kronor och anslag 14:7 för folkhälsopolitiska åtgärder med 30 miljoner kronor. Partiet vill i stället avsätta medel för forskning kring arbetsliv och rehabilitering samt för tobakspreventiva åtgärder under utgiftsområdena 10 respektive 25.

Centerpartiet (Fi242) vill höja regeringens förslag till ram för 2004 med 380 miljoner kronor. Vidare yrkas att riksdagen godkänner utgiftsberäkningar för budgetåren 2005 och 2006 som är 382 miljoner kronor högre respektive 110 miljoner kronor lägre än förslaget i budgetpropositionen (*yrkande 3*).

Centerpartiet vill anslå ytterligare 500 miljoner kronor årligen för genomförandet av vårdgarantin under 2004 och 2005. Partiet anser vidare att besparingar bör göras när det gäller anslag till olika myndigheter. Centerpartiets förslag utvecklas ytterligare i kommittémotion So623.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill åter framhålla vården, skolan och omsorgen som välfärdens kärna. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är behoven som skall styra tillgången, inte den enskildes ekonomiska förhållanden eller bostadsort. Vården, skolan och omsorgen skall vara generell, omfatta hela befolkningen och hålla hög kvalitet.

Välfärdssamhället syftar till att öka tryggheten, rättvisan och jämlikheten. Trygghet och goda villkor för barnen och deras familjer är en viktig del av välfärden. Satsningar på barn och ungdomar är att satsa i framtiden. Samtidigt är det angeläget att även öka tryggheten för de äldre. Ett annat prioriterat område är att förbättra tillgängligheten för och bemötandet av personer med funktionshinder inom alla samhällssektorer. En av de största socialpolitiska utmaningarna handlar om att hjälpa de människor som har det allra svårast i samhället: hemlösa, missbrukare och andra i ekonomiskt och socialt utsatta situationer.

Enligt utskottets mening är det angeläget att den psykiatriska vården förstärks. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att regeringen nu tillsatt en psykiatrisamordnare som löpande skall lämna förslag om psykiatris former och samverkan mellan kommuner, landsting och myndigheter.

Utskottet instämmer med regeringen att en väl utbyggd välfärd som ger trygghet i förändringen skapar förutsättningar för en mer dynamisk ekonomisk utveckling. Det är angeläget att välfärden fortsätter att byggas ut i den takt ekonomin medger. Utskottet kan konstatera att det parallellt med vissa utgiftsbegränsningar även genomförs ett antal viktiga välfärdsreformer under 2003 och 2004, bl.a. genom stora satsningar inom vård och omsorg. Satsningarna har främst inriktats mot att stärka primärvården och den grundläggande sjukhusvården. Genom den nationella handlingsplanen för utveckling av

hälso- och sjukvården och den så kallade tillgänglighetsreformen satsas närmare 13 miljarder kronor på hälso- och sjukvårdsområdet under perioden 2001–2004. Andra stora och angelägna satsningar som nyligen beslutats är det förbättrade tandvårdsstödet för äldre, högkostnadsskyddet inom äldre- och handikappomsorgen samt genomförandet av en nationell narkotikahandlingsplan. Utskottet ser också positivt på att tillsynen inom äldreomsorgen nyligen förstärkts genom att medel utgått till länsstyrelserna för anställning av uppemot 100 äldreskyddsombud.

Kommuner och landsting ansvarar för väsentliga delar av välfärden. I budgetpropositionen konstateras att den goda inkomstutvecklingen inom kommuner och landsting nu har avtagit till följd av den svaga internationella konjunkturen och det osäkra världsläget. Utskottet noterar att regeringen avser att förlänga den tillfälliga förstärkningen av kommunernas och landstingens ekonomi, omfattande sammanlagt 4,7 miljarder kronor, även till 2004 samt att förstärkningen avses bli permanent fr.o.m. 2005.

Utskottet kan konstatera att de statliga kostnaderna för tandvård, läkemedel och assistansersättning under 2004 beräknas öka med sammanlagt ca 3,7 miljarder kronor jämfört med 2003. Utskottet ser positivt på de satsningar som föreslås, bl.a. att 10 miljoner kronor för insatser mot spelberoende, 35 miljoner kronor för ersättning till talidomskadade, 17 miljoner kronor till Rikskvinnocentrum och kvinno- och mansjourer samt 32 miljoner kronor till bilstöd till handikappade. Utskottet delar regeringens oro när det gäller de senaste årens ökade tillgång på narkotika och förhöjda alkoholkonsumtion. Utskottet ställer sig därför positivt till att ytterligare 75 miljoner kronor avsätts för fortsatta åtgärder inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador. Vidare fortsätter även genomförandet av den narkotikapolitiska handlingsplanen. En satsning på missbrukarvården, med fokus bl.a. på de mest utsatta tunga missbrukarna, kommer att påbörjas under 2004. Sammantaget anser utskottet att prioriteringarna är väl avvägda. Utskottet anser därmed att regeringens förslag om en ram för utgiftsområde 9 om 37 665 272 000 kr för budgetåret 2004 bör tillstyrkas och att motionerna Fi239 (m) yrkande 6, Fi240 (fp) yrkande 8, Fi241 (kd) yrkande 5 och Fi242 (c) yrkande 3 (delvis) bör avstyrkas i denna del.

Utskottet anser vidare att beräkningen av utgifter för budgetåren 2005 och 2006 såvitt gäller utgiftsområde 9 bör tillstyrkas och att motionerna Fi239 (m) yrkande 7, Fi240 (fp) yrkande 9, Fi241 (kd) yrkande 7 och Fi242 (c) yrkande 3 (delvis) bör avstyrkas i denna del.

Stockholm den 23 oktober 2003

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Kristina Zakrisson (s), Margareta Israelsson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Catherine Persson (s), Carl-Axel Johansson (m), Marina Pettersson (s), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Anne Marie Brodén (m), Elina Linna (v), Kerstin-Maria Stalin (mp), Jan Emanuel Johansson (s) och Marita Aronson (fp).

Avvikande meningar

1. Cristina Husmark Pehrsson, Carl-Axel Johansson och Anne Marie Brodén (alla m) anför:

Endast genom högre tillväxt kan välfärden säkras. I Moderaternas motion Fi239 presenteras förslag till en ekonomisk politik som säkrar förutsättningarna för en god social trygghet för alla medborgare.

Under de senaste åren har det blivit alltmer uppenbart att den svenska sjukvården inte klarar av sin mest elementära uppgift: att ge vård i tid. Misslyckandet orsakar lidande och försämrad livskvalitet för dem som väntar på vård samt stora kostnader för samhället. Enligt vår mening behövs det betydande reformer för att sjukvården skall kunna uppfylla de krav som människor har rätt att ställa.

Moderata samlingspartiet vill, liksom övriga borgerliga partier, införa en nationell vårdgaranti. Vi anser att det härför bör avsättas sammanlagt 3,5 miljarder kronor utöver regeringens s.k. tillgänglighetspengar under 2004 och 2005. Det ger ett ordentligt tillskott för att klara av att korta vårdköerna samtidigt som reformen är vad som behövs för att även på sikt förhindra vårdköer. Vårdgarantin, som skall vara fullt införd efter två år, innebär att alla har en uttalad rätt att få vård senast inom tre månader efter det att behovet fastslagits. Vidare vill vi under den kommande treårsperioden avsätta upp emot 7 miljarder kronor under olika utgiftsområden till bättre och snabbare rehabilitering.

Vi vill även införa en ny läkemedelsförmån med minskat inslag av prisregleringar och mer konkurrens. Apoteket AB:s försäljningsmonopol bör stegvis avskaffas och andelen receptfria läkemedel fördubblas.

Det finns ett stort behov av ett förbättrat högkostnadsskydd inom tandvården. Vi vill omedelbart införa ett generöst skydd för samtliga åldersgrupper. En självrisk för enkla och vanliga tandvårdsarbeten gör att de disponibla medlen kan användas effektivt till dem med stora tandvårdsbehov.

Vi vill införa ett stöd till funktionshindrade som är mångsidigt och anpassat till den enskildes särskilda förutsättningar. För oss är det en självklarhet att den funktionshindrade skall kunna påverka sin egen situation genom att t.ex. kunna välja vårdpersonal, omsorgsform och hjälpmedel. Rätten till personlig assistans under skoltid och vid vistelse på dagcentrum skall återinföras. Vi anser också att rätten till personlig assistans bör omfatta funktionshindrade som bor i gruppbostad. För att funktionshindrades behov inte skall ställas mot andra behov i kommunen utan gå direkt till den som har rätt till stöd anser vi att det ekonomiska ansvaret för de 20 första assistanstimmarna bör återföras till staten. För att garantera detta tillför vi anslaget för kostnader för statlig assistansersättning ytterligare 1,9 miljarder kronor.

En grundläggande förutsättning för att funktionshindrade skall ges en reell möjlighet att leva ett så normalt liv som möjligt är en god tillgång till olika

slags hjälpmedel. Försörjningen av hjälpmedel bör därför ses över och en statlig hjälpmedelsgaranti prövas. Bilstödet och bidrag till elektronisk utrustning slås samman och bör utgöra ett första steg i denna hjälpmedelsgaranti. Vi anser också att 18 miljoner kronor utöver regeringens förslag bör anslås för denna nya hjälpmedelsgaranti. Ytterligare medel bör även tillföras anslaget för bidrag till handikapporganisationer. De extra medlen skall riktas särskilt till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen.

När det gäller gruppen psykiskt sjuka anser vi att verksamheten med personliga ombud bör utvidgas och att 600 miljoner kronor utöver regeringens förslag för åren 2004–2006 bör avsättas för detta syfte. De personliga ombuden fungerar som samordnare av olika insatser för psykiskt sjuka och bevakar deras rättigheter i förhållande till olika myndigheter. Modern psykiatrisk forskning har påvisat vikten av att det finns ett nätverk kring den enskilde som kan uppmärksamma tidiga tecken på psykos. Personliga ombud spelar en stor roll i detta avseende och är enligt vår mening därmed en förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig psykiatrisk vård.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi239 (m) yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av ramen avseende utgiftsområde 9 med 2 467 miljoner kronor för budgetåret 2004 samt minskningar av ramarna för budgetåren 2005 och 2006 med 572 miljoner kronor respektive 2 010 miljoner kronor.

2. Gabriel Romanus och Marita Aronson (båda fp) anför:

I likhet med övriga borgerliga partier vill Folkpartiet liberalerna införa en nationell vårdgaranti. För detta ändamål bör det avsättas sammanlagt en miljard kronor under åren 2004 och 2005.

En satsning om sammanlagt 1,5 miljarder kronor under den närmaste treårsperioden bör enligt vår mening göras för att förbättra kvaliteten inom psykiatrin. Satsningen motiveras av de allvarliga brister som uppkommit inom vården av de psykiskt funktionshindrade. Förutom ytterligare resurser innefattar vårt reformförslag flera lagändringar och omfördelningar när det gäller kostnadsansvaret mellan stat, kommuner och landsting avseende rättspsykiatri och missbrukarvård.

På äldreområdet vill vi anvisa 70 miljoner kronor mer än regeringen för 2004 och därefter 300 miljoner kronor mer per år. Ökningen av stimulansbidragen skall användas för utveckling av bl.a. kommunala omsorgsgarantier, äldreombudsmän och äldreomsorgscentrum.

Regeringen möter de ökade alkohol- och narkotikaproblemen med en betydande nedskärning av det missbruksförebyggande arbetet. Detta anser vi oacceptabelt och föreslår därför en ökning på området jämfört med regeringens förslag med 200 miljoner kronor för 2004 och 300 miljoner kronor per år fr.o.m. 2005.

Inom handikappområdet vill vi under andra halvåret 2004 påbörja en femårig satsning i syfte att avskaffa hinder för tillgänglighet i byggnader,

kollektivtrafik m.m. Sammanlagt 5 miljarder kronor bör avsättas härför. Utan denna satsning kommer riksdagens mål om genomförd tillgänglighet för rörelsehindrade år 2010 inte vara möjligt att uppfylla.

För att återställa inskränkningar i rätten till assistansersättning för funktionshindrade bör enligt vår mening 300 miljoner kronor avsättas årligen. Vårt förslag om att staten skall återta kostnadsansvaret för de 20 första assistanstimmarna beräknas kunna genomföras fr.o.m. 2006. Även en genomgripande tandvårdsreform bör kunna inledas 2006.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi240 (fp) yrkandena 8 och 9 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av ramen avseende utgiftsområde 9 med 2 105 miljoner kronor för budgetåret 2004, med 2 365 miljoner kronor för budgetåret 2005 och med 5 807 miljoner kronor för budgetåret 2006.

3. Chatrine Pålsson (kd) anför:

Tillsammans med Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Centerpartiet har Kristdemokraterna presenterat ett förslag till nationell vårdgaranti. Jag föreslår att totalt 4,6 miljarder kronor avsätts härför under de närmaste tre åren, d.v.s. 1 miljard kronor utöver regeringens så kallade tillgänglighetspengar.

Kommittén om vård i livets slutskede kunde konstatera stora brister i den palliativa vården i Sverige. Jag anser att det krävs forsknings- och utbildningsinsatser på området och vill därför avsätta 20 miljoner kronor årligen till forskning i palliativ medicin.

Regeringen anslår 30 miljoner kronor under 2004 för att förstärka arbetet med tobaksprevention. Jag anser att satsningen i huvudsak är vällovlig, men att det preventiva arbetet skall utföras i skolorna som ANT-undervisning och därför delvis är en kommunal angelägenhet. Kristdemokraterna avsätter mer pengar till kommunerna bl.a. för detta ändamål under utgiftsområde 25.

All tandsjukvård och tandskadebehandling bör enligt min mening inordnas i hälso- och sjukvårdens avgiftssystem. Som ett första steg mot detta mål bör kirurgisk behandling av tandlossningssjukdom placeras inom sjukvårdens högkostnadsskydd. För att finansiera denna reform bör 60 miljoner kronor avsättas årligen under perioden 2004–2006. Det är Kristdemokraternas avsikt att efter hand som statens finanser tillåter det inkludera fler åtgärder med inriktning på förebyggande behandling i den övriga hälso- och sjukvårdens avgiftssystem.

Jag föreslår besparingar och effektiviseringar på flera myndigheters administration, bl.a. bör Socialstyrelsens förvaltningsanslag minskas med 5 %. Anslaget till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bör minskas med 31 miljoner kronor, bl.a. eftersom Kristdemokraternas förslag till en rehabiliteringsförsäkring under utgiftsområde 10 innehåller en betydande satsning på forskning kring arbetsliv och rehabilitering.

Jag föreslår i enlighet med motion Fi241 (kd) yrkandena 5 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av ramen avseende utgiftsområde

9 med 1 825 miljoner kronor för budgetåret 2004, med 1 505 miljoner kronor för budgetåret 2005 och med 1 255 miljoner kronor för budgetåret 2006.

4. Kenneth Johansson (c) anför:

Vården och omsorgen skall utgå från människors behov och utövas i enlighet med den enskildes önskemål och aktiva val. Centerpartiet har medverkat till att vården och omsorgen får ytterligare resurser, främst inom områdena primärvård, psykiatri, äldreomsorg samt tillgänglighet och mångfald. En jämnare befolkningsutveckling, en solidarisk skatteutjämning och en breddad skattebas ger resurser och lika villkor.

I motion So623 (c) redovisas mer utförligt de förändringar inom utgiftsområde 9 som bör beslutas inför 2004 års budget. Enligt min mening bör 1 miljard kronor utöver regeringens förslag satsas på införandet av en nationell vårdgaranti. För att snabbt reducera värdköerna bör 500 miljoner kronor anslås för budgetåret 2004 och lika mycket för 2005. Kraftfulla satsningar på att korta värdköer samt på rehabilitering och psykiatri redovisas under annat utgiftsområde i Centerpartiets budgetmotion Fi242.

Familjemedicinska institutet bedriver en angelägen verksamhet. Jag motsätter mig därför regeringens förslag att minska institutets anslag. Enligt min mening bör 5 miljoner kronor utöver förslaget i budgetpropositionen anslås till institutet för 2004.

Jag föreslår vidare besparingar inom administrationen vid Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut och Smittskyddsinstitutet med sammanlagt 64 miljoner kronor. Anslaget till forskning vid Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bör minskas med 61 miljoner kronor eftersom satsningar på forskning görs under annat utgiftsområde.

Jag föreslår i enlighet med motion Fi242 (c) yrkande 3 en – i förhållande till regeringens förslag – ökning av ramen avseende utgiftsområde 9 med 380 miljoner kronor för budgetåret 2004 och med 382 miljoner kronor för budgetåret 2005 samt en minskning av ramen med 110 miljoner kronor för budgetåret 2006.

BILAGA 11

Kulturutskottets protokollsutdrag 2003/04:3.4

KULTURUTSKOTTET

SVERIGES
RIKSDAG

Utdrag ur

PROTOKOLL **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2003/04:3**

DATUM Torsdagen den 16 oktober 2003
 TID 09.00-10.20
 NÄRVARANDE Se bilaga 1

4 § Ärendebehandling

Behandlas fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) om den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkning av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005 och 2006, låneramar (yrkandena 1-17 och 27-40) jämte motioner i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde (prot. utdrag FiU 2002/03:1.7).

Kulturutskottet beslutar att genom protokollsutdrag meddela finansutskottet att följande representanter för (s), nämligen Eva Arvidsson, Paavo Vallius, Nikos Papadopoulos, Tommy Ternemar, Göran Persson i Simrishamn, Gunilla Carlsson i Hisings Backa och Johan Andersson samt representanter för (v), nämligen Peter Pedersen och Rossana Dinamarca, tillstyrker regeringens förslag om ram för utgiftsområde 17 för år 2004 och beräknade ramar för åren 2005 och 2006 i enlighet med bifogad tabell (bilaga 2).

Mot detta reserverar sig

representanterna för (m), nämligen Tobias Billström, Lena Adelsonh Liljeroth och Anna Lindgren, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2003/04:Fi239,

representanterna för (fp), nämligen Lennart Kollmats och Cecilia Wikström, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2003/04:Fi240,

representanten för (kd), nämligen Gunilla Tjernberg, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2003/04:Fi241 samt

representanten för (c), nämligen Birgitta Sellén, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2003/04:Fi242.

KULTURUTSKOTTET

SVERIGES
RIKSDAG

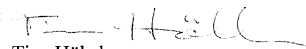
2003/04:3

VID Tina Hökebro
PROTOKOLLET

JUSTERAT

Lennart Kollmats

RÄTT UTDRAGET
INTYGAR

Tina Hökebro

Exp.2003-10-23

FiU

BILAGA 12

Trafikutskottets protokollsutdrag 2003/04:3.3

RIKSDAGENS
TRAFIKUTSKOTT

Utdrag ur

PROTOKOLL 2003/04:3
Sammanträdesdag: 2003-10-16
Tid: 09.30–10.25

§ 3 YTTRANDE TILL FINANSUTSKOTTET ÖVER
FÖRSLAG TILL UTGIFTSRAMAR OCH BERÄKNING
AV STATSINKOMSTERNA, M.M.

Finansutskottet beslöt den 30 september 2003 att bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över dels proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005–2006, låneramar (yrkandena 1–17 och 27–40) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utskottet behandlar del av yrkande 9 och 11 i propositionens förslag till riksdagsbeslut samt motionerna:

2003/04:FiU239 (m) yrkandena 6 och 7
2003/04:FiU240 (fp) yrkandena 8 och 9
2003/04:FiU241 (kd) yrkandena 5 och 7
2003/04:FiU242 (c) yrkande 3

Utskottet anser att regeringens förslag bör tillstyrkas och motionsyrkandena avstyrkas av finansutskottet.

Anmäls skiljaktiga meningar enligt följande:

M-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i m-motionen.

Fp-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i fp-motionen.

Kd-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i kd-motionen.

Vid protokollet Marina Toll

Justerat Claes Roxbergh

Rätt utdraget
intyggar

Pia Blomdin Åhrling

Exp. 2003-10-21
FiU

BILAGA 13

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2003/04:MJU1y

Ramar för utgiftsområdena 20 och 23

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 30 september 2003 beslutat bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för år 2004 (volym 1) om den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2005 och 2006, låneramar (yrkandena 1–17 och 27–40) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande de förslag i propositionen som avser utgiftsområdena Allmän miljö- och naturvård (utgiftsområde 20) samt Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (utgiftsområde 23). I anslutning till yttrandet behandlas även vissa följdmotioner.

Utgiftsområde 20

Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2004 skall fastställas till 3 770 566 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna beräkningen av utgifter på utgiftsområdet för åren 2005 och 2006. Regeringen beräknar utgifterna till 3 687 respektive 3 710 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition minskar med 36 miljoner kronor. Detta förklaras framför allt av att 25 miljoner kronor överförs till utgiftsområde 23. Medlen avser ökade insatser för biotopskydd inom skogsbruket. I förhållande till anvisade medel år 2003 ökar utgifterna med 559 miljoner kronor år 2004. Förändringen förklaras huvudsakligen av de satsningar som riksdagen beslutat med anledning av regeringens proposition Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU03, rskr. 2001/02:36). Den konsekvensberäknade ramen för år 2006 är 61 miljoner kronor lägre än den föreslagna ramen för år 2004. Detta beror främst på att tidsbegränsade satsningar upphör efter år 2004.

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 20 läggs fram i partimotioner (m), (fp), (kd) och (c).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi239 yrkande 6 (delvis) att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2004 skall fastställas till ett belopp som är 970 200 000 kr lägre än regeringens förslag. För budgetåren 2005 och 2006 föreslås i motionens yrkande 7 (delvis) en beräknad ram som är 971 respektive 973 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Enligt Moderata samlingspartiet behövs det nya mer effektiva metoder i arbetet för att bevara den biologiska mångfalden. En större andel av den skyddsvärda marken bör skyddas och vårdas genom att s.k. skötselkontrakt tecknas. Behovet av att köpa in skyddsvärd mark minskar därmed samtidigt som bevarandearbetet blir mer effektivt. För att finansiera arbetet med att bevara den biologiska mångfalden föreslås att en fond om en miljard kronor inrättas senast år 2007. Fonden bör vara öppen för donationer. I arbetet att sanera förorenade markområden är det viktigt att prioritera de områden som är miljö- och hälsofarliga. För att kunna göra nödvändiga prioriteringar behövs vetenskapliga riskbedömningar av saneringsobjektens farlighet för människa och miljö. Sverige skall aktivt arbeta för införandet av ett effektivt EU-system för handel med utsläppsrätter vad gäller koldioxid. I förlängningen eftersträvas ett globalt system för handel med utsläppsrätter för att effektivt minska utsläppen av växthusgaser.

I Folkpartiets partimotion Fi240 yrkande 8 (delvis) föreslås att ramen för budgetåret 2003 skall fastställas till ett belopp som är 275 000 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 9 (delvis) bör den beräknade ramen för åren 2005 och 2006 uppgå till ett belopp som är 50 respektive 50 miljoner kronor högre än regeringsförslaget. Enligt Folkpartiet måste ambitionen att nå ett hållbart samhälle bli mer än bara ord. Det är dags att tillsätta en hållbarhetskommission med uppgift att finna de systemfel som motverkar hållbar utveckling. Folkpartiets grundsyn är att man inom miljöområdet, liksom inom andra områden, skall undvika riktade stödåtgärder som ofta leder till ökad byråkrati och krångliga regler. Utgångspunkten skall istället vara att den som förorenar betalar. Därför motsätter sig Folkpartiet ett riktat stöd till klimatinvesteringar. Det är av central betydelse att Sverige är pådrivande i det internationella miljösamarbetet och därför bör ytterligare medel tillföras denna verksamhet. Vidare föreslås ökade anslag till miljöforskning. Situationen i Östersjön är ytterst allvarlig med ökande hot från oljekatastrofer och torskbestånd som minskar dramatiskt. Mot den bakgrunden föreslås att ett särskilt Östersjökonto inrättas.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion Fi241 en minskning av ramen för budgetåret 2004 med 210 000 000 kr (yrkande 5 delvis). För budgetåren 2005 och 2006 bör den beräknade ramen minskas med 370 respektive 370 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (yrkande 7 delvis). Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan inte avgränsas

till någon specifik sektor utan måste inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. För att komma till rätta med miljöproblemen har Sveriges riksdag antagit 15 nationella miljö kvalitetsmål. Det övergripande syftet är att överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Kristdemokraterna prioriterar satsningar på de miljö kvalitetsmål som i dagsläget bedöms vara svårast att uppnå. Därför anvisas extra medel till klimatinvesteringar för år 2004. För att genomföra sanering av förorenade naturområden föreslås att detta anslag tillförs ytterligare medel utöver regeringens förslag. Kristdemokraterna vill också betona vikten av en sammanhållen sjö- och skogsmarkskalkning och föreslår därför att nya medel tillförs kalkning av skogsmark. I Kristdemokraternas utgiftsmotion för utgiftsområde 23 återfinns satsningar för att hindra näringsläckaget från jordbruket till hav, sjöar och vattendrag. De medel som anslås för biologisk mångfald i skogen skall fördelas till olika typer av åtgärder. Arbetet bör bedrivas dels genom att staten köper in mark för att ta den ur produktion, dels genom frivilliga överenskommelser i form av naturvårdsavtal. Avsättning av nyckelbiotoper bör föregås av en grundlig inventering för att öka träffsäkerheten i de ekologiska bedömningarna. Kristdemokraterna föreslår ett något långsammare genomförande av statliga markuppköp, effektivisering av administrationen och en högre andel frivilliga avsättningar samtidigt som en avvägning görs mellan miljömålet och produktionsmålet.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi242 yrkande 3 (delvis) att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2004 ökas med 235 150 000 kr. För budgetåren 2005 och 2006 föreslås en beräknad ram som är 604 respektive 1 188 miljoner kronor högre än vad regeringen förordat (yrkande 3 delvis). Enligt Centerpartiet blir det utan tillväxt inte möjligt att sanera miljöskador och kretsloppsanpassa samhället. Utan ett hållbart samhälle försämrar vi möjligheterna för tillväxt och ett sunt utnyttjande av naturresurser och människor. För att tillväxten ska kunna ske utan att skada människors hälsa eller miljön, krävs att politiken är tydlig med att förhindra det. En långsiktigt hållbar tillväxt kräver nytänkande. Miljöarbetet är långsiktigt och en god ekonomisk investering i framtiden. Därför krävs en miljödriven tillväxt om vi långsiktigt skall bli rika. Centerpartiet vill göra kraftiga satsningar på att hejda klimatförändringarna. För att klara uppsatta mål behövs en effektiv skatteväxling och fortsatta bidrag till KLIMP-projekt. Satsningar som har effekter på utsläppen av växthusgaser, ger ränteåterbäring i framtiden. Vi vill bevara den biologiska mångfalden med hjälp av långsiktiga skötselavtal och möjliggöra saneringar av förorenade markområden. Andra skall inte betala för vårt dåliga miljösamvete. En stor del av Sveriges bistånd bör styras om till miljöbistånd. Miljöbiståndet avser t.ex. åtgärder inom Östersjöns avvattningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet vill för sin del anföra följande. Utgiftsområdet omfattar 13 anslag fördelade på två politikområden. Politikområdet Miljöpolitik omfattar bl.a. verksamhet som avser naturvård och biologisk mångfald, vatten- och luftvård, avfallsfrågor, miljöskydd, kemikaliekontroll, miljöövervakning, strålskydd och internationellt miljösamarbete. Vidare ingår del

av politikområdet Forskningspolitik. Miljöpolitiken är en viktig del i arbetet för hållbar utveckling och som regeringen anför utgörs grunden för den nationella miljöpolitiken av arbetet med de av riksdagen antagna 15 miljökvalitetsmålen. Arbetet med miljömålen syftar till ett ekologiskt hållbart Sverige. Som framgår av propositionen görs en kraftfull satsning på naturvård under de kommande åren. Vidare uppmärksammas obalansen i havens ekosystem och ekologiskt hållbara sjöar och vattendrag. Den nationella klimatpolitiken kommer även fortsättningsvis att vara högt prioriterad och av central betydelse i arbetet för en hållbar utveckling. Sveriges arbete med att förändra EU:s gemensamma kemikaliepolitik har fortsatt prioritet. Stöd till kommunala investeringar för att minska utsläppen av växthusgaser, KLIMP, fortsätter. I propositionen föreslår regeringen en minskad ram för utgiftsområdet år 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition med 36 miljoner kronor. Huvuddelen av denna minskning förklaras av den överföring på 25 miljoner kronor som görs till utgiftsområde 23 för ökade insatser för biotopskydd inom skogsbruket. Utgifterna ökar med 559 miljoner kronor år 2004 i förhållande till anvisade medel år 2003. Förändringen förklaras huvudsakligen av de satsningar som riksdagen beslutat med anledning av regeringens proposition Svenska miljömå – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU03, rskr. 2001/02:36). Den konsekvensberäknade ramen för år 2006 är 61 miljoner kronor lägre än den föreslagna ramen för år 2004. Detta beror främst på att tidsbegränsade satsningar upphör efter sistnämnda år.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om att ramen för utgiftsområde 20 skall fastställas till 3 770 566 000 kr för budgetåret 2004 och avstyrker motionerna Fi239 (m) yrkande 6, Fi240 (fp) yrkande 8, Fi241 (kd) yrkande 5 och Fi242 (c) yrkande 3 i denna del.

Utskottet anser vidare att regeringens förslag beträffande de beräknade utgifterna för budgetåren 2005 och 2006 såvitt gäller utgiftsområde 20 bör tillstyrkas och att motionerna Fi239 (m) yrkande 7, Fi240 (fp) yrkande 9, Fi241 (kd) yrkande 7 och Fi242 (c) yrkande 3 därmed bör avstyrkas i denna del.

Utgiftsområde 23

Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2004 skall fastställas till 14 278 732 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna beräkningen av utgifter på utgiftsområdet för åren 2005 och 2006. Regeringen beräknar utgifterna till 14 467 respektive 14 409 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet år 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition ökar med 111 miljoner kronor. Detta förklaras huvudsakligen av satsningar på forskning och utvecklingsverksamhet avseende ekologisk produktion samt fiske- och viltvård. Därutöver överförs 25

miljoner kronor till utgiftsområdet från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Medlen avser ökade insatser för biotopskydd inom skogsbruket. I förhållande till anvisade medel år 2003 ökar utgifterna med 3 992 miljoner kronor år 2004. Förutom ovanstående satsningar förklaras förändringen huvudsakligen av den från år 2003 till år 2002 tidigarelagda utbetalningen av arealstödsersättningar. Den konsekvensberäknade ramen för år 2006 är 130 miljoner kronor högre än den föreslagna ramen för år 2004. Detta beror främst på ökade obligatoriska EU-stöd.

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 20 läggs fram i partimotioner (m), (fp), (kd) och (c).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi239 yrkande 6 (delvis) att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2004 fastställs till ett belopp som är 313 560 000 kr lägre än regeringens förslag. För budgetåren 2005 och 2006 föreslås i motionens yrkande 7 (delvis) en beräknad ram som är 338 respektive 158 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Enligt Moderata samlingspartiet belastas den svenska livsmedelsproduktionen med skatter på produktionsmedlen som är avsevärt högre än omvärldens. Skatten på den diesel som förbrukas i näringen måste sänkas och skatterna på växtnäring och växtskyddsmedel bör avskaffas. Därmed behövs inget anslag för återföring av del av dessa skattemedel. Svenskt djurskydd håller hög standard i ett internationellt perspektiv. En ny dyr myndighet behöver inte inrättas. Det finns en risk att detta får till följd att ytterligare svenska särregler kommer att försvåra för den svenska livsmedelsproduktionen. Inte heller behöver den verksamhet som Livsmedelsekonomiska institutet bedriver ske i en speciell myndighet. Dessa myndigheter bör därför avskaffas. Staten skall inte ha till uppgift att marknadsföra eller stimulera konsumtionen av en viss typ av livsmedel. Detta skall skötas av marknaden utan statlig inblandning. Mot denna bakgrund föreslås att anslaget till ekologisk produktion slopas.

I Folkpartiets partimotion Fi240 yrkande 8 (delvis) föreslås att ramen för budgetåret 2003 fastställs till ett belopp som är 286 000 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 9 (delvis) bör den beräknade ramen för åren 2005 och 2006 uppgå till ett belopp som är 304 respektive 102 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Enligt Folkpartiet bör jordbruket ses som en näring bland alla andra. Den viktigaste åtgärden för ett livskraftigt jordbruk är att främja en bra småföretagarpolitik. En levande landsbygd är i grunden beroende av tillväxt och nyföretagande. Folkpartiet vill driva en jordbrukspolitik där man går från direktbidrag till jordbruket, till att betala bönderna för den samhällsnytta de gör. Folkpartiet vill anslå mer medel än regeringen till åtgärder inom djurskydd och djurhälsovård. Vidare avsätts ytterligare medel för konsumentpolitiska åtgärder vad gäller livsmedelshanteringen. Folkpartiet anser vidare att Jordbruksverket bör omvandlas till en mindre enhet med fokus på en bred landsbygdsutveckling. Ökade resurser beräknas för Sveriges lantbruksuniversitet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbygge. Med hänsyn till fiskets utsatta situation bör ytterligare medel tillföras Fiskeriverket.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion Fi241 en ökning av ramen för budgetåret 2004 med 276 000 000 kr (yrkande 5 delvis). För budgetåren 2005 och 2006 bör den beräknade ramen ökas med 248 respektive 248 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (yrkande 7 delvis). Kristdemokraternas inriktning för jordbruket syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion eller produktion som enkelt kan ställas om till livsmedelsproduktion. De anslagsförändringar som föreslås syftar till att förbättra det svenska jordbrukets konkurrenskraft i förhållande till omvärlden. Skatter och avgifter, bl.a. dieselskatten föreslås harmoniseras med övriga EU-länder. Detta bedöms vara en förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet och därmed för bevarandet av den öppna landskapsbilden samt möjliggöra ett fullt utnyttjande av befintliga EU-ersättningar. Kristdemokraterna anser att den skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel som jordbruket betalar skall återgå till jordbruksnäringen i form av finansiering av jordbruksforskning, åtgärder för att minska växtnäringens förluster och till stöd för utveckling av en mer miljöanpassad jordbruksverksamhet. Kristdemokraterna vill också tillskjuta jordbruket ytterligare resurser till en rad åtgärder för landsbygdens miljö och struktur. Dessa åtgärder motiveras bl.a. av att utfallet av Sveriges förhandlingar inom EU utfallit till det svenska jordbrukets nackdel. Förenklade regelverk leder vidare till minskat medelsbehov för Jordbruksverket och neddragningar av distriktsveterinärorganisationens överkapacitet möjliggör ytterligare besparingar. Extra resurser föreslås anvisas till ett återupprättande av skördeeskadeersättningen och därutöver föreslås på grund av Norrlandsjordbrukets utsatta situation särskilda stödåtgärder. Ett nytt anslag föreslås för att finansiera ersättning åt avbyttjänster i jordbruket. För att kompensera för de höga energiskatterna föreslås att ett nytt anslag inrättas för stöd till växthusnäringen. Vidare föreslås ett ökat stöd till miljöförbättrande åtgärder i jordbruket samt till bekämpning av djursjukdomar. Stödet till rennäringen har de senaste åren varit underdimensionerat, varför Kristdemokraterna föreslår en höjning av anslaget. Även ersättningarna för viltskador höjs ytterligare för att motsvara de behov som livskraftiga rovdjursstammar medför.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi242 yrkande 3 (delvis) att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2004 ökas med 210 000 000 kr. För budgetåren 2005 och 2006 föreslås en beräknad ram som är 210 respektive 210 miljoner kronor högre än vad regeringen förordat (yrkande 3 delvis). Centerpartiet föreslår ökade anslag bl.a. till åtgärder för landsbygdens miljö och struktur. Vidare bör ytterligare medel tillföras forskningen avseende miljöförbättringar inom jordbruket och ekologisk produktion.

Miljö- och jordbruksutskottet vill för sin del anföra följande. Utgiftsområdet omfattar 38 anslag fördelade på sju politikområden. Det mest omfattande politikområdet är Livsmedelspolitik som omfattar i första hand verksamhet som avser jordbruks- och trädgårdsnäringarna, fiskerinäringen samt livsmedel. Övriga politikområden är Landsbygdspolitik, Djurpolitik, Samepolitik, Skogspolitik, Utbildningspolitik och Forskningspolitik. Som framgår av pro-

positionen föreslås för budgetåret 2004 att sammanlagt 14,3 miljarder kronor anslås för utgiftsområdet. Ungefär 60 % av utgifterna finansieras från EU-budgeten. Merparten av EU-stödet avser obligatoriska åtgärder såsom areal-sättning, djurbidrag, intervention och exportbidrag. Därtill kommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering. Till dessa hör landsbygdsprogrammet och strukturplanen för fiskerinäringen i Sverige. Som regeringen redovisar i propositionen ökar ramen för utgiftsområdet år 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition med 111 miljoner kronor. Huvudsakligen förklaras detta av satsningar på forskning och utvecklingsverksamhet avseende ekologisk produktion samt fiske- och viltvård. Vidare överförs 25 miljoner kronor till utgiftsområdet från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Denna överföring möjliggör ökade insatser för biotopskydd inom skogsbruket. I förhållande till anvisade medel år 2003 ökar utgifterna med 3 992 miljoner kronor år 2004. Förutom ovanstående satsningar förklaras förändringen huvudsakligen av den från år 2003 till år 2002 tidigare lagda utbetalningen av arealstödsersättningar. Den 130 miljoner kronor högre konsekvensberäknade ramen för år 2006 jämfört med den föreslagna ramen för år 2004 beror främst på ökade obligatoriska EU-stöd.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om att ramen för utgiftsområde 23 skall fastställas till 14 278 732 000 kr för budgetåret 2004 och avstyrker motionerna Fi239 (m) yrkande 6, Fi240 (fp) yrkande 8, Fi241 (kd) yrkande 5 och Fi242 (c) yrkande 3 i denna del.

Utskottet anser vidare att regeringens förslag beträffande de beräknade utgifterna för budgetåren 2005 och 2006 såvitt gäller utgiftsområde 20 bör tillstyrkas och att motionerna Fi239 (m) yrkande 7, Fi240 (fp) yrkande 9, Fi241 (kd) yrkande 7 och Fi242 (c) yrkande 3 därmed bör avstyrkas i denna del.

Stockholm den 23 oktober 2003

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Åsa Domeij (mp), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Sven Gunnar Persson (kd), Christina Axelsson (s), Carina Ohlsson (s), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Christin Nilsson (s), Cecilia Widegren (m), Anita Brodén (fp), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Hans Stenberg (s).

Avvikande mening

1. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Catharina Elmsäter-Svärd (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Moderata samlingspartiet behövs det nya mer effektiva metoder i arbetet för att bevara den biologiska mångfalden. Ytterst bevarar den enskilde markägaren den biologiska mångfalden bättre än staten. En större andel av den skyddsvärda marken bör skyddas och vårdas genom att s.k. skötselkontrakt tecknas. Behovet av att köpa in skyddsvärd mark minskar därmed samtidigt som bevarandearbetet blir mer effektivt. För att finansiera arbetet med att bevara den biologiska mångfalden föreslås att en fond om en miljard kronor inrättas senast år 2007. Fonden bör vara öppen för donationer. I arbetet med att sanera förorenade markområden är det viktigt att prioritera de områden som är miljö- och hälsofarliga. För att kunna göra nödvändiga prioriteringar behövs vetenskapliga riskbedömningar av saneringsobjektens farlighet för människa och miljö. Sverige skall aktivt arbeta för införandet av ett effektivt EU-system för handel med utsläppsrätter vad gäller koldioxid. I förlängningen eftersträvas ett globalt system för handel med utsläppsrätter för att effektivt minska utsläppen av växthusgaser. Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi239 yrkandena 6 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 970 200 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås minskas med 971 respektive 973 miljoner kronor.

Utgiftsområde 23

Enligt vår mening belastas den svenska livsmedelsproduktionen med skatter på produktionsmedlen som är avsevärt högre än omvärldens. Skatten på den diesel som förbrukas i näringen måste sänkas till 53 öre och skatterna på växtnäring och växtskyddsmedel bör avskaffas. Därmed behövs inget anslag för återföring av del av dessa skattemedel. Svenskt djurskydd håller hög standard i ett internationellt perspektiv. En ny dyr myndighet behöver inte inrättas. Det finns en risk att detta får till följd att ytterligare svenska särregler kommer att försvåra för den svenska livsmedelsproduktionen. Inte heller behöver den verksamhet som Livsmedelsekonomiska institutet bedriver ske i en speciell myndighet. Dessa myndigheter bör därför avskaffas. Staten skall inte ha till uppgift att marknadsföra eller stimulera konsumtionen av en viss typ av livsmedel. Detta skall skötas av marknaden utan statlig inblandning. Mot denna bakgrund föreslås att anslaget till ekologisk produktion slopas. Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi239 yrkandena 6 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 313 560 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för

budgetåren 2005 och 2006 föreslås minskas med 338 respektive 158 miljoner kronor.

2. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Lennart Fremling (fp) och Anita Brodén (fp) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Folkpartiets måste ambitionen att nå ett hållbart samhälle bli mer än bara ord. Folkpartiet tycker att det är dags att tillsätta en hållbarhetskommission med uppgift att finna de systemfel som motverkar hållbar utveckling. Folkpartiets grundsyn är att man inom miljöområdet, liksom inom andra områden, skall undvika riktade stödåtgärder som ofta leder till ökad byråkrati och krångliga regler. Utgångspunkten skall i stället vara att den som förorenar betalar. Därför motsätter sig Folkpartiet ett riktat stöd till klimatinvesteringar. Det är av central betydelse att Sverige är pådrivande i det internationella miljösamarbetet och därför bör ytterligare medel tillföras denna verksamhet. Vidare föreslås ökade anslag till miljöforskning. Situationen i Östersjön är ytterst allvarlig med ökande hot från oljekatastrofer och torskbestånd som minskar dramatiskt. Mot den bakgrunden föreslås att ett särskilt Östersjö-konto inrättas. Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi240 yrkandena 8 (delvis) och 9 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 275 000 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås ökas med 50 respektive 50 miljoner kronor.

Utgiftsområde 23

Enligt Folkpartiet bör jordbruket ses som en näring bland alla andra. Den viktigaste åtgärden för ett livskraftigt jordbruk är att främja en bra småföretagarpolitik. En levande landsbygd är i grunden beroende av tillväxt och nyföretagande. Folkpartiet vill driva en jordbrukspolitik, där man går från direktbidrag till jordbruket till att betala bönderna för den samhällsnytta de gör. Folkpartiet vill anslå mer medel än regeringen till åtgärder inom djurskydd och djurhälsovård. Vidare avsätts ytterligare medel för konsumentpolitiska åtgärder vad gäller livsmedelshanteringen. Folkpartiet anser vidare att Jordbruksverket bör omvandlas till en mindre enhet med fokus på en bred landsbygdsutveckling. Ökade resurser beräknas för Sveriges lantbruksuniversitet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbygge. Med hänsyn till fiskets utsatta situation bör ytterligare medel tillföras Fiskeriverket. Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi240 yrkandena 8 (delvis) och 9 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 286 000 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås minskas med 304 respektive 102 miljoner kronor.

3. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Sven Gunnar Persson (kd) anför:

Utgiftsområde 20

Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan inte avgränsas till någon specifik sektor utan måste inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. För att komma till rätta med miljöproblemen har Sveriges riksdag antagit 15 nationella miljö kvalitetsmål. Det övergripande syftet är att överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Kristdemokraterna prioriterar satsningar på de miljö kvalitetsmål som i dagsläget bedöms vara svårast att uppnå. Därför anvisas extra medel till klimatinvesteringar för år 2004. För att genomföra sanering av förorenade naturområden föreslås att detta anslag tillförs ytterligare medel utöver regeringens förslag. Kristdemokraterna vill också betona vikten av en sammanhållen sjö- och skogsmarkskalkning och föreslår därför att nya medel tillförs kalkning av skogsmark. I Kristdemokraternas utgiftsmotion för utgiftsområde 23 återfinns satsningar för att hindra näringsläckaget från jordbruket till hav, sjöar och vattendrag. De medel som anslås för biologisk mångfald i skogen skall fördelas till olika typer av åtgärder. Arbetet bör bedrivas dels genom att staten köper in mark för att ta den ur produktion, dels genom frivilliga överenskommelser i form av naturvårdsavtal. Avsättning av nyckelbiotoper bör föregås av en grundlig inventering för att öka träffsäkerheten i de ekologiska bedömningarna. Kristdemokraterna föreslår ett något långsammare genomförande av statliga markuppköp, effektivisering av administrationen och en högre andel frivilliga avsättningar samtidigt som en avvägning görs mellan miljömålet och produktionsmålet. Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi241 yrkandena 5 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 210 000 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås minskas med 370 respektive 370 miljoner kronor.

Utgiftsområde 23

Kristdemokraternas inriktning för jordbruket syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion eller produktion som enkelt kan ställas om till livsmedelsproduktion. De anslagsförändringar som föreslås syftar till att förbättra det svenska jordbrukets konkurrenskraft i förhållande till omvärlden. Skatter och avgifter, bl.a. dieselskatten, föreslås harmoniseras med övriga EU-länder. Detta bedöms vara en förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet och därmed för bevarandet av den öppna landskapsbilden samt för att möjliggöra ett fullt utnyttjande av befintliga EU-ersättningar. Kristdemokraterna anser att den skatt på handelsgodslar och bekämpningsmedel som jordbruket betalar skall återgå till jordbruksnäringen i form av finansiering av jordbruksforskning, åtgärder för att minska växtnäringsförluster och till stöd för utveckling av en mer miljöanpassad

jordbruksverksamhet. Kristdemokraterna vill också tillskjuta jordbruket ytterligare resurser till en rad åtgärder för landsbygdens miljö och struktur. Dessa åtgärder motiveras bl.a. av att utfallet av Sveriges förhandlingar inom EU utfallit till det svenska jordbrukets nackdel. Förenklade regelverk leder vidare till minskat medelsbehov för Jordbruksverket och neddragningar av distriktsveterinärorganisationens överkapacitet möjliggör ytterligare besparingar. Extra resurser föreslås anvisas till ett återupprättande av skördeskadeersättningen och därutöver föreslås på grund av Norrlandsjordbrukets utsatta situation särskilda stödåtgärder. Ett nytt anslag föreslås för att finansiera ersättning åt avbyttjänster i jordbruket. För att kompensera för de höga energiskatterna föreslås att ett nytt anslag inrättas för stöd till växthusnäringen. Vidare föreslås ett ökat stöd till miljöförbättrande åtgärder i jordbruket samt till bekämpning av djursjukdomar. Stödet till rennäringen har de senaste åren varit underdimensionerat, varför Kristdemokraterna föreslår en höjning av anslaget. Även ersättningarna för viltskador höjs ytterligare för att motsvara de behov som livskraftiga rovdjursstammar medför. Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi241 yrkandena 5 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 276 000 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås minskas med 248 respektive 248 miljoner kronor.

4. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Jan Andersson (c) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Centerpartiet blir det utan tillväxt inte möjligt att sanera miljöskador och kretsloppsanpassa samhället. Utan ett hållbart samhälle försämrar vi möjligheterna för tillväxt och ett sunt utnyttjande av naturresurser och människor. För att tillväxten skall kunna ske utan att skada människors hälsa eller miljön, krävs att politiken är tydlig med att förhindra det. En långsiktigt hållbar tillväxt kräver nytänkande. Miljöarbetet är långsiktigt och en god ekonomisk investering i framtiden. Därför krävs en miljödriven tillväxt om vi långsiktigt skall bli rika. Centerpartiet vill göra kraftiga satsningar på att hejda klimatförändringarna. För att klara uppsatta mål behövs en effektiv skatteväxling och fortsatta bidrag till KLIMP-projekt. Satsningar som har effekter på utsläppen av växthusgaser, ger ränteåterbäring i framtiden. Vi vill bevara den biologiska mångfalden med hjälp av långsiktiga skötselavtal och möjliggöra saneringar av förorenade markområden. Andra skall inte betala för vårt dåliga miljösamvete. En stor del av Sveriges bistånd bör styras om till miljöbistånd. Miljöbiståndet avser t.ex. åtgärder inom Östersjöns avvattningsområde. Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi242 yrkande 3 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 235 150 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås ökas med 604 respektive 1 188 miljoner kronor.

Utgiftsområde 23

Centerpartiet föreslår ökade anslag bl.a. till åtgärder för landsbygdens miljö och struktur. Vidare bör ytterligare medel tillföras forskningen avseende miljöförbättringar inom jordbruket och ekologisk produktion. Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi242 yrkande 3 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2004 med 210 000 000 kr. Den beräknade utgiftsramen för budgetåren 2005 och 2006 föreslås ökas med 210 respektive 210 miljoner kronor.

Särskilt yttrande

Prisstöd till rennäringen

Catharina Elmsäter-Svärd (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m) anför:

Inom ramen för anslaget 45:1 Främjande av rennäringen (utgiftsområde 23) ingår bl.a. ett prisstöd till rennäringen enligt förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött. Regeringen har i sitt budgetförslag för år 2004, med hänvisning till att pristillägget fått en allt mindre betydelse för den enskilde renägarens ekonomi och med hänsyn till det statsfinansiella läget föreslagit att pristillägget skall halveras. Vi anser att den föreslagna reduceringen av det kilorelaterade pristillägget på renkött är för stor i nu gällande situation. Enligt vår mening borde det vara möjligt att inom ramen för anslaget göra en sådan omfördelning att en halvering av pristillägget kan undvikas.

BILAGA 14

Näringsutskottets protokollsutdrag

2003/04:2.4

NÄRINGSUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2003/04:2

DATUM 2003-10-14

TID 11.00–11.45
 13.00–13.30

§ 4 Ev. yttrande till finansutskottet över utgiftsramar m.m.

Behandlas fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2003/04:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller budgetens utgiftsramar m.m. jämte motioner.

Utskottet beslutar att inte avge yttrande. I stället beslutar utskottet att genom protokollsutdrag meddela finansutskottet

att s-, v- och mp-ledamöterna tillstyrker berörda förslag i propositionen och avstyrker motsvarande motionsyrkanden,

att m-ledamöterna tillstyrker motion 2003/04:Fi239 i berörd del,

att fp-ledamöterna tillstyrker motion 2003/04:Fi240 i berörd del,

att kd-ledamöterna tillstyrker motion 2003/04:Fi241 i berörd del,

att c-ledamöterna tillstyrker motion 2003/04:Fi242 i berörd del.

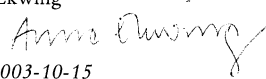
Denna paragraf förklaras omedelbart justerad.

Vid protokollet
 Anna Ekwing

Justeras
 Marie Granlund

Rätt utdraget intygar

Anna Ekwing

Exp. 2003-10-15
 FiU

BILAGA 15**Arbetsmarknadsutskottets yttrande
2003/04:AU1y****Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och
14 Arbetsliv****Till finansutskottet**

Finansutskottet har berett övriga utskott tillfälle att avge yttrande över budgetpropositionen för 2004 bl.a. om den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2004, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna och om förslag till utgiftstak för staten för åren 2005 och 2006 med eventuella motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Arbetsmarknadsutskottet, som har beredningsansvaret för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv, yttrar sig i det följande om utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. Utskottet kommenterar även oppositionens förslag till ramar i respektive partimotion 2003/04:Fi239 (m), 2003/04:Fi240 (fp), 2003/04:Fi241 (kd) och 2003/04:Fi242 (c).

Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m.*Budgetpropositionen*

De makroekonomiska förutsättningar som förslagen i budgetpropositionen bygger på utgörs av underlag från Statistiska centralbyrån (SCB), OECD och Konjunkturinstitutet (KI). Enligt vad som redovisas i propositionens bilaga 2, Svensk ekonomi, slutfördes prognosarbetet den 12 september.

Regeringen framhåller i finansplanen att den internationella ekonomiska utvecklingen är osäker. Uppgången har ännu inte tagit fart, men tecken tyder på att en återhämtning har inletts. Svensk ekonomi har klarat den internationella lågkonjunkturen väl – sysselsättningen är hög, tillväxten god och arbetslösheten fortfarande låg jämfört med många andra länder. Det totala antalet sysselsatta har i princip varit oförändrat trots att sysselsättningen inom näringslivet successivt minskat sedan inledningen av 2001. Förklaringen är bl.a. att sysselsättningen ökat inom offentlig sektor. Antalet sysselsatta där väntas dock minska något i år. En svag ökning förutses under senare delen av 2004 i

takt med att efterfrågan i ekonomin tilltar. Den reguljära sysselsättningen beräknas uppgå till 77,7 % i år och till 77,3 % nästa år, vilket innebär att regeringens mål om 80 % i åldern 20–64 år i reguljär sysselsättning 2004 (sysselsättningsmålet) inte nås. En viktig förklaring är att antalet studerande ökat sedan målet fastställdes. En ytterligare förklaring är att nettoinvandringen ökat.

Den svaga sysselsättningsutvecklingen, färre personer i arbetsmarknadspolitiska program och ett ökande arbetskraftutbud har inneburit att den öppna arbetslösheten stigit successivt sedan mitten av 2002. Utbudet av arbetskraft har fortsatt att öka trots de senaste årens svaga efterfrågan på arbetskraft. Till detta bidrar en hög befolkningstillväxt och neddragning av antalet deltagare i t.ex. arbetsmarknadsutbildning. Ökningen av antalet långvarigt sjuka utan arbete har dock i flera år verkat i motsatt riktning.

För innevarande år beräknas utgifterna på utgiftsområde 13 Arbetsmarknad bli 3,8 miljarder kronor högre än i statsbudgeten, vilket är den största utgiftsökningen inom utgiftsområdena. Enligt förslag i tilläggsbudgeten ökas anslag 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd med 3,9 miljarder kronor. Skälet till de ökade utgifterna är att antalet öppet arbetslösa beräknas bli högre än vad regeringen tidigare antagit. Anslag 22:11 Bidrag till lönegarantiersättning föreslås bli ökat med 200 miljoner kronor. Antalet anställda vid företag som går i konkurs och ersättningsnivån per person har fortsatt att stiga under första halvåret 2003.

Budgetförslaget för 2004 baseras på ett antal nyckeltal för arbetsmarknaden enligt nedan. (Prognoser från 2003 års ekonomiska vårproposition inom parentes.)

Öppen arbetslöshet, (procent av arbetskraften)	4,7 (4,3)
Arbetsmarknadspolitiska program (procent av arbetskraften i konjunkturberoende program)	2,2 (2,0)
Antal sysselsatta	4 239 000
Reguljär sysselsättningsgrad (reguljärt sysselsatta 20–64 år i procent av befolkningen i den åldersgruppen)	77,3

Den senaste månadsstatistiken från AMS och SCB samt KI:s månadsbarometer

AMS presenterade sin senaste månadsstatistik den 7 oktober. Arbetslösheten nådde 5 % av arbetskraften 16–64 år i september jämfört med 4 % för ett år sedan. Även jämfört med månaderna dessförinnan har arbetslösheten ökat svagt i säsongrensade tal. AMS konstaterar att en tydlig återhämtning i den svenska konjunkturen dröjer. Industrins framtidsförväntningar är mer dämpade än under augusti, vilket enligt AMS bör hänga samman med den försva-

gade dollarn, samtidigt som byggsektorn blivit än mer avvaktande. AMS framhåller att företagen fortfarande satsar på att förbättra lönsamheten, och produktiviteten ökade med 2,5 % för hela ekonomin under första halvåret. Baksidan av detta syns enligt AMS i fortsatt höga varselsiffror. Under september varslades 8 200 personer om uppsägning, vilket är en ökning med 35 % på ett år. Cirka 30 % av de varslade blir arbetslösa enligt nya siffror från AMS. Under månaden anmäldes 27 000 nya platser till arbetsförmedlingen, en minskning med ca 6 000 i förhållande till september förra året. Det är framför allt inom offentliga tjänster som minskningen av lediga platser skett. – Den minskade volymen arbetsmarknadsprogram under första halvåret 2003 har bidragit till en ökad öppen arbetslöshet. Cirka 82 000 personer deltog i slutet av september i något arbetsmarknadsprogram, vilket är närmare 36 000 färre än vid motsvarande tidpunkt för ett år sedan. Obalanslet uppgår till 6,9 % av arbetskraften jämfört med 6,6 % september 2002. Den öppna arbetslösheten bestäms nu av sysselsättningsutvecklingen och förändringar av arbetskraftsutbudet. AMS framhåller att uppgången i arbetslösheten även gör sig påmind i län med en i övrigt stabil arbetsmarknad.

SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) i september, som publicerades den 16 oktober, visar också en uppgång av arbetslösheten till 4,8 %, vilket är en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med september 2002. Det är kvinnor i åldersgruppen 16–24 år som påverkats mest. Även SCB ser minskningen av antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program som en förklaring till ökningen av arbetslösheten. – SCB har i uppdrag att ta fram uppgifter om andelen sysselsatta enligt sysselsättningsmålet (80 % i åldrarna 20–64 år i reguljärt arbete 2004). Procenttalet uppgick i september till 78,1, att jämföra med 78,4 % i september 2002. Antalet sysselsatta var totalt 4 249 000 och det genomsnittliga antalet utförda arbetstimmar per vecka uppgick till 143,7 miljoner. Förändringen i förhållande till september 2002 av dessa siffror ligger båda inom den statistiska felmarginalen.

KI:s Konjunkturbarometer för september visar att återhämtningen i svensk industri går trögt. Orderingången har varit i stort sett oförändrad de senaste månaderna medan produktionsvolymen har ökat marginellt. KI konstaterar att sysselsättningen har försvagats ytterligare. – Enligt KI:s rapport Lönebildningen, Samhällsekonomiska förutsättningar i Sverige 2003, som publicerats denna månad, kan återhämtningen på arbetsmarknaden väntas dröja till nästkommande vinter. KI bedömer att sysselsättningen stagnerar 2004 och att arbetslösheten ökar till 5 % för att sedan långsamt sjunka tillbaka till 4,7 % 2005. Först 2006 räknar KI med en mer påtaglig förbättring, då arbetslösheten minskar till 4,3 %.

Övrigt

I AMS prognos Arbetsmarknadsutsikterna för år 2003 och 2004 (Ura 2003:5) som publicerades i maj konstateras att konjunkturavmattningen i omvärlden och i landet har börjat ge avtryck på den svenska arbetsmarknaden. AMS finner inte några tydliga indikationer på att konjunkturen kommer att förstär-

kas i sådan grad att det sker nämnvärda förbättringar på arbetsmarknaden det närmaste året. Nästa år minskar arbetskraften med 18 000 personer till följd av att fler väljer att studera på högskola och på grund av att utslagningen av arbetskraft till förtidspension blir fortsatt stor. Sammantaget innebär detta att arbetslösheten ökar till 4,8 % innevarande år för att minska till 4,5 % nästa år. Prognosen bygger på att ca 2 % av arbetskraften återfinns i arbetsmarknads-politiska program.

Arbetsmarknadsutskottets kommentarer till arbetsmarknadsläget m.m.

Den väntade vändningen av konjunkturen låter vänta på sig. Den svaga uppgång av sysselsättningen som regeringen baserade budgeten för 2003 på har inte blivit verklighet. Sysselsättningen är i stort sett oförändrad och väntas nästa år öka bara marginellt. Arbetslösheten ligger som årsgenomsnitt för 2003 nära en procentenhet högre än antagandena i förra årets budgetproposition. Eftersom de statliga utgifterna är känsliga för förändringar av arbetslösheten har detta inneburit en påfrestning på statsbudgeten, vilket nu visar sig i förslaget att på tilläggsbudget öka anslaget för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd med närmare 4 miljarder kronor. Det skall då också noteras att vissa utgifter på detta anslag beräknats minska till följd av att fler personer inom aktivitetsgarantin kan få anställning med det nya särskilda anställningsstödet i stället för att delta i andra aktiviteter med aktivitetsstöd. Anställningsstödet lämnas till arbetsgivare i form av en kreditering på skattekonto. Enligt förslag i vårpropositionen för 2003 minskades av detta skäl anslag 22:2 med drygt 100 miljoner kronor.

Utskottet kan liksom regeringen konstatera att prognosen tyder på att sysselsättningsmålet för 2004 om 80 % sysselsatta i åldersgruppen 20–64 år inte nås. Det är enligt utskottets mening angeläget att ändå stå fast vid detta mål och att ansträngningar görs för att nå dit. Som utskottet tidigare framhållit är sysselsättningsmålet ett uttryck för en högre ambitionsnivå än det s.k. halveringsmålet om 4 % arbetslöshet som uppnåddes i slutet av 2000. En hög sysselsättningsnivå i kombination med låg arbetslöshet innebär stärkta statsfinanser som kan användas för satsningar på välfärden. Sysselsättningsmålet rör inte bara samhällsekonomin i stort och förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Lika viktigt är att en ökad sysselsättning innebär att personer som i dag försörjs genom sociala bidrag och ersättningar kan bli självförsörjande. Ett arbete stärker individens självkänsla. Fler i arbete innebär minskade sociala klyftor.

Därför är det oroande att sysselsättningen faller och arbetslösheten ökar i vissa grupper. Ökningen av arbetslösheten är särskilt påtaglig bland ungdomar i åldern 18–24 år. Enligt AMS statistik var 48 000 ungdomar i dessa åldrar arbetslösa i september, vilket är 12 000 fler än för ett år sedan. SCB framhåller i sin kommentar till statistiken speciellt arbetslösheten bland unga kvinnor. I åldrarna 16–24 år uppgår arbetslösheten bland kvinnor till 11,7 %. – Regeringen konstaterar att sysselsättningen bland ungdomar fallit kraftigt under de senaste tio åren. Utskottet kan i anslutning till detta hänvisa till en

nyligen publicerad uppsats från Arbetslivsinstitutet, Ungdomars inträde i arbetslivet, som belyser det förhållandet att ungdomar studerar längre och kommer senare in i arbetslivet. Hälften av alla män mellan 16 och 19 år arbetade heltid 1976, jämfört med 11 % 2002. Bland kvinnorna minskade de heltidsarbetande från 40 % till 8 %. Studietiden har förlängts, över 90 % av alla ungdomar går i gymnasieskola och fler än någonsin fortsätter till universitet och högskolor. Men bland ungdomar mellan 16 och 24 år finns också en grupp på ungefär 10 % "inaktiva" som varken arbetar eller studerar. De är inte heller registrerade som arbetslösa, föräldralediga eller i värnplikt. Dessa ungdomar tenderar att bli alltfler. Uppsatsförfattaren, forskaren Ulla Arnell Gustafsson, konstaterar att ett sent inträde i arbetslivet får konsekvenser för familjebildningen, särskilt för kvinnor som vinner socialt på att skjuta upp barnafödandet tills de är ordentligt etablerade på arbetsmarknaden. Sen familjebildning och få barn får konsekvenser för hela samhället när arbetskraftsutbudet minskar i framtiden. – Som arbetsmarknadsutskottet ser det är ett senare inträde på arbetsmarknaden inte något negativt om förklaringen är att fler studerar, men som regeringen framhåller är det viktigt att öka genomströmningen i utbildningen och att inträdet på arbetsmarknaden inte i onödan försenas. Viljan att arbeta och att kombinera arbete och studier måste tas till vara bättre.

Som sägs i budgetpropositionen är sysselsättningen också central ur ett jämställdhetsperspektiv. År 2002 ingick 79 % av kvinnorna i arbetskraften mot 84 % av männen. 76 % av kvinnorna var sysselsatta jämfört med 80 % av männen. Kvinnors löne- och företagarinkomst uppgår bara till 63 % av männens. Skillnaderna minskar om man också ser till sådana skattepliktiga ersättningar som är kompensation för utebliven inkomst vid föräldraledighet, ohälsa och arbetslöshet. Om man också beaktar utjämningseffekten av skatter uppgår kvinnornas inkomster till 71 % av männens inkomster efter skatt. För att kvinnornas inkomster skall närma sig männens krävs dock i första hand att deras arbetsmarknadsbaserade inkomster ökar. Med en ökad sysselsättning bland kvinnorna ökar också förutsättningarna att nå sysselsättningsmålet.

Om målet skall nås måste sysselsättningen öka i alla grupper. Därför krävs det ytterligare insatser även för invandrare, för äldre och för sjuka liksom för de arbetslösa. Fler invandrare måste komma ut i arbete, fler äldre måste kunna arbeta längre och sjukfrånvaron måste minska. Arbetsmarknadsutskottet värdesätter att regeringen har uttalade målsättningar i förhållande till dessa grupper. Detta är dock inte tillräckligt. Arbetsmarknadspolitiken måste också bli effektivare. Det är viktigt att den tydligare inriktas mot huvuduppgifterna att förmedla arbete och motverka arbetskraftsbrist. Insatserna måste också inriktas mot de personer som står längst bort från arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutskottet instämmer också i vikten av att korta ned arbetslöshetstiderna, betona handlingsplanernas betydelse och att förbättra styrningen av arbetsmarknadspolitiken. Av stor vikt är också att antalet arbetade timmar kan öka, t.ex. bland deltidsarbetande kvinnor. Det räcker dock inte med insatser på det arbetsmarknadspolitiska området. Även på andra områden krävs en

aktiv politik om sysselsättningsmålet skall kunna nås. I propositionen redovisas sådana åtgärder.

En väl fungerande lönebildning är också av avgörande betydelse. Med löneökningar inom de samhällsekonomiska ramarna blir det möjligt med lägre arbetslöshet, högre sysselsättning och högre produktion. Regeringen framhåller att sysselsättningsmålet förutsätter måttliga nominella löneökningar. Vikten av en väl fungerande lönebildning betonas också av KI i den förutnämnda rapporten om lönebildningen. En något långsammare löneökningstakt än vad som är den mest troliga skulle bidra till en snabbare återhämtning av konjunkturen och sysselsättningen enligt KI. Om regering och riksdag genomför strukturella reformer som ökar arbetsutbudet kan arbetsmarknadens parter och medlare genom återhållsamma löneökningar bidra till att sysselsättningen anpassas snabbare mot det högre utbudet. Enligt KI skulle arbetslösheten kunna sänkas varaktigt om parterna och medlare tar ännu större hänsyn till de samhällsekonomiska fördelarna med hög sysselsättning och låg arbetslöshet. Arbetsmarknadsutskottet instämmer i detta men vill samtidigt betona att lönebildningen i första hand är ett ansvar för parterna.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att tecken tyder på att vändningen i ekonomin dröjer, att arbetslösheten nästa år ligger kvar på ungefär samma nivå som i år och att den reguljära sysselsättningsgraden sjunker något. Samtidigt antas antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program ligga på oförändrad nivå jämfört med i år. Som framgått deltar betydligt färre personer i arbetsmarknadspolitiska program i år jämfört med 2002, vilket spår på den öppna arbetslösheten. Detta förhållande inger viss oro, vilket gör det angeläget att regeringen löpande följer utvecklingen och vid behov vidtar åtgärder. Det är givetvis av stor betydelse att vid en vändande konjunktur snabbt kunna fylla vakanserna, men detta får inte leda till att arbetslösa personer i avvaktan på vändningen lämnas utanför den aktiva arbetsmarknadspolitiken under alltför långa tider. De arbetslösa måste vara rustade att ta de nya arbeten som erbjuds. Utrymmet för utbildningsinsatser m.m. får med andra ord inte vara alltför begränsat. I sammanhanget bör man också peka på att tillgången till utbildad arbetskraft är av mycket stor betydelse för att lönerna inte skall pressas upp. Även i detta avseende måste regeringen vara uppmärksam på utvecklingen.

De prognoser som regeringens förslag grundas på ligger nära de motsvarande bedömningarna av KI och AMS. Underlaget för beräkningen av ramen för utgiftsområde 13 bör därför godtas. Utskottet vill dock samtidigt med kraft understryka att det måste finnas en beredskap för att på olika sätt möta en sämre utveckling på arbetsmarknaden.

Utskottets synpunkter på oppositionens förslag till ramar m.m.

Regeringens förslag på utgiftsområdena 13 och 14 för 2004 jämfört med oppositionens förslag framgår av nedanstående tabeller.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Miljoner kronor

Regeringen		m	fp	kd	c
2004 989	61	- 3 298	-10 000	-9 195	-13 325
2005 257	58	- 6 953	-10 500	-10 130	-13 125
2006 773	56	- 9 175	-10 700	-10 870	-13 525

Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Miljoner kronor

Regeringen		m	fp	kd	c
2004	1 135	-78	-208	-230	-230
2005	1 161	-256	-219	-260	-240
2006	1 178	-358	-245	-518	-250

Som framgår av tabellerna föreslår oppositionen mindre utgiftsramar än regeringen på båda utgiftsområdena. En jämförelse med partiernas förslag på andra utgiftsområden visar att det framför allt är inom arbetsmarknadspolitiken som oppositionen tänker sig kraftiga neddragningar. Genom dessa besparingar uppkommer i varierande grad utrymme för de satsningar som förordas på andra områden.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

På utgiftsområde 13 föreslås besparingar framför allt på anslagen 22:1–22:3 som avser Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader, ersättningen till arbetslösa och programdeltagare och kostnaden för köp av arbetsmarknadsutbildning. Detta framgår av nedanstående tabell.

Utgiftsområde 13

Tusental kronor

Anslag	Regeringen	m	fp	kd	c (A363) Anger anslags- nivå
22:1 AMV förv. kostnader	4 742 879	-256 115	-1 400 000	-410 000	-700 000
22:2 Bidrag till arb.löshetsersättn. o. aktivitetsstöd	39 253 000	-2 257 048	-9 100 000	-8 665 000	-9 165 000
22:3 Köp av arb.markn. utb. o. övr. kostn.	3 986 573	-846 748		-900 000	-3 500 000

Folkpartiet och Kristdemokraterna föreslår utgiftsminskningar i storleksordningen 10 miljarder kronor och Centerpartiet drygt 13 miljarder kronor på dessa anslag redan under kommande budgetår. Moderaterna, som för 2004 gör mer begränsade besparingar, föreslår för budgetåret 2005 anslagsminskningar med runt 7 miljarder kronor och för 2006 med drygt 9 miljarder kronor.

Liksom föregående år tänker sig dessa partier att åstadkomma besparingarna på främst tre sätt, nämligen genom en förändrad finansiering av arbetslöshetsförsäkringen, en minskad omfattning av de arbetsmarknadspolitiska programmen och genom en omstöpning av AMS.

En svårighet vid bedömningen av oppositionens alternativ är avsaknaden av en redovisning av de makroekonomiska förutsättningar som förslagen utgår från. Nivån på arbetslösheten är i hög grad styrande för kostnaderna. Med nuvarande regelverk gör fluktuationer i den öppna arbetslösheten på en procentenhet utslag på statsbudgetens utgiftssida med i storleksordningen 5 miljarder kronor till vilket kommer kostnader för arbetsmarknadsprogram och aktivitetsstöd för programdeltagare. Vid sidan av det minskar skatteintäkterna genom de arbetsmarknadsinsatser som finansieras genom kreditering på arbetsgivarens skattekonto. Framför allt anslagen 22:2 och 22:3 avser utgifter som är konjunkturkänsliga. Rimligen måste oppositionen utgå från antingen en lägre arbetslöshetsnivå eller minskade kostnader för arbetslösheten eller en kombination av bådadera. Något exakt besked på denna punkt går inte att utläsa av motionerna.

I korthet fungerar det nuvarande finansieringssystemet, som regleras i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, på följande sätt.

Arbetslöshetskassorna bidrar till finansieringen genom den s.k. finansieringsavgiften, som är relaterad till antalet medlemmar och den genomsnittligt utbetalade dagpenningen i arbetslöshetskassan i fråga. Kassan skall för varje medlem till staten betala motsvarande 131 % av den under det löpande verk-

samhetsåret genomsnittligt utbetalade dagpenningen enligt den s.k. inkomstbortfallsförsäkringen. Därutöver betalas för varje medlem en s.k. utjämningsavgift för finansiering av ett utjämningsbidrag som är gemensamt för kassorna. Avgiften motsvarar 3 % av den gällande högsta dagpenningen. Arbetslöshetskassorna skall ta ut medlemsavgifter som tillsammans med andra inkomster får antas täcka förvaltningskostnader, dessa avgifter och övriga utgifter. – I den mån intäkterna från dessa avgifter inte är tillräckliga finansieras utbetalningarna med allmänna medel. Arbetsmarknadsavgiften enligt socialavgiftslagen (2000:980) uppgår från den 1 januari 2003 till 3,70 % från att tidigare ha varit 5,84 %. Enligt lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter skall arbetsmarknadsavgiften bl.a. finansiera arbetslöshetsersättningen. Även aktivitetsstödet till personer som uppfyller förutsättningarna för inkomstrelaterad ersättning finansieras med denna avgift.

De försäkrades insatser är alltså inte relaterade till arbetslöshetsnivån i kassan eller till arbetslösheten i stort utan till den dagpenning som kassans arbetslösa medlemmar har, vilken i sin tur är kopplad till löneläget bland kassans medlemmar. På detta sätt innebär finansieringssystemet att lönehöjningar kan gå ut över hela medlemskollektivet.

Partierna skissar på något olika modeller för hur en ökad egenfinansiering skulle åstadkommas. Moderaterna vill se en egenfinansiering som relateras till månadslönen, medan Kristdemokraterna och Centerpartiet förordar en egenfinansiering som relateras till utbetalningarna. Folkpartiet talar i sin motion om en helt annan modell för finansieringen med en högre egenavgift som blir avdragsgill och motsvaras av en skattelättnad för den enskilde.

Moderaternas förslag går längre i detaljeringsgrad än de övrigas och innebär att dagens avgift ersätts med en försäkringspremie som relateras till månadslönen. Premien skall tas ut med 2 % på sådana arbetsinkomster som är ersättningsberättigade. Premien skall vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Förslaget har likheter med det finansieringssystem som infördes av fyrtipartiregeringen år 1994 men som upphävdes sedan Socialdemokraterna återtagit regeringsmakten på hösten det året.

Genom åren har riksdagen tagit ställning till olika förslag från oppositionen om en ökad egenfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen som väntas leda till kraftigt reducerade utgifter för försäkringen. Mer eller mindre preciserade modeller har föreslagits. Arbetsmarknadsutskottet har bl.a. i yttranden till finansutskottet framhållit att det varit svårt att få någon klarare bild av hur partierna mera i detalj tänkt sig finansieringen. Frågor som inställer sig är bl.a. vad den enskildes insats mera exakt skall relateras till och vilka som skall stå för finansieringen, hela löntagarkollektivet eller bara de som är medlemmar i en kassa eller möjligen de som kan sägas ha förankring på arbetsmarknaden och i så fall hur detta kriterium skall bestämmas. Moderaternas förslag är i det hänseendet tydligare än de övriga partiernas. Det anknyter till en finansieringsmodell som faktiskt gällde under en kort period. Egeninsatsen tas i det förslaget ut i förhållande till den enskildes ersättningsgilla inkomst av arbete.

Arbetsmarknadsutskottet vill här nedan kortfattat beskriva vad finansieringssystemet innebär för närvarande och vad en ökad finansieringsgrad till en tredjedel av utbetalningarna skulle innebära. Sifferuppgifterna är i huvudsak hämtade ur AMS verksamhetsberättelse 2002 för arbetslöshetsförsäkringen.

År 2002 uppgick den genomsnittliga dagpenningen i de 38 arbetslöshetskassorna till 569 kr. 131 % av detta är 745 kr. Den fakturerade finansieringsavgiften uppgick till 2,84 miljarder kronor. Den totalt utbetalade ersättningen uppgick till 22,7 miljarder kronor. Finansieringsavgiften täckte alltså ca 12,5 % av det utbetalda beloppet. I budgetpropositionen för 2002 beräknades arbetsmarknadsavgiften inbringa drygt 50 miljarder kronor; efter sänkningen till 3,70 % beräknas motsvarande intäkter för 2003 uppgå till 33,4 miljarder kronor.

Förhållandena varierar starkt mellan olika kassor. Det gäller inte bara den genomsnittliga dagpenningen utan också t.ex. andelen ersättningstagare, ersättningsdagar per ersättningstagare respektive per medlem och den totala utbetalningen i förhållande till antalet medlemmar. I Farmacitjänstemännens a-kassa var 3 % av medlemmarna ersättningstagare 2002 och den genomsnittliga utbetalningen per medlem var knappt 1 000 kr att jämföra med Musikerernas m.fl. a-kassa där nästan varannan medlem var ersättningstagare och ersättningen per medlem uppgick till nästan 30 000 kr. Den förstnämnda kassan var inte långt från att vara självfinansierad medan medlemsinsatserna i musikererkassan till mycket liten del täckte utbetalningarna. I Sveriges fiskares a-kassa uppbar 80 % av medlemmarna ersättning, och den totala ersättningen per medlem motsvarade knappt 22 000 kr. Allra högst andel ersättningstagare finns i ALFA-kassan. I de till medlemsantalet största kassorna, Akademikerernas, Kommunalarbetarnas, Metallindustriarbetarnas och SIF:s, var andelen ersättningstagare 6, 18, 15 respektive 10 %.

Om en tredjedel av den totalt utbetalda ersättningen 2002 fördelades på de ca 3,8 miljoner a-kassemedlemmarna skulle varje medlem bidra med strax under 2 000 kr/år. Detta skulle då inte täcka några administrationskostnader. Medlemmarna betalar i dag via sin medlemsavgift också för kassornas förvaltningskostnader m.m. Medlemsavgiften är därför högre än vad som motsvarar finansieringsavgiften och uppgick under 2002 i snitt till 1 045 kr för kollektivt anslutna medlemmar. För direktanslutna medlemmar tar de flesta kassorna ut en högre avgift. Hur stor kostnadsökningen skulle bli för varje enskild medlem är alltså beroende av om administrationskostnaderna i en allmän försäkring skulle tas ut direkt via de försäkrade eller på annat sätt. Den faktiska kostnaden för den enskilde skulle givetvis också påverkas av om avgiften var avdragsgill eller ej.

Detta exempel avser förhållandena 2002. En på samma sätt beräknad egenfinansiering skulle kunna innebära en betydligt högre kostnad för den enskilde vid ett sämre arbetsmarknadsläge. Som exempel kan tas 1995, då utgifterna för arbetslöshetsersättningen var som högst. Det året utbetalades när-

mare 39 miljarder kronor, vilket skulle ha inneburit en betydligt större medlemsinsats.

Arbetsmarknadsutskottet är lika kritiskt som tidigare mot en ökad egenfinansiering av denna storlek. Skälen är flera och har i förra årets yttrande till finansutskottet över ramarna angetts på följande sätt.

Det är fråga om en kraftigt höjd insats för den enskilde, som kan bli särskilt betungande i ett svagt arbetsmarknadsläge med hög arbetslöshet. Förslagen har dessutom den bristen att den enskilde och hans eller hennes fackliga organisation inte på samma sätt som i nuvarande system får anledning att ta ansvar för löneutvecklingen inom den egna kassans område. Ett system som bygger på avgifter som anknyter till en i förväg ökad kostnad framstår dessutom som administrativt krångligt.

Man måste också betänka att så kraftigt ökade insatser som det skulle vara fråga om säkerligen skulle påverka människors vilja att vara försäkrade, allra helst sådana grupper som löper liten risk att bli arbetslösa. Om försäkringen samtidigt skulle vara obligatorisk skulle den höjda egeninsatsen säkerligen av många i praktiken uppfattas som en ren skattehöjning.

Oavsett invändningarna i sak ser arbetsmarknadsutskottet det som helt realistiskt att förslagen skulle kunna genomföras så snabbt att de får genomslag på budgeten redan under nästa år. Det är fråga om genomgripande systemförändringar som skulle kräva lagändringar och administrativa anpassningar. Enligt utskottets mening får de i fp-, kd- och c-motionerna skisserade finansieringssystemen mer ses som tankemodeller än som faktiska besparingar under de närmaste budgetåren. Även förslaget i Moderaternas motion bör avvisas eftersom även det leder till oacceptabelt höga avgifter. Det har dessutom en fördelningspolitiskt tveksam konstruktion med tanke på att avgiften skulle vara avdragsgill.

Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Även på utgiftsområde 14 föreslås relativt stora besparingar framför allt på myndighetsanslagen, vilket framgår av nedanstående tabell. Folkpartiet och Kristdemokraterna vill kraftigt minska anslagen för Arbetsmiljöverket. Även Arbetslivsinstitutet föreslås få minskade anslag. Centerpartiet vill mer än halvera anslaget. Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna vill också kraftigt skära ned anslaget 23:3 Särskilda utbildningsinsatser. Medel från anslaget används främst till arbetsmiljöutbildningar för fackliga förtroendemen och viss EU-bevakning. Övriga förändringar i förhållande till propositionen har huvudsakligen samband med förslaget att lägga ihop ombudsmännen till en enda myndighet (m) och förslaget om nedläggning av Arbetsdomstolen (m och fp).

Mkr

Anslag	Regering- en	m	fp	kd	c (A364) Anger anslags- nivå
23:1 Arbets- miljöverket	639 919	-28 156	-100 000	-150 000	
23:2 Arbets- livsinstitutet	309 420	-15 162	-75 000	-50 000 -3 000 (Nej till engångs- ers FHV)	- 230 000
23:3 Ssk ut- bildningsinsat- ser	46 000	-23 000	-10 000	-23 000	
23:4 AD	23 940	-23 940	-23 000		
23:7 HomO	8 098	-8 098		-1 000 (oför- ändr.)	
23:8 Medlings- institutet	49 103	-24 552		-3 000	
23:10 Om- budsman mot diskriminering (m)	0	+66 200			
24:1 JämO	22 145	-22 145			

De myndigheter som skulle tvingas till kraftiga nedskärningar till följd av oppositionens förslag har båda mycket viktiga uppgifter på arbetsmiljöområdet. Verksamheterna skall på olika sätt bidra till att uppnå ett arbetsliv där människor inte slås ut eller drabbas av skador eller ohälsa till följd av arbetet. Arbetsmarknadsutskottet anser att det vore en helt felaktig politik att kraftigt begränsa myndigheternas möjligheter att verka för detta. Detsamma gäller de särskilda utbildningsinsatserna riktade till de fackliga förtroendemännen.

Förutom att det alltså finns anledning att vara starkt kritisk i sak mot oppositionens förslag framstår det som orealistiskt att så kraftiga besparingar skulle kunna genomföras redan nästa budgetår.

När det sedan gäller frågan om myndigheterna på antidiskrimineringsområdet kan utskottet hänvisa till den parlamentariska kommitté som har i uppdrag (dir. 2202:11, 2003:69) att bl.a. överväga en sammanhållen diskrimineringslagstiftning som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder.

Uppdraget är också att överväga en samordning eller sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 juli 2005. Utskottet anser att kommitténs arbete inte skall föregripas.

Arbetsmarknadsutskottet avvisar slutligen förslagen (m och fp) att ta bort anslaget för Arbetsdomstolen.

Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringens förslag till ram för utgiftsområde 14 Arbetsliv skall godtas.

Stockholm den 23 oktober 2003

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Sonja Fransson (s), Stefan Attefall (kd), Camilla Sköld Jansson (v), Cinnika Beiming (s), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Tina Acketoft (fp), Berit Högman (s), Henrik Westman (m), Britta Lejon (s), Ulf Holm (mp), Luciano Astudillo (s) och Mauricio Rojas (fp).

Avvikande meningar

1. Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. (m+fp+kd+c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Tina Acketoft (fp), Henrik Westman (m) och Mauricio Rojas (fp) som anför följande.

Utvecklingen i Sverige har inneburit att alltfärre försörjer alltfler. Detta förhållande är i grunden ett hot mot landets ekonomi och därmed också ett hot mot vår välfärd.

Denna utveckling, som den socialdemokratiska regeringen med sina stödpartier Vänstern och Miljöpartiet bär det politiska ansvaret för, måste effektivt brytas.

För detta krävs en ny politik.

Farhågorna om den ekonomiska utvecklingen som våra partier uttalade förra hösten har besannats. Den konjunkturvändning som den socialdemokratiska regeringen och dess stödpartier då trodde på har inte realiserats. Sysselsättningen sjunker och både den öppna och den totala arbetslösheten stiger. Regeringens sysselsättningsmål om 80 % av befolkningen i åldrarna 20–64 år i reguljärt arbete kommer inte att nås.

Nedgången visar sig också i att antalet arbetade timmar sjunkit sedan 2001. KI räknar med att antalet arbetade timmar per invånare kommer att sjunka ytterligare till en lägre nivå än under 1990-talskrisen. Detta ser vi som mycket oroande.

Förra hösten pekade vi på den höga arbetslösheten bland ungdomar. Redan då var obalanset bland ungdomarna så högt att det motsvarade i storleksordningen en halv årskull. Sedan dess har 12 000 fler ungdomar blivit öppet arbetslösa, vilket är en ökning på 33 % på ett år. Detta är en oroväckande utveckling. Ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden sker dessutom allt senare. Detta är i och för sig inget problem om förklaringen är studier som stärker möjligheterna på arbetsmarknaden och inte pågår alltför länge, men tecken tyder på att det även finns andra orsaker.

Även varslen ökar. I september varslades 8 200 personer, vilket är en mycket hög siffra. Vi kan nu dessutom utgå från att uppemot en tredjedel av de varslade blir arbetslösa. Till detta kommer att allt färre lediga platser anmäls.

Det bekymmersamma läget på arbetsmarknaden förstärks av de stora regionala olikheterna.

Den totala obalansen (dvs. öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program) var enligt AMS i september 2003 i Norrbottens län 11,9 % medan den låg som lägst i Stockholms län på 4,5 %. Förutom ungdomar har äldre, invandrare, personer med utländsk bakgrund och funktionshindrade fortfarande en oacceptabelt låg sysselsättningsgrad och alltför höga arbetslöshetstal.

Bilden förvärras ytterligare av det faktum att en stor del av den sysselsättningsuppgång som skedde mellan 1997 och 2001 var ersättningsjobb för de sjukskrivna och förtidspensionerade. Nu har ökningen av de korta sjukskrivningarna hejdats, men långtidssjukskrivningarna och förtidspensioneringarna fortsätter att öka.

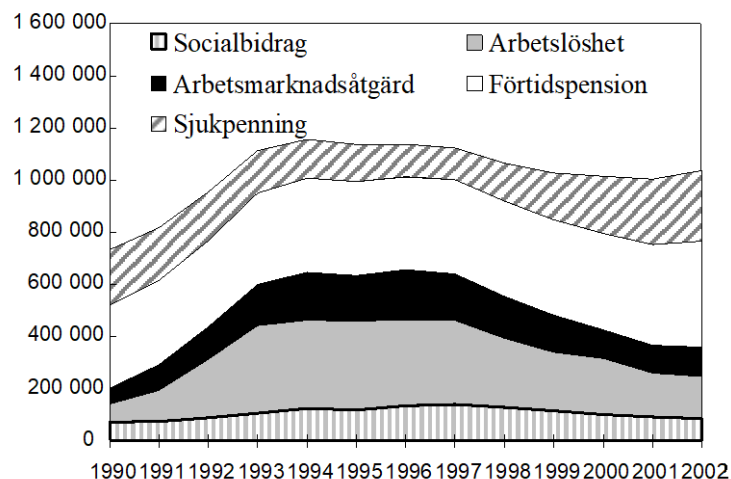
Sjukskrivningarna och förtidspensioneringarna innebär att människor flyttas från en kolumn i statistiken till en annan, utan att det grundläggande problemet blir löst. Människor kommer allt längre bort från arbetsmarknaden.

Vi anser att ett nytt övergripande mål för sysselsättningen bör formuleras. Vi behöver ett politiskt mål för arbetsmarknadspolitiken som visar verkligheten som den är. Man skall inte kunna flytta människor mellan olika statistikkolumner för att uppfylla politiska mål och vallöften. Redan tidigare har vi hänvisat till utredaren Jan Rydh som för en diskussion om detta (SOU 2002:5). Han påvisar hur missvisande nuvarande mål är och problemen med den nuvarande produktionen av statistik som inte på ett lättillgängligt sätt mäter andelen människor i arbete. Rydh konstaterar att olika statistikproducenter har olika syften med sin statistikproduktion varför t. ex. definitioner och åldersindelningar skiljer sig åt. Vi står fast vid vår uppfattning att regeringen snarast bör uppdra åt statistikansvariga departement och myndigheter att fastställa gemensamma definitioner och datakällor samt former för en löpande, enhetlig uppföljning och prognostisering av utvecklingen av befolkning, studerande, förtidspensionärer, arbetskraft, sysselsatta, sjukfrånvarande och människor i arbete. Redovisningen bör innehålla komponenter i enlighet med de förslag som lagts fram.

En vanlig dag är det ca 830 000 personer som är sjukskrivna eller som får aktivitets- eller sjukersättning enligt regeringens beräkning i finansplanen. Tillsammans med arbetslöshet m.m. innebär det att mer än en miljon personer är frånvarande, vilket motsvarar en produktionsförlust i miljardklassen varje arbetsdag. Den rent budgetmässiga nettokostnaden för stat och kommun av sjukpenningen, sjukersättningen, a-kassan och arbetsmarknadsutbildningen, sedan hänsyn tagits till att ersättningarna är skattepliktiga, var drygt 100 miljarder kronor 2003. Det blir cirka en halv miljard kronor per arbetsdag. Varje svensk som arbetar, betalar varje arbetsdag 130 kr via skattsedeln till dem som är i arbetsför ålder, men ändå inte arbetar.

Det totala antalet s.k. helårsekvivalenter av personer mellan 20 och 64 år som försörjs genom sociala ersättningar och bidrag uppdelat på sjukpenning, förtidspension, arbetslöshet, arbetsmarknadsprogram och socialbidrag ökade med 3 % mellan 2001 och 2002. Detta förklaras huvudsakligen av att antalet helårsekvivalenter med sjukpenning och förtidspension ökade, men även av en ökning av antalet i arbetsmarknadsprogram. Helårsekvivalenter anger det antal personer mellan 20 och 64 år som kan försörjas under ett år på heltid med bidraget i fråga.

Nedanstående bild ur propositionens bilaga om avstämning av socialbidragsmålet visar denna utveckling. Den illustrerar också sambandet mellan sjukfrånvaro och arbetslöshet över tiden. När arbetslösheten är högre är sjukfrånvaron lägre och vice versa.

Anm. I arbetsmarknadspolitiska åtgärder ingår generationsväxlingsersättning.

Källa: SCB

Till denna bild skall läggas personer som inte arbetar i den utsträckning som de önskar och de s.k. latent arbetssökande som inte finner det lönt att söka arbete. Därtill skall läggas personer som uppbär sjuklön av arbetsgivarna. Vi uppskattar att det rör sig om runt 50 000 personer på helårsbasis. Uppskattningsvis är det sammanlagt uppemot 1,4 miljoner svenskar i arbetsför ålder som inte arbetar eller arbetar mindre än de önskar. Det innebär att var fjärde vuxen människa i arbetsför ålder inte arbetar.

Den stora arbetskraftsreserv som faktiskt finns måste mobiliseras och tas tillvara, både för den enskildes och samhällets skull. Om sysselsättningen skall öka radikalt krävs ett dynamiskt företagarklimat där gamla och nya företag har möjlighet att anställa. Det är på det sättet som en hög tillväxt skapas. Förslag som verkligen kan bidra till en god ekonomisk tillväxt lyser dock liksom tidigare med sin frånvaro i budgetpropositionen. Regeringens politik är inte tillräckligt inriktad på att sätta människor i arbete.

För ett år sedan kunde vi se hur regeringen tog alltför lätt på de varningstecken som arbetsmarknaden uppvisade då. Den överoptimistiska prognos som budgeten byggde på tvingar nu fram ytterligare nära 4 miljarder kronor för att täcka årets kostnader för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Läget är fortfarande osäkert, vilket borde mana till försiktighet. En snabbt vikande ekonomi förvärrar en sedan tidigare dåligt fungerande arbetsmarknad. Regeringen blundar för detta och vidtar inte de nödvändiga strukturella reformer och strategiska skattesänkningar som är nödvändiga för att ge den svenska ekonomin utvecklingskraft.

Vi är övertygade om att en helt annan politik måste till för att komma till rätta med de strukturella problemen på arbetsmarknaden. Den ekonomiska politiken måste långsiktigt stärka incitamenten till företagande, arbete och utbildning. Skattesänkningar behövs på arbete, företagande och hushållstjänster. Företagarnas villkor måste förbättras, en allmän avreglering måste genomföras, offentliga monopol slopas och socialförsäkringarna reformeras.

Sammantaget är vi mycket oroade för utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden.

2. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi moderater föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 58 691 miljoner kronor 2004, 51 324 miljoner kronor 2004 och 47 598 miljoner kronor 2006.

Vi föreslår att en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring införs. Den bör vara en omställningsförsäkring och administreras av staten. Dagens fasta avgifter ersätts med en försäkringspremie vars storlek relateras till månadslönen. Det skall finnas ett tydligt försäkringsmässigt samband. Premien skall vara 2 % av ersättningsberättigad inkomst och vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Vi anser att ersättningsnivån bör sänkas till 75 %. Ersättningen begränsas till 300 dagar. Det viktigaste skälet för åtstramningen är att den är nödvändig för att bevara en god social trygghet. Men det är också viktigt med en åtstramning för att förbättra arbetsmarknadens funktions sätt. Vi föreslår också en lång rad andra åtgärder för att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden, t.ex. en minskad reglering av arbetsrätten. Förslaget om egenfinansiering av en ny arbetslöshetsförsäkring förutsätter att de skattesänkningar som vi moderater föreslår i motion Fi239 genomförs.

Vi vill införa en individuell och effektiv arbetsförmedling. Förmedling av arbeten kan skötas lika bra av andra aktörer än staten. Specialistförmedlingar kan växa fram och bemanningsföretag kan vidga sina verksamhetsfält. Arbetsförmedlingen skall vara kostnadsfri för den som är arbetslös.

Vi anser att flera av de traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, såsom aktivitetsgarantin, inte står i rimlig proportion till insatserna. Dessa åtgärder bör inriktas mot mer individuella insatser. Hänsyn måste tas till den enskildes bakgrund, behov och motivation. Utbildning och förmedling bör vara de dominerande insatserna.

AMS nuvarande organisation har tydliga brister, och vi vill därför inrätta en ny myndighet som ersätter AMS. Den skall ansvara för att förmedlingstjänster erbjuds över hela landet, sköta administrationen av arbetsmarknadspolitiska stöd och bedriva den nödvändiga myndighetsutövningen.

Vi har inte tillgodoräknat oss några effekter av en nedgång av den strukturella arbetslösheten som våra samlade förslag syftar till.

Sammantaget föreslår vi att utgiftsområdet minskas i förhållande till regeringens förslag med 3,3 miljarder kronor 2004, 6,9 miljarder kronor 2005 och 9,2 miljarder kronor 2006.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 1 057 miljoner kronor 2004, 905 miljoner kronor 2005 och 820 miljoner kronor 2006.

Vi föreslår en delvis annan myndighetsstruktur än regeringen på utgiftsområdet. Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO), Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) och Handikappombudsmannen (HO) bör läggas samman till en ny ombudsmannamyndighet, Ombudsmannen mot diskriminering. Genom en sammanslagning underlättas en kraftfull och samlad politik mot all form av diskriminering i samhället. Vi förordar också en enhetlig lagstiftning och en samordning av rättsväsendets insatser inom diskrimineringsområdet. Medlingsinstitutets uppdrag begränsas och anslagna medel reduceras. I övrigt bör arbetsmarknadsmyndigheternas förvaltningskostnader successivt reduceras och strukturen med Arbetsmiljöverket och Arbetslivsinstitutet som separata myndigheter ses över. Eftersom vi anser att AD:s uppgifter bör övertas av de allmänna domstolarna för vi bort medlen på anslaget 23:4.

Våra förslag innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 79 miljoner kronor 2004, 256 miljoner kronor 2005 och 358 miljoner kronor 2006.

3. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp) som anför följande.

Den ekonomiska politik vi i Folkpartiet föreslår i vår ekonomisk-politiska motion Fi240 ger både starkare samhällsekonomi och starkare statsfinanser. Med den ekonomiska politiken tillsammans med de förslag till reformer på bl.a. arbetsmarknadens område som vi föreslår räknar vi med en högre sysselsättning än den som kan åstadkommas med regeringens politik. Vi föreslår att ramen för *utgiftsområde 13* anpassas nedåt i förhållande till regeringens förslag med 10 000 miljoner kronor 2004, 10 500 miljoner kronor 2005 och 10 700 miljoner kronor 2006.

Den hårda belastningen på sjukförsäkringen, förändringen av befolkningens ålderssammansättning, den bestående alltför stora arbetslösheten och flera andra faktorer är ett allvarligt hot mot den sociala välfärden som gör det nödvändigt med reformer. Tillsammans med företrädarna för Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet har vi tecknat en bild av arbetsmarknaden

som visar att det dessutom är ekonomiskt nödvändigt med besparingar på utgiftsområdet.

Arbetsmarknadspolitiken måste reformeras. AMS bör läggas ned och ersättas med en liten organisation för rena myndighetsuppgifter. Arbetsförmedling och arbetsmarknadsåtgärder skall i stället kunna utföras av en rad företag och ideella aktörer. Den arbetssökande skall efter en behovsprövning kunna få en egen omställningspeng för att köpa den nödvändiga utbildningen. Alla som vill in på arbetsmarknaden skall omfattas av arbetsmarknadspolitiken och vara statens ansvar. Arbetssökande som inte har rätt till arbetslöshetsersättning skall få en dagpenning på villkor att hon eller han deltar i någon åtgärd.

Vi vill sätta upp ett nytt sysselsättningsmål som innebär att minst 60 % av alla i arbetsför ålder i varje kommun och större bostadsområde skall ha ett arbete. Alla långtidsarbetslösa skall omfattas av en jobb- och utvecklingsgaranti som upphandlas av bl.a. bemannings- och uthyrningsföretag. Vi vill satsa på de arbetshandikappade och avsätter därför mer pengar än regeringen på det området.

Därutöver krävs en modernare arbetsrätt.

Eftersom våra förslag om en omlagd och effektivare arbetsmarknadspolitik leder till bättre sysselsättning och lägre arbetslöshet kan bidraget till akassorna minska. Vi föreslår också en helt annan modell för finansiering av akassan med en högre egenavgift som blir avdragsgill. Den högre egenavgiften skall motsvaras av en skattelättnad för den enskilde.

På *utgiftsområde 14* vill vi minska vissa myndighetsanslag och anslaget till särskilda utbildningsinsatser, de s.k. LO-pengarna. Arbetsdomstolens uppgifter bör överföras till det övriga rättsväsendet, varför vi inte föreslår några medel på det anslaget.

Sammantaget innebär det en 208 miljoner kronor mindre ram för 2004, 219 miljoner kronor mindre ram för 2005 och 245 miljoner mindre ram för 2006.

Vi anser att ramen för utgiftsområde 13 bör bestämmas till 51 989 miljoner kronor 2004, 47 757 miljoner kronor 2005 och 46 073 miljoner kronor 2006. Ramen för utgiftsområde 14 bör bestämmas till 927 miljoner kronor 2004, 942 miljoner kronor 2005 och 933 miljoner kronor 2006.

4. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (kd)

av Stefan Attefall (kd) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi kristdemokrater föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 52 794 miljoner kronor 2004, 48 127 miljoner kronor 2005 och 45 903 miljoner kronor 2006.

En viktig strukturreform bl.a. för en bättre lönebildning är ökad finansieringsgrad i en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshet-

ens kostnader synliggörs genom en högre a-kasseavgift, och den enskilde kompenseras mer än väl genom sänkt inkomstskatt. En självfinansieringsgrad med 33 % inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring gör att ramen för detta utgiftsområde kan minska kraftigt.

Det är också nödvändigt att förändra regelverket för arbetslöshetsförsäkringen för att undanröja sådant som hindrar människor från att ta de jobb som ändå finns och erbjuds. I dag förlorar den arbetslöse ekonomiskt i vissa lägen, eller vinner väldigt lite, på att ta ett ledigt jobb jämfört med att uppbära a-kasseersättning i kombination med övriga bidragssystem. Därför anser vi att ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen, liksom från sjuk- och föräldraförsäkringen, i princip bör grunda sig på de inkomster man faktiskt haft och betalat avgifter på, inte på den inkomst man har när man är arbetslös. Vi föreslår däremot inga förändringar vad gäller golv och tak i försäkringen.

De samlade förslagen om ökade resurser för fler tjänster inom bl.a. vård, omsorg och skola och de företags- och tillväxtfrämjande åtgärderna tillsammans med sänkt skatt för hushållstjänster beräknas också leda till att trycket på arbetslöshetsersättningen och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan minska något.

Vi kristdemokrater efterlyser en helt ny arbetsmarknadspolitik som sätter individen i centrum och öppnar för mångfald och valfrihet. Med fler aktörer på arbetsmarknadspolitikens område ökar mångfalden och valfriheten för de arbetslösa. Med konkurrens ökar också kvaliteten på åtgärderna.

Vi avvisar regeringens förslag om flyttningsbidrag med hänvisning till att flyttningar i allt väsentligt sker oavsett ekonomisk stimulans. Vi avvisar också särskilda medel till försök med friår. Enligt vår uppfattning kan denna åtgärd genomföras inom befintliga ramar.

Våra förslag innebär att ramen kan minskas med 9 195 miljoner kronor 2004, 10 130 miljoner kronor 2005 och 10 870 miljoner kronor 2006.

Utgiftsområde 14

Vi kristdemokrater föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 905 miljoner kronor år 2004, 901 miljoner kronor 2005 och 660 miljoner kronor 2006.

Vi föreslår besparingar på Arbetsmiljöverket med tanke på de ökade resurser som verket fått under senare år och den rationaliseringspotential som borde finnas efter sammanslagningen av Arbetarskyddsstyrelsen och de regionala yrkesinspektionerna till en gemensam myndighet, Arbetsmiljöverket.

Vi anser också att Arbetslivsinstitutet bör ses över i grunden. Den väsentliga forskning som institutet bedriver bör kunna administreras och samordnas av Arbetsmiljöverket medan forskningen bedrivs på högskolor och andra institut. Arbetslivsinstitutet kan på tre års sikt avvecklas och en del arbetsuppgifter föras över till Arbetsmiljöverket.

De bidrag till Särskilda utbildningsinsatser som Arbetslivsinstitutet fördelar till arbetsmarknadens parter bör kunna avvecklas, med halvering för år 2004 och avskaffande fr.o.m. 2005. Stödet för utbildning av regionala

skyddsombud sköts och bör även fortsättningsvis skötas av Arbetsmiljöverket.

Ramen för utgiftsområdet minskas med 230 miljoner kronor 2004, 260 miljoner kronor 2005 och med 518 miljoner kronor 2006.

5. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (c)

av Margareta Andersson (c) som anför följande.

Centerpartiet anser att ramen för *utgiftsområde 13* bör bestämmas till 48 664 miljoner kronor 2004, 45 132 miljoner kronor 2005 och 43 248 miljoner kronor 2006.

Det är nödvändigt att genomföra en rad reformer som ökar incitamenten och möjligheterna för människor att ta ett arbete, som ökar självbestämmandet och höjer livskvaliteten.

Det behövs grundläggande reformer av arbetsmarknadspolitiken med rätt till grundutbildning, kvalificerade yrkesutbildningsprogram och övergångsarbetsmarknader för arbetslösa. Arbetsmarknaden måste bli mer flexibel för funktionshindrade och äldre så att alla får möjligheter att bidra till välfärden. Administrationen måste bli effektivare. Då kan besparingar göras på AMV. Arbetsmarknadsutbildningar utan bevisad effekt skall inte förekomma.

För personer som riskerar att bli långtidsarbetslösa behövs extra insatser. Arbetsgivarna bildar regionala partnerskap där den arbetslöse kan prova olika arbeten på olika arbetsplatser. Arbetsgivaren kan i sin tur få en nedsättning av arbetsgivaravgiften. En sådan ordning leder till en besparing på 1,5 miljarder kronor. Köp av arbetsmarknadsutbildning kan minska. Centerpartiet säger nej till friårfsörsök och minskar anslaget för flyttningsbidrag med 200 miljoner kronor.

Egenfinansieringen i a-kassan måste höjas till en tredjedel av kostnaden. En 78-procentig ersättningsnivå bör kombineras med en s.k. historisk beräkning av inkomsten. De senaste 24 månadernas inkomst skall vara grund för beräkning av ersättning. Detta ger ett anslagssparande på 2,2 miljarder kronor. Incitamenten för arbete måste stärkas samtidigt som en samordnad arbetslivsförsäkring förbereds. Sammanslagning av centrala myndigheter på området kan ge betydande synergieffekter.

Sverige kommer snart att ha stort brist på arbetskraft. Centerpartiet vill också ha nya möjligheter för ökad arbetskraftsinvandring för såväl löneanställning som för företagare.

Vi vill satsa på höjt lönebidrag.

Våra besparingar på utgiftsområde 13 uppgår till totalt 13,3 miljarder kronor för 2004, 13,1 miljarder kronor för 2005 och 13,5 miljarder kronor för 2006.

På *utgiftsområde 14 Arbetsliv* föreslår Centerpartiet att ramen uppgår till 905 miljoner kronor 2004, 921 miljoner kronor 2005 och 928 miljoner kronor 2006.

Centerpartiet vill satsa på en mer decentraliserad forskningsstruktur. En del av det forskningsarbete som utförs på Arbetslivsinstitutet bör i stället kunna utföras på landets universitet och högskolor. En överföring av resurser på 230 miljoner kronor kan göras till utgiftsområde 16.

Ramen för utgiftsområde 14 bör minska i förhållande till regeringens förslag med 230 miljoner kronor 2004, 240 miljoner kronor 2005 och 250 miljoner kronor 2006.

BILAGA 16

Bostadsutskottets yttrande 2003/04:BoU1y

Ram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och motstående motioner i vad avser ramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2004 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna beräkningen av utgifter på utgiftsområden för 2005 och 2006 i vad avser utgiftsområde 18. Motstående motionsförslag i dessa delar avstyrks.

Avvikande meningar (m), (kd), (c) och (fp) har avgivits till förmån för förslagen till medelstildelning avseende utgiftsområde 18 i respektive partimotioner. Ett särskilt yttrande (v) har avgivits angående behovet av medel för länsstyrelsernas verksamhet.

Utskottet

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområde 18 omfattar anslag inom politikområdena Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation, Ekonomisk familjepolitik samt Miljöpolitik.

Regeringen föreslår (punkt 9, tabell 6.5) att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2004 skall fastställas till 8 798 030 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna beräkningen av utgifter på utgiftsområdet – en s.k. konsekvensberäknad ram – för budgetåren 2005 och 2006 (punkt 11, tabell 6.5). För utgiftsområde 18 beräknas utgifterna till 9 141 miljoner kronor år 2005 och 9 440 miljoner kronor år 2006.

Ramen för utgiftsområdet 2004 jämförd med beräkningen i 2003 års ekonomiska vårproposition minskar med 93 miljoner kronor. Detta förklaras enligt propositionen i huvudsak av lägre beräknade kostnader för bostadsbidrag och räntebidrag. I förhållande till anvisade medel 2003 minskar utgifterna med 559 miljoner kronor 2004. Förändringen förklaras huvudsakligen av att utgifterna för bostadsbidragen beräknas minska samt av att den tidsbegränsade satsningen på lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet upphör.

Den konsekvensberäknade ramen för 2006 ökar utgifterna med 642 miljoner kronor i förhållande till den föreslagna ramen för 2004. Detta förklaras enligt propositionen främst av att kostnaderna för räntebidrag förväntas öka under perioden.

Förslag om andra nivåer för ramen för utgiftsområde 18 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion 2003/04:Fi239 yrkande 6 att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2004 skall fastställas till ett belopp som är 823 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För budgetåren 2005 och 2006 föreslås i motionens yrkande 7 att riksdagen godkänner en beräkning av utgifterna inom utgiftsområdet som uppgår till belopp som är 1 234 respektive 1 345 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Besparingarna avses uppnås genom nedskärningar på ett flertal områden. Det gäller bl.a. avveckling av bidragen till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet respektive till nybyggnad av hyresbostäder. Vidare görs besparingar på bostadsbidragen genom att bidrag endast utgår till barnfamiljer. Stödet för omstrukturering av kommunala bostadsbolag avvecklas. Anslagen för flera av myndigheterna inom utgiftsområdet skärs ned. Härutöver föreslås nedskärningar på flera andra anslag inom utgiftsområdet.

I Folkpartiets partimotion 2003/04:Fi240 yrkande 8 föreslås att ramen för budgetåret 2004 bestäms till ett belopp som är 688 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 9 bör utgifterna inom utgiftsområde

18 beräknas till ett belopp som är 1 217 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget för vart och ett av budgetåren 2005 och 2006. Förslagen utgår bl.a. från lägre utgifter för bostadsbidrag, räntebidrag samt för vissa myndighetsanslag. Stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag föreslås skäras ned. Vidare föreslås att investeringsbidragen till hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet avvecklas.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2003/04:Fi241 en minskning av ramen med 59 miljoner kronor vad gäller år 2004 (yrkande 5). För budgetåren 2005 och 2006 föreslås att utgifterna beräknas till belopp som är 656 respektive 980 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat (yrkande 7). Besparingar åstadkoms bl.a. genom avveckling av investeringsbidragen till hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. Även anslaget till räntebidrag föreslås minskas genom att nya räntebidrag inte beviljas. Ett ökat anslag föreslås till bostadsbidrag. Stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag föreslås avvecklas och ersättas med ett nytt stöd till bostadsföretag i kommuner med bostadsöverskott. Investeringsbidraget för byggande av studentbostäder föreslås återinföras.

Förslagen för utgiftsområde 18 i Centerpartiets partimotion 2003/04:Fi242 yrkande 3 innebär att ramen bestäms till ett belopp som är 2 163 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget för 2004 och beräknas till belopp som är 1 746 respektive 1 751 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat för budgetåren 2005 och 2006. Av en c-motion (2003/04:Bo275) om anslagen inom utgiftsområde 18 framgår att dessa besparingar avses bli uppnådda bl.a. genom besparingar på bostadsbidragen och en avveckling av investeringsbidraget till hyresbostäder. Ökade anslag föreslås till åtgärder mot fukt- och mögelskador i bostäder.

De ovan beskrivna förslagen i budgetpropositionen och i partimotionerna om ramar för utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande – åren 2004–2006 kan sammanfattas i nedanstående tabell.

Tabell: Förslag om ram för utgiftsområde 18.
Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelser från regeringens förslag.
Beloppen anges avrundade till miljoner kronor.

	2004	2005	2006
Regeringen	8 798	9 141	9 440
(m)	– 823	– 1 234	– 1 345
(fp)	– 688	– 1 217	– 1 217
(kd)	– 59	– 656	– 980
(c)	– 2 163	– 1 746	– 1 751

Bostadsutskottet vill vad gäller förslagen om ramen för utgiftsområde 18 anföra följande.

Bostadsutskottets beredningsområde omfattar bl.a. bostadspolitiska frågor i vid bemärkelse och frågor om den regionala samhällsorganisationen. En rad av de frågor som bereds har stor betydelse både för utvecklingen av samhälls-ekonomi och för strävandena efter en långsiktigt hållbar utveckling av vår livsmiljö. Målet för bostadspolitiken är att alla skall ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Inom utgiftsområde 18 finns därför anslag för ett flertal verksamheter och stödformer som har stor betydelse för många människors vardagsliv och för samhällsutvecklingen i stort.

Utvecklingen av flera av de frågor som faller inom utgiftsområde 18 motiverar fortsatta kraftfulla statliga insatser under de närmaste åren. Regeringen konstaterar i budgetpropositionen att den svenska bostadsmarknaden är tude-lad. I många kommuner minskar befolkningen och det finns en stor andel tomma bostäder. I tillväxtregionerna är situationen den omvända. Befolk-ningsökningen skapar ökad efterfrågan samtidigt som bostadsbyggandet under de senaste tio åren varit lågt. Det är angeläget med fortsatta statliga insatser för att motverka dessa obalanser på bostadsmarknaden. Samtidigt behövs insatser för att kunna ge stöd åt vissa utsatta grupper. Bostadsbidragen har stor betydelse för många barnfamiljer. Studenternas bostadssituation behöver ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Bostadsutskottet kan konstatera att regeringens ramförslag för utgiftsom-råde 18 utgår från att satsningar med bl.a. dessa inriktningar skall komma till stånd även under de kommande budgetåren. Sammantaget gör bostadsutskot-tet bedömningen att den föreslagna ramen bör ge tillräckligt utrymme för den anslagsfördelning inom utgiftsområde 18 som bostadsutskottet senare i höst kommer att ta ställning till.

Utskottet övergår nu till att något kommentera de alternativa förslag till ram för utgiftsområdet som förs fram i de aktuella partimotionerna. Dessa förslag utgår från att flera av de ovan nämnda statliga insatserna på området avvecklas eller begränsas. Detta förutsätts möjliggöra stora nedskärningar på anslagen redan nästkommande budgetår. Frågor som rör konsekvenserna på bostadsmarknaden om dessa besparingsförslag verkligen kom till genomfö-rande får främst anses vara en fråga för bostadsutskottets överväganden i samband med det fortsatta budgetarbetet. Det bör emellertid i detta samman-hang understrykas att en underlåtenhet att vidta åtgärder mot obalanserna inom bostadssektorn kan få allvarliga konsekvenser för samhällsekonomin långt utanför denna sektor.

Bostadsutskottet tar i detta yttrande inte ställning till fördelningen på en-skilda anslag inom utgiftsområdet men vill ändå uppmärksamma finansut-skottet på att flera av ramförslagen bygger på anslagsbesparingar som i prak-tiken inte är möjliga att genomföra på det sätt som förutsätts i de aktuella partimotionerna. Detta gäller i första hand förslaget i Centerpartiets partimot-ion där en mycket stor besparing på de bostadspolitiskt motiverade utgifterna förutsätts kunna ske redan nästa år. Partiets ramförslag utgår således bl.a. från att anslaget för bostadsbidrag skärs ned med närmare 40 % – 1, 3 miljarder

kronor – under nästa år. Centerpartiet hänvisar till att besparingen blir möjlig att genomföra om partiets förslag om bl.a. skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare vinner riksdagens bifall. Eftersom utfallet av belastningen på bostadsbidragsanslaget är regelstyrkt förutsätter besparingar på detta anslag förslag om ändrade villkor för bidragsgivningen. Några sådana förslag läggs emellertid inte fram av Centerpartiet. Även Folkpartiet förutsätter att en mindre neddragning kan göras på anslaget utan att några konkreta förslag om regeländringar förs fram.

I några fall synes motionärerna också missbedöma hur snabbt en föreslagna åtgärd kan få genomslag på de anvisade anslagen. Exempelvis föreslår flera partier nedläggning av två myndigheter inom utgiftsområdet. Tre av partierna beräknar att detta medför vissa avvecklingskostnader under nästkommande budgetår, medan Centerpartiet inte räknar med att några sådana kostnader uppkommer. Även Kristdemokraternas bedömning av effekten budgetåret 2004 av de regeländringar som förelås avseende räntebidragen förefaller vara väl optimistisk.

Bostadsutskottet vill avslutningsvis uppmärksamma finansutskottet på att några av motionsförslagen om rambegränsning utgår från åtgärder som närmast får karakteriseras som budgettekniska, dvs. att förslag läggs fram om indraget anslagssparande eller med hänvisning till andra förutsättningar för budgetberäkningen. Detta gäller till viss del Centerpartiets förslag om bostadsbidragsanslaget och Folkpartiets förslag om anslag för räntebidrag. Besparingen enligt c-motionen uppkommer delvis genom ett indraget anslagssparande på 400 miljoner kronor. I det sistnämnda fallet utgår Folkpartiet från att regeringen överskattat byggvolymen och att anslagsbehovet därför blir mindre.

Sammantaget innebär dessa invändningar att ramförslagen i de aktuella partimotionerna avseende utgiftsområde 18 borde revideras innan de, i samband med finansutskottets fortsatta beredningsarbete, läggs till grund för eventuella jämförelser avseende tillgängligt utrymme exempelvis för skattesänkningar eller för reformer inom andra utgiftsområden.

Bostadsutskottet kommer senare i höst att ta ställning till förslag om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Det kan emellertid redan nu konstateras att de ramförslag som lagts fram i partimotionerna inte bör läggas till grund för utskottets vidare arbete. Utskottet avstyrker således förslagen i motionerna 2003/04:Fi239 (m), 2003/04:Fi240 (fp), 2003/04:Fi241 (kd) och 2003/04:Fi242 (c). Bostadsutskottet förordar att riksdagen beslutar om en ram för utgiftsområde 18 för 2004 i enlighet med regeringens förslag samt godkänner regeringens beräkning av utgifter avseende utgiftsområde 18 för budgetåren 2005 och 2006.

Stockholm den 23 oktober 2003

På bostadsutskottets vägnar

Göran Hägglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Anders Ygeman (s), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Siw Wittgren-Ahl (s), Hans Unander (s), Margareta Pålsson (m), Ingela Thalén (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Gunnar Sandberg (s), Peter Danielsson (m), Sten Lundström (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Leif Jakobsson (s).

Avvikande meningar

1. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m) och Peter Danielsson (m) anser:

Den socialdemokratiska bostadspolitiken har i flera avseenden havererat. Byggandet i Sverige ligger på en väsentligt lägre nivå än i flertalet andra europeiska länder trots uppenbar bostadsbrist i stora delar av landet. Samtidigt står tusentals huvudsakligen skattefinansierade lägenheter tomma i glesbygdens centralorter. Trots alla akuta problem inom bostadssektorn har regeringen inte lagt fram några förslag om åtgärder som kan förbättra situationen. Regeringen visar upp en total oförmåga att ta tag i orsakerna till de växande problemen på bostadsmarknaden med bostadsbrist, obalanser i bostadsutbudet och höga boendekostnader. I stället för nödvändiga beslut om avreglering och sänkt skattetryck går regeringen vidare på sin väg med statlig styrning och nya bidragssystem med försök till detaljreglering av bostadssektorn. Flera av anslagen inom utgiftsområde 18 är klara uttryck för en sådan politik. Under de senaste åren har ett flertal tillfälliga bidragsformer inrättats och avvecklats. En kortsiktighet och ryckighet har även i övrigt präglat de bostadspolitiska besluten. Inom hela bygg- och bostadssektorn har osäkerhet rått om vilka förutsättningar som kommer att gälla för byggande och förvaltning under de närmaste åren. Önskvärda och nödvändiga investeringar har därför uteblivit eller försenats. Resultatet har blivit snedvriden konkurrens, ökade byggkostnader och en bostadsproduktion som inte motsvarar efterfrågan.

För att skapa goda förutsättningar för byggande och förvaltning av bostäder krävs förändringar inom många områden. Vi anser att utgångspunkten för de bostadspolitiska besluten under de närmaste åren, och därmed även för de nu aktuella budgetbesluten, måste vara att bostadsmarknaden skall styras av människors efterfrågan, inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Åtgärder måste vidtas för att möjliggöra ett bostadsbyggande som svarar mot efterfrågan. Det handlar bl.a. om att successivt avveckla fastighetsskatten, reformera hyressättningssystemet, tillåta ägarlägenheter samt att förenkla plan- och bygglovsprocessen. Vidare måste den statliga styrningen av kommunernas bostadsföretag upphöra och hyresgäster tillåtas köpa sina egna bostäder om de så önskar. De investeringsbidrag med olika inriktning som införts under de senaste åren måste snarast avvecklas. Sammanfattningsvis handlar det om att ge bostadssektorn förutsättningar som möjliggör långsiktiga beslut utan påverkan av ständiga politiska ingrepp.

Vi kan konstatera att denna inriktning ligger till grund för de förslag om ram för utgiftsområde 18 under budgetåren 2004–2006 och som läggs fram i

Moderata samlingspartiets partimotion 2003/04:Fi239. Dessa förslag utgår från ett bostadspolitiskt program för framtiden med individen i fokus. Genom avveckling av olika bidragsformer och andra åtgärder kan ramen för utgiftsområde 18 begränsas. Detta ger utrymme bl.a. för de skattesänkningar inom bostadssektorn som Moderata samlingspartiet föreslår i andra motioner.

Med hänvisning till det nu anförda anser vi att Moderata samlingspartiets partimotion 2003/04:Fi239 yrkandena 6 och 7 bör tillstyrkas och att regeringens förslag, liksom övriga motionsyrkanden, bör avstyrkas.

2. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp) anser:

En fungerande bostadsförsörjning är en viktig tillväxtfrämjande faktor, men den svenska bostadspolitiken fungerar inte. Stor bostadsbrist råder i storstadsregionerna och på andra tillväxtorter. Denna brist medför en rad problem. Många familjer är trångbodda, ungdomar kan inte finna en bostad och en önskvärd rörlighet på bostadsmarknaden förhindras. Bristen på bostäder riskerar också att bli ett allvarligt hinder för den ekonomiska utvecklingen i dessa delar av landet. Rekryteringen till många branscher försvåras och studenter tvingas tacka nej till studieplatser på högskolor och universitet. I andra delar av landet finns det motsatta problemet. Kommunala bostadsbolag med outhyrda lägenheter har drabbats av omfattande ekonomiska problem. Överskottet på bostäder har ibland t.o.m. lett till rivning av moderna lägenheter.

Dagens situation på bostadsmarknaden har sitt ursprung i flera decenniers socialdemokratisk regleringspolitik. Subventioner, centralplanering och förmynderi har präglat synen på bostadssektorn. Det är nu hög tid att lägga om den bostadspolitiska kursen i liberal riktning. Folkpartiet liberalernas uppfattning är att det krävs förändringar på snart sagt varje område. Konsumentmakten måste stärkas och valfriheten öka. Bostadsskatterna måste sänkas, de styrande subventionerna måste avvecklas, åtgärder måste vidtas för att öka konkurrensen inom byggsektorn, plan- och byggprocessen och hyreslagstiftningen måste reformeras. Sammantaget måste en rad åtgärder vidtas för att ge en bättre incitamentsstruktur för byggandet och därmed lägre produktionskostnader. Det är också nödvändigt att genomföra en ny statlig markpolitik, införa ägarlägenheter, motverka svarthandeln med hyreskontrakt, underlätta byggandet av studentbostäder och vidta åtgärder för de hemlösa.

Den ram för utgiftsområde 18 som föreslås i Folkpartiets partimotion 2003/04:Fi240 utgår från att den subventionsbaserade bostadspolitiken växlas över till åtgärder som ger långsiktigt hållbara spelregler inom sektorn. Det förutsätter bl.a. att det nuvarande systemet för räntebidrag reformeras. Folkpartiets förslag om en successivt sänkt fastighetsskatt är en bidragande förutsättning för den föreslagna avvecklingen av flera bidragssystem som negativt påverkat bostadssektorn. Med denna inriktning kan besparingar göras på ett

flertal anslag inom utgiftsområdet och ramen redan nästa år begränsas i förhållande till regeringsförslaget. De kommande budgetåren uppnås betydligt större besparingar. Detta kan åstadkommas bl.a. genom en avveckling av de olika investeringsbidragen och genom besparingar på räntebidragen. Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning bör bostadsbidragen reformeras. Många människor fastnar i dag i en fattigdomsfälla som det är svårt att ta sig ur. Grupper med särskilt stor försörjningsbörda, bland annat barnfamiljer, kan kompenseras genom ökade generella stöd. En sådan reform skulle få positiva effekter. Marginaleffekterna skulle minskas. Genom ökade generella stöd till barnfamiljerna blir det också möjligt att begränsa utgifterna för bostadsbidrag. Sammantaget innebär de åtgärder som Folkpartiet föreslagit i andra motioner att ramen för utgiftsområde 18 för åren 2004–2006 bör bestämmas i enlighet med Folkpartiets partimotion 2003/04:Fi240 yrkandena 8 och 9. Regeringsförslaget i denna del samt förslagen i övriga partimotioner avstyrks.

3. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Göran Hägglund (kd) anser:

En fungerande bostadsmarknad är nödvändig för en god samhällsutveckling – både ekonomiskt och socialt. Regeringens bostadspolitik har emellertid misslyckats. En kortsiktig och bidragsorienterad politik har starkt medverkat till de omfattande problem som i dag finns på bostadsmarknaden. Det råder bostadsbrist i 135 av landets kommuner. Det är en ökning med 30 % på ett år. De drabbade finns på alla nivåer. Från enstaka familjer till hela storstadsregioner som på grund av bostadsbristen inte kan ta emot den arbetskraft som behövs inom flera sektorer. I andra delar av landet råder bostadsöverskott. Regleringar och högt skattetryck inom bostadssektorn har hindrat framväxten av en marknad i balans. Bostadspolitiken bör ställas om och formas utifrån den enskilda personens ansvar, möjligheter och skyldigheter. Den enskildes rätt till ägande måste tillgodoses, samtidigt som samhället behöver garantera en solidarisk bostadspolitik där även den som inte är köpstark har rätt till ett gott och tryggt boende.

Kristdemokraterna anser därför att det behövs en helt ny inriktning för bostadspolitiken med sänkt skattetryck och långsiktiga, förutsägbara spelregler. I olika motioner har vi fört fram förslag som kan bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. Det gäller bl.a. förslag om avskaffad fastighetsskatt, åtgärder motsvarande halverad byggmoms, en förenklad planprocess och en friare hyressättning i nyproducerade fastigheter. En omställning med denna inriktning medför även förändringar av anslagsbehoven inom utgiftsområde 18. Ökat anslag behövs till bostadsbidragen för att möjliggöra regeländringar som tar bort orättvisor i dagens system och kompenserar de familjer som har den sämsta ekonomiska situationen. Genom en avveckling av fastighetsskatten blir det möjligt att påbörja avvecklingen av räntebidragssystemet. Inga

nya räntebidrag bör beviljas från år 2004. Inte heller bör nya investeringsbidrag beviljas till nybyggnad av hyresbostäder eller som bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. I stället införs en permanent skattereduktion vid byggande av flerbostadshus. Effekten av en sådan reduktion motsvarar en halvering av byggmomsen. Anslaget för stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör ersättas med ett anslag för ett stödsystem med motsvarande omfattning men som står i bättre överensstämmelse med det kommunala självstyret. Stödet bör vara öppet för alla fastighetsägare i kommuner med bostadsöverskott. Genom att detta stöd administreras av Boverket kan Statens bostadsnämnd avvecklas. Den omfattande bristen på studentbostäder gör det nödvändigt att införa ett nytt investeringsbidrag för detta ändamål under åren 2004–2006.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna att ramen för utgiftsområde 18 bör fastställas i enlighet med förslaget i Kristdemokraternas partimotion 2003/04:Fi241 yrkandena 5 och 7. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

4. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Rigmor Stenmark (c) anser:

Sverige behöver en ny hållbar bostadspolitik för hela landet med en hög flexibilitet för att passa olika lokala förutsättningar och behov. En viktig utgångspunkt för den nya inriktningen av bostadspolitiken är decentraliseringen av ansvaret för bostadspolitik och samhällsplanering.

Den kortsiktighet och ryckighet som präglat bostadspolitiken har fått förödande konsekvenser. Vi har i dag en bostadsmarknad i stark obalans. Det finns stora regionala skillnader med bostadsbrist och bostadsöverskott i olika delar av landet. Samtidigt finns det en obalans i utbudet av bostäder på respektive ort. Efterfrågan på hyresbostäder kan inte tillgodoses på de expansiva orterna. Bristen på studentlägenheter är mycket stor på flera av universitets- och högskoleorterna. Unga hushåll har stora svårigheter att skaffa den första bostaden. Boendekostnaderna i delar av landet har ökat kraftigt till följd av en hög beskattning av hela sektorn. För många har detta lett till svårigheter att bo kvar i sin bostad. Det är nödvändigt med åtgärder inom ett flertal områden för att komma till rätta med bl.a. dessa brister.

Bostadspolitiken bör inriktas på att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad som kan erbjuda ett boende med hög livskvalitet till rimliga kostnader i hela landet. Det är nödvändigt att bostadspolitiken formas underifrån, med utgångspunkt från de lokala och regionala förutsättningarna. Centerpartiet föreslår i sina motioner åtgärder som kan inleda omställningen till en mer balanserad bostadsmarknad som i högre utsträckning tillgodoser människors efterfrågan och behov. Förslag lämnas bl.a. om förenklingar i regelverken för planering och byggande. Det är också nödvändigt att regel-

verken ger förutsättningar för byggande av sunda och miljöanpassade fastigheter. Ett nationellt handlingsprogram för kretsloppsanpassat byggande bör utarbetas. Beskattningen av bostäder föreslås reformeras genom åtgärder för sänkta fastighets- och förmögenhetsskatter och ett rättvisare system för fastighetstaxering. En skärpt tillämning av konkurrenslagstiftningen behövs för att motverka den oligopolliknande strukturen inom byggsektorn. Sverige bör ta initiativ till regeländringar inom EU som gör det möjligt att införa en sänkt byggmoms. Bruksvärdessystemet behöver reformeras och nyproduktionen bör undantas från de nu gällande hyressättningsreglerna.

När det gäller anslagen inom utgiftsområde 18 innebär Centerpartiets förslag om ökade satsningar på andra områden att vissa besparingar kan göras. Besparingar kan göras på bostadsbidragssystemet eftersom Centerpartiet föreslagit andra åtgärder som förstärker barnfamiljernas ekonomi, bl.a. skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill avskaffa investeringsbidraget för nybyggnad av hyresbostäder och i stället stimulera byggandet med bl.a. åtgärder för en ökad konkurrens och sänkta skatter. En omläggning till en mer flexibel hyressättning för nyproduktionen kommer också att stimulera byggandet av hyresrätter. Besparingar kan vidare göras på administrationen vid flera av myndigheterna inom utgiftsområdet.

Stödet för omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör avvecklas liksom Statens bostadsnämnd, dvs. den myndighet som inrättats för att hantera stödet. I första hand bör det givetvis vara en uppgift för de berörda kommunerna att hantera sina bostadsbolag utan statlig inblandning. Möjligheten att ställa ut kreditgarantier i samband med obeståndshantering bör emellertid behållas.

Sammanfattningsvis anser jag att förslagen i Centerpartiets partimotion 2003/04:Fi242 yrkande 3 om ramen för utgiftsområde 18 bör tillstyrkas av finansutskottet. Regeringsförslaget, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

Särskilt yttrande

Behovet av medel för länsstyrelsernas verksamhet

Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v) anser:

I riksdagen behandlas nu regeringens proposition 2003/04:2 Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Ett genomförande av förslaget innebär bl.a. att landets länsstyrelser kommer att få utökade uppgifter. För att länsstyrelserna skall kunna fullgöra dessa nya arbetsuppgifter bör de enligt vår mening tillföras ytterligare medel. Det är en fråga som i första hand borde ha behandlats i årets budgetproposition. Detta är emellertid inte fallet. Vi förutsätter mot den bakgrunden att regeringen återkommer med ett förslag om medelstillskott till länsstyrelserna på tilläggsbudget för 2004.

BILAGA 17

Finansutskottets offentliga utfrågning om budgetlagen och dess tillämpning

Tid: Tisdagen den 14 oktober 2003 kl. 10.00–12.30

Lokal: Skandiasalen i Neptunus

Inbjudna

Statssekreterare Curt Malmberg, Finansdepartementet

Generaldirektör Svante Öberg, SCB

Teknologie doktor Per Molander, Mapsec

Deltagande ledamöter

Sven-Erik Österberg (s) ordförande

Carin Lundberg (s)

Kjell Nordström (s)

Lars Bäckström (v)

Gunnar Axén (m)

Christer Nylander (fp)

Yvonne Ruwaida (mp)

Cecilia Widegren (m)

Gunnar Nordmark (fp)

Jörgen Johansson (c)

Finansutskottets offentliga utfrågning om budgetlagen och dess tillämpning

Ordföranden: Jag ber att få hälsa er hjärtligt välkomna till denna hearing om budgetlagen och dess tillämpning. I första hand vänder jag mig till våra inbjudna föredragshållare som är Curt Malmberg, statssekreterare i Finansdepartementet, Per Molander, teknologie doktor, och Svante Öberg som bland annat varit utredare av budgetprocessen.

Jag vill också hälsa utskottets ledamöter välkomna. Även medierna här är hjärtligt välkomna till denna utfrågning, liksom eventuella lyssnare via webben.

Curt Malmberg inleder. Därefter får vi lyssna först till Per Molander och sedan till Svante Öberg. Efter inledningsanförandena, med ungefär en kvart för vardera, gör vi ett kort break för kaffe. Därefter är det öppet för utskottets ledamöter att ställa frågor till samtliga tre inledningstalare. Det är upplägget för utfrågningen här i dag.

Därmed är vi klara att börja. Först får alltså statssekreterare Curt Malmberg från Finansdepartementet ordet. Varsågod!

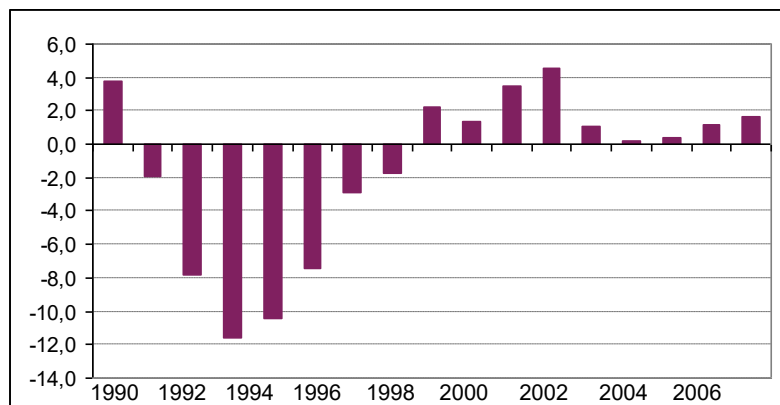
Curt Malmberg: Först vill jag tacka för att jag har fått komma hit för att delta i denna utfrågning om budgetlagen och dess tillämpning.

I min inledning tänker jag teckna bakgrunden till dagens diskussion och kortfattat diskutera några frågeställningar som jag tror är aktuella för finansutskottet när det gäller tillämpningen av budgetlagen.

Bakgrunden till den diskussion vi i dag har om budgetpolitiken är naturligtvis den extremt snabba förbättring som skett i de offentliga finanserna, framför allt under andra hälften av 1990-talet. Ni i finansutskottet är väl mer förtrogna med den utvecklingen än många andra och vet hur det ser ut. Det är ändå viktigt att visa bakgrunden.

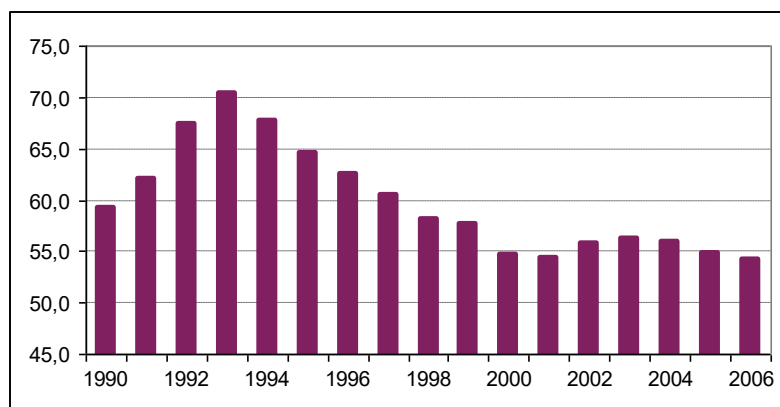
Jag visar här en bild över överskottet i de offentliga finanserna som andel av BNP. Detta är *en* bild – det finns naturligtvis flera – av vad som skett i de offentliga finanserna under det senaste dryga decenniet. Vi har gått från en situation med ett underskott år 1993 på nästan 12 % av BNP till dagens situation med ett stabilt överskott i de offentliga finanserna. Tio år är i ekonomin kanske inte så lång tid men det var en dramatiskt annorlunda situation. Vi nådde en sorts bottenrekord – *all time low*, eller vad vi nu ska kalla det – under år 1993 med ett budgetsaldo på –250 miljarder kronor. Men läget har dramatiskt förbättrats sedan dess. Det här är alltså *ett* sätt att visa utvecklingen.

Överskott i de offentliga finanserna som andel av BNP

Nästa bild visar ett *annat* sätt, nämligen utgifterna för den offentliga sektorn som andel av BNP under motsvarande period. Återigen: Bottenåret 1993, alltså för tio år sedan, låg utgifterna för den offentliga sektorn på ca 70 % av BNP. I dag är vi nere på strax under 55 %.

Utgifter för den offentliga sektorn som andel av BNP

Det finns flera förklaringar till den här utvecklingen. Utan överdrift kan man nog säga att de reformer som genomfördes under 1990-talet och de attitydförändringar som dessa speglar har varit av fundamental betydelse. Jag vill gärna understryka att samspelet mellan regeringen och riksdagen är oerhört viktigt här. Flera internationella studier visar att när förändringar i det finansiella ramverket görs måste man se till att det görs såväl i Regeringskansliet som i riksdagen. Så har också skett. I riksdagen har ni ju gått över till en rambeslutsmodell vid behandlingen av budgetpropositionen. Det gör att den av

riksdagen godkända budgeten i normalfallet inte innehåller större utgifter än vad regeringen har föreslagit.

Vi i Regeringskansliet har naturligtvis förändrat vår process på många punkter. Vi har en s.k. *top-down-process* när det gäller att ta fram budgeten. Regeringen har sedan budgetarbetet 1996 använt sig av utgiftstak. Syftet med detta är helt enkelt att hålla kontroll på utgifterna. Men detta är kanske ett lite ofullständigt sätt att beskriva syftet. Det finns ju en djupare funktion.

Framför allt skulle jag vilja säga att utgiftstaken har fungerat som långsiktig uthålliga kostnadsramar för diskussionen om vilka politiska prioriteringar man vill göra. Utgiftstaken tvingar helt enkelt fram en prioriteringsdiskussion. På så sätt ger det en samhällsekonomisk dimension åt det politiska beslutsfattandet.

När vi arbetar med sådana instrument som utgiftstak och ramar för utgiftsområden är det naturligtvis viktigt att vi vet vilka utgifter som ska rymmas under taket och ramarna. Det är i det sammanhanget som budgetlagen kommer in. Jag vill återigen betona betydelsen av den budgetlag som riksdagen antog år 1996 och som alltsedan dess varit styrande för vårt arbete med att utforma statsbudgeten.

De bestämmelser som finns i budgetlagen syftar till att disciplinera oss och se till att avgränsningar och definitioner i hög grad är stabila från ett år till ett annat. Min uppfattning är att budgetlagen har fungerat väl i det avseendet. De mest aktuella frågorna här i dag gäller förmodligen brutto- och nettoredovisningen och finansieringen av investeringar. Å ena sidan ges en tillräcklig fasthet genom budgetlagen. Å andra sidan rymmer budgetlagen möjligheter till situationsanpassningar där fasthet och flexibilitet är förenade.

Jag vill, som jag förut gjort när jag besökt finansutskottet, understryka att när en viss tillämpning av lagen ska ske har regeringen alltid underställt frågan riksdagens prövning. *Tydlighet* tror jag är ett nyckelbegrepp när det gäller budgetprocessen.

Regeringen har, som ni redan vet, låtit genomföra en utvärdering av den reformerade budgetprocessen, och det sker i Regeringskansliet. Den ansvarige för denna utvärdering finns här i dag, nämligen Svante Öberg. Jag ser fram emot att få ta del av hans synpunkter.

I Svante Öbergs utredning, som kom för några år sedan, konstateras att den nya budgetprocessen på det hela taget fungerat väl och att den bidragit till den gynnsamma utvecklingen av de offentliga finanserna.

Vi har, framför allt under 1990-talet, gång på gång påmint om hur beroende vi är av den ekonomiska utvecklingen i vår omvärld och om hur viktigt det är att de offentliga finanserna är i gott skick. I dag är det en nödvändighet att omvärlden har ett orubbat förtroende för den ekonomiska politiken. Under budgetsaneringsperioden granskades de svenska offentliga finanserna minst sagt hårt av aktörerna på den finansiella marknaden. Då var det helt avgörande att den svenska ekonomin skulle vinna marknadens förtroende. Där tror jag att de budgetpolitiska reformerna spelade en väldigt stor roll. Jag tror att utgiftstaket, som särskilt brukar framhållas av finansmarknadens aktörer, är

ett mycket viktigt instrument för att skapa detta förtroende. Jag nämnde nyss tydligheten. *Förtroende* är ett annat nyckelbegrepp.

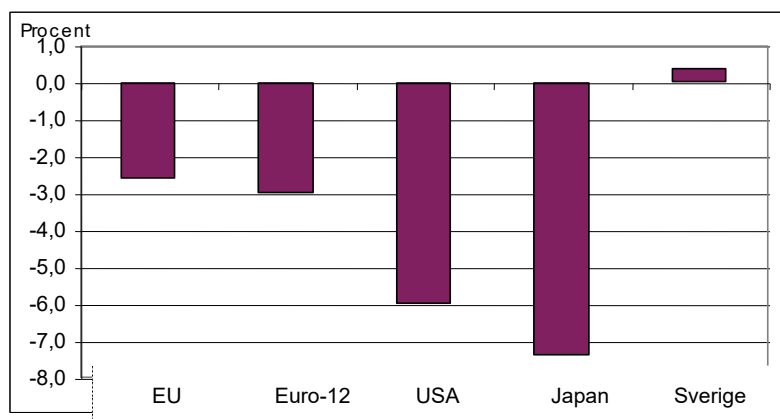
Jag menar att regeringen och riksdagen tillsammans har lyckats skapa, och även vårda, det förtroende som vanns under 1990-talet. Självklart förs en debatt om den ekonomiska politiken, och så ska det naturligtvis vara. Men det finns en tilltro till ramverket som är viktigt. En prövosten, ett bevis för att det här systemet håller och är viktigt, fick vi, tycker jag, inför valet 2002. Året före valet, år 2001, hade vi ett överskott i de svenska finanserna på 4,6 % av BNP. Samtidigt gick världsekonomin in i en svagare tillväxtfas. Det ledde till en kraftig uppbromsning av tillväxten i svensk ekonomi. Tillväxttakten föll från 4,4 % år 2000 till 1,1 % år 2001.

Trots detta såg vi ingen ränteoro eller annan rörelse på den finansiella marknaden under åren 2001 och 2002 som skulle förklaras av en misstro mot den förda politiken. Jag tror att flertalet bedömare framhöll just respekten för ramverket och dessutom realismen i de olika vallöften som ställdes ut. Ingen förväntade sig att politiken skulle återgå till den situation som vi i början av 1990-talet befann oss i. Förtroendet för såväl politik som ramverk var orubbat. Jag menar att utvecklingen under år 2002 och fram till i dag har visat att det förtroendet var välmotiverat. Regeringen höll, med stöd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet, fast vid tidigare beslutade utgiftstak för åren 2002–2004. Sett till dagens läge kan man utan tvekan konstatera att de svenska offentliga finanserna är i gott skick, också vid en internationell jämförelse.

Det är naturligtvis en styrka för Sverige att i de diskussioner som förs inom EU kunna visa upp så starka offentliga finanser som vi gör. Av den bild som jag nu visar för er framgår att det är ett ganska bekymmersamt läge när det gäller de offentliga finanserna i världen. Sverige sticker här upp som en positiv del, tillsammans med några nordiska länder, och viker av från bilden i övrigt.

Internationell jämförelse av offentliga finanser

Finansiellt sparande 2003, andel av BNP

Källa: IMF:s senaste prognos sept. 2003 och BP 2004

På internationell nivå förs det naturligtvis en debatt om budgetpolitiken. Mer än en gång har jag blivit kontaktad av utländska kolleger som är väldigt intresserade av de svenska förändringarna av ramverket. Vidare har OECD i rapporter framhållit det svenska systemet som ett föredöme.

Jag går så över till att diskutera den konkreta tillämpningen av budgetlagen. Jag nämnde nyss om förtroendet, vilket jag tror är stort för den ekonomiska politiken och ramverket. En naturlig slutsats som kan dras utifrån detta gäller, tror jag, även förtroendet för hur budgetlagen tillämpas i stort. Låt mig ta upp några frågeställningar som diskuterats i finansutskottet och på andra håll. Det gäller då frågan om brutto- respektive nettobudgetering, investeringar och behovet av en budgeteringsmarginal.

En viktig förutsättning för en bra budget är att den är fullständig. Det var inte budgeten i början av 1990-talet, vilket var ett av de stora problemen. En budget kan sägas ha två dimensioner: en vertikal dimension och en horisontell dimension.

Särskilt viktigt skulle jag vilja säga är fullständighet i det vertikala ledet, alltså att budgeten innehåller allt som påverkar sista raden, det vill säga statens lånebehov. Detta är det allra viktigaste. Det här är ovillkorligt reglerat i 16 § budgetlagen. Så var det inte i början av 1990-talet, utan då var det svårt att utläsa vad som var statens lånebehov.

När det gäller det horisontella kommer vi in på frågan om brutto- och nettoredovisning beträffande budgeten. Här är det fråga om med vilken tydlighet som olika verksamheter syns i budgetsiffrorna. 17 § budgetlagen tillåter nettoredovisning avseende anslagen i vissa fall. Praktiskt taget alla myndigheter har inkomster vid sidan av anslagen, så vi använder den möjligheten. Vid några tillfällen har vi gjort ändringar så att den avgiftsinkomst som tidigare redovisats på budgetens inkomstsida i fortsättningen tas upp som inkomster under anslag, och anslaget således nettoredovisas. I de flesta fall har sådana förändringar gjorts för att ge utrymme för efterfrågestyrning av produktionsvolymen, alltså för att ge förutsättningar för förbättrad servicegrad i förhållande till användarna.

Den kritik som riktats mot detta har, tror jag, allmänt gällt om utgiftstaket har anpassats eller inte. Men detta har, som sagt, hela tiden redovisats helt öppet för riksdagen, och på den grunden har riksdagen fattat sina beslut. Vad jag nu berört gäller budgetens utgiftssida.

När det gäller inkomstsidan har utskottet tidigare diskuterat några konkreta tillämpningar – vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder, tillfälliga sysselsättningsstöd till kommunerna och det tillfälliga bredbandsstödet. Det har handlat om stöd finansierat från inkomstsidan men även här har regeringen alltid redovisat vad det varit fråga om. Riksdagen har godkänt konstruktionen.

Ett tredje område där det blivit diskussioner om finansieringsformen har varit en del investeringar. Här är huvudlinjen, och så har det alltid varit, att investeringar i infrastruktur ska betalas när de genomförs. De ska alltså inte vältras över på efterkommande. Det är en viktig punkt och också huvudregeln i 22 § budgetlagen.

Men det finns också specifika fall när regeringen föreslagit och riksdagen godkänt att 23 § budgetlagen ska tillämpas. Den gör det nämligen möjligt för riksdagen att besluta att anskaffning finansieras på annat sätt än som följer av huvudregeln. Det är med stöd av denna paragraf som regeringen föreslagit till exempel tidigareläggning av investeringar i vägar och järnvägar som lånefinansieras via Riksgäldskontoret.

Dessa tre exempel tycker jag illustrerar vad jag sade om budgetlagen: att det finns en fasthet men också möjlighet till situationsanpassning.

Som en fjärde punkt kan jag nämna något om budgeteringsmarginaler – kanske lite vid sidan av budgetlagen men detta är viktigt. Vid en tillbakablick kan man konstatera att utgiftstaket för år 1997 klarades med väldigt bred marginal. Marginalen var då hela 24 miljarder kronor. Åren därefter har det varit betydligt mindre budgeteringsmarginaler. Men det är viktigt att slå fast att utgiftstaket har klarats varje år sedan det infördes; det är väsentligt att framhålla detta. Säkert är det också viktigt för det förtroende som jag nyss talade om.

När det gäller innevarande år vill jag utan omsvep säga att budgeteringsmarginalen borde ha varit större. Det tycker jag. Vi ska klara utgiftstaket och kommer också att göra det, precis som vi gjort sex år i rad. Det är viktigt att komma ihåg att regeringen har beredskap och faktiskt också skyldighet enligt budgetlagen att vidta åtgärder om utgiftstaket är hotat.

Jag vill dock säga att det på den här punkten finns anledning till självkritik. Det har visat sig svårt att reservera pengar för en ordentlig säkerhetsmarginal för oförutsedda utgifter. Här tycker jag att det behövs en bättre ordning. Vi bedriver ett arbete i Regeringskansliet som handlar om hur man kan säkerställa en sådan marginal. I detta arbete deltar Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag vet att frågan är viktig även för dem, och jag är övertygad om att vi kommer att hitta fram till en bra ordning framgent.

Avslutningsvis vill jag säga att jag tror att det finns utrymme för förbättringar av ramverket utan att för den skull göra avkall på de principer som det är viktigt att hålla fast vid. Det arbete som bedrivs inom riksdagen och Regeringskansliet är naturligtvis viktigt. Vi har ett bra system. Men bra kan bli bättre. Jag ser dagens diskussion här som ett led i det avseendet.

Med detta vill jag tacka utskottet för uppmärksamheten så här långt och säga att jag är beredd att så småningom svara på frågor.

Per Molander: Tack för ordet och tack för inbjudan att komma hit! Jag tänkte koncentrera mig på frågan om bruttobudgeteringen och motiven bakom.

Först ska jag säga några ord om budgetlagen och påminna om vad den är för någonting.

Grundlagen ger ju riksdagen finansmakten. Budgetlagen har vi för att specificera vad regeringen får göra, i vilka avseenden och på vilka sätt riksdagen beslutar att delegera denna finansmakt till regeringen. Det är viktigt att ha detta i åtanke, eftersom det rör en central maktdelningsfråga i det svenska offentliga systemet.

Lagen vänder sig alltså i första hand till regeringen, i någon mån också till myndigheterna, och säger regeringen vad regeringen får göra och inte göra.

När det gäller bruttobudgeteringen är regelverket på det hela taget klart. Som Curt Malmberg sade i sin inledning finns det vissa undantag. Dessa är tydliga, vill jag påstå, i den meningen att det handlar om myndigheter som antingen på marginalen eller också helt och hållet försörjs genom avgifter och där vi budgeterar på annat sätt. Det kan gälla museer som i entrén försäljer litteratur och souvenirer. Det kan också gälla myndigheter som helt och hållet lever på avgiftsintäkter.

Det som föranlett diskussionen här i dag är andra typer av avvikelser – hanteringen av utgifter på budgetens inkomstsida. Jag menar att det är ganska tydligt att detta odiskutabelt bryter mot budgetlagens anda. Det faller inte inom de kategorier av undantag som lagen definierar.

På den OH-bild som jag här visar har jag försökt att summera motiven bakom regeln om bruttobudgeteringen. Jag vill påminna om att detta inte är en regel som är uttänkt av ”redovisningsfundamentalister”, utan det finns ganska djupa och viktiga skäl för att upprätthålla den här principen i den offentliga budgeteringen.

Varför bruttobudgetering?

- **Öppenhet gentemot medborgare och offentlighet**
- **Öppenhet gentemot riksdagen**
- **Årlig prövning**
- **Klar administrativ ansvarsfördelning**
- **Underlag för utvärdering**
- **Överensstämmelse med välfärdspolitiska principer**
- **Internationell trend (OECD, IMF, IFAC)**

Mapsec
Managing the Public Sector

Det första och det mest grundläggande är naturligtvis öppenheten gentemot medborgarna och offentligheten, gentemot intresserade medborgare och journalister som bevakar den offentliga sektorn för medborgarnas räkning. Naturligtvis gäller det även andra observatörer som finns internationellt, såsom OECD, IMF, finansmarknaden och så vidare. Det är alltså i första hand för medborgarnas behov som vi har knäsat den här principen.

Det andra och minst lika viktiga motivet är öppenheten gentemot riksdagen. Det handlar då inte bara om informationsflödet och tydligheten utan också, som jag inledningsvis sade, om en maktfråga.

Avvikelser från bruttobudgeteringsprincipen påverkar maktfördelningen mellan riksdagen och regeringen. Det är naturligtvis viktigt att den delegeringen tillämpas på ett regelkonformt sätt och med största möjliga tydlighet från riksdagens sida.

Det tredje motivet har att göra med det sätt på vilket vi hanterar budgetbesluten i den offentliga sektorn, i staten. Sedan reformens dagar, i mitten av 1990-talet, har vi årlig redovisning av skatteavvikelserna, *tax expenditures*. Det är ett stort steg framåt. Man kan väl säga att skattereformen i början av 1990-talet möjliggjorde den redovisningen, därför att då blev skattesystemet så pass klart och tydligt att det fanns referenspunkter för att ange avvikelser.

Men fortfarande finns det en viktig skillnad. Även om skatteavvikelserna redovisas årligen är de inte föremål för beslut på samma sätt som budgetens utgifter är det. Att föra över en utgift från budgetens utgiftssida till inkomstsidan innebär alltså att man så att säga för bort den från den årliga agendan. Principiellt påverkar det naturligtvis maktfördelningen men också mer praktiskt kanske hur pass intensivt utgiften i fråga diskuteras och ifrågasätts.

Den fjärde punkten har att göra med ansvarsfördelningen mellan våra myndigheter. Jag tar återigen exemplet med arbetsmarknadsrelaterade stödformer som bakas in i skattesystemet och redovisas inom ramen för detta. Det finns en risk med den sortens administrativa lösningar, nämligen att systemen hamnar mellan borden så att säga när det gäller övervakning, regelkonformitet och så vidare. Skattemyndigheten betraktar det som en ganska främmande fågel inom sitt mandat, naturligtvis. Det har inte att göra med skatteförvaltningens normala problem att hantera arbetsmarknadsrelaterade stöd. Man känner därför inte reflexmässigt ett ansvar för att övervaka att systemet tillämpas på ett regelkonformt sätt.

Arbetsmarknadsmyndigheten å sin sida riskerar att tappa bort ett sådant här system eftersom det inte administrativt sköts av myndigheten inom dess normala budget. Ur effektivitets- och övervakningssynvinkel är det här en olycklig lösning.

Det finns också en risk att det blir svårare att utvärdera, inte inom ramen för den årliga budgetprocessen utan i de mer sporadiskt återkommande utvärderingsförsök som görs av olika myndigheter. Det kan gälla Riksdagens revisorer eller de specialdestinerade utvärderingsmyndigheterna som vi har, till exempel Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Dataproblemet för den sortens utvärderingar blir mer svårhanterligt om man sprider systemen på det här sättet, över utgiftssidan på budgeten och inkomstsidan. Just IFAU har i några av sina rapporter klagat på datatillgängligheten som ett problem när det gäller utvärdering av våra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag kan inte på rak arm säga om detta har förorsakats av just den här lösningen med utgiftssystem på inkomstsidan, men generellt är det inte problemfritt att försörja utvärderarna med data ens i vårt ganska väl redovisade svenska system.

Jag vill också peka på att det här inte bara är hypotetiska risker. Samma år som vi sjösatte budgetlagen, 1996 efter Åke Hjalmarssons utredning, hade vi ett ärende i kanslihuset – jag satt på den tiden på budgetavdelningen. Det var den så kallade Östersjömiljarden som just skulle sjösättas. Från budgetavdelningens sida uttrycktes betänkligheter, eftersom konstruktionen stred mot budgetlagens anda när det gäller bruttoredovisningen. Det slutade med en lite märklig kompromiss. Regeringen redovisade i budgetpropositionen att denna

åsiiktsskillnad fanns mellan budgetavdelningen och Statsrådsberedningen, vilket är en ganska exceptionell åtgärd. Sätillvida var man helt öppen. I efterhand kan vi konstatera att just denna Östersjömiljard har varit ett problem-barn. Den har utsatts för utvärderingsförsök, och det har varit problematiskt just av ovan angivna skäl. Den har avvikit ifrån normala regler när det gäller statliga utgifter. Man kan då fråga sig om det var värt risken och de problem som konstruktionen har givit upphov till.

En punkt har att göra med bruttoprincipen mer generellt i vårt välfärdssystem. Vi är ju i internationell jämförelse väldigt bruttoinriktade i vår offentliga sektor. Det finns olika sätt att lösa transfererings- och skatteproblematiken. Sverige och de andra skandinaviska länderna är extrema i den meningen att vi har väldigt väl redovisade flöden till och från hushållen och andra mottagare av våra transfereringar, exempelvis genom att beskatta våra transfere-ringar.

Det finns flera möjliga konstruktioner om man vill föra över resurser från statsbudgeten till hushållen. Man kan göra som vi gör det normalt, det vill säga med beskattade transfereringar. Man kan göra det med nettotransfere-ringar, vilket omedelbart reducerar budgeten med ganska stora belopp. Man skulle förmodligen få ned budgetens omslutning med 100 miljarder genom att betala ut nettobelopp i stället för bruttobelopp inom vårt socialförsäkringssystem.

Man kan göra som i vissa andra länder, och som även vi gjort tidigare, genom att ha transfereringarna på inkomstsidan. Olika hushåll beroende på hushållstyp, om man har barn hemma eller inte, betalar efter olika skatte-kolumner. Det amerikanska systemet har mycket av den sortens lösningar.

Dessa olika lösningar ger för en och samma realekonomiska bild olika storlekar på den offentliga sektorn. Vår offentliga sektor ser större ut i jämförelse än den "egentligen" är. Det har vi drivit ganska länge, sedan 70-talet, och jag tycker att det är en utmärkt princip att hålla fast vid. Men det är något som bör hållas i minnet när man jämför storleken på den offentliga sektorn mellan olika länder.

Om man skulle välja mer allmänt nettoorienterade administrativa lösningar skulle man på det sätt som jag har antytt få ned den offentliga sektorns storlek rätt så ordentligt. Jag tycker att det finns många skäl som talar emot det, men det är odiskutabelt så att om man väljer sådana lösningar måste budgetrestriktionerna justeras i samma utsträckning. Det finns egentligen inget som helst utrymme där för diskussion om vad som gäller. Jag har åkallat några offentliga normgivande auktoriteter på sista raden, OECD, IMF och inte minst IFAC när det gäller internationella redovisningsnormer. Regelverket är helt klart på den här punkten. Om man byter redovisningsprinciper och administrativ teknik måste naturligtvis detta klagöras. Om man har ålagt sig själv budgetrestriktioner måste de justeras i samma utsträckning för att inte realekonomiskt urholkas på sin styrka.

Avslutningsvis bör jag bara påminna om att utgiftstaket och det som hör till detta är en budgetpolitisk restriktion som vi i det här landet har tagit på oss

själva. I någon mån inspirerades det naturligtvis av Maastrichtprocessen och det som försiggick i mitten av 90-talet. Men i allt väsentligt är detta självpåtagna restriktioner. Värdet hos dessa restriktioner avgörs helt och hållet av det sätt på vilket vi brukar dem. Det finns ingen utifrån kommande auktoritet som kan inympa något värde i den. Det är vi själva som bestämmer vilket förtroende restriktionerna i fråga är värda och därmed långsiktigt vilken betydelse de har när observatörer både hemma och utomlands tittar på den svenska offentliga ekonomin. Det innebär att även små avsteg som de som har föranlett den här diskussionen riskerar att börja på ett sluttande plan där man gräper ur restriktionen och på sikt urholkar förtroendet.

Ordföranden: Tack så mycket, Per Molander. Jag ger ordet till Svante Öberg. Varsågod.

Svante Öberg: Jag tackar så mycket. Jag ska börja med bakgrunden och sedan redovisa erfarenheten av det utredningsarbete som jag gjorde för några år sedan. Jag har själv varit anställd i Finansdepartementet i tre olika omgångar, sammanlagt 16 år. På slutet var jag statssekreterare till Göran Persson och Erik Åsbrink. Annars har jag arbetat på Konjunkturinstitutet i två omgångar, den senaste gången som chef. Nu är jag på SCB, lite långt ifrån de här frågorna som finansutskottet nu sysslar med. Jag har också under ett par år varit rådgivare på Internationella valutafonden.

Det var väl den bakgrunden, antar jag, som gjorde att jag förordnades som en särskild utredare juni 1999 för att just utvärdera budgetprocessen. I juni 2000 kom den här boken i passande gråbrun färg, strikt och en aning trist.

Som särskild utredare är jag ansvarig för själva produkten. Men jag hade god hjälp av experter som Karin Brunsson, Ingemar Hansson, Bo Jonsson, Cristina Karlstam, Ove Nilsson, Olof Ruin och Daniel Tarschys. Jag hade också en referensgrupp med Anna Hedborg, Jörgen Holgersson, Anne Wibble och Erik Åsbrink och ett sekretariat. Jag hade många personer runt mig i diskussionerna omkring den här rapporten.

Det som jag så småningom kom fram till var det som Curt Malmberg citerade, att den nya budgetprocessen på det hela taget har fungerat väl. Jag levde ju rätt mycket i Finansdepartementet under de här åren. En av orsakerna till att man kan dra en sådan slutsats är den bild som Curt visade på de offentliga utgifterna som minskade från 70 % av BNP år 1993 till 55 % år 2000. Det var vid tiden för utredningen. Sedan har de legat kvar på ungefär den nivån. Den här budgetprocessen bidrog verksamt till att man faktiskt fick ned utgifterna.

Bortsett från att det på det hela taget har fungerat väl tyckte jag att det fanns två problem. Det ena var att det bedrevs två snarlika budgetarbeten per år, både i Regeringskansliet och i riksdagen. I riksdagen upplevde man också detta som ett problem. Jag tror att den situationen nu har ändrats. Jag hade samma syn som de i riksdagen som analyserade frågan, utom på en punkt. Jag tyckte att beslut om utgiftstaket skulle tas på våren. Jag tror att det nu tas på

hösten, men det finns ändå en redovisning av de här frågorna på våren. Jag tyckte att utgiftstaket och den långsiktiga ekonomiska politiken inte skulle få tillräckligt stort intresse om det blandades ihop med alla de mer dagsaktuella frågorna som kommer upp på hösten. Men det var bara på den punkten. Annars var jag överens med dem som jobbade med de här frågorna i riksdagen.

Det andra problemet gäller systemet med budgeteringsmarginal och att det inte har fungerat väl. Jag skulle vilja skilja på långsiktiga och kortsiktiga frågor. Den långsiktiga betydelsen av den nya budgetprocessen har varit mycket positiv. Man har fått ned de offentliga utgifterna, balans i den offentliga ekonomin och till och med ett överskott. Men på kort sikt fungerar det inte lika bra. Där kommer budgeteringsmarginalen in. Jag menar att man borde komplettera utgiftstaket med ett utgiftsmål som ligger på en lägre nivå än utgiftstaket och slopa begreppet budgeteringsmarginal. Man ska ha någonting nytt. Då bör man ändra orden. Annars lever de gamla föreställningarna kvar. Budgeteringsmarginal låter för mig som om det är något som man kan disponera när man gör en budget, att man kan fylla upp budgeteringsmarginalen. Det var inte riktigt så det var tänkt. Man skulle kunna ändra på begreppen och tala om ett utgiftstak, ett utgiftsmål, en osäkerhetsmarginal och en planeringsmarginal eller något sådant.

Att man har ett utgiftstak och en budgeteringsmarginal som är näst intill noll är ett system som leder till en konstig kortsiktig finanspolitik. Om man redan ligger vid utgiftstaket och får en konjunkturnedgång måste man för att klara utgiftstaket strama åt ekonomin. Vid en konjunkturnedgång stramar man åt ekonomin ännu mer. Vid en högkonjunktur när man kanske har lite utrymme över kan man utnyttja det utrymmet och späder på högkonjunkturen. Det är det som är problemet med att ha ett utgiftstak och ligga så nära utgiftstaket.

Jag skulle vilja jämföra det med det system som man har i den så kallade tillväxt- och stabilitetspakten i EU. Den handlar ju om budgetsaldot. Där har man två begrepp. Man har ett långsiktigt mål som för de flesta länder är uttryckt som att man ska ha balans i de offentliga finanserna. För vår egen del har vi satt det långsiktiga målet att ha ett överskott i de offentliga finanserna på sikt. Det finns också ett annat begrepp. Det är golvet som är -3 % av BNP och som man inte får gå under. Det tycker jag är en bra finanspolitisk norm. Man har något som man siktar på och tillåter sedan en viss variation kring detta. Samtidigt har man ett golv som man inte får gå under.

Tyskland och Frankrike befinner sig nu i läget att de är nere vid golvet i tillväxt- och stabilitetspakten. De har en ganska svag ekonomi och måste nu strama åt den ännu mer för att klara detta. Om de hade haft en större respektmarginal ned till golvet hade de inte hamnat i den situationen. Det är samma sak för oss när det gäller utgiftstaket. I och med att vi ligger alldeles under utgiftstaket tvingas vi att strama åt ekonomin när det blir en lågkonjunktur, och tvärtom riskerar vi att spåda på ekonomin när det blir en högkonjunktur.

Det är det problem som jag tycker finns kvar. Jag tror att det vore bra för Sveriges del om man på något sätt kunde hantera det. Det vore bra om man

kunde komma in i en situation där man åtminstone tillåter neutral finanspolitik, kanske till och med en mer aktiv finanspolitik, och slipper den här bakvända finanspolitiken.

I rapporten tog vi också upp ett antal möjligheter att kringgå utgiftstaket. Jag hade noterat att det fanns olika förslag som redan hade genomförts. Det fanns många diskussioner om hur man skulle kunna kringgå utgiftstaket. Det är ju i princip inte bra. Det minskar betydelsen av utgiftstaket. Som mina båda företrädare här har sagt är transparensen väldigt viktig och förtroendet för att utgiftstaket får den styrande effekt som regering och riksdag har tänkt sig. Det gäller också att man får samma noggranna prövning av alla utgifter. Om man lägger något som ett avdrag på inkomstsidan får det inte samma prövning i regering och riksdag som om man har det som en utgift som syns.

Jag noterade att det fanns åtminstone tio typer av möjligheter att kringgå utgiftstaket. De är numrerade här. Jag har sett i promemorior från finansutskottets kansli att man sedan också har tittat på om de faktiskt har förekommit. Vi gjorde ingen undersökning om huruvida de faktiskt förekommit, men finansutskottets kansli har gjort det. Man hittade till och med en sak som jag hade missat, nämligen att man kunde öka utgifterna i förtid i stället för att skjuta dem framåt. Det hade jag inte tänkt på.

Det finns alltså många olika sätt. Det är också en möjlighet, som man har gjort i finansutskottet, att granska de förslag som man får och se om något eventuellt inte följer intentionerna. Om man vill kan man då reagera på det. Annars är det naturligtvis riksdagen som beslutar om sådana här saker, även om avvikelser från utgiftstaket.

Jag tror att trycket ökar när man ligger nära taket att vidta åtgärder som man kan diskutera om de är förenliga med andan i budgetlagen. Om man skulle kunna åstadkomma en situation där man siktar mot ett mål som ligger en bit ifrån utgiftstaket skulle trycket inte bli lika starkt.

Det är två problem med att ha mål som ligger under taket. Det ena är problemet att det kanske inte upplevs som lika styrande. Det är ett problem som man i så fall framför allt måste hantera i regeringen vid hanteringen av budgeten. Man måste få det att bli lika styrande och lika kraftfullt som ett utgiftstak.

Det andra problemet är hur man går från en situation som den som vi har nu, där vi ligger alldeles vid taket, till en situation där man siktar mot något som är lägre än taket. Den enda möjligheten är väl att ta det över några år så att man har några år på sig att skapa den marginal som jag tror vore bra för Sverige.

Ordföranden: Tack, Svante Öberg. Därmed har vi haft de tre olika inledningarna. Då ska vi ta en kort kaffepaus. Vi ajournerar mötet i cirka tio minuter.

Ordföranden: Vi ska släppa fritt för frågor.

Carin Lundberg (s): Tack, herr ordförande! Först vill jag tacka för genomgången. Det är bra genomgångar, men jag tycker att det är lite väl mycket tillbakablickar och teknik. Jag skulle gärna vilja se att vi skulle titta på hur vi ska arbeta med budgeten i framtiden.

Jag tänkte fråga om den självpåtagna restriktionen med budgettaket. Vi är överens om att det är viktigt med transparensen för förtroendet. Därför tänkte jag ställa en fråga till Curt Malmberg. Sätts utgiftstaket så att både befintliga och planerade reformer ska få plats?

Curt Malmberg: Man tittar inte på vad som finns i bagaget och ser vilka reformer som ska genomföras för att sedan fastställa utgiftstaket. Taket fastställs utifrån vad som är samhällsekonomiskt möjligt. Det är det som är styrande.

Låt mig ändå få titta på bakåt! Om man tillämpar tekniken att sätta utgiftstaket efter reformer skulle förmodligen taket hela tiden höjas. Så är inte fallet. Utgiftstaket som andel av BNP har sedan det första gången sattes 1997 och fram till 2003 fallit från 38 % till 34 %. Utgiftstaket är en restriktion, och det kan mina vänner från Vänsterpartiet och Miljöpartiet intyga. Som jag nämnde i min inledning tvingar utgiftstaket fram en prioriteringsdiskussion. Taket sätts inte för att ge plats åt en reform utan efter vad som är samhällsekonomiskt möjligt.

Gunnar Axén (m): Jag vill också tacka för föredragningarna. Vi kan vara överens om att den nya budgetprocessen bland annat har inneburit att vi har satt stopp för den form av oheliga utgiftsallianser i riksdagen som var vanligt förekommande längre tillbaka i tiden. Jag tror också att budgetlagen och den nya budgetprocessen kan vara ett effektivt verktyg i finansministerns händer om han väljer att använda det på rätt sätt. Vi har hört hur man bland annat har en för liten budgeteringsmarginal, hur man kan ägna sig åt bruttoredovisning, det vi i allmänt tal kallar budgettricksande, för att kringgå utgiftstaken. Faktum är att utgiftstaken med en viss framförhållning kan höjas utifrån vad majoriteten finner vara önskvärt. Vi har sett under de senaste åren hur vi under högkonjunkturen har fått tillfälliga intäktsökningar i staten som har lett till permanenta utgiftsökningar, vilket jag tror kan vara ganska allvarligt på sikt.

Konjunkturinstitutet har ju visat att reformerna, huvudsakligen utgiftsökningar, sedan 1998 har uppgått till 168 miljarder kronor. ESV visar att vi riskerar att överskrida budgettaket för nästa år med 10 miljarder. Ser man till 121-punktsprogrammet, som regeringen har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, finns det i storleksordningen ytterligare 35 miljarder i ökade utgifter som inte finns med i budgeten. Vi har ett omfattande långsiktigt utgiftstryck i budgeten, trots allt.

IMF har bland annat kritiserat Sverige för detta och pekat på problemet. I andra länder har man infört regleringar för hur man ska hantera den formen

av tillfälliga intäktsökningar för att de inte ska leda till permanenta utgiftsökningar.

Anser ni att det finns anledning till att även i Sverige reglera så att vi inte hamnar i en situation där tillfälliga intäktsökningar leder till permanenta utgiftsökningar, så att vi när vi kommer in i en lågkonjunktur har en stark press på utgiftssidan med små, små marginaler i budgeten? Hur kan man reglera detta på ett bra sätt?

Min andra fråga rör öppenheten och tydligheten. Jag kan instämma i att de har ökat markant med hjälp av den nya budgetlagen. Det finns ändå ett antal punkter. Jag ska ge några exempel på vad mer som kan göras än vad som sker i dag. Till exempel har vi tidigare sett att regeringen flera gånger, nu senast inför förra valet, har varit mer optimistisk i sina tillväxtprognoser än de flesta andra bedömare, utan att redovisa något underlag för den bedömning som så markant har avvikit från andra bedömares. Regeringen gör nu i budgetpropositionen en bedömning av resursutnyttjandet som avviker mycket från andra bedömares utan att redovisa varför. Regeringen redovisar inte beräkningsmodeller för till exempel produktionskapet. Man redovisar inte vilket underlag man har för sitt mål om det finansiella sparandet. Prognosberäkningar för olika utgiftsområden är oklara. Trots kraftiga prognosmissar, till exempel när det gäller sjukförsäkring, tandvårdsförsäkring och förtidspensioner, redovisar man inte någon utvärdering av de prognosfel som måste ligga i botten för de kraftiga budgetavvikelser vi har sett.

Sedan har vi de senaste årens godtyckliga förändringar i budgetprocessen. Man har upphört med de treåriga saldomålen, de fleråriga utgiftstaken och liknande. Det har inte direkt bidragit till någon ökad tydlighet i budgetprocessen tillsammans med det sedvanliga budgettricksandet. Vad kan vi från riksdagens sida göra för att ställa krav på regeringen att öka tydligheten och öppenheten i budgeten i de avseenden jag har gett exempel på? Kan det till exempel vara en möjlighet att ge expertmyndigheter som Konjunkturinstitutet, Ekonomistymningsverket eller Riksbanken i uppdrag att mer ingående analysera och utvärdera budgetpolitiken?

Curt Malmberg: Jag kan börja. Jag uppfattar första frågan som om det finns anledning att reglera möjligheten att sätta stopp för att tillfälliga inkomstförstärkningar används för utgiftsreformer.

Jag menar att vi har ett väl fungerande system. Vi måste se de två budgetpolitiska målen ihop: utgiftstak och mål om överskott. De kompletterar varandra. Utgiftstaket förhindrar utgiftsökningar. Jag nämnde siffror nyss. Vi har gått från 38 % av BNP till 34 % av BNP. Inkomstsidan tar saldomålet hand om. Det regleras så. Jag menar att de restriktionerna finns, och där är utgiftstaket viktigt.

Öppenheten och tydligheten var en viktig del i mitt anförande. Det är att redovisa allt vad man gör. Vi har på Finansdepartementet en tabell som "säger allt" som brukar finnas med i budgetpropositionen och vårpropositionen. Den ska visa alla transaktioner som vi gör.

Gunnar Axén tar upp en annan fråga som gäller prognoser. Det är naturligtvis svårt med prognoser. Vi försöker vara öppna och redovisa så mycket vi kan.

Jag har diskuterat mycket frågan om sjukskrivningsprognoserna. Där har vi, i likhet med andra, underskattat den utveckling som har varit. Vi jobbar intensivt med detta och har tagit fram en ny prognosmodell ihop med RFV, Socialdepartementet och Finansdepartementet. Varmax heter modellen. Det är ett sätt att visa hur vi ständigt måste utveckla våra prognoser.

Frågan ställdes om vad riksdagen kan göra. Den kanske inte jag ska svara på. Vi har ett väl fungerande system med oberoende myndigheter som lämnar sina rapporter. ESV lämnar återkommande sina rapporter om hur det ser ut på utgiftssidan. Konjunkturinstitutet lämnar återkommande rapporter om hur det ser ut i ekonomin och gör självständiga bedömningar. Jag ser inget sådant stort behov.

Svante Öberg: Hur bestämmer man utgiftstaket? Det för vidare till frågan om tillfälliga inkomster. Man ska bestämma utgiftstaket med ett långsiktigt perspektiv. De offentliga utgifterna bestämmer på sikt skatteuttaget. Vill man åstadkomma något visst skatteuttag är bästa sättet att titta på utgiftssidan och sedan försöka reglera vad man vill åstadkomma för framtiden.

Mitt problem är om det blir en tillfällig nedgång i utgifterna snarare än en tillfällig ökning av inkomsterna. En tillfällig nedgång i utgifterna på grund av att konjunkturen är stark leder till att man ökar de offentliga utgifterna, och det ger den konstiga finanspolitiken som förstärker konjunktursvängningarna snarare än tvärtom. Motsvarigheten när man kommer in i en lågkonjunktur är att man måste dra in på utgifterna och förstärker då lågkonjunkturen.

Jag tycker inte att man behöver bestämma för mycket på utgiftssidan med hänsyn till inkomstutvecklingen. Där är det saldomålen i stället. Där har vi flexibiliteten att man siktar på något långsiktigt överskott men samtidigt har möjligheten att röra sig ganska bra omkring det.

Annars vill jag varna för att vara för beroende av kortsiktiga prognoser när man bestämmer politikens inriktning. När jag var chef för Konjunkturinstitutet gjorde vi prognos-utfallsstudier, och det visade sig att prognosförmågan inte är så stor. Jag tror inte att det hjälper så mycket när man tittar på andra prognoser. Ibland har alla prognosmakare fel. Det vore bättre att försöka avskärma sig lite grann från de exakta kortsiktiga konjunkturprognoserna och titta lite mer på den långsiktiga utvecklingen.

Per Molander: Jag har ett par anmärkningar till det som har sagts här. Det är viktigt att skilja mellan olika typer av tillfälliga inkomster. Det finns tillfälligheter av olika slag.

En kategori har att göra med konjunktursvängningar i ekonomin. Där har vi sedvanliga prognosredskap som Svante var inne på. Min bild är att Konjunkturinstitutet sköter det mycket väl. Det faktum att man har lagt verksam-

heten i en självständig myndighet borgar för att det är expertis och inte i första hand politiska bedömningar som styr prognosverksamheten.

En annan typ av tillfälliga inkomster har att göra med intäkter från försäljning av statlig egendom. Där ser jag ett större problem och ett problem som det går att göra någonting åt utan alltför stora åthävor.

Vi har en diskussion sedan rätt många år både i vårt land och internationellt om vilken redovisningsbas som ska tillämpas för den statliga redovisningen. Nu har jag bara sporadisk kontakt med departementet, och Curt får rätta mig: Har det inte fattats ett principbeslut om övergång till kostnadsmässig redovisning i statsbudgeten?

Curt Malmberg: Nej, det har inte fattats ett sådant principbeslut. Det finns däremot ett utvecklingsarbete som för närvarande bedrivs.

Per Molander: Det ser jag annars som det vettiga steget att ta för att hantera den sortens tillfälligheter. Om man har en kostnadsmässig redovisning, handlar det i det fallet om att bokföra tillgångar under olika kategorier. Då blir det tydligt för riksdagen och andra att detta inte är en intäkt utan snarare ett byte av tillgångsslag. Den naturliga fortsättningen vore att definiera även själva utgiftstaket i kostnadstermer. För närvarande har vi något som mest liknar kassamässighet i staten. Detta gäller även utgiftstaket. Det är en olycklig hybrid som försvårar umgänget mellan statsbudgeten och myndigheternas budget.

En övergång till kostnadsmässighet över hela linjen i såväl redovisnings- som budgetrestriktioner är det naturliga steget att ta och det skulle klara ut en del av problemen.

Budgeteringsmarginalen togs upp tidigare. Jag får påminna om att när vi byggde denna konstruktion i mitten av 90-talet var ju budgeteringsmarginalen avsedd att hantera just den sortens prognosproblem vi pratar om här nu. Sedan kom den att missbrukas. Det är näst intill omöjligt att bygga ett regelverk som förhindrar en sammanblandning av olika användningar av budgeteringsmarginaler. Man använder marginaler som egentligen är till för att parera genuin prognososäkerhet för politiska reformer. I motsats till Svante tror jag inte att det går att hantera genom att man inför ytterligare en term eller byter terminologi. Det är svårt nog att förklara budgeteringsmarginalen som den ser ut i dag, och det skulle bli ännu svårare för journalister och andra.

Lösningen på det problemet är att riksdagen tar ett fastare grepp om bruket av budgeteringsmarginalen, det vill säga att man avtvingar regeringen en tydligare separering av sådant bruk av budgeteringsmarginalen som hänför sig just till prognosfel, huvudsakligen makroekonomiska, och sådant bruk som har att göra med reformer, politiskt baserade beslut som leder till mer eller mindre permanenta utgiftsökningar. Det är nog det bästa sättet att hantera den olyckliga situationen vi har hamnat i – att marginalerna är små och

att vi får en ryckigare finanspolitik än vad som var avsikten när vi byggde den konstruktionen.

Gunnar Axén (m): Jag tackar för svaren och kommentarerna. Jag förstår att Curt Malmberg kanske inte tycker att det finns något behov av att reglera mer så att vi inte hamnar i den situationen där tillfälligt ökade intäkter omvandlas snabbt till permanenta utgiftsökningar. För de flesta av oss är det uppenbart att vi nu befinner oss i en situation där vi har ett starkt tryck på utgiftssidan och en ansträngd budget. Det vittnar inte minst den marginella budgeteringsmarginalen om.

Det berördes inte så mycket att det skulle vara önskvärt från vår sida i riksdagen att få en tydligare belysning av de beräkningsmodeller och prognosmodeller som finns för till exempel de olika utgiftsposterna i budgeten. Vi kan konstatera när vi får hit budgeten att olika anslagsposter har dragit i väg, till exempel förtidspensioner och sjukförsäkringar, men vi får aldrig redovisat för oss underlaget i de olika beräkningsmodellerna. Vi får aldrig reda på vad regeringen avser att göra för att missarna inte ska uppstå i framtiden.

Det framstår som ganska uppenbart att vi i riksdagen är svaga när det gäller utvärdering och uppföljning av finans- och budgetpolitiken. Vi ägnar ganska mycket tid och kraft åt att utvärdera penningpolitiken vid våra utfrågningar av till exempel riksbankschefen. Men det är ytterst sällan vi på något mer djupgående sätt utvärderar och kräver ut ansvar när det gäller finans- och budgetpolitiken. Skulle det vara önskvärt om riksdagen tog ett fastare grepp när det gällde utvärderingen och uppföljningen av finans- och budgetpolitiken, kanske i likhet med hur vi arbetar med utvärdering av penningpolitiken? Det skulle vara intressant att höra panelens svar på den funderingen.

Slutligen kan jag rikta en fråga till Curt Malmberg. IMF har nyligen kommit med ett antal rekommendationer till Sverige om hur vi skulle kunna förbättra och utveckla budgetprocessen. Tänker regeringen, finansministern, ta fasta på någon av de rekommendationerna och lägga fram förslag i den riktningen?

Curt Malmberg: Det känns lite främmande för mig att diskutera riksdagens former och vad riksdagen ska göra. En utvärdering sker varje år genom den prövning som görs i riksdagen och den budget som läggs fram. Från våra utgångspunkter fungerar det som det ska göra.

Sedan var det frågan om IMF-råd och att ta vara på synpunkter. Vi är naturligtvis lyhörda för alla synpunkter. En punkt som jag nämnde i mitt inledningsanförande och som jag utan omsvep tycker är ett problem – det har Svante och Per varit inne på – är budgeteringsmarginalen. Den är naturligtvis alldeles för liten. Det kan leda till att man reagerar på fel sätt. Det finns de farhågor som Svante Öberg nämnde. Vi har också nämnt i vårpropositionen att vi har ett arbete – säkerhetsmarginal eller osäkerhetsmarginal, ni förstår

vad det handlar om. Det vill vi återkomma till. Vi har en diskussion med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det ligger närmast och är viktigast att få ordning på.

Svante Öberg: Jag har en annan reflexion angående utvärdering av finans- och budgetpolitik. Jag tänker på mitt nuvarande jobb som chef för SCB. Där har vi ett decentraliserat ansvar för både verksamhet och budget. Det är klart att vi har en uppföljning av dessa. I varje system där man har en decentralisering av ansvaret ska man ha en uppföljning. Det gäller även i riksdagen. Jag har förstått att riksdagen är inriktad på att ha mer utrymme för uppföljnings- och utvärderingsdiskussioner på våren och därför vill slippa den dubbla budgetprocessen. Det tycker jag är en rimlig ambition. Ur samhällets perspektiv verkar det bra.

Per Molander: Jag har en allmän reflexion. Det här faller utanför mitt egentliga expertisområde.

Om riksdagen skulle välja att öka sina egna resurser för analys, tror jag att det vore vettigare att lägga dem före beslutet än efter. Utvärderingar i all ära, men de har lite karaktär av obduktioner. Det är viktigare att riksdagen kan inta självständiga ståndpunkter när förslagen kommer från regeringssidan och inte vara helt beroende av regeringens utredningskapacitet – något i stil med Congressional Budget Office i USA. Nu är skillnaderna gentemot det amerikanska systemet oerhörda, eftersom det är en helt annan konstruktion. Men skulle man tänka i sådana banor skulle det vara mer fruktbart att lägga resurserna där än i efterhand.

Christer Nylander (fp): Jag får också tacka för föredragningen. Den var intressant.

En allmän slutsats verkar vara att den nya budgetprocessen har varit viktig för historien, för förtroendet och för att få ordning och reda under 90-talet. En rimlig slutsats är att det är viktigt med ordning och reda i budgetprocessen för framtiden för att behålla det förtroende vi har skapat.

Budgetmarginalen är en avgörande faktor, dels därför att den är viktig i sig själv, dels för att en liten marginal i budgeten innebär att man tvingas tricksa med utgifter, smuggla undan andra utgifter. Det skapar finanspolitiska problem och en styrning av den statliga sektorn som inte alltid är allra bäst eller långsiktig.

I budgetpropositionen för 2004, som lades fram för några veckor sedan, slår man rekord i liten budgetmarginal. Curt Malmberg sade ödmjukt att den var alldeles för liten. Den ligger på under 200 miljoner kronor i en budget som omfattar 850 miljarder. Översätter man detta till vanlig hushållsekonomi är det en 50-lapp om året – inte i veckan – för oförutsedda utgifter. Var och en förstår att det är lite när man ska klara sig i en osäker värld.

Hur ser regeringen på budgetmarginalen, Curt Malmberg? Det brukar nämnas en och en halv procent i marginal i budgeten för att klara osäkerheter. Nu ligger man på någon promille. Hur stor anser regeringen att marginalen bör vara? Du var inne på att den är för liten i dag. Vilka osäkerheter bör man fånga upp med denna marginal?

Min andra frågar riktar sig till Svante Öberg och Per Molander. En praxis skapas framför allt av riksdagen. Curt Malmberg sade tidigare att man redovisar tydligt alla saker man gör, och sedan får riksdagen bedöma och fatta beslut. En riksdagsmajoritet som består av samma färg som regeringen släpper ofta igenom det mesta. Därmed skapas praxis för hur budgetunderlaget ska hanteras. Per Molander sade tidigare att vi är på väg utför ett sluttande plan. Hur ser ni på hur den praxis som skapas påverkar förtroendet när flera olika sätt att tricksa med utgifter släpps igenom?

Curt Malmberg: Jag ska strax kommentera frågan.

Det finns några uttryck som har använts här. ”Tricksa och smuggla undan.” Jag vill betona att det inte handlar om det. *Allting* redovisas mycket öppet. För mig är tricksa och smuggla undan när man inte redovisar saker. Jag har redan nämnt att vi har en tabell som säger allt. Det är viktigt att slå fast.

Hur stor ska budgeteringsmarginalen vara och vilken osäkerhet ska den fånga upp? Jag kan inte svara exakt på det. Det vore fel av mig att fastna i en viss procentsats, men den bör vara betydligt större än vad den är i dag. Det är helt klart. I tidigare sammanhang har man pratat om den siffra du nämnde, en och en halv procent.

De osäkerheter som ska fångas upp är naturligtvis de prognososäkerheter som vi har nämnt tidigare. Jag skulle gärna se att man har möjlighet till arbetsmarknadspolitiska insatser. De kan behövas av konjunkturskäl, och så vidare. Det är den typen av åtgärder som det behövs en budgeteringsmarginal för. Låt oss återkomma till frågan om nivåer.

Ordföranden: Den andra frågan var riktad till Svante Öberg.

Svante Öberg: Jag kanske får säga något om den första frågan också. Vi räknade på den i utredningen. Vi kom fram till att det vore bra att ha en marginal på 3 % mellan utgiftsmålet och utgiftstaket. Det är säkert många andra som har gjort andra analyser senare.

Sedan var det frågan om att påverka förtroendet. För mig är det svårt att svara på hur det påverkar förtroendet. För mig är det viktiga vilken styrande effekt restriktionerna har. Betydelsen av detta varierar över tiden.

Jag tror att de hade oerhört stor betydelse under 90-talet när vi hade väldigt stora problem och när vi skulle sanera de offentliga finanserna. Då behövde man ta till alla starka instrument som man kunde ta till. Det är klart att det är viktigt att hålla fast vid restriktionerna i nuvarande mer balanserade läge men det har inte riktigt samma betydelse som det har när man är i ett krisläge.

Christer Nylander (fp): Jag vill ställa två ganska konkreta frågor om praxisbildningen. Det var någon som tidigare nämnde budgetlagens anda. Jag undrar hur ni ser på den här lösningen när man för över överskott och vinst i några statliga bolag via ett riksgäldskonto för att sedan föra över pengar till andra statliga bolag som har större problem med ekonomin. Det har varit aktuellt för något halvår sedan och genomförs nu.

Den andra metoden som ibland används för att klara budgeteringsmarginaler och annat är att kreditera skattekontot. Jag skulle vilja höra era funderingar kring detta.

Ordföranden: Vi har till viss del berört det. Jag vet inte om det finns något ytterligare att tillägga.

Per Molander: Jag ska vara mycket kortfattad. Jag trycker på den punkt som jag hade på min lista här tidigare. Skillnaden mellan skatteavvikelser och sanna utgifter på utgiftssidan är den årliga prövningen som utgiftssidan utsätts för. Det är förvisso korrekt som Curt Malmberg säger att allting redovisas för riksdagen. Riksdagen måste ta ställning till alla de system som vi har. Men efter några år har dessa system försvunnit. Vi har delvis fått en ny uppsättning riksdagsledamöter, och det här lagras inte, och man motionerar inte om det på samma sätt som i fråga om utgiftssidan.

Jag ska referera en tidigare hög tjänsteman på budgetavdelningen på Finansdepartementet, som brukade beteckna statsbudgeten som en petrifierad kökkenmödding, alltså en förstenad avfallsplats. Vi vill undvika den här försteningen. Vi vill ju att budgeten varje år i någon mening ska vara uppe till diskussion. Och just i det perspektivet tror jag att den här konstruktionen med utgiftssystem på intäktssidan är olycklig. Det blir inget motionerande – ingen som rör om i komposten aktivt varje år.

När det gäller budgeteringsmarginalens storlek kan jag säga att när vi ursprungligen gjorde detta tog vi inte dessa siffror ur luften utan vi gjorde en, låt vara rätt enkel, statistisk analys – men dock en analys – av prognoser bakåt och av vilken variation som både enskilda anslag och aggregaten, utgiftsområdena, liksom budgeten som helhet uppvisar. Vi startade med siffrorna 1, 2 och 3 % för de tre åren. Osäkerheten växer alltså med tiden, och det är inte en siffra utan tre siffror som behövs. 1, 2 och 3 % var ganska väl baserat på den historiska erfarenheten då. Sedan blev det 1,5 %, 2 % och 2,5 % i det första förslaget, som lades fram våren 1996. Men jag tror att det hamnar i den storleksordningen. Det är också vad Svante Öberg här redovisade från sina utredningar. Det bör röra sig om procent och inte promille.

Curt Malmberg: Jag ska kommentera frågan om kapitalstruktur och överskott i riksgäldskonto. Det fanns förslag om detta i vårpropositionen. Jag nämnde i min inledning att det i budgetlagens 23 § finns ett undantag när det gäller

investeringar och finansiella tillgångar. Och i det här fallet handlar det om att man flyttar pengar från ett bolag till ett konto i Riksgälden och till ett annat bolag. Det är ett nollsummespel. Lånebehovet påverkas ju inte av det, utan det är en praktisk hantering där man kan se staten som en koncern.

Lars Bäckström (v): Jag har många frågor, men jag ska börja med den viktigaste som jag ska ställa till Per Molander. Han talade om att man kan komma på ett sluttande plan. Och såvitt jag förstod menade han att när det gäller bland annat en del av de åtgärder som riksdagen har beslutat om finns det en risk och att man bör vara observant.

Sedan finns det en del åtgärder som riksdagen inte har beslutat om och som kanske också skulle göra att man befann sig på ett sluttande plan. Jag vill höra Molanders bedömning av det. Skulle PPP också kunna vara det sluttande planet? Per Molander vet vad jag menar, alltså infrastruktur. Om man till exempel höjde egenavgifter i a-kassesystemet och därmed sparade en del i fråga om utgifter för staten utan att justera utgiftstaket, skulle det också kunna vara ett sluttande plan? Om man gjorde så med trafikförsäkringen att man minskade statens utgifter för sjukvårdskostnader, skulle det också kunna vara ett sluttande plan? Skulle det kunna vara ett sluttande plan att ha en karensdag där och genom det minska statens utgifter och hävda att man har minskat de offentliga utgifterna? Nu innebär det en del problem, vilket både Per Molander och jag vet. Om man säljer statlig egendom och finansierar utgifter under utgiftstaket som har beständig karaktär, skulle detta också kunna vara ett sluttande plan?

Den underförstådda frågan är naturligtvis: Är vi lika goda kålsupare både i majoritet och i minoritet när det gäller det sluttande planet, eller är någon av parterna bättre och har större säkerhetsavstånd enligt Per Molander när det gäller det sluttande planet? Det är den implicita frågan. Det är lika bra att ställa den rakt ut så blir det enklare att svara på den.

Jag har en fråga till Svante Öberg som har utvärderat detta. Är inte ett system med utgiftstak som man sätter på tre år och där man lägger ut på ramområden i själva verket utgiftsdrivande? Jag kan ställa frågan även till Per Molander: Är inte systemet i själva verket mycket utgiftsdrivande? Finns det något annat land som lovar reformer på tre års sikt och lägger in det i riksdagsbeslut? Är inte ett sådant system de facto mycket utgiftsdrivande, tvärtom vad man antog? Jag hävdar att det är utgiftsdrivande. Nu har vi kanske kommit ifrån det systemet tack vare riksdagens rådiga ingripande. Men det var väl bra att vi gjorde det, eller hur?

Jag ska ta upp ytterligare en sak så att även Curt Malmberg får komma med. Är inte sparmålet för överskådlig tid en mycket tuffare budgetpolitisk restriktion än utgiftstaket? Jag påstår att det är så. Håller statssekreterare Malmberg med mig?

Ordföranden: Vem känner sig manad att börja? Per Molander fick några konkreta frågor. Är majoriteten och oppositionen likvärdiga?

Per Molander: Just den formuleringen vill jag av naturliga skäl undvika att svara på. Däremot tar jag gärna upp de exempel som Lars Bäckström nämnde. Jag refererade tidigare till den internationella diskussion som förs om jämförelser som görs mellan den offentliga sektorns storlek i olika länder av OECD, IMF och andra som håller på med detta. Där finns ett antal fällor och felkällor som exemplifierats av just det som Lars Bäckström räknade upp. De är mer eller mindre svårhanterliga, vill jag påstå. I fråga om vissa saker råder det konsensus internt bland redovisningskunniga människor om vad som ska gälla. Andra saker är mer svårhanterliga.

Ett stort komplex är naturligtvis statliga garantier. Vad ligger det för ett utgiftstryck i en viss statlig garanti? År 1996, som jag tidigare refererade till, hade vi en annan diskussion i huset som gällde ett åtagande i fråga om de olympiska spelen. Stockholm ville som bekant kandidera till de olympiska spelen 2004. Efter diverse diskussioner och en mycket snabb utredning beslöt sig staten för att ställa upp som garant för detta. Hur värderar man detta? Det är oerhört svårt att sätta ett pris på den garantin och därmed svårt att dela ut utgiftsansvaret om den utgiften så småningom kommer. Vi hade en del funderingar om hur sådana saker skulle kunna hanteras, men nu gick detta igenom. Sedan fick vi inte de olympiska spelen, så det var ett hypotetiskt fall.

Andra saker är litet knivigare. Lars Bäckström nämnde obligatoriska men privat producerade och administrerade försäkringssystem. Vi har bara ett sådant, såvitt jag på rak arm vet, i det här landet, och det är fordonsförsäringen som är obligatorisk men som vi köper av privata försäringsskivare. I vårt östra grannland Finland har detta betydligt större omfattning. Om vi vidgar blickarna ytterligare kan det vara ännu större. Sådant försvårar naturligtvis jämförelsen mellan olika länder. Samtidigt kan det ibland finnas argument för den ena lösningen. De är inte fullt ekvivalenta. Om man som vissa här i rummet, förmodar jag, tror på konkurrensfördelar kan man tycka att en sådan lösning som är privatproducerad men obligatorisk kan vara vettig även om den belastar hushållskassorna i någon mening lika mycket. Tror man på andra fördelar med offentliga lösningar kan man komma till en annan slutsats.

Det finns alltså inget enkelt svar på Lars Bäckströms fråga. Detta är en rätt stor materia. Det som jag i alla fall vill säga är att det för vissa av dessa kategorier är ganska klart hur de ska hanteras. Och i de bruttobudgeteringsdiskussioner som har upptagit en del av tiden menar jag att det är ganska klart vad som gäller. Där finns det inte särskilt mycket utrymme för olika åsikter. På flera av de andra punkterna gör det det. Därför är det inte lika klart vad man ska svara.

Min gissning, om jag nu ska komma med en sådan, är att vi framöver kommer att se mer av den här sortens lösningar. De långsiktiga skattningar av det offentliga budgetutrymmet som jag själv och andra har gjort tyder på att det kommer att bli trångt. Och min gissning är alltså att man kommer att

tvingas välja den här sortens lite oortodoxa lösningar i framtiden helt enkelt för att få rum med de saker inom den offentliga budgeten som man anser vara högprioriterade.

Sedan ställde Lars Bäckström en konkret fråga: Är utgiftstaket utgiftsdrivande eller återhållande? Svaret på den beror helt och hållet på var man lägger det. Det är en fråga som faktiskt är märkvärdigt frånvarande i den finanspolitiska diskussionen. Det känns ofta som om utgiftstaket kommer som någon *deus ex machina*. Det avgörande är sättet på vilket man räknar fram budgettaket. Curt Malmberg sade tidigare att det är det samhällsekonomiska utrymmet som avgör det. Och visst är det argument i den diskussionen. Men det är något slags avvägning mellan politiska ambitioner och samhällsekonomiska restriktioner som till slut avgör var någonstans det hamnar. Det har förvånat mig som utomstående betraktare och också som ingenjör i detta gebit att det inte har varit mer diskussion kring just den frågan.

Svante Öberg: Är utgiftstaket utgiftsdrivande? Jag tycker inte att det har varit så under 90-talet. Men det beror på var man sätter utgiftstaket. Om man har ett sådant läge att man har väldigt stora offentliga utgifter och ska försöka minska dem och har ett utgiftstak som också innebär en successiv nedgång av de offentliga utgifterna som andel av BNP är det inte utgiftsdrivande. Men i andra situationer kan det faktiskt vara så om det tolkas så att utgiftstaket är något som man ska försöka uppnå och att budgeteringsmarginalen är någonting som man har till sin disposition för att föreslå nya utgifter. Det är därför som jag tycker att man borde ha två olika begrepp, alltså någonting annat som man siktar på och som ligger betydligt under detta utgiftstak.

Jag förstår i och för sig att Per Molander inte riktigt håller med om detta eftersom han är konstruktör bakom det nuvarande systemet. Men jag anser i alla fall att man bör försöka hitta en lösning som fungerar också för finanspolitiken i konjunkturen. Det finns inget sådant system i dag. Vi har det när det gäller saldot men inte när det gäller utgifternas storlek. Jag tror att det är en väldigt viktig fråga för Sverige som nation att man inte har ha ett system som leder till en konstig finanspolitik.

Jag ska även kommentera det som Per Molander sade om att det inte har varit mer diskussion om utgiftstaket på längre sikt. Jag förstår i och för sig att det inte har varit mer diskussion eftersom det är svåra frågor. Men samtidigt är det oerhört viktiga frågor, alltså var man sätter detta utgiftstak på tre års sikt. Jag tror inte att det var så väldigt mycket diskussioner och funderingar i riksdagen när man började med detta system. Man tyckte väl att det föreslagna utgiftstaket tre år framåt blir nog bra. Men det är ett väldigt viktigt beslut som riksdagen fattar, kanske det viktigaste beslutet på utgiftsområdet som man fattar under ett år. Det var därför som jag ville ha det på våren, så att man skulle ta detta beslut på fullt allvar och så att det inte blandades bort med för många kortsiktiga och mer påträngande frågor.

Curt Malmberg: Jag tar mig friheten att även besvara en fråga som inte var riktad till mig. Jag kan inte undlåta att ge synpunkter på frågan om utgiftstak tre år framåt är utgiftsdrivande. Jag kan inte finna något belägg för det. Man kan titta tillbaka i tiden och se hur utgiftstaket har utvecklats. Det infördes 1997 och har fram till i år ökat från 723 miljarder till 822 miljarder, alltså med 99 miljarder under en sexårsperiod. Det är i löpande priser. Om man tar det i fasta priser har det ökat med 35 miljarder. Det är alltså 6 miljarder per år. Det tycker jag inte antyder att det är särskilt utgiftsdrivande. Det är en ganska balanserad utveckling.

Den fråga som ställdes till mig av Lars Bäckström var om vi under överskådlig tid kan göra bedömningen att saldomålet är tuffare än vad utgiftstaket är. Jag vågar inte binda mig för överskådlig tid. Men i dagsläget kan jag hålla med om att saldomålet kanske är en större restriktion än utgiftstaket och det har vi också har redovisat i budgetpropositionen.

Lars Bäckström (v): Måste inte ett system med utgiftstak, om syftet är att hålla kontroll på de offentliga finanserna, kombineras med ett sparmål? Annars kommer det att bli ett incitament för sänkt skatt. Delar Per Molander den bedömningen? Jag vill erinra om att Svante Öberg i sin utredning på s. 85 påpekar i fråga om tidigare utgiftstak att när man sänkte skatten sänkte man också utgiftstaket. Om målet är att hålla kontroll på de offentliga utgifterna måste ett tak kombineras med ett sparmål, annars blir det ett incitament för sänkt skatt, och det är ju inte syftet med taket. Jag vill bara kontrollera att Per Molander är överens med mig om detta.

Per Molander: Om vi ser det historiskt föregick saldomål utgiftsmål. Vi startade ju med saldomål på grund av den galopperande statsskuldutvecklingen. Sedan upptäckte man att saldot är en oerhört svårstyrd variabel, därför att det är skillnaden mellan två mycket stora tal – utgifterna och inkomsterna – och att det är mycket svårt, åtminstone det enskilda året, att ha det som målvariabel. Däremot är det långsiktigt, såsom görs i Maastrichtsystemet, som ett mål för hur stor skulden får vara, lättare att hantera.

Vad det de facto får för effekter på skatteintäktskravet beror på var man lägger det. Det går inte att generellt säga att det ena skulle vara ett tuffare krav än det andra, utan det beror helt på matematiken, vilka siffror man åsytar i de olika restriktionerna.

Avslutningsvis tror jag att man även i fortsättningen måste räkna med att vi behöver mer än en budgetrestriktion. Att bara ha ett saldomål eller att bara ha ett utgiftsmål är fel. Vi måste kunna spela med fler restriktioner eftersom situationen hela tiden varierar. Det går inte att täcka in alla önskemål med en enda restriktion.

Jörgen Johansson (c): Jag kan konstatera att vi är tämligen överens om intentionerna med budgetlagen. Men det finns ändå nyanser i era redovisningar.

Värdeorden som jag upplever här är öppenhet, tydlighet och förtroende. Curt Malmberg betonade förtroendet fyra gånger i sin inledning. Och jag håller med om att förtroendet är oerhört viktigt sett ur ett internationellt perspektiv. Men han talade också om fasthet och flexibilitet i budgetarbetet. Han sade att den vertikala summan är viktigare än de horisontala. Det kan man i och för sig förstå. Men samtidigt har riksdagen ett visst intresse av att göra prioriteringar mellan utgiftsslagen. Därför är de horisontala summorna också intressanta. Och det är väl därför som vi sitter här, för att vi upplever att riksdagen kanske kommer i andra hand i detta sammanhang. De minimala budgeteringsramar som vi i dag har kräver en stor budgetdisciplin från regeringens sida.

Curt Malmberg talar om fasthet och flexibilitet, och jag undrar: Hur går fasthet och flexibilitet ihop med den anda som de två övriga på podiet tonar fram i detta sammanhang och med det förtroende som vi trots allt eftersträvar och som Curt Malmberg så tydligt betonar i sin föredragning?

Curt Malmborg: Det var en lite allmän fråga. Det som jag talade om var budgetlagen som ger en fasthet och vissa grundläggande principiella riktlinjer. Sedan finns det möjlighet att göra undantag. Det är det som jag menar med flexibiliteten. Jag menar naturligtvis att regeringen och riksdagen – det är ju riksdagen som fattar beslut – håller sig inom dessa grunder.

Jag kanske sade tydlighet fyra gånger också därför att jag tycker att tydlighet och förtroende är väldigt viktiga. Tydligheten är att allt ska redovisas och att inget ska smugglas undan. Det finns inget tricksande, utan allt ska redovisas öppet för riksdagen. Sedan är det riksdagen som har att fatta beslut. Tydligheten är en grund för förtroende, förtroendet från marknaden med mera.

Bakom denna diskussion finns en antydning om att man smyger undan saker och att tillståndet egentligen inte är så bra som vi säger att det är. På olika nivåer testas detta förtroende. Riksdagen gör en granskning. Inte minst medierna gör en mycket ingående granskning av budgeten. Och marknaden tittar på detta som jag var inne på. Och jag kan försäkra att man har en nära kontroll på allt som vi gör. Dessutom har vi i Sverige ett system med oberoende myndigheter som har till uppgift att granska utgiftsprognoser, konjunkturbedömningar med mera – KI och ESV. Dessa fyra granskare tycker jag borgar för att man bara får det förtroende som man förtjänar.

Jörgen Johansson (c): Granskning är ju skede två. Prioriteringsdiskussionen kommer i skede ett. Många av oss upplever att det trots allt blev en maktförskjutning med det system som infördes under våren, vilket kanske var mindre lyckligt.

Yvonne Ruwaida (mp): Jag tänkte ta upp frågan om utgiftstaket. Jag håller med Svante Öberg om att det system som i dag finns i budgetlagen med utgiftstaket och en budgeteringsmarginal kan uppfattas som otydligt. Väldigt många som man talar med om budgeten förstår inte riktigt detta med utgift-

staket och budgeteringsmarginalen. Det är väldigt otydligt för allmänheten och ibland kanske även inne i de politiska partierna. Vi har själva skissat en del på Svante Öbergs idé om att ha ett mål med statens utgifter och att också ha ett utgiftstak. Då blir budgeteringsmarginalen utrymnet däremellan.

Jag vill ställa en fråga till Curt Malmberg om hur Socialdemokraterna ser på den idén och om de kan tänka sig att förändra budgetlagen så att man kan diskutera att införa ett mål för statens utgifter. Rent psykologiskt tror jag att det finns en fördel med det.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Curt Malmberg. Den handlar om underlaget för de beräkningar och de olika prognoser som presenteras i budgeten. Jag håller med om att det underlaget inte alltid är tillräckligt. Jag tror att det är viktigt för riksdagen att få ett bättre underlag för att på ett bättre sätt kunna värdera vad som står i budgeten. Just nu ingår vi i ett samarbete med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, och vi får ibland mer information än det som framgår i budgeten. Men jag tror att det rent demokratiskt är viktigt med ett bättre underlag. Det kanske politiskt är svårt om man inte reglerar det på ett bättre sätt. Jag vet inte hur man skulle kunna göra det. Men tänk tanken att det finns en majoritetsregering. Det är inte säkert att en sådan skulle vilja ge ett bättre underlag. Detta är inte en fråga som ligger i våra händer. Men jag skulle ändå vilja fråga Curt Malmberg om han kan tänka sig en ansträngning för att förbättra det här underlaget.

Jag skulle också vilja fråga Svante Öberg om han ser något sätt på vilket man kan förändra budgetlagen så att det finns en skyldighet för regeringen att presentera bättre underlag till de prognoser som redovisas.

Jag har en fråga som jag vill ställa till Per Molander, Svante Öberg och Curt Malmberg om saldomålet. Jag undrar hur man ser på saldomålet. Tycker man att det målet är tillfredsställande, eller kan man kanske diskutera ett annat innehåll i ett saldomål? Man kan till exempel titta på enbart statens finanser i stället för att titta på hela den offentliga sektorns finanser. Jag skulle uppskatta om jag kunde få reda på vilka åsikter som finns omkring det.

Curt Malmberg: Jag uppfattade den första frågan som om man skulle införa det som Svante Öberg talade om, nämligen ett utgiftsmål för statens utgifter. Det kan man naturligtvis tänka sig. Det som jag dock tycker är viktigast är det som jag har varit inne på, nämligen en osäkerhetsmarginal. Egentligen fyller det samma funktion att man har en osäkerhetsmarginal så att man kan ta hänsyn till prognosmissar och kanske också arbetsmarknadspolitiska insatser, alltså en sorts reserv. Det är klart att man kan kalla den summa som uppstår under utgiftstaket minus denna marginal för ett utgiftsmål. I den meningen håller jag med om detta.

Det ställdes en fråga om vi kan tänka oss att förbättra underlaget för prognoser. Självklart kan vi det. I detta sammanhang är regeringen naturligtvis lyhörd för riksdagens synpunkter, och vi vill självklart göra allt för att underlätta arbetet i riksdagen. Samtidigt kan man säga, vilket Svante Öberg var inne på, att det är svårt med prognoser. Man kan kanske inte förvänta sig att

få sanningar. Men så mycket underlag som vi kan prestera kommer vi naturligtvis att ge.

Den tredje frågan handlade, som jag uppfattade den, om huruvida man antingen skulle ersätta dagens mål med ett mål för statens och statsbudgetens saldo eller kanske ha komplementära mål. Det vore kanske dumt att utesluta det, men jag menar att vi nu har ganska väletablerade målformuleringar med utgiftstaket och saldot i det offentliga officiella sparandet. Det finns en besvärlighet när man använder flera mål. Man låser in det hela lite grann, och man ska vara försiktig med att ändra fungerande målstrukturer.

Det mål som vi använder – saldomålet – är ju också internationellt vedertaget. När jag visade min bild här och jämförde tillståndet i de offentliga finanserna så är det utifrån de internationella definitioner som finns och som vi använder.

Det är också viktigt att säga att hur finanspolitiken påverkar efterfrågan på varor och tjänster beror på hur det är i den samlade offentliga sektorn. Det är av underordnad betydelse hur det är i olika delsektorer. Man ska inte tro att ett mål som handlar om statens budgetsaldo på något sätt är viktigare än de övriga, utan det är den samlade offentliga sektorn som gäller.

Man skulle kunna tänka sig ett mål för statens budgetsaldo om man hade en utveckling där statsskulden ökade som andel av BNP. Det skulle naturligtvis vara oroväckande, men nu har vi ju inte den utvecklingen utan tvärtom en positiv utveckling där vi går från en statsskuldandel på 50 % till 45 %. För dagen är inte det påkallat.

Svante Öberg: Underlaget för beräkningen av prognoser borde vara bättre och ju mer regeringen kan presentera för riksdagen, desto bättre är det – bara man inte fyller budgetpropositionerna med så enormt mycket detaljer så att det blir svårt för riksdagen att få en överblick. Hur mycket av detaljer som man ska redovisa är ju en avvägning.

Men jag skulle också vilja peka på möjligheten att följa upp utvecklingen i efterhand, så att man följer upp de prognoser som man har gjort och använder en del av våren till den typen av granskning i riksdagen. Man kan göra sådana prognos–utfallsstudier som vi gör när det gäller tillväxtprognoser på Konjunkturinstitutet. Det är en vedertagen teknik, och då kan man försöka förklara avvikelserna och se om riksdagen tycker att de är acceptabla eller inte. Möjligheten finns att göra det i efterhand.

Det här med möjligheten att förändra budgetlagen tror jag att jag lämnar till Per, för jag är inte så bra på det.

Jag tycker att saldomålet är ett bra mål, utifrån min erfarenhet som ekonom. Det målet kom till efter det att jag hade slutat på Finansdepartementet. Jag blev riktigt nöjd med att regeringen och riksdagen fattade beslutet om att på sikt sträva mot 2 % i överskott. Så långt hade vi inte kommit så länge jag var kvar där. Jag skulle i och för sig kunna tänka mig någon annan siffra än 2 % – gärna lite högre. Men det är en sak på marginalen.

Jag var med om att diskutera stabilitets- och tillväxtpakten i EU. Då tillhörde jag något som hette den monetära kommittén. Det var ett tyskt förslag från början. Man hade då formuleringar om att man på sikt skulle nå balans i de offentliga finanserna. För svensk del menade jag att man då inte hade tillräcklig respektmarginal till golvet minus 3 %. Jag tyckte att det var viktigt att få in det här att man också kunde ha överskott på längre sikt. Så blev också pakten sedan formulerad, vilket jag tyckte var bra. För svensk del har vi sedan följt en sådan linje.

Jag tror att det är bra att ha ett mål som gäller för hela den offentliga sektorn. Förutom det som Curt sade om att det är så man brukar titta på det internationellt så svänger de andra delarna i den offentliga sektorn än staten inte så mycket. Kommunerna brukar gå med ungefärlig balans. Det spelar därför inte så stor roll om man tar enbart staten eller både staten och kommunerna. Socialförsäkringssektorn brukar ha ett överskott som inte förändras så mycket över åren. Jag tycker att det talar för att man kan ha ett mål för hela den offentliga sektorn. De stora svängningarna sker i statsbudgeten. Man täcker alltså de stora svängningarna i statsbudgeten även om man har ett mål för hela den offentliga sektorn.

En sak som jag däremot inte tycker att man ska göra är att sätta ett mål för det offentliga sparandet år för år. Då hamnar man återigen i en situation att om man börjar avvika från det mål som är satt för ett visst år så måste man föra en politik som bli pro-cyklisk, som man brukar säga. Den förstärker alltså en konjunkturuppgång och en konjunkturedgång. Jag tycker att det ska vara ett långsiktigt mål och att man ska tillåta variationer på kort sikt.

Ordföranden: Har Per Molander några kommentarer om saldomål och så vidare?

Per Molander: Jag tror att det mesta är sagt, men jag kan kanske ändå säga ett par saker.

Man måste nog säga samma sak här som jag sade som svar på en tidigare fråga från Lars Bäckström. Det finns ingen enskild restriktion som löser hela problemet, oavsett om vi definierar det för staten eller för hela den offentliga sektorn. Vi måste nog finna oss i att även framgent jobba med flera variabler och titta på de olika delsystemen för att se hur de ser ut långsiktigt. Det går inte att sammanfatta detta i ett tal som ska ligga på en viss nivå.

Som Curt påpekade är vi när det gäller Maastrichtdefinitionen bundna av internationella åtaganden. Där måste vi följa en viss definition som har lagts fast på EU-nivå för att det ska bli jämförbart mellan EU:s medlemsstater. Där har vi inte så mycket att välja på. Sedan kan vi naturligtvis därutöver välja att redovisa för vilka delsystem som helst och med andra definitioner.

Jag skulle vilja puffa lite för ett dokument som jag tycker är lite underskattat. Det är årsredovisningen för staten, som ESV producerar. Det är ett innehållsrikt dokument som ständigt förbättras efter de första försöken som gjor-

des i mitten på 90-talet. Där är man så nära man kan komma en kostnads-
mässig redovisning av statens tillgångar och skulder med alla de reservationer
som gäller där. Det liknar redovisningen för ett större företag med alla de
likheter och skillnader som finns. Alla som sysslar med att titta på bolagsre-
dovisningar vet att även där är det en hel vetenskap att veta vilka siffror som
är viktiga och vilka som är mindre viktiga. Det går inte bara att titta på den
sista linjen, utan det finns alltid en stor notapparat i varje större concerns
årsredovisning. Så måste det naturligtvis vara även i staten.

Slutligen tror jag att den allmänna tendensen internationellt är att gå i rikt-
ning mot ännu större långsiktighet i budgetrestriktionerna än vad vi har gjort
nu. Jag håller helt med om vad Svante har sagt om mål definierade över en
konjunkturcykel. Det är i en viss mening intelligentare än årsvisa mål. Men
framöver, med de påfrestningar som vi vet kommer till följd av åldrande
befolkning, rörliga skattebaser och så vidare, så är det de riktigt långsiktiga
budgetrestriktionerna som kommer att vara de definierande för politikens
handlingsutrymme. Svårigheten är naturligtvis att föra in dem på ett trovär-
digt sätt i dagspolitiken, det vill säga att få dessa långsiktiga restriktioner att
ha brett i den dagspolitiska debatten.

Jag har ingen lösning på det, men det har gjorts kalkyler. Bland annat var
jag själv med om att förra våren producera en uppsats av Martin Flodén på
Handelshögskolan. Han har tittat på stora delar av OECD-områdets långsik-
tiga problem, och gör kalkyler på 50 års sikt och mer. Hans slutsats när det
gäller vårt saldomål var att det snarast var i underkant och kanske skulle ligga
½ % högre än där vi har lagt det nu. Men andra länder inom EU, framför allt
på Medelhavsfronten, har mycket större problem än Sverige i det här avseen-
det.

Den allmänna tendensen går i riktning mot större långsiktighet i restrikt-
ionerna snarare än mot årsvisa restriktioner.

Ordföranden: Utifrån den diskussion som finansutskottet förde inledningsvis
när vi beslutade om att ha en hearing så tycker jag att de frågor som har ställts
i den första rondens väl har anslutit till den problembild som då diskuterades.
Det gäller även de svar som har givits. Det har varit en hög och bra kvalitet på
hearingen så här långt.

Vi sade att vi skulle gå ett varv till, och jag tycker att vi använder det andra
varvet till korta frågor och korta svar, som kompletterar den bild vi har fått.
Vi ska hålla kvaliteten på hearingen och inte ta om samma sak en gång till.
Det är mitt vädjande.

Kjell Nordström (s): Jag har en kort fråga: Skulle man i budgetlagen skriva in
en procentsats för hur stor budgetmarginalen ska vara?

Curt Malmborg: Det är en sak som man kan överväga. Jag ska inte ge något
bestämt svar på det, men jag har ju från första början här varit inne på budge-

teringsmarginalen och hur man ska få någon rätsida på den. Ett sätt är naturligtvis att ange en viss procentsats. Sedan gäller det att komma överens om vilken procentsats det ska vara.

Cecilia Widegren (m): Herr ordförande! Jag tänkte lyfta blicken något mot vår omvärld. Jag noterar i ett antal dokument som regeringen har givit ut de senaste åren att utgiftstaket är, som man skriver, trovärdighetsskapande gentemot vår omvärld. Det betonas och upprepas ett antal gånger. Trots det vi har hört i dag så har utgiftstaken ändrats och vi har en snål budgetmarginal. Min fråga är: Är detta det mest trovärdighetsskapande instrumentet för vår omvärld? Är det tillräckligt, eller krävs det en kombination? Jag avser nu enbart det som är inriktat på den internationella omvärlden kontra det som vi har diskuterat tidigare i dag.

Curt Malmberg: Jag tror att just kombinationen av utgiftstak och saldomål är det som är trovärdighetsskapande. De sakerna kompletterar ju varandra.

Svante Öberg: Jag är inte så bra på att bedöma den internationella reaktionen nu. Förr hängde jag med på det väldigt bra. Den process som vi gick igenom under 90-talet väckte mycket stor internationell respekt, och då hade vi ju egentligen alla de här instrumenten tillgängliga. Det var en dramatisk förändring, som väckte respekt i alla läger där jag uppträdde internationellt.

Per Molander: Jag kan svara som jag gjorde på den tidigare frågan. Min bild är att de bedömningar som görs internationellt, både av OECD, IMF och andra instanser, går i riktning mot att man tittar mer på långsiktig utveckling. Vi har visat att vi kunde klara det akuta krisskede som vi upplevde under 90-talet. Nu riktar man blicken fram emot 2030 och bortom det. Det ligger en dynamik i den demografiska utvecklingen och en del andra sådana faktorer som är ganska väl kända. Det finns kalkyler gjorda både av OECD, av EU:s finansministerråd och så vidare som ger en ganska klar bild över hur läget kommer att se ut. När sådana instanser som IMF och andra tittar på hur de offentliga finanserna sköts i ett land så är det snarast det som man i dag fokuserar på. Frankrike och Tyskland har mer närliggande problem. Men har man klarat sig ifrån dem, som vi har gjort, så är nästa stadium att hitta en trovärdig och uthållig finanspolitik på lång sikt. Det är avgörande.

Gunnar Nordmark (fp): Jag har en liten fråga. Vi har ju tittat på hur det har fungerat bakåt i tiden. Om man rent konkret tittar på hur budgetlagen ser ut och hur den har verkat under den tid som den har funnits – vilka konkreta förändringar skulle ni vilja se av den för att den bättre skulle uppfylla de mål och den anda som finns i dag?

Curt Malmberg: Det känns som om jag är lite tjatig, men jag skulle återigen vilja fokusera på budgeteringsmarginalen. Jag tycker att budgetlagen i sin grundstruktur – fasthet men med flexibilitet – fungerar väl. Budgeteringsmarginalen är ett problem. Svaret på Kjell Nordströms fråga är att man nog kan tänka sig att ha en fastare reglering av i vilken storlek den ska vara.

Svante Öberg: Jag tycker att det viktigaste är att få fram ett system som fungerar väl även i olika konjunkturer så att finanspolitiken inte fungerar fel i olika konjunkturskeden.

Per Molander: Utöver det som de båda föregående talarna har nämnt så kan jag ta upp långsiktigheten och ett krav på regelbundna analyser av den mycket långa sikten. Detta bör läggas till det andra. Man ska ha en årlig redovisning av 30- eller 40-årsperspektivet. Jag kan avslöja att vi laborerade med sådana tankar på budgetavdelningen när vi gjorde resten av detta paket i mitten av 90-talet. Men då gjorde vi bedömningen att det ännu befann sig på laboratoriestadiet och inte hade nått en sådan mognadsgrad att det gick att omsätta i praktisk policybildning. Det kanske är ett annat läge i dag.

Lars Bäckström (v): Jag vill ställa en fråga till Per Molander. Man vill undvika problem och få hög genomskinlighet. Om jag som politiker sänker skatten för låginkomsttagare så drabbar det kommunerna. Bör jag då kompensera kommunerna med höjda statsbidrag och därmed höja utgiftstaket för att undvika problem med nettoredovisning? Säger budgetlagen det?

Jag vill också ställa en fråga till Svante Öberg. Om jag inför den idé som du har haft om utgiftsmål och utgiftstak så finns alltså under utgiftsmålet ett slags utrymme för planerade reformer. Sedan har du också tänkt dig en osäkerhetsmarginal under taket. Vilket institutionellt ramverk rekommenderar du för att få lov att utnyttja osäkerhetsmarginalen? Ska det vara avvikelse med x procent, minus x procent i förhållande till vad som anses som långsiktigt uthållig tillväxtnivå? Är det någon sådan idé som du har tänkt dig? Det framgår inte riktigt av din utredning, eller så har jag glömt.

Per Molander: Om jag fattade Lars fråga rätt så är svaret förhållandevis enkelt. Om man gör någon sorts skatteväxling mellan den statliga och den kommunala sektorn och kanske samtidigt justeringar på utgiftssidan så att staten tar över vissa utgifter som kommunerna har eller lämnar det oförändrat så bör det naturligtvis leda till tekniska justeringar.

Jag tar det exempel som du nämnde. Om man minskar de kommunala skatteintäkterna genom ett ökat grundavdrag eller något sådant och vill hålla kommunerna skadeslösa för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter så kräver det en ökning av statsbidraget. Då ska det självfallet leda till en teknisk justering av utgiftstaket – ja.

Svante Öberg: Det institutionella ramverket kan se ut på lite olika sätt. Jag redovisade en modell i utredningen där man skulle sikta mot att nå ned till målet även om utgifterna blev tillfälligt högre. Men ramverket kan utformas även på andra sätt. Möjligen är det en sådan diskussion som pågår i Regeringskansliet. Jag har ingen rekommendation om ett enda ramverk. Det viktiga är att man tillåter konjunktursvängningar att ha en effekt på utgifterna utan att det utlöser en pro-cyklisk konjunkturpolitik.

Gunnar Axén (m): Jag tycker att Curt Malmberg lite grann har tonat ned det utgiftstryck som finns i de offentliga finanserna. Redovisningen av hur utgifterna har ökat under de senaste åren tog ju inte med de utgifter som nu via nettoredovisning har förvandlats till intäktsminskningar i budgeten i stället. Konjunkturinstitutet har visat att summan av de ofinansierade reformerna sedan 1998 uppgår till 168 miljarder kronor.

Regeringen gjorde själv i vårpropositionen 2001 prognosen för 2004 att de offentliga utgifternas andel av BNP skulle uppgå till 53 % nästa år. Nu i höst gör man prognosen att andelen kommer att uppgå till 56 % – tre procentenheter högre – nästa år. Anser inte Curt Malmberg att det finns ett ganska kraftigt underliggande utgiftstryck i de offentliga finanserna?

Curt Malmberg: Jag vet inte precis om man kan tala om ett tryck. Det finns ju ett utgiftstak och en budgetlag som sätter restriktioner för hur långt det kan nå. Jag redovisade siffror för hur utgiftstaket har förändrats. Jag kan upprepa dem: Från 1997 till 2003 har det förändrats med 99 miljarder i löpande priser. I fasta priser är det 35 miljarder. Det är 6 miljarder kronor per år. Jag tycker inte att det är en särskilt dramatisk utveckling av starka utgiftsökningar.

Carin Lundberg (s): Hemma hos mig är jag ständigt utsatt för frågor om infrastruktur – bärighetssatsningar på grusvägar, finansiering av Norrbotnia-banan och så där. Därför tänkte jag bara höra om jag kunde få en kort beskrivning av läget i arbetet med kostnadsredovisning, som Per Molander var inne på. Curt Malmberg sade att arbetet pågår.

Curt Malmberg: Regeringskansliet kommer snart ut med en departementsstencil som kommer att ha namnet *Nya principer för utformning av statsbudgeten – konsekvenser för budgetlagen*. Det är en arbetsgrupp inom Finansdepartementet som har jobbat med den. Den kommer att skickas ut på remiss, och sedan får vi se när vi kan återkomma till riksdagen om detta. Det handlar om det som vi har varit inne på, det vill säga kostnadsmässig redovisning med mera.

Vi har också gett uppdrag till myndigheterna för att kunna redovisa konkret hur en budget skulle kunna se ut – en så kallad skuggbudget som vi

skulle kunna redovisa för riksdagen om vi kommer tillbaka under våren med detta. Det ligger alltså rätt nära i tiden. Vad det innebär för infrastrukturen och grusvägarna vågar jag dock inte svara på.

Lars Bäckström (v): Jag blir konfunderad, Per Molander, av ert svar till mig. Jag förstår att om man nu sänker skatten för låginkomsttagare genom att höja grundavdraget så kompenserar man kommunerna genom att öka statsbidraget. Men jag kan inte förstå hur man kan kalla det för en beräkningsteknisk justering. Det är det väl inte? Det är ju inte saldoneutralt. Det är en rak höjning av utgiftstaket, och det ska man ju inte göra. Skattesänkningen skulle alltså leda till att man fick skära bort något annat under utgiftstaket. Jag kan inte se att det är en beräkningsteknisk justering.

Per Molander: Jag utgick i min enfald från att det skulle vara saldoneutralt, och att staten på något sätt skulle täcka inkomstförlusten i systemet någon annanstans. Annars får man hantera problemet med saldo restriktioner först. Om vi ligger på gränsen i det avseendet så är ju hela operationen inte genomförbar. Du får definiera vilka restriktioner som gäller som underlag för frågan.

Lars Bäckström (v): Taket gäller ju alldeles oavsett saldot. Det har inget med det att göra. Taket är en absolut restriktion.

Per Molander: Var vi har lagt taket beror bland annat av vilka saldo restriktioner vi har med oss i bagaget. Det är ju en effekt av gamla beslut och gamla restriktioner. Man kanske inför ett kommande budgetår säger: Nu ska vi sänka kommunernas skatteintäkter. Vilka motåtgärder på inkomstsidan för hela den offentliga sektorn ska det då leda till? måste man fråga sig. Kan vi göra denna skattesänkning ofinansierat eftersom vi har en sådan marginal till saldomålet att det är tänkbart? Om svaret på den frågan är nej, måste ju staten på något sätt täcka den inkomstförlusten. Då menar jag att det huvudsakligen blir en beräkningsteknisk justering.

Ordföranden: Ni får fortsätta debatten efteråt. Annars hamnar vi i en debattsits här, och det ska ju vara mer av en utfrågning.

Ingen mer har begärt ordet, så jag ber att få tacka er som har varit inbjudna hit, Curt Malmborg, Svante Öberg och Per Molander, för er medverkan. Jag tycker att utfrågningen har varit bra. Den har på ett mycket bra sätt klarlagt de frågor som utskottet har ställt. Jag vill tacka er för det. Jag tackar också utskottets ledamöter, åhörarna och även er som har följt utfrågningen via webben. Därmed förklarar jag dagens hearing för avslutad.

BILAGA 18

Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken

Tid: Torsdagen den 16 oktober kl. 09.00–12.00

Lokal: Skandiasalen i Neptunus

Inbjuden

Riksbankschef Lars Heikensten

Deltagare

Fredrik Reinfeldt (m) ordförande

Karin Pilsäter (fp)

Sonia Karlsson (s)

Mats Odell (kd)

Lars Bäckström (v)

Agneta Ringman (s)

Gunnar Axén (m)

Christer Nylander (fp)

Agneta Gille (s)

Cecilia Widegren (m)

Jörgen Johansson (c)

Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken

Ordföranden: Hjärtligt välkomna säger jag till alla här och till dem som följer utfrågningen på riksdagens webb-TV. Ett särskilt välkommen vill jag säga till Lars Heikensten.

Först får riksbankschefen ordet. Därefter följer en frågerunda med en fråga per parti med möjlighet till uppföljande fråga i storleksordning. Sedan tar vi en kortare paus för att efter denna återsamlas och bereda möjlighet också för övriga att ställa frågor.

Först får alltså Lars Heikensten ordet. Välkommen!

Lars Heikensten: Tack så mycket och tack för att jag har den här möjligheten att komma till finansutskottet och redogöra för penningpolitiken. De här utfrågningarna av mig och min företrädare ser jag som en viktig möjlighet för oss att förankra vår politik och att resonera och diskutera kring de frågor som är av betydelse för penningpolitiken under de närmaste åren.

Jag hade i dag tänkt uppehålla mig vid tre teman. Inledningsvis tänker jag säga några ord om konsekvenserna av folkomröstningens utfall för Riksbanken. Därefter tänker jag, och det upptar väl merparten av min inledning, tala om inflationsrapporten och bakgrunden till det räntebeslut som vi fattade på direktionssammanträdet i går. Slutligen kommer jag att ta upp en del frågor som gäller förutsättningarna för långsiktig tillväxt i Sverige.

Med glädje svarar jag därefter på era frågor och lyssnar på era synpunkter.

Låt mig börja med Riksbanken efter folkomröstningen. Resultatet av folkomröstningen blev, som vi alla vet, ett nej. För oss innebär det att vi precis som tidigare inriktar verksamheten mot våra lagstadgade huvuduppgifter: att upprätthålla prisstabilitet och att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende.

När det gäller penningpolitiken kan man väl säga att det är *business as usual*. Under normala omständigheter innebär det att vi kommer att fortsätta hålla oss till den enkla handlingsregel vi använder; om inflationen i framtiden väntas bli högre än inflationsmålet på 2 % höjer vi räntan, och vice versa om inflationen väntas bli lägre än 2 %. Denna tydliga tankesammanhang gör det lättare att påverka förväntningarna i samhället om penningpolitiken och att utvärdera politiken i efterhand. Både vi själva och utomstående bedömare kan ta ställning till om politiken är vettigt upplagd i förhållande till målet, om prognoserna vi gör är rimliga och om vi följer de principer vi själva deklarerat för hur inflationsmålet ska nås.

Den tankesammanhang som vi haft, den analysram som vi jobbat efter, tycker vi har fungerat väl. Den har den fördelen att den gör det lättare att påverka förväntningarna i samhället. De som sätter priser och löner vet att vi eftersträvar just 2 % inflation.

En annan fördel är att det blir lättare att utvärdera vårt agerande i efterhand. Både vi själva och utomstående bedömare har en grund för att pröva om politiken är vettigt upplagd i förhållande till de mål vi har, om de prognoser vi gör är rimliga och, inte minst, om vi följer de principer för hur politiken ska läggas upp som vi själva har deklarerat.

Även om det här ramverket för penningpolitiken ligger fast finns det ingen anledning att slå sig till ro. Redan i våras inledde vi ett arbete med att se över det sätt på vilket vi gör inflationsprognoser. Vi har fått hjälp av en internationell akademiker med att granska våra inflationsrapporter. Vi funderar nu på hur de kan göras bättre och på hur vi kan bli bättre på att förutsäga prisutvecklingen.

Det andra huvudmålet, finansiell stabilitet, har i hög grad präglats av den finansiella kris som vi skakades av i början av 1990-talet. På det här området har vi – mycket tror jag till följd av att vi hade erfarenheterna av krisen – varit något av pionjärer internationellt sett. Vi har till exempel varit först med att publicera rapporter om den finansiella stabiliteten. Också på det här området kan det finnas skäl att ta nya tag. Vi håller just på med att utse en internationell expertgrupp som ska utvärdera det arbete som vi bedrivit och komma med förslag till förbättringar.

De här utvärderingarna har vi tänkt följa upp med öppna seminarier där vi ”konfronteras” med svenska akademiker, människor från finansmarknaden och även andra. Vi ser gärna ett engagemang också från er sida i den diskussionen framöver.

Riksbanken är nog en av världens öppnaste centralbanker, men det hindrar inte att vi kan bli bättre. Arbetet framöver kommer att ägnas åt att vi i större utsträckning än i dag når ut till en bredare allmänhet med de frågor som vi jobbar med. Ambitionen är att i än högre grad förankra vår verksamhet och därigenom skapa förståelse för vad vi gör och varför.

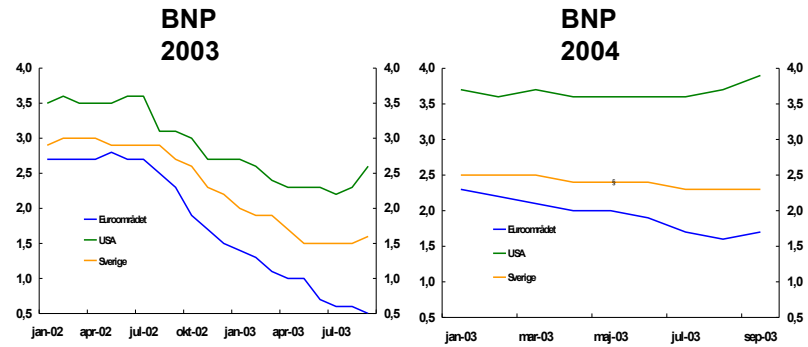
Personligen hade jag tänkt att inför varje penningpolitiskt möte i fortsättningen under vår och höst resa runt i landet och lyssna till och prata med folk från olika branscher och landsändar om de frågeställningar och överväganden som vi står inför.

Därmed är jag färdig med min lilla inledning om Riksbanken efter folkomröstningen. Jag går nu över till att tala om inflationsperspektiven framöver.

I vår förra inflationsrapport från juni konstaterade vi att prognoserna för världsekonomin vid upprepade tillfällen under det senaste året hade fått revideras ned. Detta var inget unikt för vår del, utan det var det mönster som de flesta prognosmakare följt.

Jag visar här en bild som innehåller två diagram som åskådliggör internationella bedömningar i genomsnitt. Consensus Forecast gör sådana sammanställningar. Ni kan se hur prognoserna för 2003 och 2004 kontinuerligt har reviderats ned. I januari 2002 var den genomsnittliga bedömningen att USA:s ekonomi år 2003 skulle växa med 3,5 %. I slutet av perioden är man nere i en genomsnittlig bedömning av 2,5 %. Hela tiden har det varit en resa nedåt, men på slutet syns en viss stabilisering och till och med en liten uppgång.

Consensus Forecasts – Prognoser för BNP-tillväxten i Sverige, USA och euroområdet

När det gäller euroområdet däremot har man under hela perioden fortsatt att revidera ned sin syn på tillväxten under innevarande år. Ni ser en motsvarande tendens för euroområdet också när det gäller nästa år.

Bakom denna utveckling finner man flera orsaker. En var säkert den säkerhetspolitiska oron under våren, som ledde till en ökad försiktighet hos hushåll och hos företag. En annan orsak var antagligen att både hushåll och företag präglades av sviterna efter aktiebubblan, som blåstes upp under slutet av 1990-talet och sedermera sprack.

Den här dystrare konjunkturbilden medförde att vi sänkte räntan först i juni och sedan i juli. Totalt sänkte vi under sommaren räntan med 0,75 procentenheter. I dag ligger den på 2,75 %.

Vad har då hänt sedan vi senast träffades i direktionen i augusti och fattade beslut om penningpolitiken? Ja, hittills har utvecklingen i stora drag varit i linje med den bedömning som vi gjorde i augusti. Den expansiva politik som bedrivs, inte minst i USA men även i Europa och i Sverige, har börjat ge resultat. Tecknen i Amerika på en återhämtning är allt tydligare. Inte minst är nog riskerna för ett bakslag mindre än vi tidigare räknade med.

Också de asiatiska ekonomierna har utvecklats relativt starkt. Utsikterna för euroområdet framstår däremot fortfarande som mer osäkra. Den väntade uppgången i USA bedöms dock gradvis ge ett stöd för uppgången i Europa. Sammantaget förutser vi en tillväxt i OECD-området på 1,9 % i år, 2,8 % nästa år och 2,6 % år 2005, alltså en tydlig konjunkturuppgång men inte en dramatisk sådan i ett historiskt perspektiv.

Inte heller vår bild av den svenska ekonomin har förändrats särskilt mycket sedan slutet av sommaren. Ny statistik har visat på en något starkare tillväxt i Sverige under det första halvåret i år jämfört med vad som antydde av beräkningar i juni. Detta i sig gör att bilden av svensk ekonomi framstår som något ljusare. Till den något ljusare bilden bidrar också de sänkningar som vi själva genomförde under sommaren och som får ett genomslag i de prognoser som vi gör av utvecklingen framöver. Jämfört med i augusti har vi dock

egentligen inte på något påtagligt sätt förändrat vår bedömning av den svenska ekonomin.

På nästa bild ser ni försörjningsbalansen. Här ges en bild av den svenska ekonomiska utvecklingen framöver. Siffrorna inom parentes refererar till den prognos som vi gjorde i juni – senaste gången vi presenterade så här detaljerade sifferunderlag.

Försörjningsbalans i huvudscenariot

Årlig procentuell förändring

	2002	2003	2004	2005
Hushållens konsumtion	1,3	1,8 (1,8)	2,3 (2,1)	2,0 (1,7)
Offentliga myndigheters	2,1	0,8 (0,3)	0,9 (0,9)	0,8 (0,7)
Fasta	-2,5	-1,0 (-0,8)	4,6 (5,9)	6,0 (5,1)
Lagerförändring	-0,1	0,4 (0,3)	0,1 (0,1)	0,0 (0,0)
Export	0,4	3,5 (3,3)	4,9 (4,9)	5,8 (5,8)
Import	-2,7	3,8 (3,4)	5,5 (5,7)	5,9 (5,5)
BNP till marknadspris	1,9	1,5 (1,2)	2,4 (2,4)	2,5 (2,4)

Källor: SCB och Riksbanken

Vad vi ser framför oss är en fortsatt relativt stabil utveckling av hushållens konsumtion som byggs under av inkomstutvecklingen och en stabil förmögenhetssituation och också av att sysselsättningen förutsätts öka. Den har hitintills varit relativt stabil – möjligen med vissa tendenser till minskningar på senare tid men vi väntar oss alltså att det sker en vändning. Arbetsmarknaden brukar ligga sent i konjunkturutvecklingen.

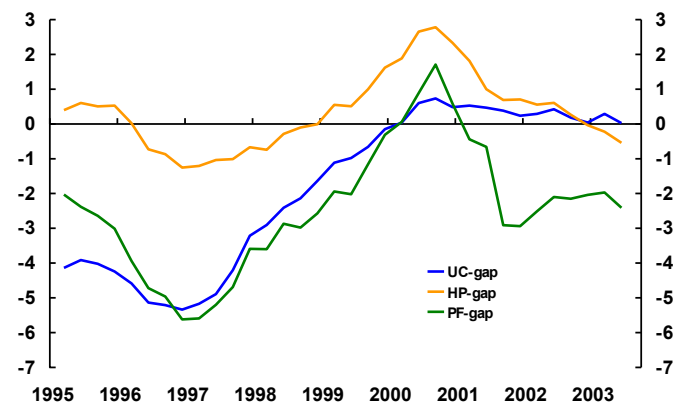
Under åren 2004 och 2005 väntar vi också att investeringarna ska öka. Men på det här området är det lika bra att vara tydlig och säga att det ännu inte finns några tydliga tecken på en vändning. Historiska mönster talar dock för att en vändning bör komma ungefär i det här läget i konjunkturen. Ränteläget är lågt. Efterfrågan väntas komma i gång. Börsutvecklingen har varit relativt stabil. Det finns ett antal sådana grundläggande faktorer som talar för en vändning i industriinvesteringarna. En viss uppgång i exporten ser vi också framför oss ungefär på det sätt som brukar vara normalt vid konjunkturuppgångar. Men vi ser också framför oss en uppgång i importen, så nettoeffekten på den svenska tillväxten blir begränsad. Den offentliga konsumtionen tror vi ska växa med ungefär 1 procentenhet per år de närmaste åren.

Den förbättrade konjunkturen leder till att resursutnyttjandet, som ju är centralt för inflationsbedömningen, väntas bli något högre än vi trodde i juni och ungefär detsamma som vi räknade med under senare delen av sommaren. Detta innebär i sin tur att lönerna väntas öka något snabbare under 2004 och 2005. Som en följd av det blir också det inhemska kostnadstrycket aningen

högre, men jag talar här om mycket små skillnader. I genomsnitt väntas de totala lönekostnaderna stiga med knappt 4 % per år under 2004 och 2005. Under de senaste månaderna har inflationen fallit tillbaka något, men mindre än vi hade väntat. Det beror i huvudsak på att energipriserna – jag kanske skulle säga elpriserna – inte har fallit tillbaka så mycket som vi hade trott. Rensat för effekterna av energipriserna har inflationen blivit något lägre än vi hade väntat oss. Detta kan hänga samman med att produktivitetens utvecklingen varit något bättre. Det kan också hänga samman med en något långsammare löneökningstakt än vi hade trott.

Produktionsgap enligt tre alternativa metoder, skattningar med data från andra kvartalet 2003

Procent av potentiell BNP

Källa: SCB och Riksbanken

Under de närmaste månaderna räknar vi med att energipriserna fortsätter att ligga kvar på en relativt hög nivå. Först under våren 2004 tror vi att priserna på el kommer att falla tillbaka till mer normala nivåer. Det här medför att elpriserna inte kommer att dämpa inflationen lika mycket som vi tidigare trott under det här året utan att den dämpande effekten skjuts lite grann framåt.

Samtidigt reviderar vi upp, som jag tidigare var inne på, det underliggande inflationstrycket en aning för 2004 och 2005 till följd av ett något högre resursnyttjande.

Av det här resonemanget, som är lite komplicerat, märker ni att energipriserna, elpriserna, för närvarande spelar en central roll för inflationsutvecklingen. Jag återkommer strax till den saken. Det är inte en enkel fråga i det här läget vilka prisindex som bör tillmätas störst betydelse.

Kronans växelkurs har tillmätts en hel del intresse på senare tid. I genomsnitt har kronan varit något svagare under sommaren än vi hade prognostiserat i juni. Efter folkomröstningen har kronan å andra sidan stärkts ganska snabbt. Nu är den ungefär i linje med den bedömning som vi gjorde i juni.

Utvecklingen på senare tid tror jag i allt väsentligt hänger samman med att det före folkomröstningen, självfallet, rådde en viss osäkerhet om utfallet av

omröstningen och reaktionerna på detta. I det läget är det naturligt till exempel för ett svenskt exportföretag som tjänat utländsk valuta att inte ta hem pengarna utan att avvakta tills utfallet är klart – oberoende av vad det blir.

Vi vet ju aldrig riktigt vad orsakerna till växelkursförändringar är. Men det finns ett mer grundläggande motiv som skulle kunna vara skälet till att kronan stärkts. Normalt sett är det ju så att när en ekonomi växer snabbare och har ett högre resursutnyttjande och lite högre ränteläge brukar det också vara en situation där växelkursen stärks. Så är förhållandena i Sverige för närvarande gentemot euroområdet. Så har de varit under en tid, och så väntas de vara under det närmaste året. Från den synpunkten är det alltså inte konstigt att kronan förstärkts en del gentemot euron. Det som hänt på senare tid är därutöver kanske framför allt en följd av förskjutningarna mellan dollarn och euron, som naturligtvis också haft effekter på den svenska kronan.

Den prognos som vi nu har är ungefär densamma som den vi hade i juni: Det är en viss förstärkning av kronkursen men ingen ”dramatik” från de nivåer där vi nu befinner oss.

Sammantaget har alltså Riksbankens inflationsprognoser inte ändrats mer än marginellt sedan augusti.

Här tänkte jag redovisa tre sifferserier: konsumentprisindex, UNDI¹ och UNDI¹ exklusive energi. När energiprisutvecklingens effekter räknas bort är inflationen på ett par års sikt i linje med målet. Inklusive energipriseffekterna är prognosen för UNDI¹-inflationen 1,7 %, medan prognosen för KPI, som är vår grundläggande målvariabel, är 2,1 %.

Inflationsprognos enligt huvudscenariot

Årlig procentuell förändring

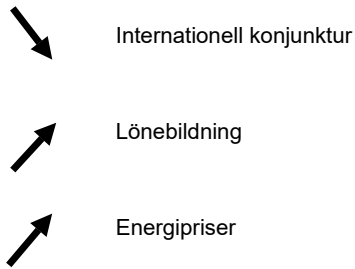
	Årsgenomsnitt			Tolvmånaderstal		
	2003	2004	2005	sep 2004	juni 2005	sep 2005
KPI	2,1 (2,2)	1,1 (1,3)	1,9	1,6 (1,7)	2,0 (1,9)	2,1
UNDI ¹	2,3 (2,3)	1,2 (1,1)	1,6	1,4 (1,4)	1,7 (1,6)	1,7
UNDI ¹ exklusive energi	1,6 (1,9)	1,7 (1,8)	2,0	1,9 (1,8)	2,0 (1,8)	2,0

Källor: SCB och Riksbanken

Som alltid finns det faktorer som kan kullkasta bilden. Om man ska diskutera risker i den här situationen har väl vi tyckt att de viktigaste som talar för en lägre inflation hänger ihop med den internationella utvecklingen, kanske framför allt med utvecklingen i Europa eftersom den är central för oss. Där ser vi, som jag tidigare var inne på, inga tydliga tecken på en uppgång.

¹ UNDI¹ definieras som KPI exklusive direkta effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner samt exklusive hushållens räntekostnader för egna hem.

Riskbild

En annan risk utgör, som jag ser saken, en fortsatt försvagning av dollarn. En sådan kan ju vara väl motiverad utifrån de långsiktiga obalansproblem som finns i Förenta staterna. Men om det skulle bli ett dramatiskt förlopp kan det skapa allmän oro, kanske framför allt hos investerare men också för hushåll. Det kan också leda till att det blir svårare för den europeiska konjunkturen att återhämta sig.

När det gäller faktorer som kan tala för att inflationen blir högre är det klart att avtalsrörelsen och lönebildningen är en sådan faktor. Den bedömning som vi gör i huvudscenariot vilar på antagandet att en svag arbetsmarknad håller tillbaka löneökningstakten. Den löneökningstakt – jag talar alltså inte om kostnadsökningstakt – som vi har räknat med ligger runt 3,5 %, vilket är lågt i ett historiskt perspektiv. Dock finns det avtalsrörelser som har resulterat i högre löneutfall även om efterfrågeförhållanden egentligen inte har motiverat det. År 1995 hade vi senast en sådan situation. Det är alltså svårt att helt bortse från den risken.

Man kan säga att konflikten på Kommunals område åskådliggjort att det finns en del spänningar på lönebildningsområdet. En del av detta kan man få en känsla för nu när uppspelen inför avtalsrörelsen sker. Jag vill dock understryka att vår grundbild av avtalsrörelsen är optimistisk. Vi tror att det kan bli med svenska mått mätt historiskt mycket låga löneökningar. Men vi ser ändå en viss risk, som inte helt kan bortses från i det här läget, att det inte blir det utfallet.

Det finns ingen enskild faktor som är så väsentlig för inflationsutvecklingen och därmed för penningpolitiken som just den genomsnittliga löneökningstakten i landet. Därför är det också självklart att detta är en fråga som vi kommer att ha all anledning att följa under det kommande halvåret.

En annan uppåtrisk utgör energipriserna, särskilt elpriserna som jag här varit inne på. Utformningen av penningpolitiken har hittills byggt på att den uppgång som vi har haft i energiprisutvecklingen, elprisutvecklingen, varit tillfällig.

När vi hade den kraftiga uppgången i priserna resonerade vi på följande sätt: Det här är antagligen tillfälliga effekter. De drivs av utbudsförhållanden i ekonomin. Det kan vi inte påverka med räntan. Vad vi kan påverka med räntan är den långsiktiga underliggande inflationstakt som drivs av efterfrågeförhållandena. Alltså väljer vi att bortse från uppgången i elpriserna. Vi tar den

riskerna. Vi bedömer att det är möjligt att inte höja räntan utan räknar med att prisökningstakten faller igen.

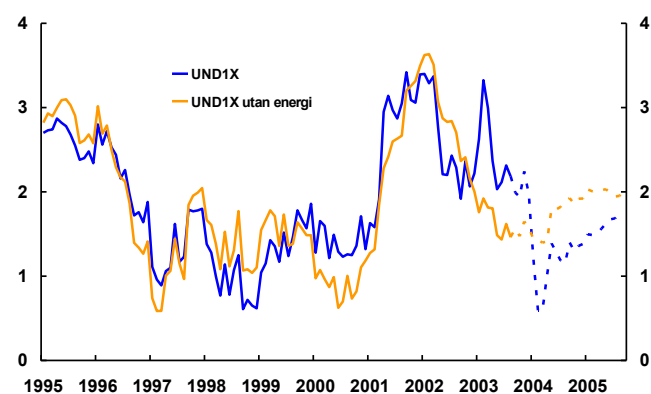
Detta bygger dels på att elpriserna faktiskt faller tillbaka, dels på att det finns ett grundläggande förtroende för vårt sätt att agera så att hushåll och företag inte blir oroliga för att inflationen kryper uppåt och börjar kräva kompensation på olika sätt och höjer priserna.

Att vi kan avvakta med att agera trots att inflationen stigit är något som jag tycker att vi ska vara glada över. Vi ska vara glada över att vi har kommit dithän. Det hade vi nämligen inte kunnat göra för sex eller sju år sedan. Då hade tillfälliga uppgångar i inflationen i större utsträckning än i dag kunnat framkalla stigande inflationsförväntningar med krav på kompensation för en väntad prisstegring. Bakom det ökade utrymmet för en flexibel penningpolitik ligger en stor tilltro till låginflationsregimen i Sverige. Det är så att säga en tillgång som vi nu kan räkna in som en följd av det sätt på vilket vi gemensamt har jobbat med de här sakerna under de senaste tio åren.

För att blicka framåt är frågan, som jag tidigare var inne på, vilket index man ska följa. Vi anser att det är naturligt att fortsätta med att försöka söka ett underliggande index där vi rensar bort de här energipriseffekterna. Därför blir det med nödvändighet så att UND1X utan energi på bilden står mer i fokus för vår verksamhet än UND1X, precis som den tidigare gjort.

UND1X – inflationen inklusive och exklusive energi, utfall samt prognos enligt huvudscenariot

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Riksbanken

Många skulle naturligtvis kunna önska att man skiftade så att man när energipriserna går upp inte tar hänsyn till dem men att man tar hänsyn till dem när de går ned. Jag är dock inte övertygad om att det i det långa loppet är en politik som skulle vinna förtroende.

Sammantaget bedöms riskerna för en lägre inflation på grund av en svagare konjunktur vara ungefär lika stora som riskerna för en högre inflation till följd av löne- och energiprisutvecklingen. Med vår egen något kryptiska terminologi har vi en symmetrisk riskbild. Detta innebär också att riskbilden

inte förändrar den grundläggande prognos som jag tidigare presenterat i en tabell. Den visar att den underliggande mer konjunkturrelaterade inflationen väntas vara i linje med målet under prognosperioden. Därför var det också naturligt för oss att i går lämna reporäntan oförändrad.

Låt mig avslutningsvis flytta fokus och ta upp de långsiktiga tillväxtförutsättningarna. Det är naturligtvis så att de långsiktiga tillväxtförutsättningarna har en alldeles avgörande betydelse för välståndsutvecklingen i landet. De förtjänar därmed inte minst riksdagens uppmärksamhet hela tiden, och de förtjänar även uppmärksamhet i den ekonomisk-politiska diskussionen. Men de påverkar också i allra högsta grad förutsättningarna för Riksbankens verksamhet, vilket jag strax ska återkomma till.

Därför tycker jag att det finns skäl att vid det här tillfället lyfta fram de oroande tecken som vi tycker oss se. Jag tycker att det är särskilt lämpligt att göra det vid ett sådant här tillfälle när jag är hos er i finansutskottet och diskuterar penningpolitiken och den svenska ekonomins framtidsutsikter.

Vi har tidigare touchat vid frågor av det här slaget men jag vill på en gång säga att jag inte tänker ge mig in på en diskussion om konkreta lösningar på de långsiktiga tillväxtproblemen. Det tycker jag inte är en alldeles naturlig uppgift för Riksbanken, vilket jag tidigare gjort klart här.

Penningpolitikens uppgift har under de senaste tio åren varit att säkerställa ett fast penningvärde, det vill säga en låg och stabil inflation. Vi kan säga att det har fungerat ganska bra. Vi har hamnat runt de 2 % som vi talat om. Det i sin tur har bidragit till att vi har haft en förhållandevis god utveckling under de gångna tio åren som tydligt kontrasterar mot 1970- och 1980-talens utveckling. Men detta räcker naturligtvis inte. En aldrig så väl fungerande stabiliseringspolitik ger inte i sig en högre ekonomisk tillväxt i längden.

I grunden är det så att våra tillväxtmöjligheter, och därmed vårt välstånd, avgörs av hur mycket vi arbetar och av hur produktiva vi är. Det finns ingenting som kan ändra på det. Hur mycket vi förvärvsarbetar beror i sin tur på många olika saker. Det beror självfallet på hur många som är i arbetsför ålder. Det beror också på hur många av dessa som har arbete, på hur många som är frånvarande från jobbet och så vidare.

Vad som styr arbetsproduktiviteten är det kanske mer komplicerat att veta, men klart är att den beror på utbildningsnivå och tekniska framsteg. Den hänger också ihop med villkor för kapitalbinding, det vill säga villkor för företagande och investeringar i ekonomin.

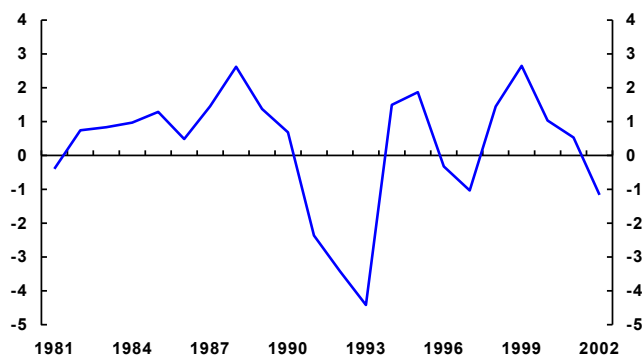
När man historiskt tittar på utvecklingen och ska försöka tolka den är det också viktigt att fundera på huruvida det skett stora förändringar i sektorsfördelningen i ekonomin. Det är klart att om sektorer med en högre produktivtetsutveckling har tagit en större del av den totala ekonomin under en viss period får man en högre genomsnittlig produktivtetsutveckling.

Vi kan titta lite grann på hur det har sett ut och börja med antalet arbetade timmar. Efter "krisen" 1993 och fram till slutet av 1990-talet och början av 2000-talet hade vi en ganska rejäl trendmässig uppgång i antalet arbetade timmar. Den utvecklingen påverkades självfallet i hög grad av att konjunkturo-

ren vände uppåt. Då kunde arbetslösa gradvis återvända till arbetsmarknaden och få arbete igen. Men jag tror inte att man kan säga att det var alldeles självklart, utan det handlade också om att arbetsmarknaden fungerade relativt väl. Vi kan påminna oss den diskussion som fördes i varje fall bland ekonomer 1992 och 1993. Det var då ganska många som inte trodde att man kunde komma längre ned än kanske till 7–8 % arbetslöshet. Nu har vi ändå kommit ned mot 4–5 %, i det "häradet", vilket är bättre än vad många då räknade med.

Tillväxt i arbetade timmar

Årlig procentuell förändring

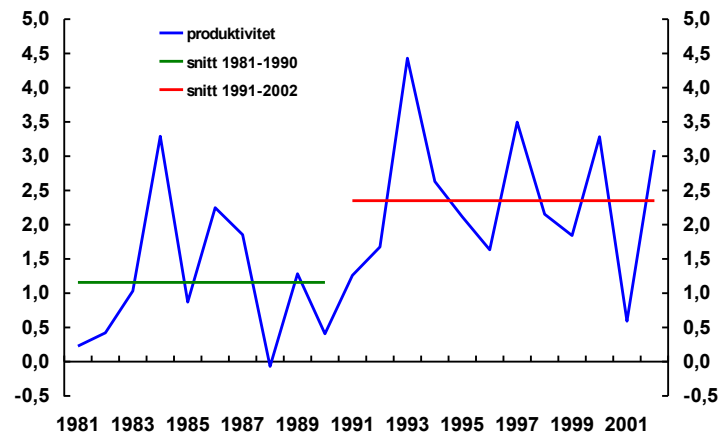
Källor: SCB och Riksbanken

Det är också så att fler människor trädde in på arbetsmarknaden som tidigare inte var arbetslösa, så utbudssidan föreföll fungera relativt väl. Men under senare år har denna utveckling brutits. Här ligger också i viss mån en efterfrågeeffekt, men väl så mycket – skulle jag vilja säga – handlar det om utbudsproblem. Det hänger bland annat ihop med den ökade sjukfrånvaron, som ni ju haft anledning att diskutera här många gånger.

När det gäller produktiviteten tycker jag att man kan säga att bilden från senare år är mer positiv, och överraskande positiv. Jag tror att rätt få för tio år sedan skulle ha prognostiserat en produktivitetens utveckling på det här sättet. För ekonomin som helhet har den uppgått till strax över 2 % per år. Det är en tydlig förbättring jämfört med utvecklingen under 1980-talet, då det i stället var fråga om runt 1 %, och i förhållande till 1970-talet med ännu lägre tal.

Tillväxt i BNP per arbetstimme

Årlig procentuell förändring

Källa: SCB och Riksbanken

Det är klart att man kan undra varför vi har haft den här utvecklingen. Jag tror inte att det finns någon alldeles självklar förklaring. Själv tror jag att den stabilare makroekonomiska miljön är en faktor som hjälpt oss i det här läget jämfört med tidigare. Det är ju bara att tänka efter hur investeringar styrdes under 1980-talet. Prisfluktationer och sådant, liksom den bubbla som växte fram, bidrog till en mängd investeringar, exempelvis inom fastighetssektorn – investeringar som sedan visade sig vara felaktiga. En stabilare miljö skapar således en annan grund för långsiktigt hållbara investeringar.

Jag tror att också den skärpta konkurrensen har spelat en roll för utvecklingen. Då talar jag om en del förändringar som gjorts i Sverige – det gäller till exempel telemarknaden – men också om ett ökat internationellt konkurrenstryck som gjort det svårare att höja priser i stort sett i alla branscher och därmed framtvingat en högre grad av effektivitet på många håll.

Till bilden hör också att den starka produktivitetens utvecklingen under 1990-talet delvis speglar sektorsförskjutningar. Detta ska man också konstatera. 1990-talet var en period då den offentliga sektorn, som beräkningsmässigt förutsätts ha en betydligt lägre effektivitet eller produktivitet, krympt som andel av ekonomin. Det har bidragit till att genomsnittet har blivit högre. IKT – det vill säga IT-, telekom- och kommunikationssektorerna – har haft en hög produktivitetens utveckling. Deras andel ökade under 1990-talet, vilket också påverkat produktiviteten positivt.

Det är inte säkert att dessa mönster kan upprepas. Ändå skulle jag vilja säga att det finns anledning att vara rätt optimistisk om produktivitetens utvecklingen framöver. Jag baserar det då främst på föreställningen om att konkurrens- och prispressen är högre än den historiskt varit.

Problemet när man blickar framåt är i första hand arbetskraftsutbudet. Det är i alla fall den bedömning som jag tycker att det är rimligt att göra i dagsläget. Här förefaller utvecklingen snarast ha vänt i negativ riktning. En förkla-

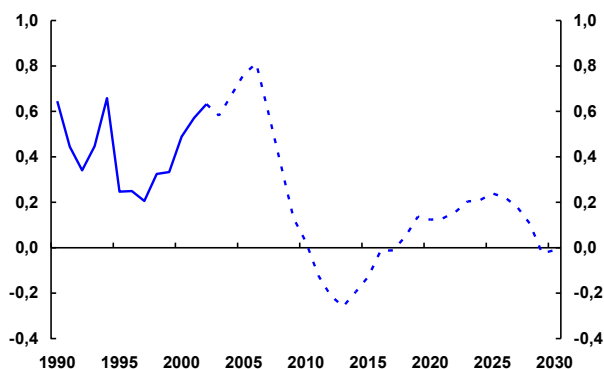
ring tror jag är att den ekonomiska politiken i praktiken inte har varit tillräckligt inriktad på att sätta folk i arbete. Ett exempel på det är kompensationsnivåerna i transfereringssystemen som höjts en del under senare delen av 1990-talet. Många andra regelförändringar har också gjorts – en del antagligen stimulerande för arbetskraftsutbudet, andra antagligen mer dämpande.

Nu diskuteras också andra förändringar som direkt och mycket påtagligt påverkar arbetskraftsutbudet, exempelvis en arbetstidsförkortning.

Ett annat problem i sammanhanget är att den svenska arbetsmarknaden inte på ett tillfredsställande sätt har kunnat ta till vara de många personer som finns i Sverige och som är födda utomlands. Förvärvsfrekvensen bland dessa har varit betydligt lägre än förvärvsfrekvensen bland personer som är födda i Sverige.

Problemet förstärks dessutom av att befolkningsutvecklingen framöver blir mindre förmånlig i ett arbetskraftsperspektiv. Under 1990-talet var vi på det hela taget hjälpta av befolkningsutvecklingen. Den gav oss draghjälp och bidrog till att det var lättare att reda upp en del av Sveriges ekonomiska problem men nu vänder den utvecklingen.

Befolkningstillväxt 16–64 år, utfall och prognos 2003–2030

Källa: SCB

Betydelsen för den ekonomiska tillväxten när det gäller åtgärder som ökar arbetskraftsutbudet är det relativt lätt att åskådliggöra med olika räkneexempel. Antalet arbetade timmar skulle kunna öka med i genomsnitt 0,4 procentenheter mer per år om man lyckades halvera sjukfrånvaron fram till år 2008. Det innebär att antalet arbetade timmar då skulle kunna öka med 0,8 % i årstakt i stället för 0,4 % under den där perioden.

Om åtgärder inte vidtas för att öka arbetskraftsutbudet blir våra långsiktiga tillväxtmöjligheter sämre. Under senare år har vi brukat räkna med att en tillväxt på 2–2,5 % är vad som är långsiktigt möjligt för svensk ekonomi att klara. Där har vi, kan man säga, under de senaste fem sex åren gjort en upprevidering jämfört med de föreställningar som vi tidigare hade. Görs nu ingenting får vi troligen se en sämre potentiell tillväxt som hamnar snarare i nedre delen av intervallet.

Den konkreta innebörden av detta är att den svenska ekonomin riskerar att slå i kapacitetstaket snabbare än den annars skulle göra och att vi därmed tvingas höja räntan vid en lägre tillväxt jämfört med de senaste tio åren. Det är inget märkvärdigt med det, vi får rätta mun efter matsäcken i någon mening och försöka styra ekonomin med penningpolitikens hjälp, så att vi får en tillväxt som är i linje med de produktionsförutsättningar som vi har.

Sedan tycker jag att det kan vara värt att nämna att problemen med det sviktande arbetskraftsutbudet i och för sig alls inte är unika för Sverige. I diskussionen möter vi ofta som ett motargument att andra har samma problem. Det gäller framför allt om man jämför med många andra länder i Europa. Men det som är speciellt i vårt fall är att en ovanligt stor del av de utgifter som följer med en åldrande befolkning i Sverige belastar de offentliga budgetarna. Det har att göra med hur vård, omsorg, pensioner och sådant är organiserat.

Det gör att den typen av problematik i Sverige tar sig uttryck i att det blir större påfrestningar för de offentliga finanserna jämfört med andra länder. Det enda realistiska sättet att påtagligt förändra detta är egentligen att fler arbetar och betalar skatt och att färre utnyttjar socialförsäkrings- och transfererings-systemen.

Avslutningsvis, av krisen för drygt tio år sedan borde vi ha lärt oss att det är viktigt att förebygga problem: Att ta itu med svårigheter och utmaningar i tid – innan de vuxit oss över huvudet. Att inte agera betyder inte att problemen försvinner. Tvärtom riskerar det att bli sjufalt värre om några år, när befolkningsutvecklingen vänt mer påtagligt i negativ riktning. Då kan större och smärtsammare förändringar komma att framtvingas i mindre ordnade former.

Tack!

Ordföranden: Vi tackar riksbankschefen för den inledningen.

Ordet går nu till Agneta Gille, Socialdemokraterna. Varsågod!

Agneta Gille (s): Tack för det, och tack, Lars Heikensten, för en bra genomgång. Många av de frågor och funderingar som fanns har jag redan fått svar på under din föredragning.

Jag skulle ändå vilja höra lite grann när det gäller folkomröstningsresultatet och om hur Riksbanken fått förhålla sig till det hela. Det kunde ju bli ett ja, och det kunde bli ett nej.

Samarbetet med ECB är, som jag ser det, ganska viktigt. Själv verkade jag för att få ett ja i folkomröstningen. Vad har reaktionerna blivit? Kan vi få höra lite grann om förhållandet er emellan och om samarbetet, och har det skett några förändringar för er del i samarbetet med ECB nu efter folkomröstningen?

Lars Heikensten: Redan tre dagar efter folkomröstningen hade jag glädjen att få åka till Frankfurt. Där hölls ett så kallat allmänt råd som hålls fyra gånger om året. Jag tror att det var samma dag som jag läste en artikel i Svenska Dagbladet som handlade om hur det skulle bli för statsministern när han åkte till Bryssel. Grundtemat var att folk skulle dunka honom i ryggen och säga: Du gjorde så gott du kunde. Du ska inte ta det här så hårt. Vi ska nog hjälpas åt här i fortsättningen också.

Så sakteliga skulle det sedan märkas att när han yttrade sig på mötena skulle folk lyssna allt mindre på honom. Och han skulle själv känna att man kanske inte skulle yttra sig så ofta som tidigare därför att man inte riktigt var med i leken på samma sätt.

Det där bekräftades fullständigt för min del när jag kom dit ned. Det var många som lade armen om mig och sade: Häng inte läpp för det här! Men på sikt får detta självklart konsekvenser för vårt inflytande. Dock kan jag inte säga att det var så vid det här speciella tillfället. Snarare var jag vid det tillfället ovanligt mycket i centrum.

Agneta Gille (s): Är det då så att vi från Riksbankens sida får vidta speciella åtgärder för att förhållandet med ECB ska fortsätta att vara så gott som möjligt? Är det något som Riksbanken kan förändra och påverka för att samarbetet med ECB också i fortsättningen ska vara det bästa, så att vi inte hamnar i situationen att det får konsekvenser för oss – att vi inte blir lyssnade till?

När det gäller räntan var det ju ändå en stor del av svenska folket som hade en förhoppning om att vi skulle ansluta oss till EMU och få sänkt ränta i Sverige. Nu har du beskrivit situationen, hur det ser ut på sikt – några år framåt. Men när bedömer du att vi kan komma ned till europeisk räntenivå? Fortfarande ligger vi ju ett bra hack över den europeiska räntenivån. Varför kan inte vi i Sverige redan nu jobba för att få ned räntan så mycket som möjligt?

Lars Heikensten: Beträffande den första frågan vill jag säga att jag är glad över att få den. Den öppnar för en vidare diskussion om våra internationella relationer som jag gärna skulle vilja ägna mer tid åt någon gång här i utskottet. Det är en fråga vi sällan diskuterar.

Min erfarenhet från mina 20 år i Finansdepartementet och Riksbanken är att det helt avgörande, när man kommer från ett litet land som vårt, för att ha inflytande i olika internationella sammanhang är att man skött sitt eget fögderi bra hemma. Under perioder när vi har en bra historia lyssnar folk på oss, och tvärtom. Ibland kan det nästan bli parodiskt. Till exempel var det så sedan vi hade gått igenom den djupa krisen och hanterat bankkrisen kunde vi åka jorden runt och sälja våra lösningar på bankkrisen. Alla lyssnade på oss. Det är alltså väldigt tydligt att det viktigaste är att sköta sitt eget fögderi. Det är nummer ett.

Nummer två är, skulle jag vilja hävda, kompetens. Detta är helt avgörande när man är från ett litet land och sitter med de stora vid samma bord. Om man är från Tyskland kan man prata en bra stund bara därför att Tyskland är tillräckligt stort. Men om man kommer från ett litet land som Sverige är den kanske främsta möjligheten att få komma till tals att man har ett nytt perspektiv eller en ny vinkling att framföra.

En slutsats som vi har dragit, och den drog vi för länge sedan, är att det gäller att försöka jobba väldigt mycket med att höja kompetensen, utbildningsnivån och den analytiska standarden på det jobb som vi på Riksbanken gör här hemma. Det är grunden för vårt inflytande internationellt.

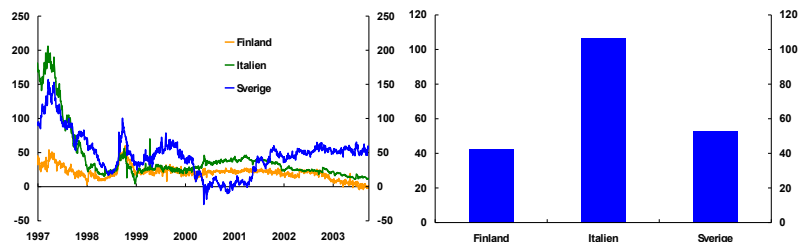
Svaret på din fråga om ECB är att så länge vi upplevs ha något att bidra med kommer folk runt borden vi sitter vid att lyssna. Sedan är det en annan sak att det finns ett antal bord som vi nu över huvud taget inte sitter vid därför att vi inte är med i valutaunionen. Det innebär naturligtvis med viss automatik att vi har mindre möjligheter att påverka saker och ting. Där skulle jag personligen göra bedömningen att den väsentligaste negativa konsekvensen när det gäller Riksbanken har att göra med att ECB blir en allt viktigare aktör vid framväxandet av de europeiska finansiella marknaderna, när det gäller betalningssystemets utformning och arbetet med regelverk. Där kommer vi nu antagligen lite grann på undantag. Det kan få konsekvenser för den finansiella sektorn i Sverige. Sett i ett snävt svenskt perspektiv tror jag att det är den påtagligaste negativa effekten inom vårt fögderi.

Annars tror jag att den mest påtagliga negativa effekten ligger i finansministerns position i Ekofin och liknande. Det är en gradvis och försiktig men ändå fullständigt tydlig tendens att man i den innekretsen växer allt närmare varandra. De som står utanför blir allt mindre intressanta. Detta kommer också till uttryck på tjänstemannanivå. När jag var vice riksbankschef åkte jag under ett antal år till de förberedande mötena i Bryssel. Det blir allt färre sådana som centralbankerna nu bjuds in till, och det blir allt mindre substans i de diskussionerna. Alltmer förs diskussionerna mellan statssekreterarna i de länder som är med och ECB direkt.

När det gäller din andra fråga tycker jag att man måste skilja på två typer av räntor: den långa räntan och den korta räntan. Den korta räntan har vi talat om. Den sätts utifrån våra inflationsförutsättningar. Det skulle jag nog hävda delvis är orsaken till den ränteskillnad vi nu har.

Beträffande de långa räntorna tror jag att det är så att där betalar vi en premie för att vi står utanför. Under senare år har vi normalt haft en räntedifferens på mellan 50 och 60 punkter, det vill säga lite drygt 0,5 procentenheter, i förhållande till de tyska långa räntorna. Finland, som haft en relativt likartad ekonomisk utveckling och har en likartad statsfinansiell situation som Sverige, har ungefär samma nivåer på de långa räntorna som Tyskland. Även Italien, som har haft en sämre ekonomisk utveckling än vi haft och som har en väsentligt sämre statsfinansiell situation – det åskådliggörs av stapeln på bilden som visar den offentliga sektorns skuld som andel av BNP – har lägre ränta än vi. Här finns alltså en kostnad för utanförskapet.

Lågränteskillnaden mot Tyskland samt statskulden 2002 som andel av BNP för Finland, Italien och Sverige

Källor: Eurostat och Riksbanken

Ordföranden: Först kan man notera något när det gäller den eurogrupp som Lars Heikensten nämner. Det inleds nu en regeringskonferens, och det pratas i konventsskrivelsen om att ytterligare förstärka detta, så att utvecklingen kommer att gå i den riktningen.

Jag har en kort kommentar om detta med energipriser, som jag inte tror att vi har hört om för sista gången. Jag frågade redan i våras Lars Heikensten om detta med att vi har exceptionellt väder i Sverige, som det heter. Förr hade vi det sällan. Nu är vädret exceptionellt vartannat eller vart tredje år, och det ger oss en press uppåt på priserna för energin. Nu noterar jag att man inte lika tydligt som i våras pratar om detta som en engångseffekt som man rensar, utan att man pratar om smittorisker och sådant.

Det bör också noteras att vi väl bara är i början av det andra steget på en politik, från den majoritet som sitter här, som ska ta tio steg framåt för att konsekvent leda till högre elpriser, så jag tror att vi tvingas återkomma till diskussioner om hur energipriserna påverkar inte bara KPI utan också inflationsförväntningar.

Sedan noterar jag att Lars Heikensten eller Riksbanken har haft en osannolik resa det senaste halvåret. Man kan säga mycket om Riksbanken, men det brukar inte tillhöra det vanliga att Riksbanken har hela folkets kärlek riktad mot sig och att alla kramar denna institution i den omfattning som man har gjort på sistone. Därför tycker jag att det är ganska vällovligt att Lars Heikensten både på DN debatt i dag och i sitt anförande i dag är tydlig kring vad Riksbankens roll och uppgift, men också begränsning, är, så att det inte för djupt sätter sig en bild av att Riksbanken ska ordna allting. Förtroendet för penningpolitiken är väl etablerat. Men en del varningar som vi nu får när det gäller potentiell tillväxt handlar mer om det politiska systemet.

Egentligen säger Lars Heikensten det som hans företrädare också sade, nämligen att han inte kommer att kommentera konkreta lösningar. Samtidigt kan vi notera att Lars Heikensten faktiskt är tydligare än vad vi har varit vana vid när han ändå utpekar ersättningsnivån i socialförsäkringarna och idéer om arbetstidsförkortning som någonting som kan komma att hota den potentiella tillväxten.

Det är också rätt tydligt i resonemangen här. På sidan 34 nämner man problem med att uppnå saldomålet efter den mycket kraftiga finanspolitiska stimulans som majoriteten genomförde 2001 och 2002, som gör att man är mer utsatt när det gäller möjligheten att nå saldomålet. Det är avhängigt av ekonomins potentiella tillväxt, säger man. Sedan pratas det ganska mycket om fortsatta problem för arbetsmarknaden och det vi där ser. Detta kan man naturligtvis instämma i. Jag tror att Lars Heikensten gör klokt i att säga att det handlar mycket om arbetskraftsdeltagande och arbetskraftsutbud, till skillnad från statsministern som nu pratar om att byta skatter.

Heikensten är kanske inte beredd att säga mer än vad han har sagt i debattartikeln och i sitt inledningsanförande – det är ju rätt tydligt att det finns en kraftig kritik av den förda politiken som vi naturligtvis instämmer i. Men det är ändå intressant att fråga på vilken sikt de här varningarna gäller. Vad handlar det egentligen om? Det känns alltid tryggare när det gäller politiska system om man får höra att det på sikt och lite längre fram blir väldigt stora problem om man inte vidtar åtgärder. Nu nämner man att den potentiella tillväxttakten riskerar att halka nedåt och att vi alltså kan få räntehöjningar i ett mycket tidigare läge än vad som kanske har varit fallet än så länge. På vilken sikt menar Lars Heikensten att vi ska förutse det, och i vilken utsträckning ska vi räkna med att ha ett tapp? Hur stor sänkning av den potentiella tillväxttakten talar vi om?

Lars Heikensten: Jag tror inte att jag ska ge en prognos för när det får effekt. Dum vore jag, som har gjort långtidsutredningar, om jag skulle prognostisera när en sådan effekt kommer till uttryck.

Som jag var inne på tornade en motsvarande problematik upp sig i slutet av 1980-talet. Jag gjorde då en motsvarande bedömning, och den visade sig vara fel. Jag har reflekterat en del i efterskott över varför den visade sig vara fel, och det finns ett antal förklaringar till det. En förklaring är att befolkningsutvecklingen hjälpte oss under de här åren. Vi gick också in i en mycket värre kris än vad jag någonsin hade föreställt mig som också, som jag var inne på, i hög grad hade stabiliseringspolitiska förtecken. En konsekvens av krisen blev ganska drastiska ingrepp i många av de offentliga systemen. Man drog ned kompensationsnivåer och sådant i socialförsäkringarna och ändrade regelverket på alla möjliga sätt mellan 1990 och 1993, och den offentliga sektorns tillväxt hölls tillbaka ganska radikalt. Om jag inte minns fel tog sjukvården 11–12 % av BNP i slutet av 1980-talet, och nu ligger det runt 8 % eller någonting i den stilen.

Den statsfinansiella kris som jag hade föreställt mig skulle bli mer långdragen fick ett helt annat förlopp, mer abrupt.

Varför berättar jag det här? Jo, därför att det åskådliggör svårigheten att säga vilket uttryck problem av den här arten till slut tar sig. Det kan ta sig uttrycket att vi fortsätter att ha en lugn och stabil ekonomisk utveckling. Vi noterar pö om pö, när vi gör våra prognoser, att arbetskraftsutbudsförhållandena ser sämre ut. Det ser vi för övrigt redan nu – jämfört med för ett par år

sedan. Vi gör alltså inte bara sådana här övergripande skattningar. Vi tittar två år framåt och ser hur många som är arbetslösa i olika ålderskategorier, hur många som kommer in, hur många som finns i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och så vidare. På basis av dessa bedömningar tvingas vi agera snabbare med räntan.

Men man kan också tänka sig, och det var det som jag pekade på på slutet, att man får mer dramatiska förlopp, att man får en nedgång i ekonomin så småningom, om tre, fyra år, och att det är först då som de statsfinansiella problemen blir påtagliga och akuta. Det var ju det som hände, men med en extra dramatik därför att så mycket hade gått snett, under 1980-talet.

Jag försöker inte frammana bilden av att vi skulle hamna i en sådan djup kris. Det tror jag inte, men vi kan tvingas vidta åtgärder i en situation som är väsentligt sämre än den är nu. Men jag vill inte ge mig in i att prognostisera exakt när en sådan situation skulle kunna uppstå.

Ordföranden: Nej, det kanske man kan ha en viss respekt för. Samtidigt är det delvis ett svar att säga att de här effekterna redan till viss del syns. Slutsatsen bör vara inte bara att man avskriver planer på arbetstidsförkortning och friår av olika slag utan dessutom att man inte ställer i utsikt det som bland annat majoriteten har gjort, att man ska gå från den mindre sänkningen i sjukförsäkringen som gjordes till den tidigare ersättningsnivån.

I Riksbankens rapporter, precis som hos Riksförsäkringsverket, talas det tydligt inte bara om att det har en mindre besparingseffekt utan också om att det påverkar beteenden när det gäller just arbetskraftsutbudet, det vill säga ersättningsnivåer är kopplade till arbetskraftsutbudet. Det handlar om viljan att erbjuda sina tjänster på arbetsmarknaden, och det tror jag är en absolut central länk när det gäller hur vi ska utforma politiken framöver.

Det var kanske mer en kommentar än en fråga. Så blir det lätt i politiken.

Karin Pilsäter (fp): Så blir det lätt i politiken. Får jag också göra en reflexion? Lars Heikensten beskrev hur det är att komma till ECB som svensk. Att komma som svensk till ECB är kanske ungefär som att vara kvinna i sådana här sammanhang, så det kan säkert vara nyttigt för många av herrarna. Nåväl, jag drar inga andra paralleller.

Nu ska jag inte ställa en fråga, utan jag ska komma med ett påstående. Jag tycker att det är mycket bra och mycket viktigt att Lars Heikensten går ut i den mer allmänna ekonomisk-politiska debatten, precis som jag tycker att det är bra och viktigt att vi som är folkvalda i riksdagen och de som sitter i regeringen deltar i den penningpolitiska debatten. Det finns de som KU-anmäler statsråd när de yttrar synpunkter kring penningpolitiken. Jag tycker att det är fel. Jag kan förvänta mig att Lars Heikensten kommer att få kritik av dem som inte håller med honom i sak för att han gör den här typen av uttalanden. Jag tycker att också det är fel. Sverige är inte större än att vi alla ska delta i den här debatten, men det är också viktigt att vi håller reda på vem som har

fått vilken uppgift. Det är vår uppgift här att hantera, konkretisera och verkligen genomföra förändringar på alla de områden som påverkar runt vilken nivå det svänger, och Riksbanken får väl jobba lite mer handfast med de här svängningarna.

Det jag tänker fråga är mycket konkret. Jag tänker inte säga ”eller hur” nu, utan jag tänker ställa några frågor. Det handlar just om resursutnyttjandet. I inflationsrapporten återkommer ni som skriver här – och du säger det – till den potentiella tillväxten är 2–2,5 %. Det är i och för sig rätt stor skillnad. Konjunkturinstitutet är lite försiktigare och räknar med att den ligger strax under 2. Samtidigt säger ni att ni gör bedömningen att lönekostnadsökningen är ungefär 3,9 medan KI ligger ett par tiondelar under även där.

Jag tänkte fråga om du har någon kommentar till att Konjunkturinstitutet och Riksbanken har något olika bedömningar. Det kan verka som marginellt, men i slutändan kan det handla om ganska många hundralappar i skillnad i den enskildes plånbok.

Den andra frågan gäller också just detta. I inflationsrapporten har ni en prognos om att hushållens disponibla inkomster framöver ska öka med ungefär 1,5 %. Regeringen gör i budgetpropositionen en betydligt lägre prognos. Jag tänkte höra om du har någon kommentar till det.

Min tredje fråga gäller det här med kommunalskattehöjningar, apropå disponibla inkomster. Ni har iakttagit att det kommer kommunalskattehöjningar. Jag skulle vilja höra om du har någon kommentar till skillnader i utfall och effekt som det kan få att kommunalskattehöjningarna kommer att vara rätt så koncentrerade till en viss region. I en region kommer skattehöjningarna att vara mycket större, men utslaget över landet handlar det inte om så många tioöringar. Det slår rätt specifikt mot Storstockholmsregionen, som tidigare har fungerat som mycket av tillväxtmotor men nu snarare har börjat fungera som släpänkare. Har du någon kommentar till hur det kan påverka hela den svenska ekonomiska utvecklingen?

Lars Heikensten: Låt mig börja med det sista. Egentligen har jag inte mycket att säga om den saken. Vi genomför inte våra analyser på så detaljerad regional nivå att vi kan ha en bestämd uppfattning om hur effekterna fördelas över landet. Sedan kan man naturligtvis ha funderingar kring detta, men jag tror att jag avstår från det.

Sedan gäller det regeringen och inkomstprognosen. Det är ett tag sedan jag läste budgetpropositionen. Därför är det svårt för mig att ha en detaljbild av detta, men det är klart att man där hade en allmänt försiktigare tillväxtbedömning. Antagligen hänger det bland annat ihop med det.

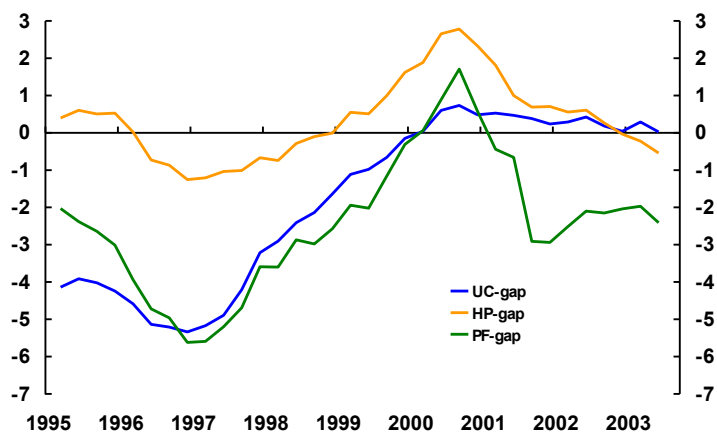
Sedan gäller det Konjunkturinstitutet och skillnaderna i tiondelar mellan oss och KI. Detta är inte alltid så lätt. Båda institutionerna har ju presenterat hela konsistenta bilder som kan vara svåra att enkelt jämföra. Jag noterade dessutom att man nu har ändrat sin syn exempelvis på vad som är löneutrymmet framöver. Men när vi satt här för ett tag sedan – Ingemar Hansson, jag och Anders Lindström – var vi rörande eniga om att strax under 3,5 var

rätt. Nu såg jag att Konjunkturinstitutet ansåg att exakt 3,2 var rätt. Jag tycker inte, om jag ska vara alldeles uppriktig, att världen är fullt så exakt. Men man kan naturligtvis räkna i detalj på produktivitetstakt och annat och komma fram till att det kanske finns lite mindre utrymme de närmaste två åren därför att vinstandelen kanske har förändrats eller någonting i den stilen. Men jag skulle säga att i närheten av 3,5 eller knappt 3,5 är en lämplig löneökningstakt framöver.

När det gäller outputgapet kan jag, bara för att åskådliggöra de svårigheter som vi har att brottas med, säga att vi i allmänhet redovisar ett diagram som visar tre olika sätt att uppskatta det här. Dessutom tittar vi på hur det ser ut på arbetsmarknaden i olika sektorer, alltså på mera konkret information.

Produktionsgap enligt tre alternativa metoder, skattningar med data från andra kvartalet 2003-11-03

Procent av potentiell BNP

Källa: SCB och Riksbanken

Karins fråga handlade om vår bild av tillväxtutvecklingen och synen på den potentiella tillväxten. Vi brukar säga att den är mellan 2 och 2,5 – det var det du startade med – och Konjunkturinstitutet talar nu tydligt om en lite lägre tillväxt. Men när vi använt dessa siffror har det i runda slängar handlat om en längre tidsperiod. Det går också – och då är jag inne på Fredriks fråga – att titta på exakt vad man tror för de närmaste två åren, att närma sig frågan mer nedifrån på något sätt, göra ett produktivitetsantagande och se hur många människor det finns i olika sektorer osv. Det är möjligt att deras 2 % härrör från en sådan beräkning och refererar explicit till den tvåårsperiod som ligger framför oss. Det skulle kunna förklara skillnaden.

Karin Pilsäter (fp): Att jag frågar beror på att det gäller att ta med sig rätt information när vi ska gå från de här penningpolitiska prognoserna och omsätta informationen i vårt eget arbete när det gäller de strukturella förändring-

arna. Jag uppfattar det du säger som att vi inte ska tolka det som att ni har fundamentalt olika antaganden om den svenska utvecklingen, utan du bedömer att detta beror på skillnader i de tekniska metoderna och exaktheten i dem.

Lars Heikensten: Det är mycket marginella skillnader. Den genomgående skillnaden är att Konjunkturinstitutet brukar kräva lite lägre ränta.

Mats Odell (kd): Jag har två frågor som handlar om helt olika saker. Men jag vill börja med att tacka för ett intressant och djärvt anförande.

Det är klart att jag tycker att Lars Heikensten har en stor legitimitet. Jag tror till skillnad från Karin inte att han har så mycket att oroa sig för. Folkomröstningen innebar ju att svenska folket försåg honom inte bara med en rymlig verktygslåda utan också med väldigt mycket verktyg. Många tror att även den ekonomiska politiken skulle ha flyttat till Frankfurt, så det är helt legitimt att han nu också tar till orda i de här mera övergripande frågorna, som handlar om den långsiktiga tillväxtförutsättningen och därmed välfärdsförutsättningen för Sverige.

Du har tagit upp arbetsutbudet. Det är naturligtvis en oerhört viktig faktor. Långtidsutredningar pekar på den demografiska utvecklingen som den verkligt begränsande faktorn framöver. Du har uppenbarligen inte några konkreta förslag på hur vi ska få barnafödandet att öka. Det förväntar jag mig inte. Men det är ju det långsiktigt ytterst begränsande inslaget här.

Jag skulle vilja fråga: Vad är det för faktorer utöver arbetsutbudet som du ser som viktiga för oss runt det här bordet och andra att ägna oss åt? Jag tror att alla är besjälade av att komma till rätta med ohälsosituationen och andra utbudsfrågor. Men vad är det utöver detta som du ser som det viktiga?

Den andra frågan som jag har är faktiskt också kopplad till folkomröstningsresultatet. Ett land som utpekades som ett föredöme var Danmark med dess fantastiska utveckling. Danmark har en särskild penningpolitisk regim. De har nämligen kopplat sin krona först till D-marken och numera till euron. Min fråga är: Skulle Riksbanken se positivt på om regeringen beslutade att helt enkelt knyta kronan till euron? Hur skulle det påverka? Vore det bra för Sverige? Är det någonting som Riksbanken skulle rekommendera?

Lars Heikensten: Jag ska börja med att säga att det är trevligt att vara så omtyckt när man tar upp kontroversiella frågor, men jag är lite orolig för att ni kramar ihjäl mig. Jag lovar inte att driva den här diskussionen varje gång jag kommer hit. Denna gång fanns det dock en problematik som tornar upp sig och som känns central för Riksbankens möjligheter att agera framöver.

Sedan gäller det Mats sista fråga, den om en eventuell ERM-anslutning. Det är som du själv sade. Det är en fråga som nu helt är regeringens ansvar, enligt den nya lagstiftning som vi har. Riksbanken som institution har ingen position i den frågan nu. Jag själv tycker att den typ av stabiliseringspolitisk

regim som vi har haft under de här tio åren har fungerat väl. Skulle jag bli tillfrågad skulle jag, för min egen personliga del, inte föreslå en förändring. Jag tror att jag i den delen är ganska väl i samklang med den uppfattning som i dag råder inom den akademiska världen och i de flesta internationella organisationer.

Danmark är i någon mening undantaget som bekräftar regeln. Generellt sett har det varit problem för små länder att ha den typ av halvfast regimen som den danska representerar. Valutafonden, till exempel, råder länder i allt större utsträckning att eftersträva antingen mycket fastare arrangemang – även sådana har ju visat sig innebära bekymmer, till exempel i Argentina – eller valutaunioner och liknande eller att ha rörliga växelkurser. Samtidigt är jag gammal nog att inte vara övertygad om att någon stabiliseringspolitisk regimen gäller för all framtid. Det kan hända att det sker förändringar i världsekonomin som gör att man får anledning att ompröva den här slutsatsen någon gång framöver.

Det grundläggande skälet till att det är så svårt att upprätthålla den typ av regimen som danskarna har lyckats framgångsrikt med är att kapitalrörelser som inte är kopplade till den reala utvecklingen, som till exempel handel, i så hög grad dominerar flödet av pengar över gränserna. Dessa flöden är så stora i förhållande till de nationella ekonomierna att det är svårt att hantera situationer när osäkerhet uppkommer.

Den osäkerheten behöver inte bara vara relaterad till utvecklingen i det egna landet, som vi själva har kunnat konstatera. Valutan i ett land som Sverige, som då ändå hade haft en rätt stabil utveckling, försvagades t.ex. kraftigt 1998 i huvudsak till följd av, tror jag, en finansiell kris i Ryssland och så småningom till följd av att en investmentbank i Förenta staterna fick bekymmer.

Detta ger en känsla för svårigheterna. Men danskarna har lyckats väldigt väl. Det är ingen tvekan om det. Alla man pratar med i Danmark är oerhört nöjda, men de har hållit på sedan början av 1980-talet och arbetat väldigt konsekvent och lyckats skapa en säkerhet kring detta.

Jag undrar om jag inte passar din första fråga.

Mats Odell (kd): Jo, jag respekterar det. Jag respekterar naturligtvis också det svar som du ger på frågan om stabiliseringspolitisk regimen. Dock kan vi konstatera att det finns länder betydligt längre bort, exempelvis elva västafrikanska stater, som har knutit sin valuta till euron. Så det är naturligtvis ingen självklarhet i detta. Men tack för svaren!

Lars Bäckström (v): Jag har anklagats för att vara Riksbankskramare, men vi kan kanske, som Kulnev, krama och slå ihjäl med samma varma själ.

Heikensten har fått stor uppmärksamhet här på morgonen med en artikel i Dagens Nyheter. Vi har här i lokalen hört om nya djärva utspel. Men den 28 mars, hos Nationalekonomiska föreningen, avslutade väl Heikensten sitt

anförande med att säga: Om ni går hem mer oroliga än vad ni var när ni kom hit har jag lyckats. Sade inte Lars Heikensten exakt samma sak den 28 mars som Lars Heikensten skriver i Dagens Nyheter i dag? Det är min första fråga. Jag finner inga principiella skillnader. Det handlar om ordvalörer, men det är inget nytt jämfört med den 28 mars, enligt min bedömning. Jag ska inte säga att det är gammalt vin i nya läglar, men såvitt jag förstår är det principiellt samma ståndpunkt.

Sedan är det fråga två. Varför publiceras inte bedömningar av produktionsgap för 2003/04? Jag har försökt titta i handlingen. Jag har läst på. Jag fick den klockan 8, så jag kan ha missat det. Men i diagram 45 på sidan 38 ser jag inte produktionsgapet för 2003/04. Jag kan ha missat det, men det är väldigt viktigt. KI säger ju alltid att produktionsgapet är lite större än vad Riksbanken säger, och därför säger de alltid att man kan ha lite lägre ränta. Det är den ständiga debatten mellan er två som ni ännu inte har löst. Ni är väldigt öppna, men jag tror att det skulle vara värdefullt om ni mer tydligt publicerade er bedömning av produktionsgap. Det är dock det som styr era räntebeslut.

Sedan är det fråga nummer tre. Vi, majoriteten, i det här politiska systemet är överens om att det är viktigt att öka arbetsutbudet. Då får vi en högre potentiell tillväxt och lägre inflationsmöjligheter. Men inte har väl Riksbanken någon åsikt om vi ska höja eller sänka ersättningsnivån i socialförsäkringssystemet? Min fråga är alltså: Har Riksbanken någon åsikt i den frågan?

Varför har vi i Sverige sedan 1994 alltid lite lägre inflation än det europeiska systemet, eurozonen, trots att de har ett mycket tuffare inflationsmål än det vi har? Det är vi som har den lägre inflationen, fast vi har ett softare mål. Varför är det så?

Lars Heikensten: På den första frågan är svaret att det i allt väsentligt var samma sak som jag sade hos Nationalekonomiska föreningen. Men jag märkte inte att det fick riktigt den effekt som jag hade hoppats, så jag tog det en gång till. Det är möjligen också svaret när det gäller det som Mats sade. Det kan hända att jag återkommer till frågan, men jag har inga planer på det nu. Vi får väl se vad som händer.

När det gäller produktionsgap ska jag börja med att säga att jag tycker att det är bra att höra den typen av synpunkt. Vi ska gärna försöka hitta sätt att utveckla rapporterna och föra in ytterligare siffror. När det gäller produktionsgapet är det generellt så, som vi har varit inne på många gånger både nu och tidigare i olika sammanhang, att vi laborerar med ett antal olika metoder. Det är inte riktigt så enkelt att det, när vi till slut gör vår inflationsprognos, är ett alldeles matematiskt samband mellan exakt var vi satte ned foten för produktionsgapet och vilken inflationstakt vi får. Men i inflationsrapporten finns det ett exempel på en skattningsmetod som vi har använt. Vi har använt den på samma sätt för euroområdet, USA och Sverige. Där kan du i och för sig titta, men det är inte nödvändigtvis så att det är exakt den definitionen av outputgapet som har varit avgörande för var inflationen hamnar.

Men jag tycker gott att vi kan fördjupa diskussionen kring den saken nästa gång. Jag gör gärna vad jag kan för att det ska ske.

Nej, Riksbanken har ingen uppfattning som institution om vi ska göra det ena eller det andra när det gäller de långsiktiga tillväxtfrågorna. Självfallet finns det, när det gäller till exempel sjukfrånvaron, en oerhört komplex materia bakom de höga sjuktal vi ser. Jag är den förste att erkänna det och det var kanske bra att jag fick chansen att säga det. Det finns många olika förklaringar till den här utvecklingen. Jag svävar inte på något vis i tvivelsmål om det, men jag svävar heller inte i tvivelsmål om att allt annat lika så innebär sänkningar i kompensationsnivåerna att man får mer människor att träda ut på arbetsmarknaden. Sedan får man väga av de här olika aspekterna. Det är ingenting som jag tänker ge mig in i. Jag bara noterar att en del kompensationsnivåer har höjts, och detta har den effekten att arbetskraftsutbudet blir lägre än vad det eljest skulle bli.

Slutligen var det frågan varför vi har fått lägre inflation än EU. Jag vågar inte ge ett bestämt svar på den frågan. Vi har inte riktigt ställt frågan på det sättet. Det kan väl finnas skäl att fundera mer på det, att analysera det mer och beskriva det. Det kan mycket väl vara tema för en ruta eller så framöver. Skulle jag gissa så skulle jag gissa att det har att göra bland annat med den större öppenhet som vår ekonomi har jämfört med de europeiska ekonomierna i genomsnitt. Vi har ett, tror jag, hårdare konkurrenstryck till följd av att vi har vissa delar som har varit mer avreglerade men också till följd av att utrikest handeln spelar en större roll i vår ekonomi.

Man kan titta på länderna i euroområdet. Jag skulle tro att de små länderna givet ett visst efterfrågeläge, om jag beskriver det på det viset, har haft en lägre inflationsutveckling. Men om man bara tittar på små länder i jämförelse med stora ser man att bilden inte är entydig. Spanien har till exempel haft en högre inflation under de här åren, men landet har också haft en påtagligt högre tillväxt än vad man har haft i genomsnitt i euroområdet. Detsamma gäller Irland, om man ska ta ett mer extremt exempel.

Detta skulle vara min gissning. Men, som sagt, jag återkommer gärna till den frågan också.

Lars Bäckström (v): Om man är duktig får man beröm vid borden. Visst är det så, riksbankschefen, att vi enligt Lissabons *scorecard* har fått sju hjältar och noll skurkar? Visst är det så att vi enligt World Economic Forum i Davos ligger på femte plats? Visst är det så att World Competitive Scoreboard, Lausanne, säger att vi ligger på tionde plats? Och Heritage Foundation, Economic Freedom, sätter oss mycket högt på rankinglistan. Visst är det så att Riksbanken delar bedömningen med dessa institutioner? Internationellt sett bedöms vi ha goda tillväxtförutsättningar.

Det är min något retoriska fråga. Det går bra att svara nej, om man vill, men jag tror att det är svårt.

Sedan är det en annan sak som är lite tydligare. När det gäller Sveriges långsiktiga problem säger ni att det också hotar demografiska problem. Men

det är väl egentligen inte det som är problemet. Det handlar egentligen – riksbankschefen, som ekonom – om Baumolproblemet, att vid en hög andel av BNP får man ett problem med inkomstelasticitet och priselasticitet i fråga om offentliga tjänster som förutsätts ha lägre produktivitet. Då får vi ett problem med kostnader och inflation. Men, riksbankschefen, det gäller väl bara under förutsättningen att ökad BNP med automatik innebär ökad efterfrågan på offentliga tjänster. Men det finns ingen ekonomisk lag som säger att tillväxt skapar ökade behov av offentliga tjänster. Det är väl mer en politisk bedömning.

Lars Heikensten: Den sista frågan kan man närma sig på lite olika sätt. Om jag nu åter ska dra upp mina erfarenheter från långtidsutredningsarbetet kan jag säga att ett sätt att närma sig den är att försöka räkna fram vad nuvarande åtaganden implicerar. Då tenderar man att få, av det skäl som du säger, en offentlig sektor som tar en allt större andel av ekonomin. Det är det som är Baumolproblemet. Det hänger ihop med att vi gärna vill betala människor i offentlig verksamhet lika mycket som vi betalar människor i privat verksamhet. Samtidigt har vi en långsammare produktivitet utveckling i tjänstenäringar, generellt sett. Det handlar alltså inte bara om offentligt och privat i det här fallet. Om man hade en privat organiserad vård skulle man få samma effekt. Den sektorn skulle antagligen också tendera att öka i omfattning.

Man kan utveckla det här på olika sätt. Detta var inte ett spår som jag valde att ta upp i DN-artikeln eller som jag valde att ta upp med er i dag, men jag skulle vilja påstå att den mekanismen bidrar till att förstärka det problem som jag pekar på, som hänger ihop med demografin och att färre jobbar. Så det du pekar på är ingen källa till glädje, utan det är tvärtom ytterligare ett skäl till att man behöver agera, tror jag.

Du är mer inläst på alla de här internationella studierna om Sveriges konkurrenskraft, så jag vågar inte bekräfta allt som du säger. Men den första hade jag anledning att engagera mig i, det här Lissabonprojektet, och det stämmer att vi har hanterat det bättre. Det är möjligt att detta är en orsak till att vi under de senaste tio åren har haft en lite bättre produktivitet utveckling, som jag talade om tidigare. På den punkten har jag sagt att jag är försiktigt optimistisk. Jag tror att vi kan ha en hyfsad utveckling också framöver. Den har varit bättre än i t.ex. Tyskland. Den har dock inte varit bättre än i till exempel Irland eller i en del av länderna i euroområdet utkanter.

Jörgen Johansson (c): Ordförande! Även jag vill tacka för en bra genomgång och en bra artikel. Att den var djärv vet jag inte om jag kan hålla med om. Jag tycker att den var verklighetsnära.

Om vi tittar på spotpriserna på elmarknaden kan vi konstatera att de ligger högt. Förmodligen kommer vi också att få en topp under vintern, men detta faller naturligtvis tillbaka framåt i våren. Samtidigt har regeringen i sin gröna skatteväxling en teknik som innebär att hushållen blir extra hårt drabbade av

den höjda skatten. Sedan kommer höjningar av kommun- och landstingsskatt och så vidare. Jag tror inte att det enbart är storstäderna som kommer att höja utan även de mindre kommunerna. Bland annat min egen hemkommun ligger illa till. Den ökade belastningen på hushållen kommer att bli rätt framträdande. Då vill jag fråga: Hur ser du på de signaler som skickas ut? Vilken framtidstro kommer hushållen att få? Utan tvekan kommer det här att påverka köpkraften och med andra ord också ekonomin, eftersom hushållen är en framträdande del av den.

Sedan är det den andra frågan. I samband med EMU-omröstningen framhölls med rätta Riksbankens fristående roll. Då skulle jag vilja ställa frågan: Hur upplever du det att statsministern två dagar innan ni ska fatta beslut om räntan går ut och ger sin syn, att räntan i Sverige bör ligga på samma nivå som den ligger på i Europa i övrigt?

Lars Heikensten: Vi har efter förmåga försökt ta hänsyn till de olika skatteförslag och liknande som ligger när vi har beräknat hushållens inkomstutveckling. I de här prognoserna för konjunkturen ligger det en bedömning av hur inkomstutvecklingen kommer att se ut, och där är då naturligt energiskatter till exempel en del. Nu vet inte jag hur detaljerad den analysen har varit, men i princip är det så som vi jobbar.

Jag tror att det kan vara bra att påminna sig om orsakerna till att vi i Sverige hittills klarat oss så hyfsat igenom den svacka, om ni så vill, i världsekonomin som har varit under några år. Vi har haft en ganska expansiv finanspolitik under några år. Det är också bakgrunden till det som Fredrik talade om, nämligen att det har skett en viss, tror jag, strukturell försämring i den statsfinansiella bilden. En rätt tuff politik under 1990-talet och en stark konjunktur skapade reserver som gjorde att det fanns möjlighet att göra det här.

När vi blickar framåt ser vi nog inte att det finns riktigt samma möjligheter. Det är naturligtvis i sig ett skäl att, om konjunkturen vänder upp återigen, lägga undan reserver så att man i framtiden åter har den här möjligheten. Det är ju önskvärt att det finns ett statsfinansiellt utrymme, så att man kan balansera den typen av konjunktursvängningar. Nu är vi mer beroende i den meningen av att den internationella konjunkturen vänder upp – det tror jag att man måste säga – för att vi ska ta oss ur det här. Det är i alla fall min bedömning.

När det gäller frågan om framtidstro är det svårare för oss att ha en bestämd uppfattning. Vi tittar mera på sifferunderlagen och räknar på historiska relationer i de här sammanhangen.

Till sist, jag brukar få frågan då och då vad jag tycker när någon har synpunkter på penningpolitiken, framför allt om det råkar vara statsministern. Jag har ett standardsvar, att jag lyssnar på alla kloka synpunkter, och det gäller även den här gången.

Jörgen Johansson (c): Jag tycker att det är en viss skillnad om det är landets statsminister som har synpunkter på det här, jämfört med om det är någon annan.

Jag skulle vilja ha en utvikning om situationen i Frankrike och Tyskland och om hur den ekonomiska krisen i de länderna påverkar vår ekonomi.

Lars Heikensten: Får jag säga apropå att lyssna och inte lyssna att vi enligt lagen är förbjudna att ta direktiv från någon när det gäller penningpolitiken. Vi ska göra det här jobbet så gott vi kan själva, och det är det vi gör. Men, lite mer seriöst, tycker jag inte – och där håller jag med Karin – att det finns någon anledning att dramatisera om det finns uppfattningar som framförs ute i samhället av politiker och andra kring penningpolitiken. Man får väl då diskutera det. Jag kan leva med det.

I besvärliga situationer tror jag dock inte att det i allmänhet gagnar landet som helhet om man får konflikter kring sådana här saker – nu talar jag inte om det här läget, utan mer generellt. Vi har en arbetsfördelning, och vi ska enligt lagen göra en del av det ekonomisk-politiska jobbet, och andra ska göra andra delar av det jobbet. Det är bäst om vi har en bra dialog kring de här sakerna, om vi resonerar och lär oss av varandra och så vidare. Men man ska inte skapa konflikter i onödan. Det tror jag, som sagt, bara i slutändan leder till att man får en sämre ekonomisk utveckling och sannolikt också en sämre ränteutveckling.

Frankrike och Tyskland är en stor del av euroområdet. Jag har talat om euroområdet tidigare som ett bekymmer i det här sammanhanget. Det finns på senare tid vissa försiktiga tecken på att det kanske kan se lite bättre ut i Tyskland. Men i Frankrike har, vad jag förstår, snarare de flesta siffror varit lite sämre än väntat under det senaste halvåret. Deras ekonomisk-politiska utrymme är rätt begränsat därför att båda länderna tänjer gränserna för vad som är rimligt ur statsfinansiell synpunkt. Man lade inte undan tillräckligt mycket under 1998, 1999 och 2000. Detta är ingen tanke som är ny, utan vi hade vid den tiden rätt tuffa diskussioner om detta i Bryssel, till exempel. I stort sett alla andra sader: Ni måste strama åt mer. Annars kommer ni inte att klara det om två, tre år om konjunkturen viker. Och det gjorde de inte. Nu sitter de där. Det är det som gör att diskussionen kring stabilitetspakten är svår idag.

Ordföranden: Då tackar vi Lars Heikensten för det och konstaterar att första rundan är genomgången. Vi tar 20 minuters paus och återsamlas strax före kvart i. Det finns alltså kaffe för dem som önskar det i det angränsande rummet.

Ordföranden: Finansutskottet återsamlas för utfrågning av riksbankschef Lars Heikensten. Vi inleder en andra frågerunda med Agneta Ringman, Socialdemokraterna.

Agneta Ringman (s): Herr ordförande! Vi brukar följa den ekonomiska utvecklingen i USA och växelkursen på dollarn mycket noga. Det berörde också riksbankschefen i sin inledning. Det är ganska naturligt eftersom vi har så mycket gemensamt med USA:s ekonomi. Den japanska ekonomin känner vi också ganska väl till.

Jag skulle vilja vidga den här diskussionen och säga att vi ser att även andra ekonomier är på stark frammarsch. Jag tänker både på Indien och på Kina i det här fallet. Jag skulle gärna vilja höra riksbankschefens synpunkter på andra internationella valutor. Hur ser utvecklingen ut och hur kan den påverka utvecklingen för den svenska kronan?

Lars Heikensten: Jag ska kanske börja med att säga att vi inte skriver så mycket om det här i rapporterna. Det beror ytterst på att de här länderna fortfarande inte spelar så stor roll för Sveriges utveckling direkt. Men det är ingen tvekan om att framför allt Kinas roll har ökat kraftigt för världsekonomin under de senaste tio åren, även som exportmarknad för Sverige. Exempelvis har sedan ett antal år Europas betydelse för svensk utrikeshandel fallit tillbaka. Det beror mycket på att dels USA, dels Asien har vuxit så pass kraftigt.

Det finns mycket man kan säga om detta, men jag koncentrerar mig lite grann på Kina. Den kinesiska växelkursen har kommit mycket i fokus under det senaste halvåret i den internationella diskussionen. Kina har en fast växelkurs mot dollarn. Många har väl uppfattningen att den växelkursen är för lågt värderad, och det bidrar till att de kan exportera så mycket som de gjort. I en ekonomi som utvecklas på det här sättet brukar utvecklingen normalt sett vara sådan att växelkursen pö om pö stärks.

Att saken nu har kommit att diskuteras tror jag dock inte primärt beror så mycket på omsorg om den kinesiska utvecklingen som på de globala växelkursrelationerna mellan å ena sidan euron, och å andra sidan dollarn. Med de stora obalanser som har byggts upp i Förenta staterna, framför allt det stora bytesbalansunderskott som man länge har haft, reser det här frågan om det inte behövs en förändring, om inte dollarn bör falla något för att bromsa den här utvecklingen. När ett antal av de asiatiska valutorna är låsta till dollarn återstår egentligen bara euron som mer betydande valuta som kan stärkas när dollarn faller. Då har man från europeisk sida varit orolig för att en alltför stor del av anpassningsbördan i någon mening skulle falla på Europa.

Sedan finns det i USA också en oro, men den tror jag egentligen mer har varit kortsiktigt politiskt motiverad. Den har att göra med att ett antal amerikanska industrigrenar har varit ganska pressade konkurrensmässigt. I varje fall jag tolkar den amerikanske finansministerns ganska högljudda krav för några månader sedan som motiverades av en inhemsk politisk agenda. Dessutom tror jag kanske inte att det är det bästa sättet att påverka kineser. Från europeisk sida har de här samtalen förts på ett lite annat sätt med kineserna.

Min bild från diskussioner i Basel och på andra håll är att det i och för sig finns en öppenhet från kinesernas sida att resonera om förändrade växelkursarrangemang. Men det finns skäl för dem att gå försiktigt fram. De har ju

byggt upp ganska stora valutareserver. Detta hänvisar en del till och säger att det är skäl nog för att de skulle vara beredda att acceptera att växelkursen faller. Men motargumentet är ju att Asienkrisen för några år sedan visade värdet av att ha stora valutareserver. De asiatiska länder som inte hade det råkade väldigt illa ut. Om jag var kinesisk företrädare skulle jag nog tänka mig för ett tag innan jag satsade på en politik som gjorde att valutareserven föll tillbaka kraftigt.

Kina har också ett banksystem som enligt de flesta bedömare – jag är ingen expert på kinesiska banker – är i mycket dåligt skick. Då finns det risker med en förändring i valutapolitiken. Det kan slå tillbaka in i banksystemet på olika sätt, påverka kapitalflödena över gränserna som i sin tur påverkar de här bankernas kapitalbas. Det tror jag också är ett skäl till att de är väldigt försiktiga i det här läget.

Sedan ska vi komma ihåg att Kina, och det hänger ihop med detta, har valutaregleringar. Vi vet inte riktigt vad som skulle hända om man hade en rörlig växelkurs och tog bort de här valutaregleringarna. I dag är det mycket utländskt kapital som flödar in i Kina därför att investeringsmöjligheterna där är fördelaktiga. Arbetskraftskostnaderna är låga och förutsättningarna för att bedriva produktion är gynnsamma då till exempel arbetskraften är förhållandevis välutbildad. Så det flödar in mycket utländskt kapital. Men tog man bort de här regleringarna skulle det också kunna flöda ut rätt mycket kinesiskt kapital. Så nettoeffekten på växelkursen av en sådan åtgärd är inte alldeles uppenbar.

Det finns mycket att säga om detta. Det här var bara några reflexioner.

Indien är jag inte så förtrogen med. Jag vågar därför inte ge mig in på Indiens växelkurspolitik.

Agneta Ringman (s): Jag tackar så hemskt mycket för svaret. Jag hade tänkt fråga lite mer om Indien, men jag fick ju besked där också, att det inte finns så mycket att säga.

Men jag skulle vilja ställa en fråga till. Den grundar sig också lite grann på inledningsanförandet. Kraven från kunder och konsumenter blir större på både företag och myndigheter i dagens samhälle. Många är efter omvärldsanalys tvungna att anpassa och förändra sina verksamhetsstrukturer för att bättre motsvara förväntningarna från både kunder och konsumenter. Jag undrar hur riksbankschefen ser på den i dag pågående förtroendebatten. Hur påverkar den Riksbankens arbetssätt och förhållningssätt framöver? Jag menar då inte bara att Riksbanken är, som riksbankschefen sade, den mest öppna centralbanken och att man arbetar för att nå en bredare allmänhet. Jag kanske vill ha lite mer svar än att riksbankschefen ska åka runt i landet framöver. Hur jobbar ni för att bli ännu mer öppna?

Lars Heikensten: Det är stora och svåra frågor. Man kan väl säga att Riksbankens situation i början av 1990-talet var ganska problematisk. Vi hade en bankkris och ett par decennier bakom oss med hög inflation och djup ekonomisk kris. Det är klart att arbetet under 1990-talet har handlat om att skapa förtroende genom att se till att vi når våra mål: prisstabilitet och finansiell stabilitet.

Centrala delar i detta arbete är att försöka etablera analytiska strukturer som fungerar. Det handlar om att ha kompetens och det handlar om att på ett öppet sätt redovisa argumenten. Vi kan ju aldrig gardera oss mot att utvecklingen kan gå i andra banor än vi har trott, och då kan det bli bekymmer. Men har vi redan på ett tidigt stadium bjudit in till en diskussion kring vår analys och våra bedömningar och resonerat med er och andra som granskar oss om hur det hela förhåller sig tror jag att förutsättningarna är bättre att erhålla förtroende även om det blir problem framöver. Då kan folk se att man ändå i någon mening har gjort grundarbetet men att oförutsedda händelser inträffade.

Jag kan återkomma lite mer till öppenheten, men det är klart att det också handlar om att efter förmåga på något sätt leva som man lär. Vi har ibland haft diskussioner om vår interna löneutveckling och andra sådana frågor. Det har också med det här att göra, att leva på ett sätt i det svenska samhället som är rimligt för en institution av vår karaktär. Det kan ibland innebära att vi inom vissa av våra områden, till exempel där vi måste konkurrera om arbetskraft från den finansiella sektorn, får betala löner som kan sticka lite grann i ögonen om man jämför med riksgenomsnittet men som ändå är nödvändiga för att upprätthålla kompetensen på den verksamheten. Men det är hela tiden en avvägning, och vi brottas hela tiden med detta. Naturligtvis handlar det också om att se över våra interna regler, att effektivisera verksamheten och att göra troligt att vi sköter vårt arbete på ett så bra sätt som möjligt för skattebetalarna.

Men om jag ska gå tillbaka till det du tog upp om öppenheten är det väl så att vi inte nu har några alldeles konkreta idéer om att vi skulle göra några stora förändringar på det området. Vi har ju etablerat den här typen av ordning, protokoll och inflationsrapporter. Det menar jag att vi ska fortsätta med som vi har gjort.

Sedan ska vi försöka ta oss ut i landet på olika sätt. Vi jobbar med ett antal broschyrer som ska vara enkla och beskriva hur vi arbetar. Vi jobbar med ett brett gymnasieprogram. Vi utbildar gymnasielärare regelbundet i de här frågorna. Vi har nyligen dragit i gång en seminarieverksamhet för läroboksförfattare på det här området, för vi har noterat att läroböckerna inte är som de borde vara. De avspeglar alltför ofta en verklighet som ligger 10–15 år tillbaka i tiden eller något i den stilen. Vi har resonerat om olika typer av spel för skolungdomar. Den engelska centralbanken har sådana där klasser engageras och löser uppgifter på nationell nivå. Det finns en mängd idéer av den karaktären.

Vi har brukat ha medieredaktioner inbjudna med jämna mellanrum. Det tänkte vi ta upp så småningom igen. Ordföranden i finansutskottet, Sven-Erik

Österberg, och jag talades för övrigt vid för en tid sedan om att vi skulle bjuda in er i januari och försöka göra det till en tradition. Jag menar att det är ett brett arbete som pågår hela tiden. Men de grundläggande ramarna är väl tänkta att vara ungefär desamma.

Gunnar Axén (m): Riksbankschefen har säkerligen upplevt mig som tjugig i de här sammanhangen tidigare när jag har efterlyst förslag och exempel på vilka politiska åtgärder som måste till för att vi ska kunna höja den potentiella tillväxten i ekonomin. Jag har tyckt det vara ganska naturligt att Riksbanken, som är den närmaste och mest ekonomiskt kompetenta myndigheten under riksdagen, har kunnat ge besked på den punkten. Men vi har alltid fastnat i att det behöver vidtas åtgärder men aldrig kommit fram till något konkret svar egentligen.

När vi nu ser att penningpolitiken har lyckats tämligen väl under årens lopp vänds fokus av naturliga skäl mer mot finanspolitiken, eftersom de egentligen är kommunicerande kärnl. När nu riksbankschefen tvingas varna för att det finns en risk för att den potentiella tillväxten till och med sjunker under de 2–2,5 % som man bedömer att den potentiella tillväxten är i dag får jag egentligen svaret på min fråga i och med att riksbankschefen säger att det som krävs är att fler arbetar och betalar skatt och att färre utnyttjar transfereringssystemen. Så jag ska redan inledningsvis be att få tacka för svaret på den fråga som jag har ställt under så lång tid. Jag tror inte att svaret behöver vara konkretare än så.

Därför ska jag i stället i dag ställa en annan fråga. I dag knyts stora förhoppningar till att USA ska dra i gång den ekonomiska tillväxten i omvärlden. Man knyter förhoppningar till detta. Men en sådan utveckling, en högre tillväxt i USA som drar med sig omvärlden, kommer också att leda till ett högre amerikanskt sparandeunderskott. Frågan är: Är det en hållbar utveckling, och vad finns det för risker i en sådan utveckling för Sveriges del?

Lars Heikensten: Frågan om det är hållbart eller inte kan man säga har återkommit med en viss envishet under de gångna tio åren och längre än så. Att USA har haft ett stort underskott i sin bytesbalans har varit en tendens under väldigt lång tid. Jag tillhör nog dem som egentligen länge har tyckt att dollarn har varit övervärderad. Det är i allmänhet så med den här typen av obalanser att så småningom händer någonting som gör att en anpassningsprocess börjar. Men det är väldigt svårt att veta när.

Det är precis samma sak som med aktieprisutvecklingen. Det var ju uppenbart att aktiepriserna låg fel. Man tog till alla möjliga förklaringar för att motivera dessa nivåer. Men om man tittar på det lite nyktrare och i ett historiskt perspektiv kan man se att nivåerna krävde en extrem utveckling som på sikt var ohållbar. Jag tycker att det finns en parallell här. Så länge underskotten i den amerikanska bytesbalansen ökar ligger det en uppenbar risk i detta.

Det gick ganska bra under ett antal år under senare delen av 1990-talet och början av 2000-talet, och jag tror att standardförklaringen till detta är att utländskt kapital i stor utsträckning flödade in i USA och täckte upp de löpande underskotten. Det handlade mycket om att USA:s ekonomi var dynamisk och erbjöd goda investeringsmöjligheter, goda möjligheter att tjäna pengar, och därför kunde dra till sig ett sådant investeringskapital. Detta är något som kan pågå under i princip väldigt lång tid.

Jag vågar inte sitta här och säga att den dollarmedgång som vi nu har sett är den väntade anpassningen och att den kommer att fortsätta. Det är ingen som vet det. Det enda vi säkert vet är att det är svårt att förutsäga växelkursrörelser.

Jag tror för min personliga del egentligen att det som är bäst för världsekonomin är att vi har en lägre dollarkurs än vad vi haft under de gångna åren, men att det inte blir någon dramatisk utveckling. Jag tycker att det i detta sammanhang också är viktigt att lyfta fram att det framför allt vore önskvärt om övriga delar av världen kunde växa snabbare. Vår huvudsakliga konklusion av detta ska alltså inte vara att så att säga gnälla på amerikanerna utan att vi ska ta itu med vår egen ekonomisk-politiska situation, så att vi får en högre potentiell tillväxt.

Om vi har en högre potentiell tillväxt i Europa kommer vi att vilja köpa fler saker från Förenta staterna, och då kommer problemet att lösa sig på ett sätt som är bra både för dem och för oss. Annars riskerar vi att det blir en krympande snarare än en växande världsekonomi.

Anders Vredin, som sitter bredvid mig, skickade mig en liten lapp med ett påpekande när vi pratade om öppenheten, och det var bra att han gjorde det. Det gällde vår hemsida. Den är viktig som en källa för dem som vill följa Riksbankens arbete.

Gunnar Axén (m): Jag tackar för svaret. Jag tolkade det så att det också ligger en risk i om USA kommer att agera som ensidigt draglok för världsekonomin, där vi har risk för en fortsatt dollarförsvagning, en svagare efterfrågan och så vidare. Det är inte enbart en möjlighet utan det ligger också en risk i en sådan utveckling.

Jag skulle därför vilja använda min andra fråga till att be om ett litet förtydligande på en punkt i ditt anförande här, där du pekar på att arbetsproduktiviteten per arbetad timme bland annat beror på villkoren för företagande och investeringar i landet. Jag skulle när Lars Heikensten talar om villkoren för företagande vilja fråga om det i första hand är företag eller företagare som du då syftar på.

Lars Heikensten: Om jag skulle utgå från en mera strikt nationalekonomisk modell, som mina medarbetare skulle tycka att jag borde göra, skulle jag ha talat om kapitalbildning. Det var också det som från början stod i mitt manus, men sedan ändrade jag det till "företagande och investeringar" för att lite

tydligare ange vad det handlar om. Det är klart att det i det här fallet handlar om alla möjliga villkor och förhållanden i det svenska samhället som gör att folk är beredda att investera i Sverige.

Jag kan möjligen också nämna en sak till som jag satt och funderade på före pausen här. Jag tog upp ränteutvecklingen, och det är kanske viktigt att understryka – för det är möjligt att det går att missförstå – att vad det handlar om är att om man får en lägre potentiell tillväxt, innebär det att vi i någon mening, som jag sade, snabbare kan slå i kapacitetstaket, och då kan vi tvingas höja räntan vid en lägre tillväxtnivå än vad som annars hade varit fallet. Men om vi har en ekonomi som långsiktigt, över tiden, växer långsammare, innebär inte det att den ekonomin långsiktigt kommer att ha ett högre ränteläge. Så är det inte, för i en långsammare växande ekonomi är realräntorna antagligen lägre. Jag säger detta för att tillfredsställa också mina teoretiskt lagda medarbetare.

Christer Nylander (fp): Jag skulle vilja börja med att blicka bakåt något. Det brukar, också här enligt läroboken, sägas att en penningpolitisk åtgärd får effekt först efter ett eller två år. Det innebär att beslut som togs 2002 skulle börja få effekt ungefär nu. Under våren och sommaren 2002 höjdes ju reporäntan i två steg. Det är i och för sig lätt att vara efterklok, men min första fråga är: Riskerar den räntehöjningen att nu pressa ned inflationstakten under den nedre gränsen i toleransintervallet?

Den andra frågan blickar något mer framåt och gäller kronkursen, som vi tidigare var inne på. Om jag minns rätt har Riksbanken tidigare sagt att jämviktscursen förmodligen ligger runt eller under 120 på TCW-indexet. Nu ligger det runt 124, och i prognosen tror man att den nästa år i genomsnitt kommer att ligga på 124 och år 2005 strax därunder. Samtidigt sker det många förändringar på valutamarknaderna runtomkring. Det diskuterades tidigare här om dollarkursen ska fortsätta att sjunka och att euroområdet kanske ska fortsätta att utvecklas svagt. Trots detta förväntas kronan ligga stabilt. Jag skulle vilja höra lite ytterligare funderingar kring detta. Det är bara en marginell förstärkning av kronan som förväntas de kommande två åren, trots en viss förändring i omvärlden.

Lars Heikensten: Den första frågan gällde räntehöjningarna 2002. Det var då så att vi i likhet med de allra flesta bedömare föreställde oss en snabbare vändning uppåt i världsekonomin. Jag var inledningsvis inne på detta. Sedan har vi fått skjuta återhämtningen framför oss. Det var, om jag inte minns fel, då också så att vi fortfarande led av sviterna av de, som vi bedömde det, tillfälliga prisuppgångarna. Men det fanns fortfarande en viss osäkerhet kvar kring detta.

Men det är klart att du kan säga – att allt annat lika – något högre räntor dämpar tillväxten ett till två år senare, eller snarare tillväxten ett år senare och inflationen två år senare. Samtidigt är en lycklig aspekt av den här regimen att

när man märker att man ligger lite fel, kan man agera. Man kan då ta ut svängarna lite mer. Har man stramat åt för mycket, kan man efter cirka ett år när man märker av effekterna av politiken justera detta.

Även om vi räknar med att en höjning eller sänkning om säg 25 punkter ger någon tiondel på BNP-tillväxten har det också hänt så mycket annat att det är väldigt svårt att i efterskott säga att det hade kunnat vara så här an-norlunda, om man hade gjort så eller så. Men i grunden är det klart att det som du lyfter fram är en rimlig synpunkt.

När det gäller jämviktskursen vill jag säga att huvudanledningen till att vi över huvud taget har försökt att uppskatta jämviktsväxelkurser har varit att om vi hade gått med i EMU och ERM, hade de varit ett väsentligt beslutsunderlag. Det är ju inte så att vi till vardags eftersträvar en alldeles speciell växelkursnivå. Vi har därför också ägnat betydligt mer tid åt att fundera på jämviktsväxelkursen mot euron än vi har ägnat oss åt att fundera kring jämviktsväxelkursen totalt sett för den svenska ekonomin.

Men det är väl sant som du säger att de jämviktsväxelkursberäkningar som har gjorts och förekommit i diskussionen om jag inte minns fel på senare tid ungefär har legat runt 120–124 mot TCW-indexet. En implikation av din fråga är då: Är det nu rimligt att tro att kronan förstärks mer än vad vi har räknat med? Jag har redan varit inne på att detta är någonting som man naturligtvis alltid kan diskutera. Vi har ändå gjort bedömningen att det i den här konjunktursituationen och med de prognoser som vi gör för de andra delarna av världsekonomin är ett rimligt antagande. Det är inte så att vi har räknat med en kraftig dollarförsvagning. Det ligger inte i vår bedömning. Däremot resonerar jag om det som en möjlig riskfaktor, men det ligger inte i vår bedömning i det här läget.

Christer Nylander (fp): Jag tackar för svaret. Jag har ytterligare bara en väldigt kort fråga, som gäller lärobokstanken om ett till två års sikt. Kan man sära ut en förväntningshorisont och en realekonomisk horisont när man tittar på effekten av penningpolitiska beslut?

Lars Heikensten: Du måste berätta för mig lite mer vad du menar med förväntningshorisont.

Christer Nylander (fp): Det är klart att ekonomin anpassar sig ganska snabbt efter de beslut som ni fattar, och i stället för att påverka om ett till två år kanske de påverkar mera direkt.

Lars Heikensten: Det finns ju rätt mycket funderingar kring detta i den ekonomiska litteraturen och i litteraturen om penningpolitik. Vissa av de kanaler eller mekanismer varigenom penningpolitiken verkar slår väldigt snabbt. En del av dem är, precis som du säger, på olika vis förväntningsrelaterade. Men

det är tyvärr inte så att de här kanalerna alltid fungerar på samma sätt. I vissa situationer kan man tänka sig att en räntehöjning medför till exempel att kronan förstärks ganska mycket. I ett annat läge kan precis samma åtgärd ha en helt annan effekt. Detsamma kan till exempel gälla börsutvecklingen. I ett visst läge kan en räntehöjning få en kraftig effekt på börserna, men i ett annat läge får den det inte. Börserna påverkar i sin tur inflation, konsumtion, investeringar och så vidare i lite längre led.

Jag vill säga att det här är ett område där man verkligen kan ha olika uppfattningar. När vi har försökt att belysa det här har vi landat på att det bästa är att säga att vi fokuserar på utvecklingen ett till två år framåt. Ungefär i det intervallet tror vi att merparten av en ränteändring slår igenom.

ECB beskriver det som att man arbetar med medellång sikt. Vi har däremot tyckt att det varit en fördel att tala om ett till två års sikt eftersom det ger en lite större precision i diskussionerna. Jag tror att det gagnar våra egna interna diskussioner och även att de som följer oss då har lättare att bedöma hur vi kommer att agera. Man kan säga att vi därmed i någon mening beskurit vårt handlingsutrymme. Jag skulle dock snarare vilja säga att vi har ställt större krav på oss själva att motivera en räntepolitik som inte faller inom de här ramarna.

Vi har också gjort klart att det kan finnas situationer där man har anledning att tillmäta både det kortare och det längre perspektivet en större betydelse. Att vi till exempel år 1998 ganska snabbt genomförde en sänkning var inte bara motiverat av en ändrad inflationsprognos i perspektivet ett till två framåt utan kretsade också kring den finansiella situationen i världen, som då på kort sikt kunde ha påverkat utvecklingen.

Vi hade en diskussion omkring år 2000, så att säga på toppen av börsbubblan, då vi kände en viss oro för att tillgångsprisutvecklingen kunde driva på inflationen och bidra till att accelerera bortom den horisonten. Det gjorde oss då försiktigare än vad vi kanske annars skulle ha varit.

Ingen regel är utan undantag, men vi tror ändå att tydligheten gagnas av ett resonemang baserat på en sammanvägning av det som du kallar de realekonomiska och förväntningsmässiga mekanismerna.

Mats Odell (kd): Om vi ser bakåt i tiden finner vi att svensk tillväxt sedan ungefär 30 år tillbaka har legat någonstans mellan 1,8 och 1,9 %. I dag säger riksbankschefen, och det står också i rapporten, att den potentiella tillväxten nu bedöms kunna ligga mellan 2 och 2,25 %. Detta speglar ett antal strukturella reformer som ju väldigt har beskrivits här. Vi på den här sidan av bordet, från de borgerliga partierna, har i vår gemensamma reservation satt upp målet att den långsiktigt uthålliga tillväxtpotentialen bör ligga på 3 %. Det är vårt mål för strukturpolitiken och den ekonomiska politiken.

Lars Bäckström var väldigt nöjd med utvecklingen och refererade till ett stort antal ligor där vi ligger hyfsat bra till. Jag vill bara påminna om att i det senaste världsmästerskap som vårt lands damer varit inblandade i framstod även silver som ett misslyckande. Det är väl riktigt att vi diskuterar vad som

är rimligt. Min fråga är: Är ett sådant mål rimligt? Vi har ju ett antal mål som har satts upp av regeringen, om ett arbetskraftsdeltagande på 80 %, om minskad öppen arbetslöshet och om halvering av sjukfrånvaron. Vore det bättre att försöka fokusera på ett rent tillväxtnål, och är det realistiskt med 3 %?

Lars Heikensten: Huruvida det är realistiskt eller inte har jag svårt att ha en bestämd uppfattning om. Ett sätt att närma sig det här är att titta på hur det varit empiriskt. Som du säger var det under de tidigare decennierna 1,8–1,9 %. Vi har väl ett tag legat i närheten av 2,5 %, och det visar att det går att åstadkomma förändringar. Sedan är frågan om exakt 3 % är ett rimligt mål. Det vet jag inte, helt enkelt. Ytterst handlar detta om vilka åtgärder man är beredd att vidta.

Min andra reflexion omkring detta med mål är att om man sätter upp mål är det också väsentligt att man är beredd att vidta de åtgärder som i så fall behöver vidtas. Det kan låta trivialt, men jag har en viss erfarenhet från mitten av 1980-talet av att medverka i finansplaner där man satte upp ett 4-procentigt mål för inflationen. Det var ingen som blev lycklig av det eftersom man faktiskt inte vidtog de åtgärder som behövdes för att uppnå detta. Bådadera är alltså rätt väsentliga.

Mats Odell (kd): Min fråga är då närmast: Kan det vara möjligt att nå 3-procentmålet genom ett antal reformer som borde kunna accepteras i jämförelse med andra motsvarande länder? De mera snabbväxande länderna i bland annat OECD har ju vidtagit ett antal reformer som har lett till detta.

Jag uppfattar ändå Lars Heikenstens svar så att det inte är orealistiskt.

Lars Bäckström (v): Herr ordförande! Jag ska i huvudsak rikta mina frågor till Lars Heikensten. Jag har tillfälle att i andra former ställa frågor till eller kommentera andra.

Lars Heikensten! Tre hyfsat konkreta frågor.

Varför bedömer ni återigen att produktionsgapet är lägre än enligt KI? KI bedömer alltså att gapet är större. Man skulle därför kunna göra någonting med räntan, en lägre ränta, men ni bedömer det annorlunda än KI. Var skiljer ni er åt? Jag kan inte se det i tabellerna. Det kommer säkert nästa år, men kan ni just nu muntligt redovisa vari skillnaden består eftersom ni uppenbarligen gör olika bedömningar? Det är viktigt för oss här att få reda på var skillnaden ligger för att kunna fortsätta diskussionen.

Så till min andra fråga. Det är många som nu tillskriver riksbankschefen olika ståndpunkter som jag inte riktigt kan iaktta att riksbankschefen har. Jag tycker att det är synd om riksbankschefen tillvitas åsikter. I artikeln och föredraget i mars sade riksbankschefen: Tittar man på data från 1980–1999 eller från 1992 och 1999 och framåt är en rimlig bedömning 2,2 % som uthållig tillväxt.

I samma föredrag sade riksbankschefen att nya data tyder på att det nog är lite bättre än 2,2 %, men vi lägger oss fortfarande på mellan 2 och 2,5%. I en nyligen utgiven skrift säger riksbankschefen att han på lång sikt snarare såg 2 än 2,5 %, men det är fortfarande egentligen i exakt samma intervall. Det är inte heller nu under 2 %. Det är väl så riksbankschefen sagt och inget annat. Jag hör här i korridorerna att man just nu säger mycket om riksbankschefen.

Så till en tredje konkret fråga. Jag vill bara säga att vi i Vänsterpartiet och de av oss som är marxister är helt överens med riksbankschefen om att vi enbart kan klara att bekämpa inflationen långsiktigt med fler i arbete. Det lärde jag mig när jag en gång i världen läste Karl Marx, och jag läser honom fortfarande. Det är arbetade timmar som avgör. Vi i vänstern är alltså helt överens med riksbankschefen. Vi stöder riksbankschefen i denna analys.

Men för att vara tydlig: Återigen, riksbankschefen, vi kan väl åstadkomma detta. Är det inte en risk om vi löser problemet med att få ut fler i arbetskraften och når upp till 60-procentsnivån? Skulle det inte kunna leda till ökad sjuknärvaro som kunde påverka produktiviteten negativt? Den andra sidan av saken är ju arbetade timmar och produktivitet. Ökad sjuknärvaro påverkar väl rimligtvis produktiviteten negativt.

Lars Heikensten: Jag börjar med den andra frågan. Vi har under senare år i olika sammanhang kommunicerat att vi tror att den potentiella tillväxten ligger ungefär i intervallet 2–2,5%. Som jag sagt: Hade du frågat mig för sex sju år sedan, hade jag på basis av de historiska erfarenheter vi då hade inte trott att den låg så högt. Men framför allt produktivitetsutvecklingen har överraskat positivt. Även de senaste siffrorna i detta relativt svaga konjunkturläge ger samma bild och har överraskat lite positivt.

Vad jag har sagt i olika sammanhang – och det är väl också så som det står i den här rapporten – är att det när man nu blickar framåt finns anledning att vara lite mer pessimistisk framför allt mot bakgrund av arbetskraftsutbudet. Det finns en risk för att man hamnar i den nedre delen av det här intervallet. De 2,2 % som du nämnde passar bra i den där nedre delen av intervallet. Men det är viktigt att komma ihåg att det här verkligen inte är någon exakt vetenskap. Är det någonting jag har lärt mig när jag har hållit på med det här är det att man hela tiden tvingas revidera sin syn på tillvaron därför att det sker förändringar. Det är klart att det kan inträffa förändringar i både positiv och negativ riktning, som gör att det här blir både bättre och sämre än vad jag tror, men det är den bästa bedömning som vi kan göra just nu.

Det där hakar i din fråga om konjunkturstudier. Jag har inte suttit och direkt jämfört vad KI har gjort för bedömning och vad vi har gjort, men vi kan gärna återkomma till det. Jag kan be någon ringa upp dig så att vi kan reda ut den saken, om det går. Men hur stort det här gapet är och hur mycket lediga resurser det finns beror bland annat på vad man gör för antaganden om den potentiella tillväxten under de närmaste åren. Som jag sade är det inte svårt att avvika i uppfattningen på några tiondelar när. Osäkerheten är helt enkelt stor om detta.

Så till din sista fråga: Vad jag här i dag sade och vad jag säger i den där artikeln är att jag när det gäller konkret ekonomisk politik hyser oro för arbetskraftsutbudsutvecklingen bland annat därför att det finns förslag om arbetstidsförkortningar. Det är klart att arbetstidsförkortningar leder till att folk arbetar mindre. Det vore konstigt annars. Jag nämnde bland annat som exempel på åtgärder som inte har bidragit till att öka arbetskraftsutbudet höjningarna av en del kompensationsnivåer.

Sjukfrånvaron är en betydligt mer komplex materia, som inte bara sammanhänger med kompensationsnivån. Det har jag heller aldrig inbillat mig. Men jag tror samtidigt att det är helt klart att kompensationsnivåerna spelar roll i sammanhanget. Jag valde detta bara som ett exempel. Jag kunde säkert ha valt andra exempel på åtgärder som har vidtagits i regelsystemen.

Som jag underströk i inledningen är jag inte särskilt intresserad av att ha en diskussion där jag ger mig in i transfereringssystemen i detalj, för jag tycker inte att det är min uppgift. Däremot är det viktigt, inte mist här i finansutskottet, att lyfta fram den övergripande problematiken. Den har bland annat effekt på vårt utrymme att agera framöver.

Lars Bäckström (v): I den här boken avslutar riksbankschefen med att lyfta fram följande:

Om inte åtgärder vidtas för att så långt det är möjligt uppväga de demografiskt betingade negativa effekterna, är det dock troligt att den potentiella tillväxten snarare blir 2 än 2,5%.

Jag erkänner det demografiska problemet – det gör vi i Vänsterpartiet – men det är väl ändå så att vi har en försörjningsbörda demografiskt för äldre och yngre om ungefär 0,7, det vill säga att varje person i arbetskraften ska försörja 0,7. Demografin säger väl att vi år 2020 ligger på 0,8. Det är väl alltså inte demografin som är det större problemet, utan det större problemet med arbetskraftsutbudet är väl att vi har så många i ohälsa och, slarvigt uttryckt, så många invandrare eller nya svenskar som inte finns på arbetsmarknaden. Om vi får in den potentialen, som vi kan säga rör sig om en halv till en miljon personer, har vi löst en väldigt stor del av problemet. Då är vi tillbaka vid intervallet 2, 2,5 eller rent av 3 %, som naturligtvis är en högst önskvärd nivå.

En sista fråga, riksbankschefen. Vad som är hållbart i längden beror på arbetsutbud och produktivitet. Men är det rimligt i längden att i Sverige fortsätta med att definitionsmässigt sätta produktivitetstillväxten inom offentlig sektor till 0 %? Jag har från källor i Tyskland hört att man där definitionsmässigt sätter den till 1 %.

Är det i längden rimligt att jag ska gå hem till min fru, som är förskollärare, och säga: Ja, vi politiker menar att du aldrig mer blir produktiv. För några år sedan hade man 15 barn i barngrupperna. Nu har man uppemot 20, men jag ska ändå säga till min fru: Nej, ni har inte ökat produktiviteten ett endaste dugg. – Nehej, säger hon, men vi tar hand om fler barn. Vad menas då med ökad produktivitet, och varför sätter vi produktiviteten definitions-

mässigt till noll? Borde inte ni kanske ta itu med detta och försöka räkna fram ett rimligare mått? Vi har alltså en sektor som definitionsmässigt står still och en sektor vars produktivitet man mäter. Är det rimligt i längden?

Lars Heikensten: Jag tycker att det är lätt att instämna i det första resonemang. Huvudproblemet för närvarande i kvantitativa termer är i någon mening detta att så många människor i arbetsför befolkning står utanför arbetsmarknaden. Men vad jag säger här är att problemet förstärks av den demografiska utvecklingen. Under 1990-talet fick vi lite hjälp av den, men nu vänder den så att det blir tvärtom. Det ställer saken ytterligare på sin spets.

När det gäller din andra fråga håller jag också i allt väsentligt med. Jag var under 1980-talet inblandad i ett arbete där expertgruppen för offentlig ekonomi gjorde ett antal studier av delar av den offentliga verksamheten och försökte räkna fram hur produktivitetens utvecklingen var. Det var lite blandat, får man väl säga, och i en del fall var den faktiskt också negativ. Men när man gjorde vissa beräkningar fem, sex år senare hade det vänt till det bättre. Det var då en bättre utveckling i många sektorer.

Jag tycker att det vore bra att göra ett sådant här arbete. Jag tror att det skulle leda till en bättre diskussion i dessa frågor. Man får en mer precis diskussion kring den offentliga sektorns verksamhet.

Sedan är det en annan fråga i vilken utsträckning den typen av beräkningar håller för att inkluderas i nationalräkenskaperna, men det är möjligt att de gör det efter en tid. Att bara byta från en schablon till en annan tycker jag inte är så poängrikt. Jag tycker snarare att man skulle försöka gå till botten med detta och hitta bra kriterier för att beräkna produktivitetens utvecklingen inom olika delar av ekonomin.

Detta är nu inte en uppgift för Riksbanken eftersom vi i vår strävan efter att höja produktiviteten fokuserar på våra huvuduppgifter, men det skulle mycket väl kunna vara en fråga för till exempel SCB att ta sig an. Men jag skulle tro att det krävs mera av resurser från Finansdepartementets sida för att det ska finnas utrymme för det.

Jörgen Johansson (c): Ordförande! Jag har egentligen fått svar på mina frågor. Bara en kort kommentar: Jag tycker att det är positivt att Riksbanken öppnar sig och åker runt och lyssnar in läget i landet. Det ger Riksbanken en aktivare roll och en mer folklig förankring.

Sonia Karlsson (s): Herr ordförande! Riksbankschefen anförde energiprisutvecklingen och särskilt elpriserna som en riskfaktor för inflationen. Jag undrar vilket underlag Riksbanken har för sina bedömningar av energipriserna. Skulle man genom att få reda på mekanismerna bakom energipriserna kunna få ännu bättre kvalitet på bedömningarna? Jag begär inte att ekonomer ska vara experter på vädret, men det är kanske inte bara en torr och regnfattig sommar som ligger bakom de höga elpriserna. Möjligen är konkurrensen på

elmarknaden starkt begränsad trots avregleringen. Jag skulle vilja höra Riksbankschefens synpunkter.

Lars Heikensten: När vi talar om energipriserna är det förstås också fråga om oljepriserna. Vi har en särskild ruta om oljepriserna. Det är en speciell problematik, som naturligtvis analyserats länge av alla möjliga institutioner internationellt och i Sverige. Vi försöker förstås dra nytta av den information som finns på området, och vi försöker också ofta utgå från de terminspriser som finns. Det finns ju priser som så att säga avspeglar den förväntade utvecklingen framöver. De är en viktig grund för oss i detta sammanhang.

Detsamma gäller elmarknaden, där det är terminspriserna som vi i allt väsentligt använder oss av. När det sedan gäller det som ligger i förlängningen av frågan, om man skulle kunna bli bättre på det här och vad det kan hänga samman med har vi, lite grann inspirerade av Fredriks fråga i våras, ägnat en del tid och möda åt det här. Vi har haft några interna seminarier där experter på elmarknaden har kommit och berättat om hur det fungerar. Vi är naturligtvis inte de bäst lämpade att svara på frågor om detta, men min bild är att det är problem på den här marknaden. Och det har delvis att göra med konkurrenssituationen. Det är mitt intryck.

Sedan finns det också andra, mer politiskt orienterade frågeställningar som har att göra med villkoren för utbyggnad av olika typer av energiproduktion. Då menar jag också lönsamhet, alltså inte bara regleringar av detta. Man ska komma ihåg att det allmänt sett är en komplicerad marknad. Man vill ju gärna att priset ska vara ett marginalpris. Man kan lätt hamna i situationer där det priset inte motiverar nya investeringar. Det är känsligt för olika typer av ingrepp. Det åskådliggörs av utvecklingen i Kalifornien, där man lyckades binda upp sig på flera olika håll på ett sådant sätt att energisystemet i stort sett rasade ihop.

Sonia Karlsson (s): Tack för svaret. Jag förmodar också att det kan vara så att människor inte byter elbolag i sådan omfattning att man får den konkurrens som man trodde att det skulle bli. Men jag tycker ändå att det är viktigt eftersom riksbankschefen anförde att det här var med i riskbilden. Då är det bra om man har ett bra underlag för bedömningarna.

Lars Heikensten: Jag tog upp den frågan i ett tal för några veckor sedan. Jag tycker absolut att det här området verkar vara en kandidat för att granskas noggrannare. Jag följer inte det här så noga, men vad jag har förstått av tidningarna pågår det någon form av verksamhet i Näringsdepartementet på detta område. Men jag vet inte riktigt vad det innebär.

Cecilia Widegren (m): Herr ordförande! Det har ju förekommit upprepade varningar, som vi har förstått det. Bland annat har vi tagit del av det tidigare

tal som du höll i den här församlingen och noterat att det finns saker och ting som upprepas i dag även inför oss. Då får man väl säga att du liksom får stå ut med att fokus är något justerat i dag. Eftersom vi tydligen lyssnade dåligt senast kanske vi blir fler den här gången som vill diskutera de här varningsfacklorna. Förhoppningsvis kommer det också att bita så att vi inte behöver upprepa det igen utan att vi i det här huset kommer i gång, får lite verkstad och börjar arbeta ordentligt så att fler kan få jobb runtom i Sverige.

Vi oroas framför allt över att den unga generationen i dag står utanför arbetsmarknaden alltför mycket. Det är alltför få som får chansen att komma till arbete. Det finns till och med de som inte har haft ett arbete i dag och som inte vet vad det är. De drömmer om ett arbete och undrar: Vad är ett jobb egentligen?

Vi oroas också över den ekonomiska kris som vi ser i kommuner och landsting. Där ser vi återigen skattechockhöjningar. Vi noterar att landstingen redan nästa år måste spara över 5 miljarder. Då vet vi också vilken verklighet både patienter och personal har redan i dag. I stället för att fler jobbar och betalar välfärden är det allt färre som ska betala en allt högre skatt. Då är frågan: Hur länge kan vi fortsätta med det här? Är det "akut-akut" nu när det har upprepats ett flertal gånger?

Vi funderar också på hur länge vi har råd med detta egentligen. Vi har stora krav på psykiatrin, vården och omsorgen. Jag noterar att riksbankschefen väldigt specifikt talar om de här mjukare områdena, vården och omsorgen, i sitt anförande här i dag. Akut är det ute i landstingen. Man lägger till och med ned akuterna. Men frågan är: Har Sverige någon tidsfrist? Kan man tro att Sverige, som är så beroende av omvärlden, klarar sig ändå utan detta? Kan man ha sådana skygglappar och tro att vi lever i en gräddfil?

Varningsfacklorna som är kastade är ju så oerhört tydliga den här gången. Jag tror att vi har lyssnat och att vi har förstått. Men vi vill också förstå vikten av dem. Hur akut är det?

Lars Heikensten: Den frågan är snarlik en som jag fick före pausen. Jag tycker inte att det är så lätt att svara på den frågan, som jag sade då. Det är lätt att se att ett tänkbart stiliserat förlopp helt enkelt är att det rullar på ungefär på det här sättet. Vi får lite lägre tillväxt, och då blir det tuffare på olika sätt att löpande få olika kravbilder att stämma överens med de tillgängliga resurserna vare sig vi talar om lönebildningsområdet eller om den offentliga verksamhetens budgetar. Det behöver kanske inte bli någon dramatik utan en allmänt sämre välståndsutveckling över tiden.

Men man kan också se situationer där det blir mer dramatiskt till följd av att den ekonomiska utvecklingen, exempelvis internationellt, blir sämre än man väntat sig vid något tillfälle framöver. Då blir plötsligt till exempel skatteintäkterna inte så stora som man räknat med. Då kan plötsligt omprövningar framtvängas av en annan omfattning ganska snabbt.

Jag kan egentligen inte säga mycket mer än jag gjorde förut. Vi vet att vi har ett problem redan idag och det är viktigt att diskutera detta och agera. Det

är, som Lars Bäckström talade om, många som står utanför arbetsmarknaden. Det är akut nog i sig både mänskligt och ur andra synpunkter. Vi har också en befolkningsutveckling som nu vänder inom några år och förstärker den här bilden.

Cecilia Widegren (m): Jag tackar för det, och jag beklagar att det blir upprepningar. Men anledningen till det är att vi inte vill sitta här i samma situation en gång till, att lyssna men kanske inte förstå. Du sade tidigare att du nämnt ett par åtgärder i din artikel och ditt tal här i dag. Men jag skulle också ha kunnat nämna andra åtgärder, sade du. Sedan väljer du att inte nämna några andra åtgärder. Det är klart att vi inte vill sitta här om ett halvår igen och ställa denna fråga utifrån ett antal andra åtgärder. Det är klart att det vore önskvärt, om det nu finns andra åtgärder, att de också lyfts fram på bordet på olika sätt. Det är väl egentligen bakgrunden till att vi upprepar oss och, ja, tjatar.

Lars Heikensten: Det är till och med så att jag inte alls nämner åtgärder som bör vidtas framgent. Vad jag gör i artikeln är att jag talar om bakgrunden till min oro. Så nämner jag ett par exempel som jag uppfattar som uppenbara. Sedan kan det finnas många andra saker som kan vara mer kontroversiella och där man kan göra lite annorlunda bedömningar. Men ingen kan förneka, tror jag, att arbetskraftsutbudet påverkas om man förkortar arbetstiden. Ingen kan heller förneka att om man ändrar i kompensationsnivåerna har det en viss effekt. Vi kan diskutera hur stor den effekten är i förhållande till alla andra, men tecknet tror jag är alldeles uppenbart. Så jag har varit väldigt försiktig.

Karin Pilsäter (fp): Jag tänkte fråga om det som kanske mer ligger på ditt bord, att ge oss underlag för att dra slutsatser. Du pratade lite i början om effekter på den finansiella sektorn av EMU-nejtet och att det är ECB som kommer att hantera väldigt mycket av utvecklingen på den de finansiella marknaderna. Där kommer vi att hamna lite vid sidan av både vad gäller utformningen och på så vis att våra pengar kommer att vara en annan valuta. Då kommer vi att hamna lite vid sidan av.

Sedan ser jag att det finns ett antal andra faktorer som skulle kunna röra till bilden. Jag tänkte bara nämna några av dem. En sak är hushållens sparande. Där har vi nu den här situationen med livbolagen som har skapat väldigt stor oro, tror jag, hemma vid köksborden. Det gäller inte bara sparande specifikt i livbolagen utan också sparandefrågor allmänt.

Det är väldigt krångligt för vanliga privatpersoner att sätta sig in i vad som egentligen är vad. Finansinspektionen kom ju i går med sin lista. Sedan har vi Skandia liv, som inte ens var med på den listan men som ändå har lyckats fylla några spaltkilometer. I fråga om risksparandet, sparandet i aktier och så, har vi i färskt minne bakom oss ett väldigt kraftigt börsfall. Samtidigt kan vi framöver se fortsatt väldigt höga skatter på risksparande. Om det går bra med

risksparandet får man betala mycket skatt. Och i färskt minne har man som sagt att man förlorar.

Den tredje sak som jag funderar på är underskottet i staten. Jag hittade något som vicechefen för Bundesbank, Jürgen Stark, hade skrivit. Jag hittade det på TT, så jag har inte läst det i tyska tidningar. Han varnar just för den stora statliga upplåningen och skriver att dagens skulder blir morgondagens skatter. Om man ser på den svenska utvecklingen var det bara några enstaka år som staten gick med ett litet överskott. Annars har det ju varit underskott bakåt, och alla år framöver är det också underskott. Nu är de källor som man öste ur för att slippa öka upplåningen, AP-fonderna, Riksbanken och så vidare, förhoppningsvis stängda. Majoriteten tänker inte heller sälja några bolag. I fråga om de framtida underskotten handlar det alltså om att låna pengar.

Den fjärde faktor som vi talar om är att hushållens vanliga upplåning ökar ganska kraftigt. Man lånar till konsumtion i rätt stor utsträckning. Hur tror du att de här olika faktorerna kan slå på den finansiella marknaden och utvecklingen på den sidan framöver? Det blir, tror jag, ganska starka effekter i olika riktningar här.

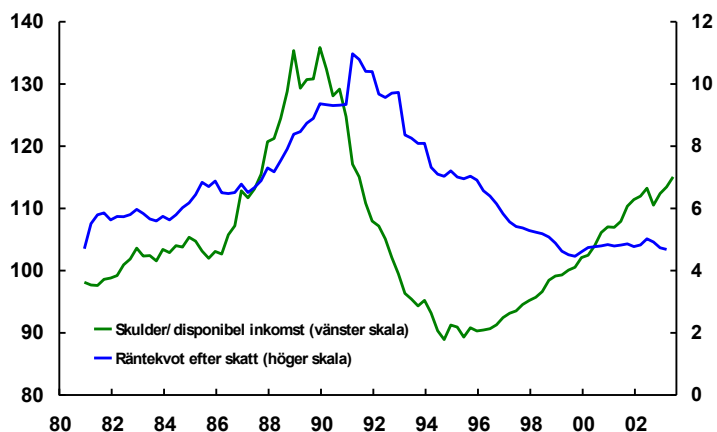
Lars Heikensten: Ja, det här är komplext. Jag ska först bara säga något om det här med ECB, så att jag inte ger en alltför överdriven bild av ECB:s roll. Vad jag ville säga i den delen var att när vi funderar över vad utanförskapet innebär för Riksbanken i ECB och också för vad som är centralt ur ett svenskt nationellt intresse så är kanske det här med penningpolitiken på sitt sätt inte det viktigaste.

Finansmarknadsfrågorna är däremot ofta av en sådan art att man direkt påverkar villkoren i det egna landet. Det kan handla om huruvida det är bättre för den svenska finansiella sektorn att ett visst betalningssystem för stora betalningar över gränserna konstrueras på ett sätt än om det konstrueras på ett annat sätt. Det kan också handla om ett regelverk där ECB ska yttra sig. Det kanske inte läggs fast av ECB på det hela taget utan i Bryssel, men ECB kan vara en viktig part. En viss utformning av regelverket kan gynna tyska banker på bekostnad av svenska och så vidare. Det var därför jag menade att jag tror att utanförskapet på det området kan ha ett mer tydligt pris.

Beträffande det senare som du tog upp vill jag börja i slutet av resonemanget. Du talade om det här med hushållens skuldsättning. Det är en fråga som vi har haft uppe till diskussion vid en del tillfällen. Det är ju så att hushållen har en hög skuldsättning i förhållande till sina inkomster. Så är det. Hittills har det där inte varit något större bekymmer. Det är också så att om man tittar på den så kallade räntekvoten, där man relaterar hushållens räntor till deras inkomster, så ser den betydligt mindre dramatisk ut eftersom ränteläget är lågt.

Hushållens skulder i förhållande till disponibel inkomst och hushållens räntekurs

Procent

Källa: SCB och Riksbanken

Vi har haft anledning att fundera över det här i samband med vårt arbete med finansiell stabilitet. Där har slutsatsen varit att det här inte är något akut hot på något sätt mot den finansiella stabiliteten. Däremot kan man säga att med en så kraftig skulduppbyggnad som har varit är det sannolikt att konsumtionsåterhämtningen när konjunkturen vänder upp blir långsammare än vad den annars skulle ha varit och att det är en faktor som kommer att dämpa utvecklingen. Men någon särskild dramatik ser jag inte framför mig i den delen.

Sedan talade du om den finansiella sektorn, om det här med livbolagen och så vidare. Även detta har vi haft anledning att granska utifrån konsekvenserna för den finansiella stabiliteten. Med den ingången är det framför allt banksystemet som är viktigt. Då blir det de livbolag som ägs av bankerna som skulle kunna utgöra ett problem. Men de är ändå så pass små i förhållande till bankerna att det är svårt att se att utvecklingen i livbolagen på något vis skulle kunna hota dessa banker. Därmed är det svårt att se att det finns en tydlig systemrisk i detta.

Sedan finns det en andra aspekt som du talar om, alltså vad det här betyder hemma vid köksborden, vad det betyder för förtroendet för den här typen av verksamhet och hur det i sin tur påverkar viljan att spara. Jag såg att Ingrid Bonde bland annat tog upp det här i går på en presskonferens. Av det jag läste i tidningen instämmer jag helt i hennes uppfattning. Det är klart att det är ett stort problem. Det är ingen tvekan om det.

Det är heller ingen tvekan, tycker jag, om att det kan finnas anledning att fundera över hur vissa delar av de här regelsystemen fungerar när det gäller flytträtt och annat. Men det är komplicerade saker. Jag tänker inte ge mig in i en detaljdiskussion. Jag behärskar det inte tillräckligt väl. Men det är lätt att förstå att exempelvis en ökad flyttbenägenhet skulle kunna leda till ökad

konkurrens, vilket jag tror vore bra. Hade vi haft det tidigare är det möjligt att en del av de avarter som vi har sett inte hade aktualiserats.

Slutligen tar du upp den här kopplingen, egentligen började du med det, med de offentliga finanserna. Det är klart att det finns något slags koppling. Vi har haft anledning att konstatera att det var risker med att ha ett pensions-system i ett land som enbart byggde på offentlig finansiering, bland annat för att om det blir problem i de offentliga finanserna kan man kanske inte infria åtagandena.

Så började man resonera om att det ska vara mer av privata lösningar. Då kan vi konstatera att vi nu har haft rejäla problem i en del av de systemen också. Antagligen är det väl så, både ur ett konjunkturperspektiv och ur ett långsiktigt tillväxtperspektiv, att man bör eftersträva något slags lagom blandning mellan dessa olika pensionsformer.

Det här kan man säkert ha olika uppfattningar om. Det finns många aspekter. I vissa situationer tenderar det ena systemet att vara mer stabilt och i andra situationer det andra. Nu är det klart att aktiepriserna har fallit kraftigt. Hade allt pensionssparande varit beroende av börsutvecklingen hade det kunnat få rätt allvarliga konsekvenser. Så det har varit bra att vi har haft offentliga system i botten, kan man säga, i västvärlden, i de flesta länder i den situationen. Men vi har också, som jag var inne på, haft motsatta scenarier tidigare.

Jag tror att det är en oerhört viktig diskussion generellt, mot bakgrund av det ökande åldrandet, att fundera över hur kloka och bra lösningar för västvärldens pensionssystem bör se ut. Det är en oerhört central fråga. Den skulle mycket väl, tycker jag, kunna bli föremål för till exempel en utfrågning i den här församlingen i något sammanhang.

Karin Pilsäter (fp): Det finns mycket att resonera om kring det här. Apropå det som du tog upp tidigare, om energipriserna och att ni inspirerats av frågor, tänkte jag bara se om jag kan hoppas på att framöver kunna inspirera Riksbanken att studera de stora regionala skillnaderna lite närmare och se vad de kan få för effekt på totalen som skiljer sig från genomsnittseffekten.

Vi har ju till skillnad från många andra länder faktiskt reformerat vårt pensionssystem. Det är klart att det inte är perfekt och ur alla perspektiv helt optimalt, men det är en otrolig styrka. Vid sidan av det här med hur man hanterar bankkriser åker ju svenskar också världen runt och säljer pensionssystem. Det är bra. Men baksidan har blivit att vi på senare år fått en väldigt snedvriden diskussion om det statsfinansiella läget eftersom överskottet i pensionssparandet läggs ovanpå underskottet i staten så att folk tror att vi har ett budgetöverskott när vi har ett budgetunderskott. Det är ett faktum att vi har strukturella underskott i statskassan som man bara har kunnat lappa över genom att flytta runt pengar från de gamla AP-fonderna. Man har tagit pengar i Riksbanken och så vidare. Det har dolt det löpande underskottet. Men framöver finns inte den möjligheten. Vi står alltså med en skulduppbyggnad framför oss.

Det är som sagt så att dagens skulder blir morgondagens skatter. Det kommer inte att gå att om 5–20 år kvitta våra PPM-pengar mot statsskulden. Det blir morgondagens skattebetalare som får ta hand om den. Jag tror att det också kan få effekter på det finansiella systemet mer kortsiktigt att man behöver låna så pass stora summor. Det handlar om ett lånebehov i klassen 50–70 miljarder kronor. Men om man ser det långsiktigt är vi i dag tre personer mellan 20 och 64 år på varje pensionär. Om 30 år är det två personer mellan 20 och 64 år på varje pensionär. Eftersom Christer och jag tänkte gå i pension ungefär då är vi ju väldigt angelägna om att vi innan dess har oljat banan på ett bättre sätt än att låta våra barn betala väldigt mycket högre skatter som kompensation för dagens konsumtion.

Det var inte heller någon fråga, inser jag just.

Ordföranden: Nej, men du hann med en del ändå. Vi närmar oss utsatt tid nu, och vi har frågat både en och två gånger. Mats Odell har bett att få ställa en kort fråga. Sedan räknar jag med att vi ska avrunda.

Mats Odell (kd): Finns det anledning att reformera stabilitetspakten? Det är min grundfråga. Bakgrunden till den är att en av de saker som har reviderats sedan förra rapporten är BNP-tillväxten i euroområdet, som har reviderats ned. Jag vet inte vem som hanterar Sveriges agerande på det här området, om det är Riksbanken, regeringen eller något annat organ, men det är ändå en fråga som har diskuterats, alltså att man mer skulle ta hänsyn till balansräkning. Länder med lägre skuldkvoter skulle kunna få ett något större spelutrymme i sina budgetar. Är det något som vore bra? Självklart skulle det vara i kombination med strukturella reformer.

Vi ser ju nu vad som pågår i Tyskland. Jag har noterat, senast i går vid ett besök i Bryssel, där de här sakerna diskuteras, att det finns en väldigt övertro på att genomföra ofinansierade skattesänkningar i de här länderna. Det skulle vara något slags kickstart för ekonomin. Det är tydligen en mycket utbredd uppfattning. Borde det vara så att den här tillväxtpakten reformeras i någon riktning?

Lars Heikensten: Jag vill börja med att svara på den fråga som jag trodde att Karin Pilsäter skulle ställa. Det kan jag göra ganska kort. Jag tyckte att det här resonemanget ledde fram till två slutsatser. Den ena slutsatsen är att det finns ett behov av att se över det sätt på vilket de offentliga finanserna redovisas. Det finns mycket att göra när det gäller att öka tydligheten där. Det finns också mycket att göra när det gäller att göra en tydligare distinktion mellan vad som i företagssammanhang kallas resultaträkning och balansräkning. Det är min ena synpunkt. Vi kan återkomma till den någon annan gång.

Min andra synpunkt är att jag med en åsnas envishet har argumenterat för att vi ska amortera den offentliga skulden i en snabb takt. Jag hade inte haft något emot om den hade amorterats i en snabbare takt än vad som har skett

under senare år. Sedan kan man alltid fundera över hur man ska skilja mellan staten och den offentliga sektorn och över om man bör ha ett separat balanskrav på staten. Det är en typ av frågor som man kan resonera om. Men jag tycker att det finns goda skäl för en ökad tydlighet och en högre amorteringstakt.

När det gäller stabilitetspakten tycker jag att man ska komma ihåg något som hela tiden glöms bort i diskussionen. Den är inte bara ett system för att inom ett enskilt land sätta upp ett hållbart system för statsfinanser över konjunkturer. Den är också ett system för att få ett antal länder att bete sig på ett sätt som är bra för helheten. Det senare argumentet tappas väldigt ofta bort. Man resonerar om regelsystemet bara utifrån de här flexibilitetstermerna.

Jag tycker personligen att det finns goda skäl att fundera över stabilitetspaktens uppläggning. Det tycker jag åskådliggörs av det som har hänt nu. Flera av de synpunkter som finns i debatten fanns redan när vi lade fast stabilitetspakten. Det är egentligen inga nyheter. De bekymmer som har visat sig var uppe på bordet i Bryssel redan när man lade fast pakten. Vad man ville ha var en tydlighet och enkelhet som gjorde det möjligt att faktiskt tillämpa reglerna. Vi ser nu att inte det heller riktigt har fungerat, inte som man hade önskat sig i alla fall.

Men – och det är viktigt att säga det – jag delar vad jag förstår helt regeringens uppfattning i den här frågan på det sättet att man där argumenterar för att det inte nu är tillfälle att ta upp en mer genomgripande diskussion. Det håller jag faktiskt med om. Det var de stora länderna, framför allt Tyskland, som drev igenom den utformning som den här pakten har. Och det är de stora länderna som i allt väsentligt inte har följt de spelregler som de själva tvingade på resten.

Det är alltså inte lämpligt i den här situationen att snabbt göra förändringar. Men jag inser förstås att om det i slutändan skulle bli en väldigt djup kris i den europeiska ekonomin så att vi inte får den väntade uppgången, kan förändringar framtingas, utrymme finns också i pakten. Det talas där om *exceptional circumstances*. Kan man vara enig om vad som är *exceptional circumstances* kan man följa regelverket och ändå visa större flexibilitet.

Ordföranden: Till sist har vi också Lars Bäckström.

Lars Bäckström (v): Herr ordförande, är det tolv som är utsatt tid?

Ordföranden: Ja, tolv är utsatt. Nu är vi på tredje frågan, så nu får det vara kort.

Lars Bäckström (v): Jag ska vara väldigt kortfattad. Riksbankschefen! Deltidssjukskrivning, förtidspension, är väl en form av oplanerad arbetstidsförkortning? Det är viktigt att vi kan minska den oplanerade arbetstidsförkort-

ningen. Om vi får ut mellan en halv och en miljon mer människor i arbetskraften, kommer vi då inte att kunna lägga oss på en uthållig tillväxt på mellan 2,5 och 3 %. Det är min bedömning. Vad är Riksbankens bedömning?

Sedan en sista fråga: Protokollen kommer ju den 29 oktober. Var ni eniga? Kan man få något litet förhandstips?

Lars Heikensten: Den sista frågan är den allra enklaste av dem jag har fått i dag. Det där är en fråga som jag aldrig kommenterar. Din första fråga tänker jag inte heller kommentera, för den kommer in på en detaljnivå som jag tänkte försöka undvika i dag.

Ordföranden: Då tackar vi Lars Heikensten med medarbetare för denna utfrågning. Jag tackar också utskottets ledamöter. Därmed är denna utfrågning avslutad.